

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wilkołaz

na lata 2017 - 2023

Spis treści

Słowniczek pojęć	7
I. CZĘŚĆ WPROWADZAJĄCA	10
1. Wprowadzenie	10
2. Przyjęta metodyka prac.....	13
II. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNO-ANALITYCZNA.....	15
1. Położenie i historia	15
1.1. Położenie administracyjne i geograficzne	15
1.2. Sieć osadnicza.....	20
1.3. Rys historyczny	22
2. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych oraz skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych	23
2.1. Diagnoza sfery społecznej - demografia i infrastruktura społeczna	23
2.1.1. Liczba ludności.....	23
2.1.2. Gęstość zaludnienia.....	25
2.1.3. Struktura wieku mieszkańców	26
2.1.4. Ruch naturalny i wędrownikowy ludności	26
2.1.5. Prognoza demograficzna.....	27
2.1.6. Infrastruktura pomocy społecznej i wykluczenie społeczne	27
2.1.6.1. Infrastruktura pomocy społecznej	27
2.1.6.2. Wykluczenie społeczne	28
2.1.7. Infrastruktura szkół i edukacja	35
2.1.7.1. Infrastruktura wychowania i szkolnictwa.....	35
2.1.7.2. Poziom edukacji	39
2.1.8. Poziom zatrudnienia i bezrobocie	42
2.1.8.1. Poziom zatrudnienia.....	42
2.1.8.2. Rynek pracy i bezrobocie	42
2.1.8.3. Pracujący i wynagrodzenia	45
2.1.9. Bezpieczeństwo publiczne.....	48
2.1.10. Jakość i poziom kapitału społecznego.....	52
2.1.10.1. Organizacje pozarządowe	52
2.1.10.2. Frekwencja wyborcza	54

2.2. Diagnoza sfery gospodarczej	59
2.2.1. Przedsiębiorczość pozarolnicza	59
2.2.2. Rolnictwo.....	63
2.2.3. Turystyka	66
2.2.4. Uwarunkowanie budżetowe realizacji przedsięwzięć inwestycyjnych	68
2.2.4.1. Dochody	68
2.2.4.2. Wydatki	69
Diagnoza sfery środowiskowej	73
2.3.1. Uwarunkowania fizyczno-geograficzne.....	73
2.3.1.1. Rzeźba terenu.....	73
2.3.1.2. Budowa geologiczna.....	73
2.3.1.3. Gleby.....	74
2.3.1.4. Zasoby wodne	74
2.3.1.5. Klimat.....	75
2.3.1.6. Lasy.....	75
2.3.1.7. Flora.....	75
2.3.1.8. Fauna	76
2.3.1.9. Formy ochrony przyrody	76
Obszary chronionego krajobrazu	76
Pomniki przyrody.....	76
Lasy ochronne	77
Obszary Natura 2000.....	78
2.3.2. Przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska	78
2.4. Diagnoza sfery przestrzenno-funkcjonalnej.....	83
2.4.1. Środowisko kulturowe.....	83
2.4.1.1. Dziedzictwo kulturowe.....	83
2.4.1.2. Kultura	84
2.4.2. Wyposażenie w infrastrukturę techniczną.....	86
2.4.2.1. Drogi i komunikacja	86
2.4.2.2. Gospodarka odpadami	89
2.4.2.3. System zaopatrzenia w wodę.....	90
2.4.2.4. System odprowadzania ścieków	91
2.4.2.5. Sieć gazowa	91

2.4.2.6. System ciepłowniczy	92
2.4.2.7. Infrastruktura elektroenergetyczna	92
2.4.2.8. Infrastruktura teleinformatyczna	93
2.5. Diagnoza sfery technicznej.....	96
2.5.1. Gospodarka mieszkaniowa.....	96
2.5.2. Stan techniczny obiektów i budynków.....	97
Wyznaczenie i charakterystyka obszarów zdegradowanych	101
3.1. Założenia ogólne.....	101
3.2. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji	101
3.2.1. Delimitacja obszarów zdegradowanych.....	101
3.3. Wyznaczenie obszaru rewitalizacji	104
3.4. Charakterystyka obszarów zdegradowanych.....	105
4. Zbiorcze zestawienie danych.....	107
Podsumowanie analizy obszaru zdegradowanego i rewitalizacji	109
6. Analiza SWOT obszaru rewitalizacji.....	113
III. CZĘŚĆ PLANISTYCZNA.....	116
1. Wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji	116
2. Cele i kierunki działań rewitalizacyjnych w ramach LPR	123
3. Opis powiązań LPR z dokumentami strategicznymi i planistycznymi	131
3.1. Opis powiązań Programu z dokumentami o charakterze ponadlokalnym	131
3.2. Opis powiązań Programu z dokumentami o charakterze lokalnym.....	141
4. Projekty rewitalizacyjne	145
3.1. Podstawowe projekty rewitalizacyjne	146
3.2. Charakterystyka pozostałych rodzajów projektów rewitalizacyjnych	162
IV. CZĘŚĆ WDROŻENIOWO-EWALUACYJNA.....	170
1. Mechanizmy integrowania działań rewitalizacyjnych oraz ich komplementarność.....	170
1.1. Komplementarność problemowa.....	170
1.2. Komplementarność przestrzenna	171
1.3. Komplementarność źródeł finansowania.....	172
1.4. Komplementarność proceduralno-instytucjonalna	173
1.5. Komplementarność międzyokresowa	174
2. Ramy finansowe oraz źródła i modele finansowania przedsięwzięć i projektów rewitalizacyjnych	176
2.1. Ramy finansowe	176

2.2. Źródła i modele finansowania przedsięwzięć i projektów rewitalizacyjnych	182
3. Partycypacja społeczna	184
3.1. Partycypacja w procesie tworzenia LPR	184
3.2. Partycypacja w procesie wdrażania LPR	189
4. System realizacji (wdrażania), w tym monitoring skuteczności działań oraz sposób modyfikacji LPR	191
4.1. System realizacji (wdrażania) LPR	192
4.2. Monitoring i ewaluacja oraz ocena skuteczności podjętych działań	194
4.3. System budowania i wspierania partnerstw	198
4.4. System informacji i promocji	199
4.5. Sposób modyfikacji i aktualizacji LPR	200
5. Wskaźniki realizacji LPR	202
6. Strategiczna ocena oddziaływania LPR na środowisko	211
ZAŁĄCZNIKI	212
1. Wyniki badań społecznych	212
2. Wzór ankiety	218
3. Wzór fiszki projektowej	222
4. Mapa obszaru zdegradowanego i rewitalizacji w skali 1: 5000	226
Spis tabel, wykresów, map, schematów i zdjęć	227
Spis tabel	227
Spis wykresów	229
Spis map	231
Spis schematów	232
Spis zdjęć	232

Opracowanie:

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023 powstał przy dofinansowaniu ze środków Unii Europejskiej w ramach projektu pn. **"Lokalny Program Rewitalizacji podstawą ożywienia w sferze społecznej, gospodarczej i przestrzenno-funkcjonalnej Gminy Wilkołaz"**, który współfinansowany jest ze środków Funduszu Spójności w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna na lata 2014-2020 w ramach konkursu dotacji, pn. "Przygotowanie programów rewitalizacji (III edycja Konkursu)".

Ekspertci uczestniczący w opracowaniu Programu:

PIOTR MAJCHRZAK
RAFAŁ DUDEK
MICHAŁ RZĄDKOWSKI

Zamawiający:

Gmina Wilkołaz
Wilkołaz Pierwszy 9
23-212 Wilkołaz
e-mail: wilkolaz@wilkolaz.eurząd.eu
<http://www.wilkolaz.pl>

Wykonawca:

LUBELSKA AKADEMIA ROZWOJU
ul. Vetterów 1
20-277 Lublin
e-mail: biuro@akademiarozwoju.eu
<http://akademiarozwoju.eu>

Prace nad Lokalnym Program Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023 prowadzone były przy ścisłej współpracy z pracownikami Urzędu Gminy Wilkołaz i jednostek organizacyjnych oraz uwzględniają wszystkie wyniki konsultacji społecznych.

Słowniczek pojęć

Słowniczek został opracowany na podstawie *Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020*¹ Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju oraz Ustawy o rewitalizacji².

Interesariusze rewitalizacji są to w szczególności:

- 1) mieszkańcy obszaru rewitalizacji oraz właściciele, użytkownicy wieczystości nieruchomości
i podmioty zarządzające nieruchomościami znajdującymi się na tym obszarze, w tym spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe i towarzystwa budownictwa społecznego,
- 2) mieszkańcy gminy inni niż wymienieni w pkt. 1,
- 3) podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność gospodarczą,
- 4) podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność społeczną, w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne,
- 5) jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne,
- 6) organy władzy publicznej;
- 7) podmioty, inne niż wymienione w pkt. 6, realizujące na obszarze rewitalizacji uprawnienia Skarbu Państwa.

Rewitalizacja – stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie programu rewitalizacji.

Stan kryzysowy to stan spowodowany **koncentracją negatywnych zjawisk społecznych** (w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym), współwystępujących z negatywnymi zjawiskami, w co najmniej jednej z następujących sfer:

- a) **gospodarczej** (w szczególności w zakresie niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw),
- b) **środowiskowej** (w szczególności w zakresie przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia, ludzi bądź stanu środowiska),

¹ Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 (MR/H 2014-2020/20(2)08/2016 z późn. zm. Minister Rozwoju, Warszawa, 2 sierpnia 2016 r.

² Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2015 r. poz. 1777 z późn. zm.).

- c) **przestrzenno-funkcjonalnej** (w szczególności w zakresie niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, deficytu lub niskiej jakości terenów publicznych),
- d) **technicznej** (w szczególności w zakresie degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz braku funkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska).

Skalę negatywnych zjawisk odzwierciedlają mierniki rozwoju opisujące powyższe sfery, które wskazują na niski poziom rozwoju lub dokumentują silną dynamikę spadku poziomu rozwoju, w odniesieniu do wartości dla całej gminy.

Obszar zdegradowany to obszar, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy. Obszar zdegradowany może być podzielony na **podobszary**, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic pod warunkiem stwierdzenia stanu kryzysowego na każdym z podobszarów.

Obszar rewitalizacji to obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na którym, z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, zamierza się prowadzić rewitalizację. Obszar rewitalizacji może być podzielony na **podobszary**, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, **lecz nie może obejmować terenów większych niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkałych przez więcej niż 30% mieszkańców gminy.**

W skład obszaru rewitalizacji mogą wejść obszary występowania problemów przestrzennych, takich jak tereny przemysłowe (w tym poportowe i powydobywcze), powojkowe lub pokolejowe, wyłącznie w przypadku, gdy przewidziane dla nich działania są ściśle powiązane z celami rewitalizacji dla danego obszaru rewitalizacji.

Program rewitalizacji to narzędzie planowania, koordynowania i integrowania różnorodnych aktywności w ramach rewitalizacji. Program rewitalizacji to inicjowany, opracowany i uchwalony przez samorząd gminny na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 6 ustawy o samorządzie gminnym, wieloletni program działań w sferze społecznej, ekonomicznej, przestrzennej, środowiskowej, kulturowej i technicznej, zmierzający do wyprowadzenia obszarów zdegradowanych ze stanu kryzysu oraz stworzenia warunków do ich zrównoważonego rozwoju. *Rewitalizacja* - wyprowadzanie ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez przedsięwzięcia całościowe (integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki), skoncentrowane terytorialnie i prowadzone we współpracy z lokalną społecznością, w sposób zaplanowany oraz zintegrowany przez określenie i realizację programów rewitalizacji.

Projekt rewitalizacyjny to zaplanowany w programie rewitalizacji i ukierunkowany na osiągnięcie jego celów albo logicznie powiązany z treścią i celami programu, zgłoszony do

objęcia albo objęty współfinansowaniem UE z jednego z funduszy strukturalnych albo Funduszu Spójności w ramach programu operacyjnego. Wynikanie projektu rewitalizacyjnego z programu rewitalizacji oznacza zatem albo wskazanie (wymienienie) go wprost w programie rewitalizacji albo określenie go w ogólnym (zbiorczym) opisie innych, uzupełniających rodzajów działań rewitalizacyjnych.

Pogłębiona diagnoza dla obszaru rewitalizacji to diagnoza dla wyznaczonego obszaru której celem jest dotarcie do możliwie pierwotnych źródeł problemów i zjawisk kryzysowych zdiagnozowanych na obszarze rewitalizacji oraz identyfikacja wewnętrznych potencjałów obszaru rewitalizacji (które stanowić będą podstawę dla koncepcji jego długofalowego rozwoju).

I. CZĘŚĆ WPROWADZAJĄCA

1. Wprowadzenie

Przemiany społeczno-gospodarcze na przestrzeni ostatniego ćwierćwiecza wywołane procesem globalizacji oraz transformacją ustrojową i wyzwaniem gospodarki wolnorynkowej spowodowały szereg niekorzystnych zjawisk i procesów na obszarach zarówno miejskich jak i wiejskich. Do czołowych problemów zaliczają się degradacja tkanki materialnej oraz narastające problemy w sferze społeczno-gospodarczej. W związku z zaistniałym stanem rzeczy bardzo ważną rolę nabrało planowanie i realizacja kompleksowych projektów rewitalizacyjnych, mających na celu poprawę sytuacji na zdegradowanych obszarach. Projekty te mają na celu odpowiedzenie na indywidualny zestaw problemów występujących na terenie poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego. Planowane działania obejmują sfery: przestrzenną, społeczną, gospodarczą, środowiskową i kulturową.

Prace nad wykonaniem dokumentu oparte zostały o Wytyczne Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020. Wytyczne w zakresie rewitalizacji, zostały wydane na podstawie art. 5 ust. 1 pkt 11 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020 (Dz. U. poz. 1146, z późn. zm.), oraz z uwzględnieniem przepisów rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.

Zgodnie z „Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych 2014-2020” jak również dokumentem „Narodowym Planem Rewitalizacji 2022- Założenia” rewitalizacja – to:

„Kompleksowy proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez działania całościowe (powiązane wzajemnie przedsięwzięcia obejmujące kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno-funkcjonalne lub techniczne lub środowiskowe), integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany poprzez programy rewitalizacji. Rewitalizacja zakłada optymalne wykorzystanie specyficznych uwarunkowań danego obszaru oraz wzmacnianie jego lokalnych potencjałów (w tym także kulturowych) i jest procesem wieloletnim, prowadzonym przez interesariuszy (m.in. przedsiębiorców, organizacje pozarządowe, właścicieli nieruchomości, organy władzy publicznej, etc.) tego procesu, w tym przede wszystkim we współpracy z lokalną społecznością. Działania służące wspieraniu procesów rewitalizacji prowadzone są w sposób spójny: wewnętrznie (poszczególne działania pomiędzy sobą) oraz zewnętrznie (z lokalnymi

politykami sektorowymi, np. transportową, energetyczną, celami i kierunkami wynikającymi z dokumentów strategicznych i planistycznych).³

Obszar może zostać wskazany jako **obszar zdegradowany**, jeśli znajduje się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym oraz gdy występuje na nim co najmniej jedno z następujących negatywnych zjawisk:

- gospodarczych (w szczególności niski stopień przedsiębiorczości, słaba kondycja lokalnych przedsiębiorstw),
- środowiskowych (w szczególności przekroczenie standardów jakości środowiska, obecność odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska),
- przestrzenno-funkcjonalnych (w szczególności niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej zły stan techniczny, brak dostępu do podstawowych usług lub ich niska jakość, niedostosowanie rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niski poziom obsługi komunikacyjnej, niedobór lub niska jakość terenów publicznych),
- technicznych (w szczególności degradacja stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz нефункционирование rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska).

Obszar cechujący się szczególną koncentracją wyżej wymienionych zjawisk, na którym gmina zamierza prowadzić rewitalizację z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, wyznacza się jako **obszar rewitalizacji**. Może on obejmować całość lub część obszaru zdegradowanego, ale nie może być większy niż 20% powierzchni gminy ani zamieszkały przez więcej niż 30% liczby jej mieszkańców. Zarówno obszar zdegradowany, jak i obszar rewitalizacji mogą być podzielone na podobszary, które nie muszą posiadać wspólnych granic, pod warunkiem stwierdzenia na każdym z nich występowania koncentracji opisanych wyżej negatywnych zjawisk. Tak obszar zdegradowany, jak i rewitalizacji mogą stanowić to samo terytorium.

Wyznaczenie w gminie zarówno obszaru zdegradowanego, jak i rewitalizacji wymagało przeprowadzenia diagnozy potwierdzającej spełnienie przez nie przesłanek określonych w wytycznych i wskazującej terytoria najbardziej zdegradowane pod względem społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcjonalnym, technicznym. Diagnozę tę, stanowiącą podstawę do wyznaczenia terytoriów, które wymagają rewitalizacji w Gminie, prezentuje niniejszy dokument.

³ „Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych z dnia 02.08.2016 r. 2014-2020” s. 5, 6

Opierając się na wynikach przeprowadzonych analiz zawartych w poniższej diagnozie wyznaczono **obszar zdegradowany** obejmujący poniższe sołectwa: Ewunin, Marianówka, Ostrów, Ostrów Kolonia, Wilkołaz Pierwszy, Wilkołaz Trzeci, Zdrapy i Zalesie.

Z uwagi na fakt, że obszar zdegradowany obejmuje tereny najsilniej nasycone współwystępowaniem problemów społecznych, gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych i technicznych, a zatem najbardziej wymagające kompleksowej interwencji, za **obszar rewitalizacji** uznano obszary zamieszkane sołectwa lub ich części: część sołectwa Marianówka (miejscowość Obroki), część sołectwa Wilkołaz Pierwszy (obręb geodezyjny Wilkołaz Poduchowny) i sołectwo Zalesie.

Rewitalizacja na przestrzeni ostatnich lat przybiera na znaczeniu. Traktowana jest już zarówno przez samorządy, ekspertów jak i samych mieszkańców zdegradowanych terenów jako czynnik warunkujący rozwój i umożliwiający poprawę jakości życia. Jest także wyraźnie zaakcentowana w dokumentach rządowych wyznaczających kierunki rozwoju kraju: KSRR, KPZK 2030, SRK.

Zawarta w niniejszym dokumencie diagnoza społeczno-gospodarcza dla Gminy Wilkołaz spełnia wszystkie zapisy i wskazania wynikające z „Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014 – 2020”. Dokument Programu Rewitalizacji będzie stanowił podstawę formalną do ubiegania się o dofinansowanie planowanych działań rewitalizacyjnych ze środków Unii Europejskiej. Dokument będzie ponadto stanowił narzędzie umożliwiające przygotowanie oraz wdrażanie konkretnych działań, projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które przyczynią się do usunięcia zjawisk kryzysowych występujących na wskazanych obszarach. Realizacja Lokalnego Programu Rewitalizacji przyczyni się do rozwiązywania problemów Gminy Wilkołaz oraz wspierania jej rozwoju i poprawy atrakcyjności.

Zawarta w dokumencie diagnoza ma charakter kompleksowy. Wyznaczanie dotkniętych kryzysem obszarów zostało dokonane w oparciu o analizę porównawczą bazującą na danych ilościowych i jakościowych.

Program odznacza się również komplementarnością zawartych w nim projektów w różnych wymiarach (zgodnie z „Wytycznymi ...” projekty odznaczają się komplementarnością: przestrzenną, problemową, proceduralno-instytucjonalną, międzyokresową oraz źródeł finansowania).

2. Przyjęta metodyka prac

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023 składa się z czterech zasadniczych części:

- **wprowadzającej** (rozdział 1. Wprowadzenie i rozdział 2. Przyjęta metodyka prac.
- **diagnostyczno-analitycznej** (rozdział 1. Położenie i historia, rozdział 2. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych oraz skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych, rozdział 3. Wyznaczenie i charakterystyka obszarów zdegradowanych, rozdział 4. Zbiorcze zestawienie danych, rozdział 5. Podsumowanie analizy obszaru zdegradowanego i rewitalizacji, rozdział 16. Analiza SWOT obszaru rewitalizacji),
- **planistycznej** (rozdział 1. Wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji, rozdział 2. Cele i kierunki działań rewitalizacyjnych w ramach LPR, rozdział 3. Opis powiązań LPR z dokumentami strategicznymi i planistycznymi, rozdział 4. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne,
- **wdrożeniowo-ewaluacyjnej** (rozdział 1. Mechanizmy integrowania działań rewitalizacyjnych oraz ich komplementarność, rozdział 2. Ramy finansowe oraz źródła i modele finansowania przedsięwzięć i projektów rewitalizacyjnych, rozdział 3. Partycypacja społeczna, rozdział 4. System realizacji (wdrażania), w tym monitoring skuteczności działań oraz sposób modyfikacji LPR, rozdział 5. Wskaźniki realizacji LPR, rozdział 5. Strategiczna ocena oddziaływania LPR na środowisko.

W ramach prac nad **częścią diagnostyczną** w pierwszej kolejności przeprowadzono prace przygotowawcze polegające na zgromadzeniu materiałów źródłowych oraz danych dotyczących gminy, zarówno ilościowych, jak i jakościowych ze szczególnym uwzględnieniem problemów rewitalizacji. W ramach diagnozowania stanu obecnego Gminy Wilkołaz zinwentaryzowano liczne dane statystyczne z GUS oraz informacje z różnych źródeł (dane Urzędu Gminy Wilkołaz i jednostek organizacyjnych gminy, wnioski z ankiet zebranych podczas konsultacji społecznych oraz uzyskanych drogą elektroniczną, wnioski zgłaszane podczas konsultacji społecznych) identyfikując problemy będące podstawą określenia obszaru wskazanego do rewitalizacji. Dokumentem źródłowym dla opracowania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023 była Strategia Rozwoju Gminy Wilkołaz na lata 2015-2022. Problemy zidentyfikowane w strategii zostały uwzględnione podczas opracowania części diagnostycznej w LPR, a wskaźniki odpowiednie dla poszczególnych problemów zostały przeanalizowane w skali wszystkich sołectw i miejscowości oraz obrębów geodezyjnych. Analiza problemów społecznych została uzupełniona analizą wskaźników odpowiednich dla problemów gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych i technicznych.

Drugi etap prac to **faza wyboru obszaru** do rewitalizacji. Wybór obszaru został dokonany na podstawie wielokryterialnej analizy uwzględniającej problemy społeczne, gospodarcze oraz przestrzenne, w tym również środowisko kulturowe i atrakcyjność turystyczną **we wszystkich sołectwach i miejscowościach gminy**. Dokonano analizy danych udostępnionych przez: Powiatowy Urząd Pracy w Kraśniku, Komendę Powiatową Policji w Kraśniku, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wilkołazie, działające na obszarze gminy stowarzyszenia i szkoły. Przeprowadzona analiza umożliwiła wskazanie obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji w Gminie Wilkołaz, na którym zidentyfikowano sytuację kryzysową. Na obszarze zdegradowanym występują gorsze niż średnio w gminie wskaźniki problemów społecznych, współwystępujące z gorszymi wskaźnikami dotyczącymi problemów gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych i technicznych. Obszar sołectw wchodzący w skład obszarów zdegradowanych, w których zidentyfikowano najgorszą sytuację społeczną, na którą nawarstwia się największa liczba innych zdiagnozowanych problemów został uznany za obszar do rewitalizacji.

Etap trzeci prac to **faza planowania działań na obszarze rewitalizowanym**, która składa się z wizji stanu docelowego obszaru rewitalizacji, identyfikacji celów rewitalizacji, planowania działań i harmonogramu ich realizacji, określenia budżetu dla Programu. Planowanie działań objęło identyfikację projektów społecznych i infrastrukturalnych poprzez zgłaszanie propozycji przez członków Zespołu ds. rewitalizacji oraz przedstawicieli różnych środowisk lokalnych jak organizacje pozarządowe.

Jednym z ostatnich etapów prac nad LPR było opracowanie systemu wdrażania oraz monitorowania efektów podejmowanych działań rewitalizacyjnych. W systemie wdrażania zidentyfikowano projekty rewitalizacyjne, opracowano harmonogram realizacji i szczegółowy plan finansowy, opisano komplementarność projektów i określono źródła finansowania. Ten etap prac objął również przygotowanie pierwszego projektu LPR.

Kluczowym elementem prac nad Lokalnym Programem Rewitalizacji było zapewnienie włączenia lokalnej społeczności w proces jego opracowania. Mieszkańcy gminy, zostali włączeni w proces diagnozowania problemów na obszarze gminy, wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, określenia celów rewitalizacji oraz identyfikacji projektów rewitalizacyjnych. Konieczne dla osiągnięcia przyjętych celów i zrealizowania projektów rewitalizacyjnych było nawiązanie dialogu z szerokim kręgiem interesariuszy i przeprowadzanie transparentnego procesu konsultacji społecznych. W trakcie **konsultacji społecznych** udostępniono do wglądu projekt Lokalnego Programu Rewitalizacji w siedzibie Urzędu Gminy Wilkołaz i na stronie internetowej Urzędu Gminy.

Etap odstani to **opracowanie dokumentu końcowego** uwzględniającego wnioski i uwagi zgłoszone w trakcie konsultacji społecznych.

II. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNO-ANALITYCZNA

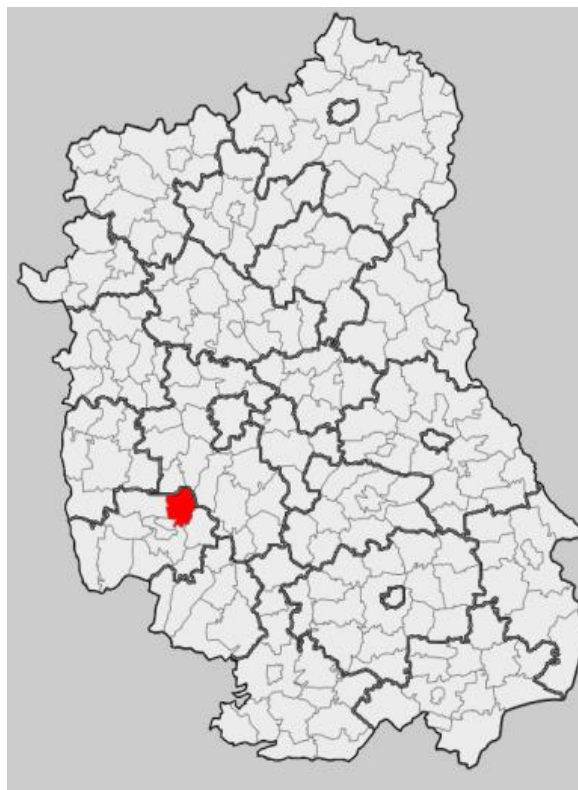
1. Położenie i historia

1.1. Położenie administracyjne i geograficzne

Pod względem administracyjnym Gmina Wilkołaz należy do województwa lubelskiego i wchodzi w skład powiatu kraśnickiego. Usytuowana jest w południowo-zachodniej części województwa, w odległości około 35 km na południe od centrum Lublina i 12 km od Kraśnika, dlatego też pozostaje w obszarze bezpośrednich wpływów obu miast (społecznych, ekonomicznych, rekreacyjnych i infrastrukturalnych (mapa 1). Obszar gminy graniczy z sześcioma gminami, tj.: Borzechów, Niedrzwica Duża, Urzędów, Zakrzówek, Strzyżewice, Kraśnik. Gmina zajmuje powierzchnię 8 186 ha, co stanowi 0,3% powierzchni województwa (w nowych granicach administracyjnych) oraz 8,2% powierzchni powiatu kraśnickiego. Kraśnik stanowi ośrodek administracyjno-usługowy o randze regionalnej.

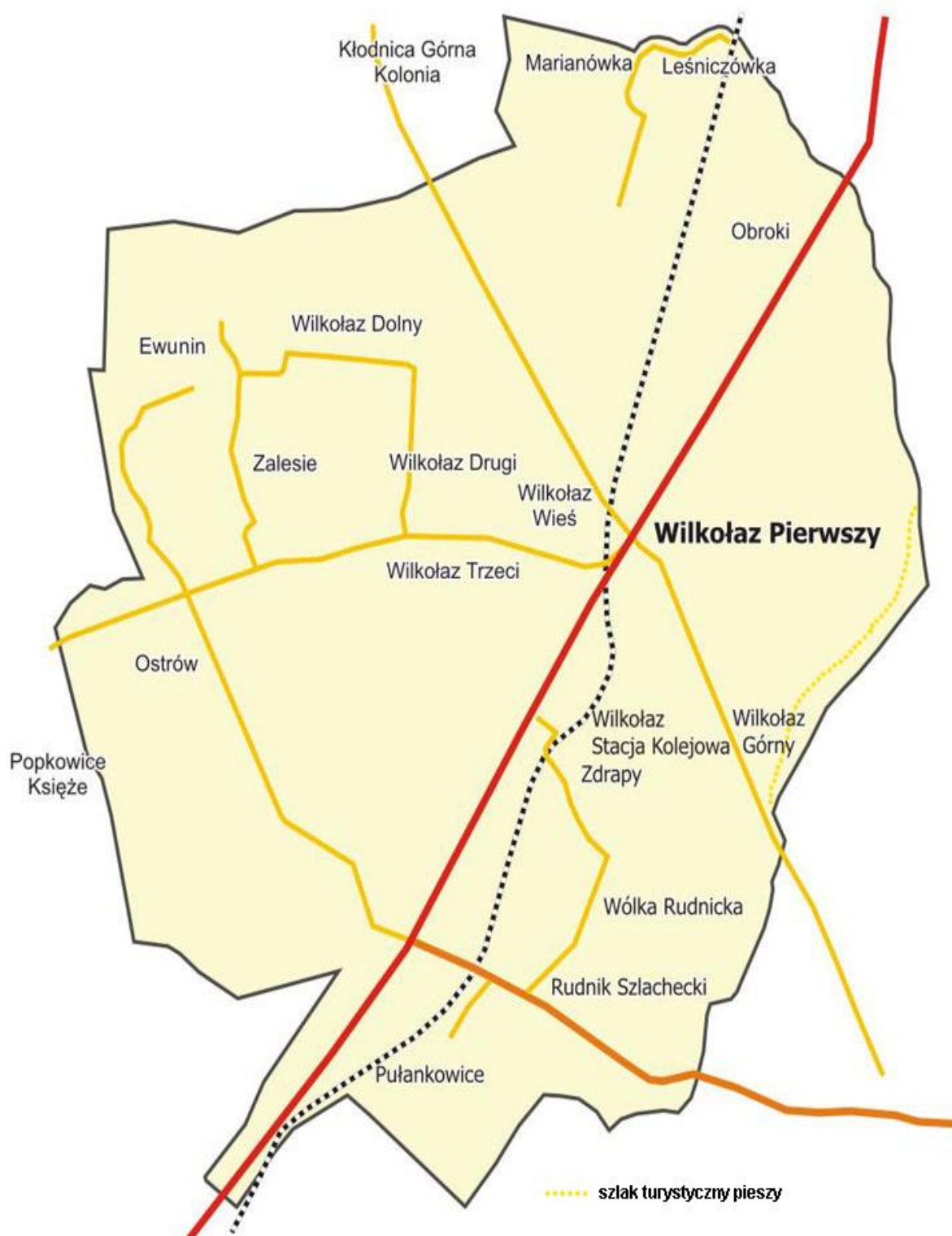
Mapa 1. Położenie geograficzne Gminy Wilkołaz na mapie Polski, województwa lubelskiego i powiatu kraśnickiego.

Źródło: www.lgdkrasnik.pl, [pl.wikipedia.org/wiki/Wilkołaz_\(gmina\)](http://pl.wikipedia.org/wiki/Wilkołaz_(gmina)), www.osp.org.pl

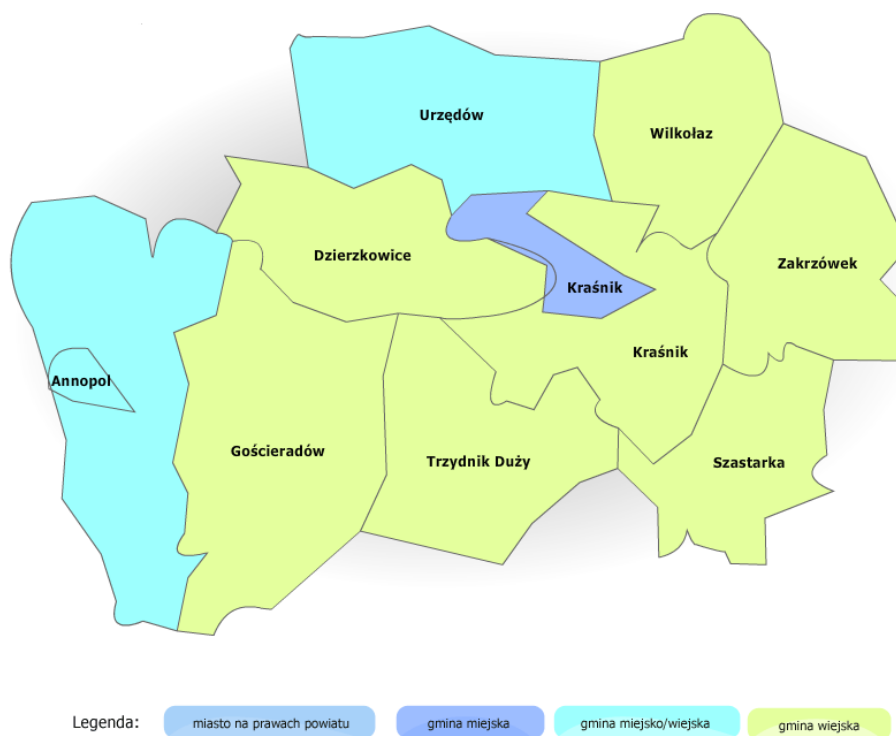
Mapa 2. Mapa Gminy Wilkołaz.

Źródło: www.osp.org.pl

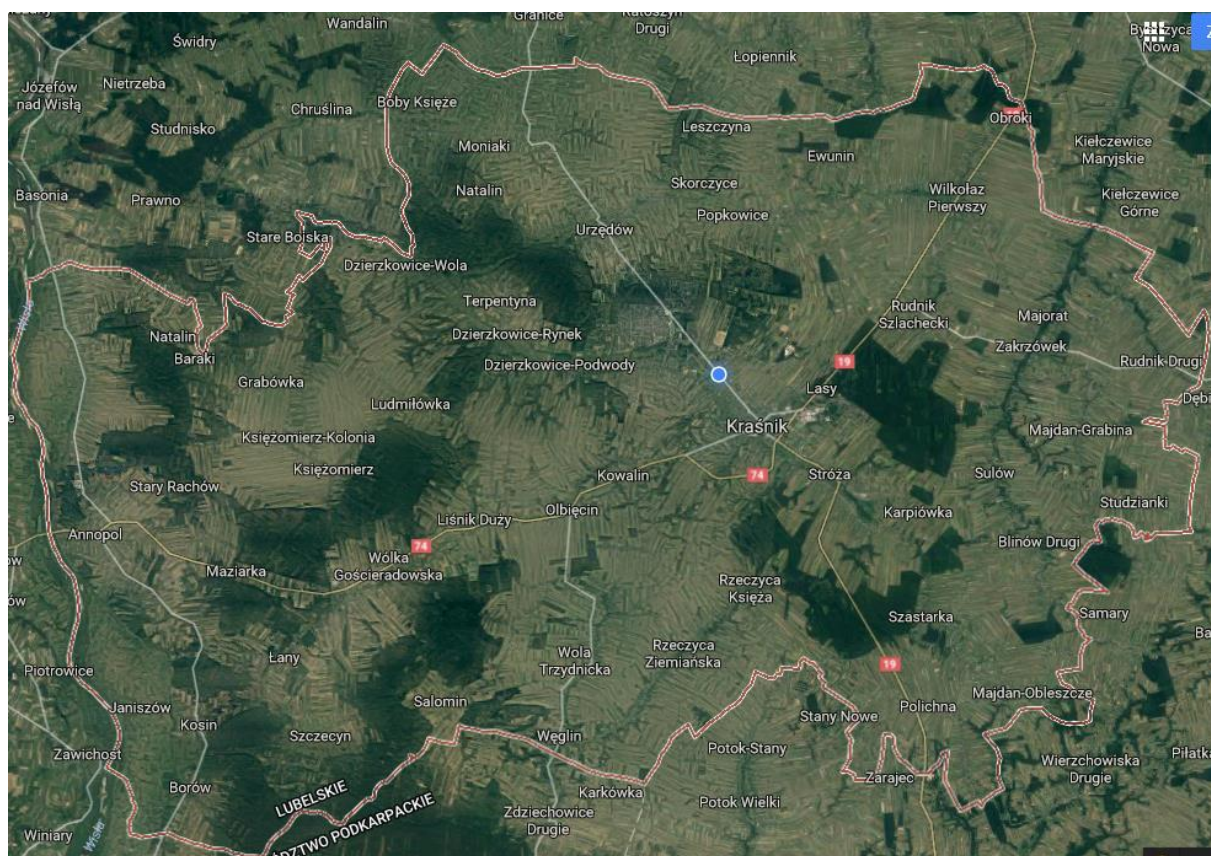

Mapa 3. Położenie Gminy Wilkołaz na mapie administracyjnej powiatu kraśnickiego.

Źródło: <http://administracja.mswia.gov.pl/adm/baza-jst/mapa-administracyjna/278,MAPA-ADMINISTRACYJNA.html>

Mapa 4. Układ sieci osadniczej powiatu kraśnickiego.

Źródło: <https://www.google.pl/maps>

Mapa 5. Układ sieci osadniczej Gminy Wilkołaz.

Źródło: <https://www.google.pl/maps>

Gmina Wilkołaz to gmina typowo rolnicza, która położona jest we wschodniej części Wzniesień Urzędowskich, na pofałdowanej, słabo zalesionej wierzcholinie lessowej, rozciągniętej doliną rzeki Urzędówki.

Gmina cechuje się stosunkowo dobrą dostępnością komunikacyjną. Umiejscowiona jest 12 km na północ od Kraśnika, przy drodze krajowej Lublin – Rzeszów i linii kolejowej z Lublina do Stalowej Woli. Układ komunikacyjny zapewnia wewnętrzne powiązania między ośrodkiem gminnym i jednostkami wiejskimi oraz zewnętrze z ośrodkami ponadlokalnymi i miejscowościami sąsiadujących gmin, tj.: miasto Kraśnik i Lublin oraz gminami Niedrzwica Duża, Zakrzówek, Strzyżewice, Urzędów i Borzechów.

Układ komunikacyjny Gminy Wilkołaz tworzy droga krajowa nr 19 o długości 12,8 km, droga wojewódzka nr 842 o długości 3,65 km, dziewięć ciągów dróg powiatowych o łącznej długości 33,1 km, oraz sieć dróg gminnych o długości 50,10 km.

Mapa 6. Układ dróg i ścieżek dydaktycznych na terenie Gminy Wilkołaz.

Źródło: Przewodnik ekologiczno-historyczny po gminie Wilkołaz. Wydanie II

1.2. Sieć osadnicza

Obszar Gminy Wilkołaz odznacza się układem sieci osadniczej, którego początki sięgają wczesnego średniowiecza. Najstarszym znanym obiektem na terenie gminy jest wczesnośredniowieczne grodzisko na gruntach wsi Zalesie. Najstarszą miejscowością na terenie Gminy Wilkołaz jest najprawdopodobniej sam Wilkołaz, późniejsza wieś ordynacji Zamojskich, która powstała już w XII wieku, a w wieku XIV była wsią parafialną. Do innych starszych miejscowości gminy należy wieś Zdrapy wzmiankowana już w 1676 r. Przed 1827 r. powstała Wólka Rudnicka i Pułankowice. Na późniejsze lata XIX wieku datowany jest Rudnik Szlachecki i Ostrów.

Obecną sieć osadniczą gminy tworzy 13 sołectw:

1. Ewunin
2. Marianówka
3. Ostrów
4. Ostrów-Kolonia
5. Pułankowice
6. Rudnik Szlachecki
7. Wilkołaz Dolny
8. Wilkołaz Pierwszy
9. Wilkołaz Drugi
10. Wilkołaz Trzeci
11. Wólka Rudnicka
12. Zalesie
13. Zdrapy

Sołectwa gminy charakteryzują się dużym zróżnicowaniem pod względem wielkości wsi, liczby mieszkańców, zajmowanej powierzchni i występujących zasobów naturalnych oraz potencjałów lokalnych.

Są rozrzucone na obszarze całej Gminy tworząc skupiska zabudowy lub występując w postaci zabudowy rozproszonej, w szczególności w peryferyjnych częściach Gminy.

Rozproszona sieć osadnicza w części Gminy stwarza określone trudności w wyposażeniu Gminy w podstawową infrastrukturę drogową, wodociągową i kanalizacyjną.

Średnio na jedno sołectwo przypada ponad 420 osób, a na jedną miejscowość przypada ponad 320 mieszkańców. W zespole osadniczym Wilkołaz (Wilkołaz Dolny, Wilkołaz Drugi, Wilkołaz Górny, Wilkołaz Pierwszy, Wilkołaz Trzeci i Wilkołaz-Stacja Kolejowa) mieszka 2 400 osób, co stanowi skupisko ludności liczące ponad 43% ludności Gminy.

Największą miejscowością w obszarze Gminy jest Wilkołaz Pierwszy – liczy 844 mieszkańców.

W zespole Rudnik, Rudnik Szlachecki i Wólka Rudnicka mieszka 817 osób, zaś Ostrów, Ostrów Kolonia 767 osób. Z pozostałych największe miejscowości to Zalesie liczące 383 osoby oraz Pułankowice – 443. Najmniejszą liczbę mieszkańców mają wsie Marianówka – 118 osób oraz Ewunin – 128 osób.

O osadnictwie na terenie Gminy poza czynnikami historycznymi, jak istnienie szlaków komunikacyjnych, przynależność do ordynacji, dóbr kościelnych czy królewskich i zmiany tej przynależności w dużej mierze decydowały czynniki geograficzne, przede wszystkim dostępność do wody. Sieć osadnicza związana jest ściśle z układem wód otwartych.

Najwięcej miejscowości skupionych jest w dolinie rzeki Urzędówki, na której stokach powstały: Ostrów, Zalesie, Wilkołaz Dolny, Wilkołaz Drugi, Wilkołaz Trzeci i Wilkołaz Pierwszy, Wilkołaz Górny, Zdrapy, Wólka Rudnicka, i Rudnik. Pozostałe pięć wsi Gminy Wilkołaz, z których większe są jedynie Pułankowice, leży na wysoczyźnie.

Wsie występujące na obszarze Gminy Wilkołaz wykazują pewne zróżnicowanie pod względem układu przestrzennego, co wiąże się z warunkami topograficznymi i gruntowo wodnymi miejsc osadnictwa oraz społeczno – gospodarcza geneza powstania.

Główną miejscowością i siedzibą władz Gminy jest Wilkołaz Pierwszy. Wilkołaz Pierwszy, a także Wilkołaz Drugi i w pewnym stopniu Wilkołaz Trzeci oraz Zdrapy, mają układ przestrzenny charakterystyczny dla długiej rzędówki o regularnej rozmieszczonej po jednej, a czasami po obu stronach drogi zabudowie, z łanowym układem pól uprawnych. Rzadziej występuje ulicówka o zabudowie rozciągniętej w zwartych rzędach po obu stronach głównej drogi, o nieregularnym układzie dróg bocznych i niwowym układzie pól oraz łańcuchówka, z luźniejszym od ulicówki układem zabudowy i łanowym układem pól.

Te typy wsi reprezentowane są w Gminie Wilkołaz przez Pułankowice i w pewnym stopniu przez Wólkę Rudnicką, Rudnik i Ewunin. Pozostałe wsie mają rozproszoną zabudowę kolonijną z nieregularnym układem komunikacji i pól, a mniejsze z nich są pod względem układu przestrzennego ulicowymi przysiółkami.

Teren Gminy Wilkołaz podzielony jest na 13 sołectw, 16 obrębów geodezyjnych i 17 miejscowości.

W skład gminy wchodzi następujące miejscowości: Marianówka, Obroki, Ewunin, Wilkołaz Dolny, Wilkołaz Pierwszy, Wilkołaz Drugi, Wilkołaz Trzeci, Wilkołaz Górny, Zalesie, Ostrów, Zdrapy, Wólka Rudnicka, Rudnik Szlachecki, Rudnik Kolonia, Pułankowice, Ostów-Kolonia, Zalesie, Wilkołaz-Stacja Kolejowa.

W skład sołectwa Marianówka wchodzi 2 miejscowości i obręby geodezyjne: Marianówka i Obroki. W skład sołectwa Rudnik Szlachecki wchodzi 2 miejscowości i obręby geodezyjne: Rudnik Szlachecki i Rudnik-Kolonia, w skład sołectwa Wilkołaz Pierwszy wchodzi 2 obręby geodezyjne: Wilkołaz Pierwszy i Wilkołaz Poduchowny, a w skład sołectwa Zdrapy wchodzi 3 miejscowości: Wilkołaz Górny, Wilkołaz-Stacja Kolejowa i Zdrapy oraz 2 okręgi geodezyjne: Wilkołaz Górny i Zdrapy.

Tabela 1. Podział gminy na sołectwa, miejscowości i obręby geodezyjne wraz z liczbą mieszkańców na koniec 2016 r.

L.p.	Sołectwo	Liczba mieszkańców	L.p.	Obręb geodezyjny	L.p.	Miejscowość	Liczba mieszkańców
1.	Ewunin	128	1.	Ewunin	1.	Ewunin	128
2.	Marianówka	374	2.	Marianówka	2.	Marianówka	118
3.	Ostrów	379	3.	Obroki	3.	Obroki	256
4.	Ostrów-Kolonia	388	4.	Ostrów	4.	Ostrów	379
5.	Pułankowice	443	5.	Pułankowice	5.	Ostrów-Kolonia	388
6.	Rudnik Szlachecki	608	6.	Pułankowice	6.	Pułankowice	443
7.	Wilkołaz Dolny	247	6.	Rudnik Szlachecki	7.	Rudnik-Kolonia	339
8.	Wilkołaz Pierwszy	844	7.	Rudnik-Kolonia	8.	Rudnik Szlachecki	269
9.	Wilkołaz Drugi	450	8.	Wilkołaz Dolny	9.	Wilkołaz Dolny	247
10.	Zdrapy	624	9.	Wilkołaz Pierwszy	10.	Wilkołaz Pierwszy	844
11.	Wilkołaz Trzeci	444	10.	Wilkołaz Poduchowny	11.	Wilkołaz Drugi	450
12.	Wólka Rudnicka	209	11.	Wilkołaz Drugi	12.	Wilkołaz Górny	218
13.	Zalesie	383	12.	Wilkołaz Górny	13.	Wilkołaz-Stacja Kolejowa	197
	RAZEM:	5 521	13.	Zdrapy	14.	Zdrapy	209
			14.	Wilkołaz Trzeci	15.	Wilkołaz Trzeci	444
			15.	Wólka Rudnicka	16.	Wólka Rudnicka	209
			16.	Zalesie	17.	Zalesie	383
				RAZEM:	RAZEM:	RAZEM:	5 521

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Ewidencji Ludności Urzędu Gminy Wilkołaz.

1.3. Rys historyczny

Obszar obecnej Gminy Wilkołaz był zasiedlony już od wczesnego średniowiecza.

Wilkołaz powstał prawdopodobnie już w XII wieku. Był on wtedy wsią królewską, która od 1325 r. została parafią. Powodem intensywnego i wczesnego rozwoju osadnictwa na tym terenie były przede wszystkim dobre gleby.

Nazwa „Wilkołaz” (bądź „Wilkołas”) pochodzi od nazwy przejść wśród moczarów bagiennych – łązów. Stąd pierwotna nazwa „Wielkie Łazy”, która z biegiem czasu przekształciła się w Wilkołaz. Ziemie wilkołaskie kolejno znajdowały się we własności rodu Gorajskich, Tęczyńskich, książąt Olelkowiczów – Słuckich i Zamojskich.

Wartym odnotowania jest fakt, że mieszkańcy Wilkołaza brali udział w Powstaniu Styczniowym oraz w wydarzeniach 1905 – 1907. Cmentarz w lesie Krzywda upamiętnia jedną z najważniejszych bitew początku I wojny światowej, a podczas II wojny światowej na terenie Gminy działały placówki Narodowych Sił Zbrojnych, BCh, oraz AK.

2. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych oraz skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych

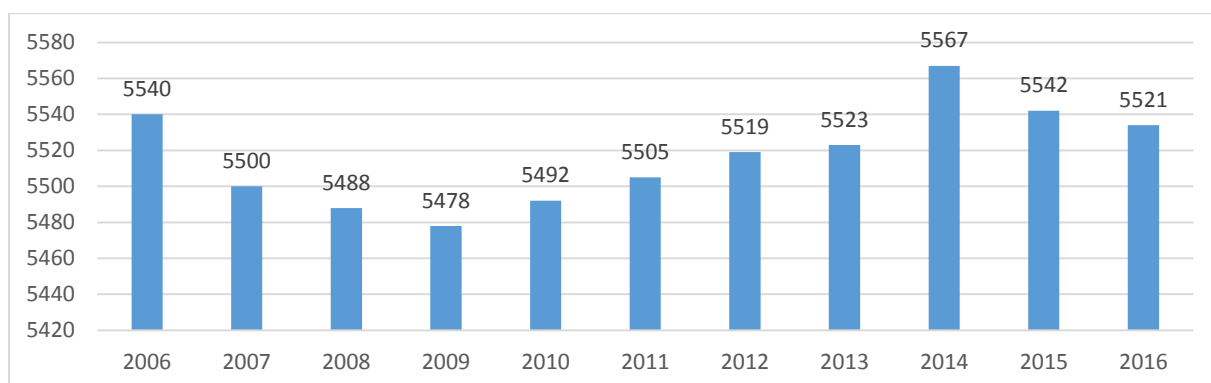
2.1. Diagnoza sfery społecznej - demografia i infrastruktura społeczna

2.1.1. Liczba ludności

Do podstawowych charakterystyk zbiorowości ludzkiej należą jej liczebność i rozmieszczenie. Liczba mieszkańców gminy w ostatnich 10 latach wahała się. Ogólnie od 2006 roku liczba osób zamieszkujących gminę zmniejszyła się o 6 osób.

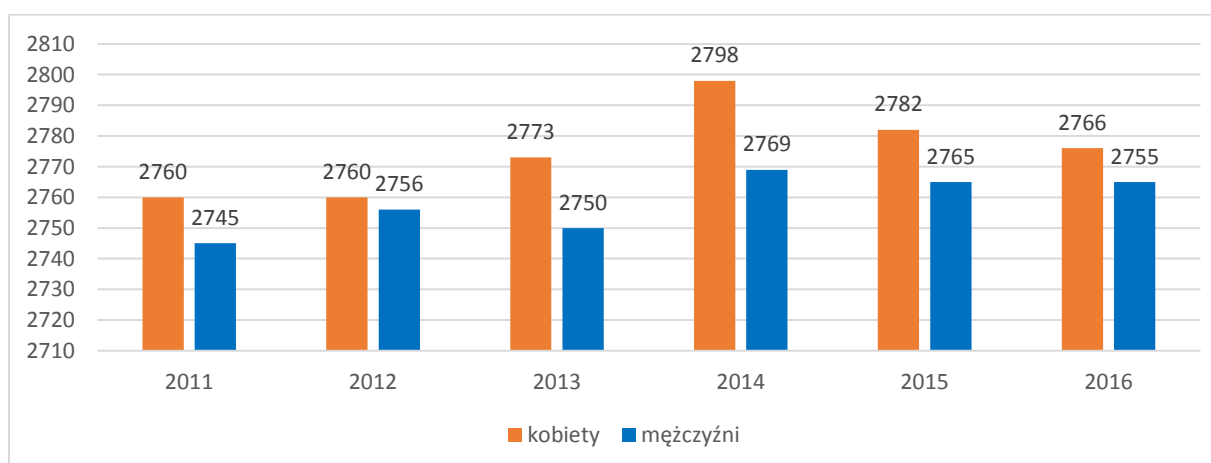
Wykres 1. Liczba mieszkańców gminy w latach 2005-2016.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych GUS (2006-2015) i UG (2016).

W gminie obserwuje się zmniejszenie współczynnika feminizacji, czyli stosunku liczby kobiet na 100 mężczyzn, który w 2016 roku wyniósł 101 kobiet/100 mężczyzn (w 2014 roku wskaźnik ten wynosił 102 kobiet/100 mężczyzn). W 2016 roku teren gminy zamieszkiwało 2 755 mężczyzn i 2 766 kobiet. Tym samym kobiety stanowiły 50,09% ludności gminy.

Wykres 2. Zmiana liczby ludności w gminie w wybranych latach

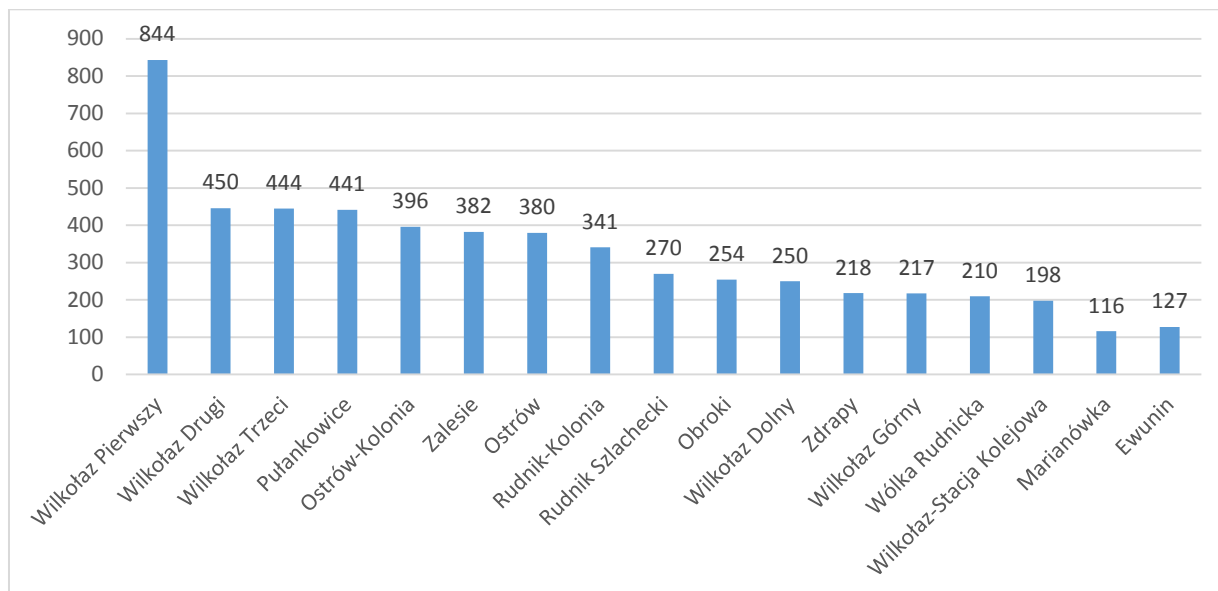

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych UG.

Analiza danych wykazała, iż pod względem zaludnienia największymi miejscowościami w gminie są: Wilkołaz Pierwszy (844 mieszkańców – 15,29% ogółu ludności w gminie), Wilkołaz Drugi (450 mieszkańców – 8,15%) i Wilkołaz Trzeci (444 mieszkańców – 8,04%).

Wykres 3. Liczba ludności w poszczególnych miejscowościach gminy w 2016 roku.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych UG.

Tabela 2. Liczba ludności w poszczególnych miejscowościach gminy w 2016 roku.

L.p.	Miejscowość	Liczba ludności 2016	% mieszkańców gminy
1.	Ewunin	128	2,32
2.	Marianówka	118	2,14
3.	Obroki	256	4,64
4.	Ostrów	379	6,86
5.	Ostrów-Kolonia	388	7,03
6.	Pułankowice	443	8,02
7.	Rudnik-Kolonia	339	6,14
8.	Rudnik Szlachecki	269	4,87
9.	Wilkołaz-Stacja Kolejowa	197	3,57
10.	Wilkołaz Dolny	247	4,47
11.	Wilkołaz Drugi	450	8,15
12.	Wilkołaz Górny	218	3,95
13.	Wilkołaz Pierwszy	844	15,29
14.	Wilkołaz Trzeci	444	8,04
15.	Wólka Rudnicka	209	3,79
16.	Zalesie	383	6,94
17.	Zdrapy	209	3,79
Razem:		5 521	100,00

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych GUS.

2.1.2. Gęstość zaludnienia

Gęstość zaludnienia jest miarą przyporządkowującą populację do powierzchni. Gęstość zaludnienia w gminie wynosiła w 2016 roku 67,60 osób na km².

Tabela 3. Gęstość zaludnienia wg. miejscowości.

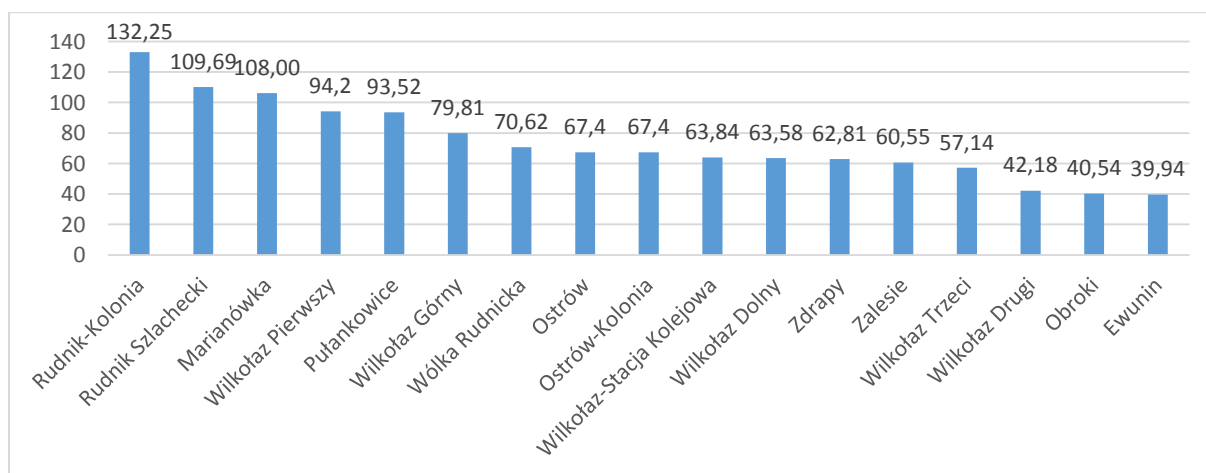
L.p.	Miejscowość	Ludność 2016	Powierzchnia całkowita miejscowości [ha]	Powierzchnia całkowita miejscowości [km ²]	Gęstość zaludnienia
1.	Ewunin	128	320,4170	3,20	39,95
2.	Marianówka	118	109,2609	1,09	108,00
3.	Obroki	256	631,4379	6,31	40,54
4.	Ostrów	379	1151,3200	11,51	32,92
5.	Ostrów-Kolonia	388			0,00
6.	Pułankowice	443	471,5638	4,72	93,94
7.	Rudnik Szlachecki	269	245,2341	2,45	132,25
8.	Rudnik-Kolonia	339	256,3305	2,56	109,69
9.	Wilkołaz Dolny	247	393,1799	3,93	63,51
10.	Wilkołaz Drugi	450	1057,3477	10,57	62,82
11.	Wilkołaz Górny	218	271,9012	2,72	42,56
12.	Wilkołaz Pierwszy	844	894,9058	8,95	80,18
13.	Wilkołaz Trzeci	444	778,7208	7,79	94,31
14.	Wilkołaz-Stacja Kolejowa	197	310,1650	3,10	57,02
15.	Wólka Rudnicka	209	297,3699	2,97	70,28
16.	Zalesie	383	630,8381	6,31	60,71
17.	Zdrapy	209	347,0668	3,47	60,22
	Razem:	5 521	8167,0594	81,67	67,60

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych UG.

Najgęściej zaludnionymi miejscowościami gminy są: Rudnik Szlachecki (132,25 os/km²), Rudnik-Kolonia (109,69 os/km²) i Marianówka (108,00 os/km²). Natomiast do najmniej zaludnionych należą: Ewunin (39,95 os/km²), Obroki (40,54 os/km²) i Ostrów (32,92 os/km²).

Wykres 4. Gęstość zaludnienia w poszczególnych miejscowościach gminy.

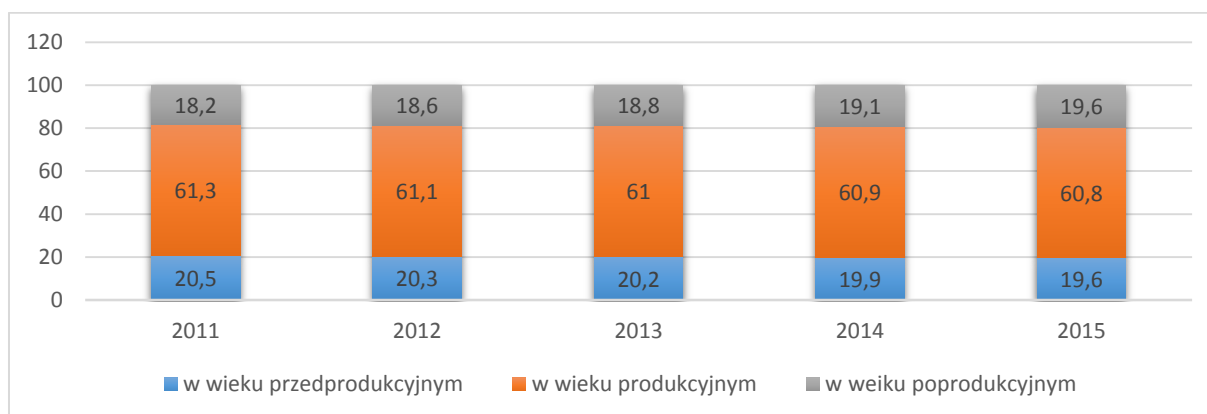
Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych UG.

2.1.3. Struktura wieku mieszkańców

Struktura ludności według wieku określa proces starzenia się ludności, definiowany najogólniej, jako zmiany stanu i struktury według wieku ludności, w ogólnej liczbie udziału osób starszych. Jak wynika z danych BDL GUS (2015) struktura wieku mieszkańców przedstawia się następująco: 19,6% stanowią osoby w wieku przedprodukcyjnym, 60,80% w wieku produkcyjnym oraz 19,6% w wieku poprodukcyjnym. W gminie występuje niekorzystny trend - zwiększa się odsetek osób w wieku poprodukcyjnym, zmniejsza natomiast mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym. Świadczy to o starzeniu się społeczeństwa gminy.

Wykres 5. Ludność wg. ekonomicznych grup wieku w latach 2011-2015

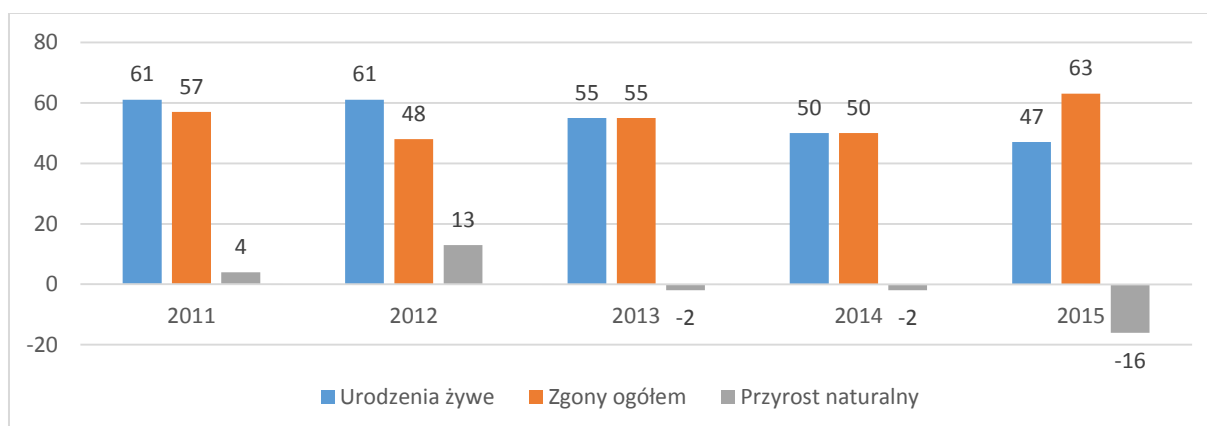
Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych BDL GUS

2.1.4. Ruch naturalny i wędrownikowy ludności

Na liczbę ludności w Gminie ma wpływ przyrost naturalny oraz saldo migracji. Analizując wykres można zauważyć, że wskaźnik przyrostu naturalnego w ostatnich latach jest niekorzystny. Zgodnie z danymi GUS przyrost naturalny w gminie w ostatnich 3 latach jest ujemny. W 2015 roku wyniósł -16 osób.

Wykres 6. Przyrost naturalny w gminie w latach 2011-2015

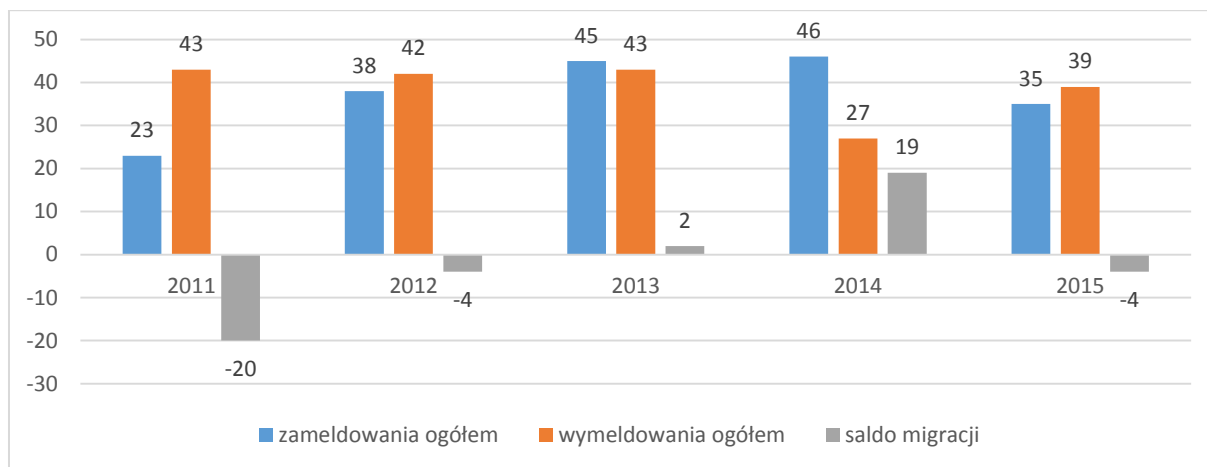

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych BDL GUS i UG.

Wskaźnik salda migracji na przestrzeni lat 2011-2014 w Gminie podlegał dużym wahaniom. W 2015 roku wyniósł on -4.

Wykres 7. Saldo migracji w Gminie w latach 2011-2014

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych BDL GUS i UG.

2.1.5. Prognoza demograficzna

Biorąc pod uwagę prognozy liczby ludności Głównego Urzędu Statystycznego w 2050 r. powiat kraśnicki zamieszkiwany będzie przez 82 358 osób, czyli o 15,59% osób mniej niż w roku 2015 (97 569). Zgodnie z prognozą teren Gminy Wilkołaz do 2050 roku opuści około 30% ogółu ludności w porównaniu do 2015 roku. Ogólny spadek liczby ludności w powiecie kraśnickim wynika z zachodzących zmian w strukturze demograficznej i gospodarczej na terenie całego kraju, szczególnie w Polsce Wschodniej.

Tabela 4. Prognoza zmian liczby ludności na obszarze wiejskim dla województwa lubelskiego i powiatu kraśnickiego.

Jednostka terytorialna	Prognoza na rok 2020	Prognoza na rok 2025	Prognoza na rok 2030	Prognoza na rok 2035
Województwo Lubelskie	1 116 050	1 093 573	1 065 075	1 031 784
Powiat Kraśnicki	92 485	89 543	86 111	82 358

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych BDL GUS.

2.1.6. Infrastruktura pomocy społecznej i wykluczenie społeczne

2.1.6.1. Infrastruktura pomocy społecznej

Opiekę społeczną na terenie Gminy Wilkołaz zapewnia Ośrodek Pomocy Społecznej. OPS w Wilkołazie jest jednostką organizacyjną gminy powołaną uchwałą nr XII/42/90 Gminnej Rady Narodowej w Wilkołazie w dniu 22.04.1990 r. Ośrodek prowadzi wiele działań mających na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwycięzenie trudnych sytuacji

życiowych, których nie są w stanie pokonać wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Obowiązkiem osób korzystających z pomocy społecznej jest współudział w rozwiązywaniu swojej trudnej sytuacji życiowej.

2.1.6.2. Wykluczenie społeczne

Z jego usług korzysta prawie 8% mieszkańców gminy. Pomoc udzielana jest głównie w formie zasiłków pieniężnych, pomocy rzeczowej, poradnictwa specjalistycznego oraz finansowania posiłków dla dzieci. Ośrodek realizuje zarówno zadania własne, jak i zlecone Gminie z zakresu opieki społecznej.

Tabela 5. Rodziny objęte pomocą społeczną w latach 2006 – 2016.

Rok	Liczba rodzin	Łączna wysokość wydatkowanych środków w złotych (bez DPS)	Średnia wysokość świadczeń przypadających w roku na rodzinę
2005	136	153 106,00	1 125,78
2006	167	393 885,00	2 358,59
2007	140	203 358,00	1 452,56
2008	158	235 982,00	1 493,56
2009	170	245 241,00	1 442,59
2010	160	235 948,00	1 474,68
2011	160	253 952,00	1 588,20
2012	146	277 604,00	1 901,40
2013	169	312 574,00	1 849,55
2014	166	298 231,00	1 796,57
2015	157	305 801,00	1 947,77
2016	149	293 347,00	1 968,77

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Ośrodka Pomocy Społecznej w Wilkołazie

Tabela 6. Udzielona pomoc społeczna w latach 2005 – 2016.

Rok	Liczba osób objęta pomocą	Liczba rodzin objęta pomocą
2005	465	136
2006	537	167
2007	455	140
2008	508	158
2009	534	170
2010	472	160
2011	483	160
2012	448	146
2013	495	169
2014	475	166
2015	455	157
2016	423	149

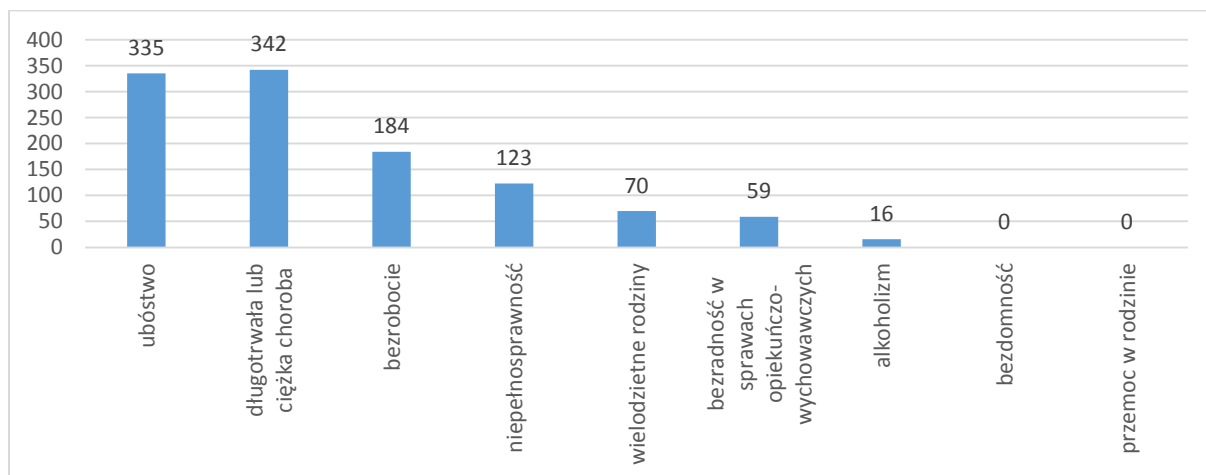
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Ośrodka Pomocy Społecznej

Do najczęstszych powodów korzystania z pomocy społecznej należą w gminie:

- ✓ długotrwała lub ciężka choroba
- ✓ ubóstwo
- ✓ bezrobocie
- ✓ niepełnosprawność

Wykres 8. Liczba osób objętych pomocą społeczną wg przyczyn korzystania z pomocy społecznej w 2016 roku.

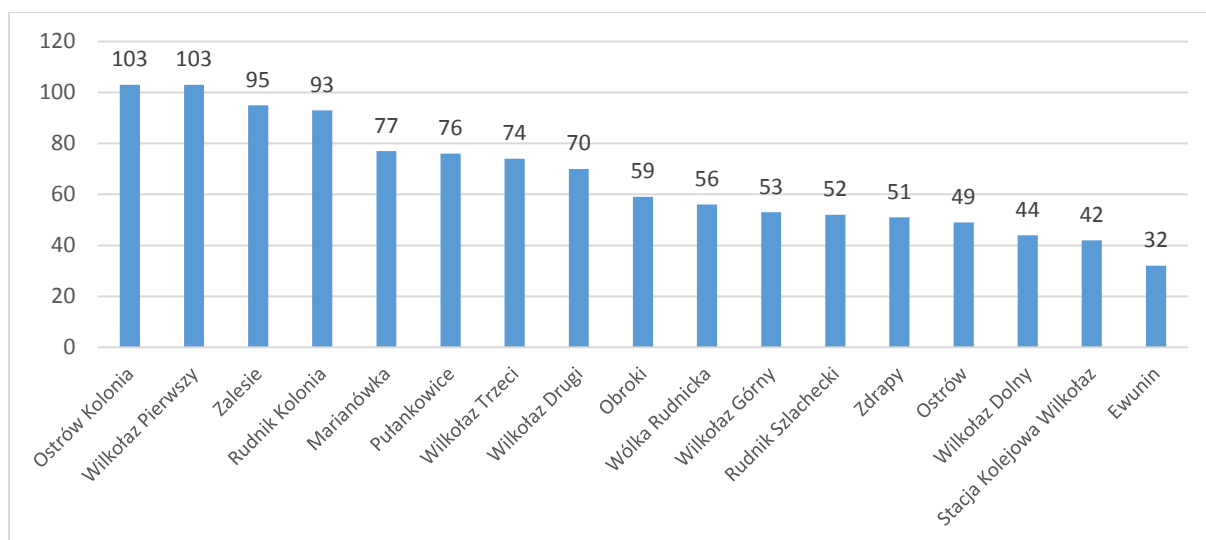

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Ośrodka Pomocy Społecznej

Biorąc pod uwagę wszystkie formy pomocy społecznej świadczone mieszkańcom Gminy Wilkołaz, najczęściej z nich korzystały osoby zamieszkujące miejscowości: **Wilkołaz Pierwszy** (ze 103 form pomocy – 9,12%), **Ostrów Kolonia** (ze 103 form pomocy – 9,12%), i **Marianówka** (z 77 form pomocy – 6,82%).

Wykres 9. Liczba udzielonych form pomocy społecznej w 2016 roku na poziomie miejscowości.

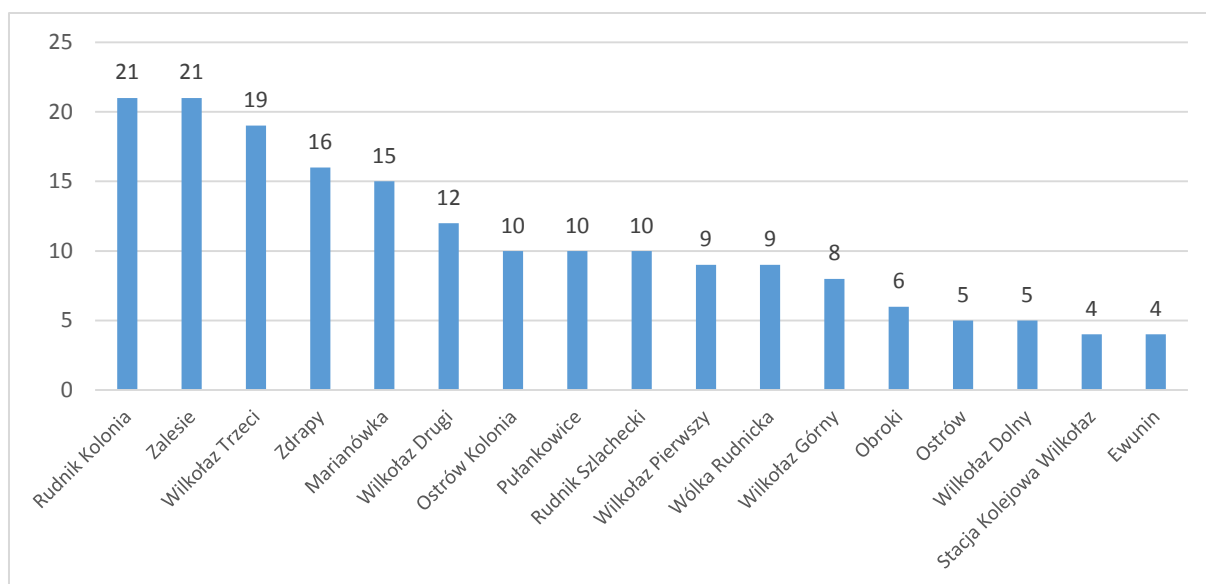

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Ośrodka Pomocy Społecznej

Najwięcej osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia zamieszkiwało w miejscowościach: **Rudnik Kolonia** (21 osób – 11,41% ogółu osób korzystających ze świadczeń z tytułu bezrobocia), **Zalesie** (21 osób – 11,41%), **Wilkołaz Trzeci** (19 osób – 10,33%).

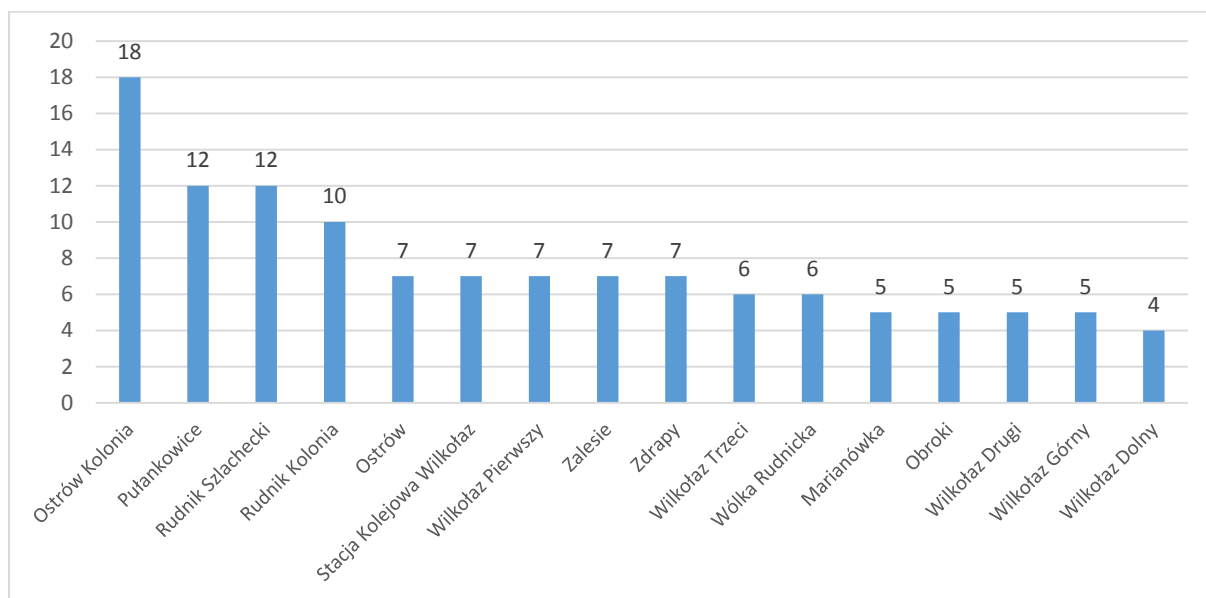
Wykres 10. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia w Gminie w 2016 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Ośrodka Pomocy Społecznej

Najwięcej osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności zamieszkiwało w miejscowościach: **Ostrów Kolonia** (18 osób – 14,63% ogółu osób korzystających ze świadczeń z tytułu niepełnosprawności), **Pułankowice** (12 osób – 9,76%), **Rudnik Szlachecki** (12 osób – 9,76%).

Wykres 11. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w Gminie w 2016 roku.

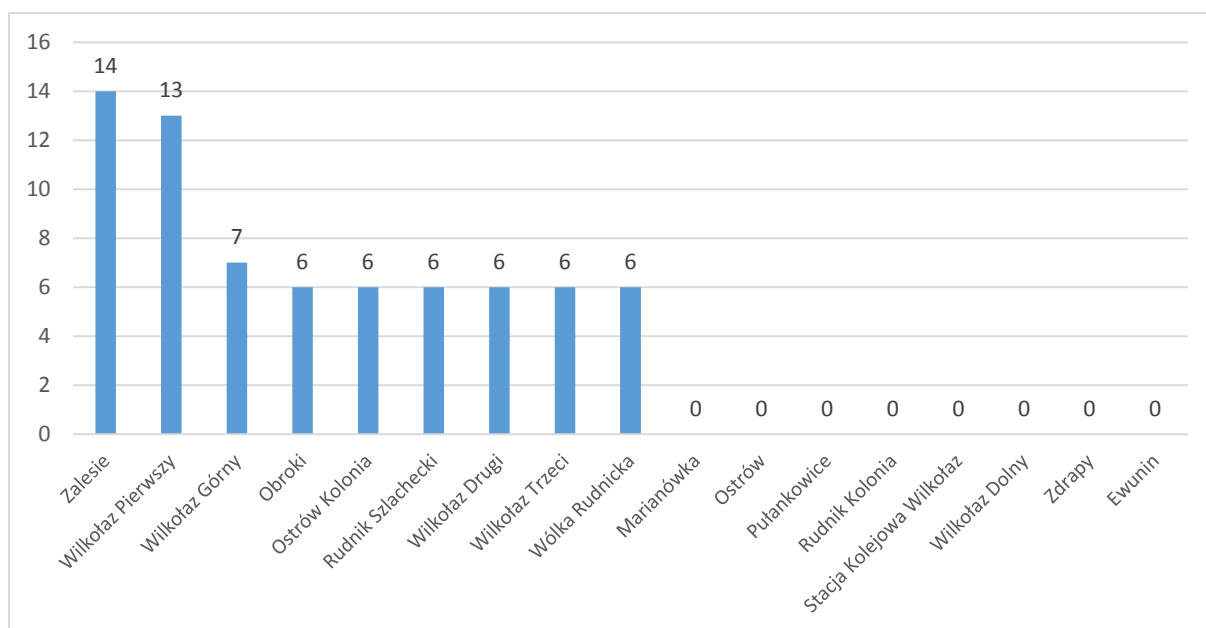

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Ośrodka Pomocy Społecznej

Najwięcej osób korzystających z pomocy społecznej z powodu wielodzietności zamieszkiwało w miejscowościach: **Zalesie** (14 osób – 20,00% ogółu osób korzystających ze świadczeń z tytułu wielodzietności) i **Wilkołaz Pierwszy** (13 osób – 18,57%).

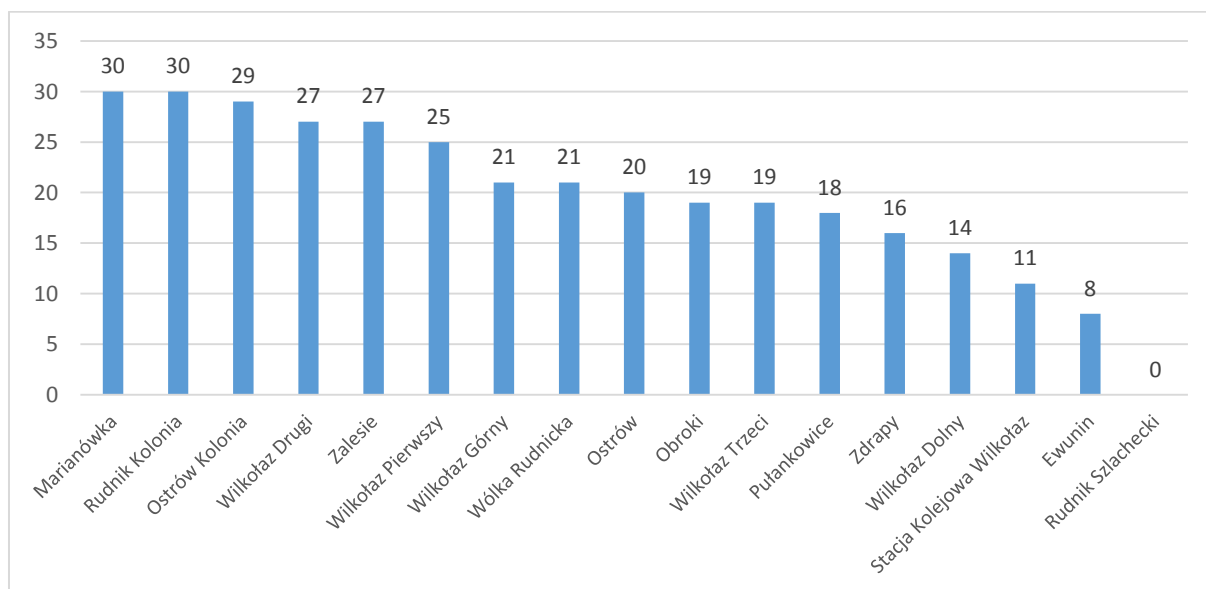
Wykres 12. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu wielodzietności w Gminie w 2016 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Ośrodka Pomocy Społecznej

Najwięcej osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa zamieszkiwało w miejscowościach: **Marianówka** (30 osób – 8,96% ogółu osób korzystających ze świadczeń z tytułu ubóstwa), **Rudnik Kolonia** (30 osób – 8,96%) oraz **Ostrów-Kolonia** (29 osób – 8,66%).

Wykres 13. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w Gminie w 2016 roku.

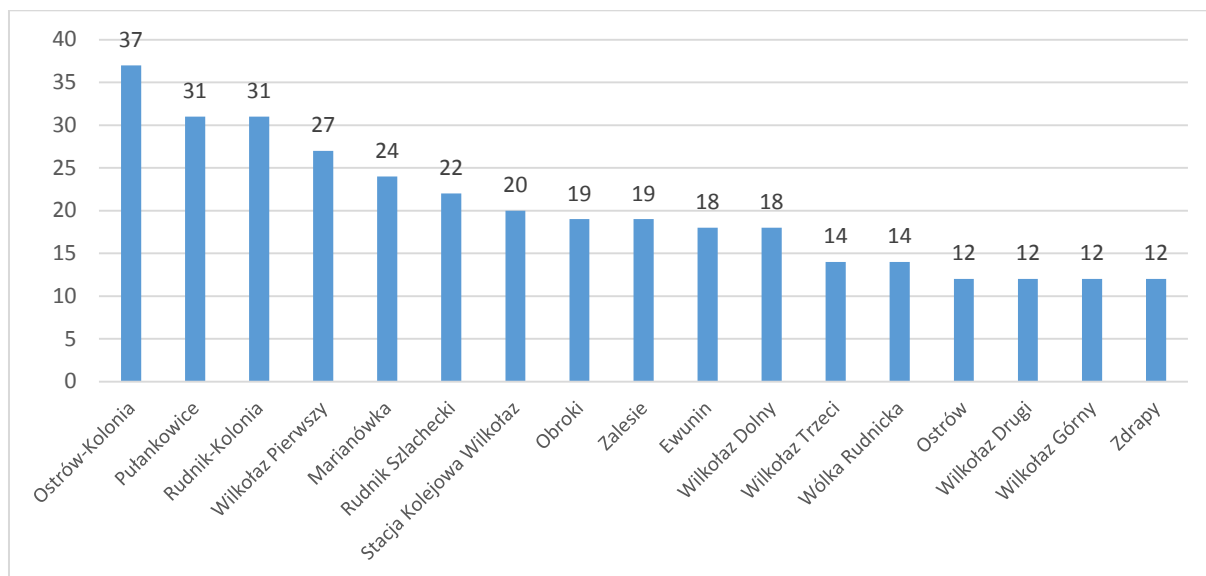

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Ośrodka Pomocy Społecznej

Najwięcej osób korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby zamieszkiwało w miejscowościach: **Ostrów-Kolonia** (37 osób – 10,82% ogółu osób korzystających ze świadczeń z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby), **Pułankowice** (31 osób – 9,06%) oraz **Rudnik-Kolonia** (31 osób – 9,06%).

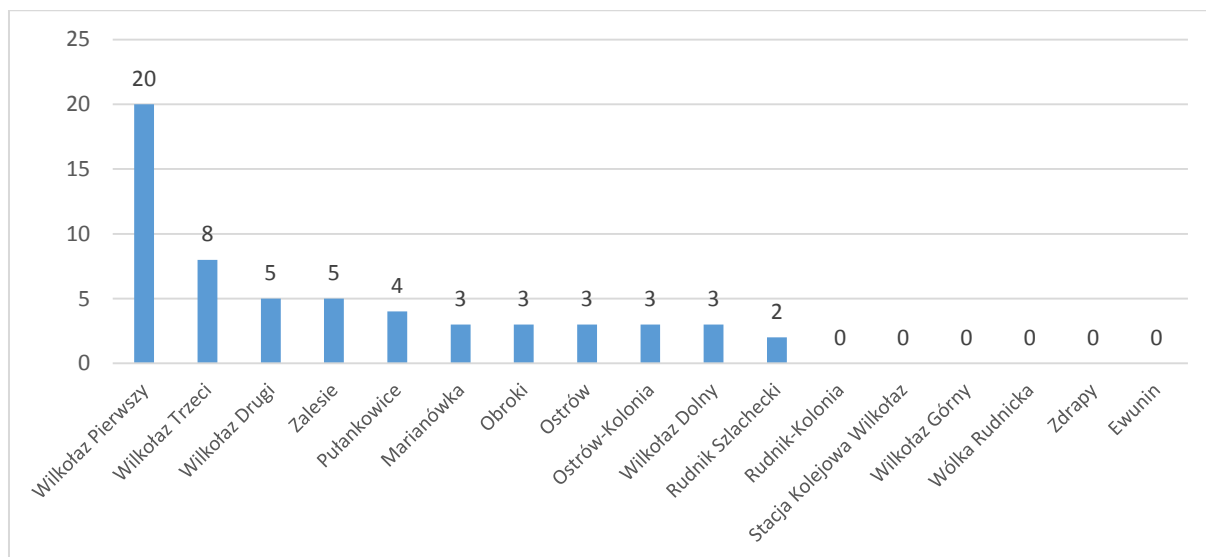
Wykres 14. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby w Gminie w 2016 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Ośrodka Pomocy Społecznej

Najwięcej osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych zamieszkiwało w miejscowościach: **Wilkołaz Pierwszy** (20 osób – 33,90% ogółu osób korzystających ze świadczeń z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych) i **Wilkołaz Trzeci** (8 osób – 13,56%).

Wykres 15. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w Gminie w 2016 roku.

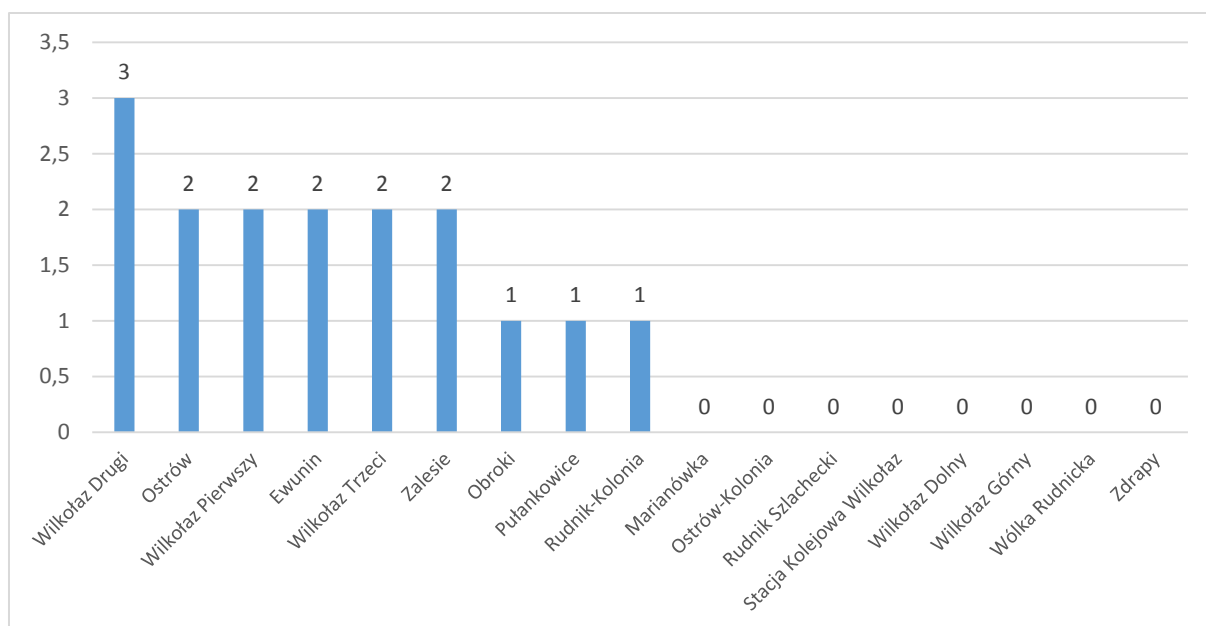

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Ośrodka Pomocy Społecznej.

Najwięcej osób korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu zamieszkiwało w miejscowościach: **Wilkołaz Drugi** (3 osoby – 18,75% ogółu osób korzystających ze świadczeń z tytułu alkoholizmu).

Wykres 16. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu w Gminie w 2016 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Ośrodka Pomocy Społecznej.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej współpracuje z wieloma instytucjami i organizacjami pozarządowymi. Biorąc jednak pod uwagę zidentyfikowane potrzeby i problemy oraz negatywne zjawiska, należy podkreślić konieczność zwiększania, rozwijania i modernizacji infrastruktury i działalności pomocy społecznej, by żadna z grup społecznych nie była zagrożona zjawiskiem trwałego wykluczenia.

Najwięcej osób w przeliczeniu na 100 mieszkańców korzystających z pomocy społecznej ze względu na ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwałą lub ciężką chorobę, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, wielodzietność, przemoc w rodzinie, alkoholizm zamieszkiwało miejscowości: Marianówka, Obroki, Ostów-Kolonia, Rudnik-Kolonia, Wilkołaz Trzeci i Zalesie.

Dużo osób w przeliczeniu na 100 mieszkańców korzysta z pomocy społecznej także z miejscowości: Rudnik Szlachecki, Wilkołaz Drugi, Wilkołaz Górny, Wilkołaz Pierwszy i Wólka Rudnicka.

Szczegółowe dane dotyczące korzystania z pomocy społecznej mieszkańców poszczególnych miejscowości Gminy Wilkołaz i wskaźniki je obrazujące zostały zaprezentowane w poniższej tabeli.

Tabela 7. Liczba osób korzystających ze wszystkich form pomocy społecznej w podziale na poszczególne miejscowości Gminy Wilkołaz.

L.p.	Miejscowość	Liczba mieszkańców	z powodu ubóstwa 2016		Przekroczenie		z powodu bezrobocia 2016		Przekroczenie		z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności 2016		z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności/ 100 mieszkańców		Przekroczenie		z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby 2016		z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby / 100 mieszkańców		Przekroczenie		z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych 2016		z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych / 100 mieszkańców		Przekroczenie		z powodu wieloletniości 2016		z powodu wieloletniości / 100 mieszkańców		Przekroczenie		Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z bezdomności 2016		z powodu bezdomności / 100 mieszkańców		Przekroczenie		Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu przemoc w rodzinie 2016		z powodu przemoc w rodzinie/ 100 mieszkańców		Przekroczenie		Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu 2016		z powodu alkoholizmu / 100 mieszkańców		Przekroczenie		SUMA NIEKORZYSTNYCH ZJAWISK
			Próg	7,24	Próg	3,97	Próg	2,29	Próg	7,54	Próg	0,87	Próg	1,18	Próg	0,00	Próg	0,00	Próg	0,29																																	
1.	Ewunin	128	8	6,25	0,00	4	3,13	0,00	0	0,00	0,00	18	14,06	1,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	2	1,56	1,00	2																				
2.	Marianówka	118	30	25,42	1,00	15	12,71	1,00	2	1,69	0,00	24	20,34	1,00	3	2,54	1,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	4																				
3.	Obroki	256	19	7,42	1,00	6	2,34	0,00	5	1,95	0,00	19	7,42	0,00	3	1,17	1,00	6	2,34	1,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	1	0,39	1,00	4																				
4.	Ostrów	379	20	5,28	0,00	5	1,32	0,00	7	1,85	0,00	12	3,17	0,00	3	0,79	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	2	0,53	1,00	1																				
5.	Ostrów Kolonia	388	29	7,47	1,00	10	2,58	0,00	18	4,64	1,00	37	9,54	1,00	3	0,77	0,00	6	1,55	1,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	4																				
6.	Pułankowice	443	18	4,06	0,00	10	2,26	0,00	12	2,71	1,00	31	7,00	0,00	4	0,90	1,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	1	0,23	0,00	2																				
7.	Rudnik Kolonia	339	30	8,85	1,00	21	6,19	1,00	10	2,95	1,00	31	9,14	1,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	1	0,29	1,00	5																				
8.	Rudnik Szlachecki	269	0	0,00	0,00	10	3,72	0,00	12	4,46	1,00	22	8,18	1,00	2	0,74	0,00	6	2,23	1,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	3																				
9.	Wilkołaz-Stacja Kolejowa	197	12	6,09	0,00	4	2,03	0,00	7	3,55	1,00	20	10,15	1,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	2																				
10.	Wilkołaz Dolny	247	14	5,67	0,00	5	2,02	0,00	4	1,62	0,00	18	7,29	0,00	3	1,21	1,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	1																				
11.	Wilkołaz Drugi	450	27	6,00	0,00	12	2,67	0,00	5	1,11	0,00	12	2,67	0,00	5	1,11	1,00	6	1,33	1,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	3	0,67	1,00	3																				
12.	Wilkołaz Górny	218	21	9,63	1,00	8	3,67	0,00	5	2,29	1,00	12	5,50	0,00	0	0,00	0,00	7	3,21	1,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	3																				
13.	Wilkołaz Pierwszy	844	28	3,32	0,00	9	1,07	0,00	10	1,18	0,00	27	3,20	0,00	20	2,37	1,00	13	1,54	1,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	3	0,36	1,00	3																				
14.	Wilkołaz Trzeci	444	19	4,28	0,00	19	4,28	1,00	6	1,35	0,00	14	3,15	0,00	8	1,80	1,00	6	1,35	1,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	2	0,45	1,00	4																				
15.	Wółka Rudnicka	209	21	10,05	1,00	9	4,31	1,00	4	1,91	0,00	14	6,70	0,00	0	0,00	0,00	6	2,87	1,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	3																				
16.	Zalesie	383	27	7,05	0,00	21	5,48	1,00	9	2,35	1,00	19	4,96	0,00	5	1,31	1,00	14	3,66	1,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	2	0,52	1,00	5																				
17.	Zdrapy	209	13	6,22	0,00	16	7,66	1,00	7	3,35	1,00	12	5,74	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	2																				
RAZEM/Średnio dla Gminy:			5 521	19,76	7,24	6,00	10,82	3,97	6,00	7,24	2,29	8,00	20,12	7,54	6,00	3,47	0,87	8,00	4,12	1,18	9,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,00	0,29	8,00	-																				

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Ośrodka Pomocy Społecznej.

2.1.7. Infrastruktura szkół i edukacja

2.1.7.1. Infrastruktura wychowania i szkolnictwa

Zaspokojenie potrzeb edukacyjnych młodych mieszkańców Gminy realizowane jest przez palcówki podległe samorządowi gminnemu w zakresie przedszkola, szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego. Poniższe tabele przedstawiają dane dotyczące szkół z terenu Gminy. Na terenie gminy działa 4 szkoły podstawowe i 1 gimnazjum.

Tabela 8. Infrastruktura wychowania i szkolnictwa w Gminie Wilkołaz (stan na 2016 r.)

Lp.	Miejscowość	Przedszkole/punkt przedszkolny	Szkoła podstawowa	Gimnazjum
1.	Ewunin	brak	brak	brak
2.	Marianówka	Oddział Przedszkolny przy Szkole Podstawowej w Marianówce	Szkoła Podstawowa w Marianówce	brak
3.	Obroki	brak	brak	brak
4.	Ostrów	Oddział Przedszkolny przy Szkole Podstawowej w Ostrowie	Szkoła Podstawowa im. Wacława Rafalskiego w Ostrowie	brak
5.	Ostrów-Kolonia	brak	brak	brak
6.	Puńkowice	brak	brak	brak
7.	Rudnik-Kolonia	brak	brak	brak
8.	Rudnik Szlachecki	Oddział Przedszkolny przy Szkole Podstawowej w Rudniku Szlacheckim	Szkoła Podstawowa im. Królowej Jadwigi w Rudniku Szlacheckim	brak
9.	Wilkołaz-Stacja Kolejowa	brak	brak	brak
10.	Wilkołaz Dolny	brak	brak	brak
11.	Wilkołaz Drugi	brak	brak	brak
12.	Wilkołaz Górny	brak	brak	brak
13.	Wilkołaz Pierwszy	Przedszkole Gminne w Wilkołazie Pierwszym Oddział Przedszkolny przy Szkole Podstawowej w Wilkołazie Pierwszym	Szkoła Podstawowa im. Tadeusza Kościuszki w Wilkołazie Pierwszym	Gimnazjum im. Księdza Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Wilkołazie Pierwszym
14.	Wilkołaz Trzeci	brak	brak	brak
15.	Wólka Rudnicka	brak	brak	brak
16.	Zalesie	brak	brak	brak
17.	Zdrapy	brak	brak	brak

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z UG

Tabela 9. Charakterystyka szkół podstawowych z terenu Gminy.

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Liczba szkół	6	5	5	5	4	4	4	4
Pomieszczenia szkół	39	35	36	36	36	36	36	36
Oddziały w szkołach	29	28	30	29	28	27	30	31
Liczba uczniów	452	453	433	417	387	381	414	446
Absolwenci	78	70	91	83	80	71	65	66
Nauczyciele w przeliczeniu na etaty	-	-	-	38,73	37,06	34,41	38,76	39,53
Uczniowie uczący się języka angielskiego	451	452	431	417	387	381	414	446
Komputery w szkole	51	54	54	59	54	-	-	-
Komputery z dostępem szerokopasmowym	-	26	26	28	28	-	-	-
Uczniowie na 1 komputer z dostępem do Internetu	11,59	11,62	11,10	10,69	9,44	-	-	-
Współczynnik solaryzacji netto	111,39	112,44	106,19	104,64	103,79	103,03	103,24	102,29

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL

Od 1 września 1999 r. reforma oświaty wprowadziła jeszcze jeden poziom edukacji młodzieży – gimnazja. Na terenie gminy funkcjonuje 1 gimnazjum.

Tabela 10. Charakterystyka Publicznego Gimnazjum w Wilkołazie.

Wyszczególnienie	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Pomieszczenia szkół	7	7	7	7	7	7	-	7	7
Oddziały w szkołach	6	6	6	6	6	6	6	6	6
Uczniowie	162	141	145	140	158	171	161	154	140
Absolwenci	55	56	41	58	36	49	55	54	61
Nauczyciele w przeliczeniu na etaty	-	-	-	-	12,22	13,56	12,19	11,54	10,65
Uczniowie uczący się języka angielskiego	-	140	144	139	158	171	161	154	140
Uczniowie uczący się języka niemieckiego	-	-	50	103	158	171	161	154	140
Komputery w szkole	11	15	15	15	17	11	-	-	-
Komputery z dostępem szerokopasmowym	-	-	6	6	14	10	-	-	-
Uczniowi na 1 komputer z dostępem do Internetu	-	35,25	36,25	35,00	19,75	21,38	-	-	-
Współczynnik solaryzacji netto	76,81	73,91	73,85	72,25	76,59	78,08	75,59	75,49	73,94

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS

Przedszkole i oddziały przedszkolne są zlokalizowane przy szkołach podstawowych. W 2014 r. uczęszczało do nich 152 dzieci w wieku od 3 do 6 lat.

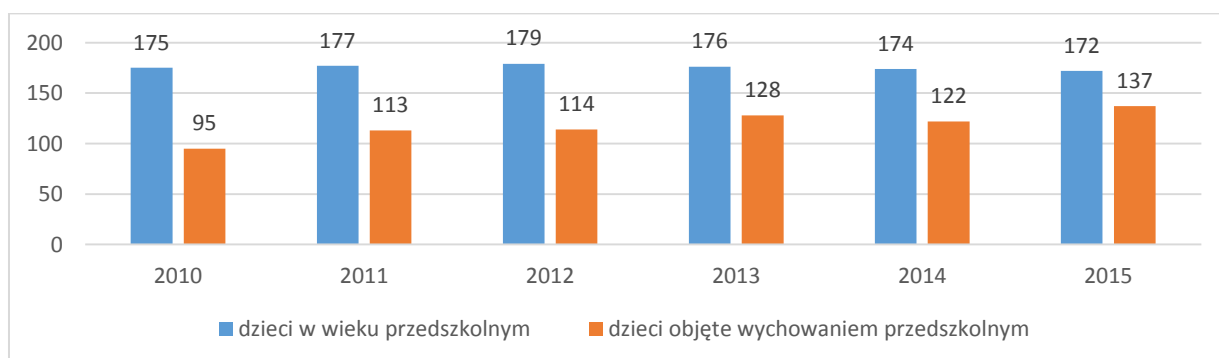
Tabela 11. Oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych.

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
przedszkole	1	1	1	1	1	1
oddziały ogółem	5	3	3	3	3	2
nauczyciele na etaty	-	4,48	4,48	4,52	4,58	4,58
oddziały (klasy, grupy)	5	4	3	3	3	2
Dzieci objęte wych. przedsz.	154	161	168	186	152	-
dzieci od 3 do 6 lat	231	236	238	235	209	229

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy

Wskaźnikiem obrazującym politykę społeczną w gminie jest liczba dzieci w wieku 3–5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym. W latach 2010–2015 liczba dzieci w przedszkolach wahała się. W 2010 roku liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w gminie wyniosła 95, w 2015 r. - 137. Wzrost liczby dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym związany jest przede wszystkim ze znacznym wzrostem odsetka dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym z 54,3% w 2010 r. do 79,7% w 2015 r.

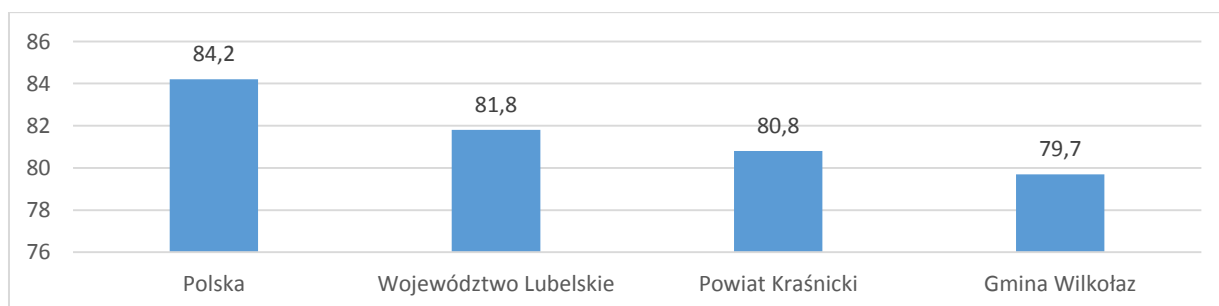
Wykres 17. Liczba dzieci w wieku 3-5 lat ogółem i objętych wychowaniem przedszkolnym w latach 2010-2015.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL

Biorąc pod uwagę odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w gminie występował niższy odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym niż w powiecie, województwie i kraju.

Tabela 12. Odsetek dzieci w wieku 3–5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w 2015 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa, powiatu i Gminy.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL

Poniższa tabela przedstawia obwody szkolne poszczególnych miejscowości.

Tabela 13. Obwody szkolne poszczególnych miejscowości w gminie.

Lp.	Miejscowość	Miejscowość ze szkołą i miejscowością podlegającą pod szkołę
1.	Ewunin	SP w Wilkołazie
2.	Marianówka	SP w Marianówce
3.	Obroki	SP w Marianówce: od nr 1 do nr 47 i nr 78 SP w Wilkołazie: od nr 48 do nr 77
4.	Ostrów	SP w Ostrowie
5.	Ostrów-Kolonia	SP w Ostrowie: od nr 1 do nr 42 i od nr 71 do nr 95 SP w Rudniku Szlacheckim: od nr 43 do nr 70
6.	Pułankowice	SP w Rudniku Szlacheckim
7.	Rudnik-Kolonia	SP w Rudniku Szlacheckim
8.	Rudnik Szlachecki	SP w Rudniku Szlacheckim
9.	Wilkołaz-Stacja Kolejowa	SP w Wilkołazie
10.	Wilkołaz Dolny	SP w Wilkołazie
11.	Wilkołaz Drugi	SP w Wilkołazie
12.	Wilkołaz Górny	SP w Wilkołazie
13.	Wilkołaz Pierwszy	SP w Wilkołazie
14.	Wilkołaz Trzeci	SP w Wilkołazie
15.	Wólka Rudnicka	SP w Rudniku Szlachecki
16.	Zalesie	SP w Wilkołazie: od nr 1 do nr 63 i od nr 77 do 117 SP w Rudniku Szlacheckim: od nr 64 do nr 76
17.	Zdrapy	SP w Rudniku Szlachecki: od nr 1 do nr 4 SP w Wilkołazie od nr 5 do nr 67

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z UG.

Poniższa tabela przedstawia infrastrukturę szkolnictwa oraz sportowo-rekreacyjną na terenie poszczególnych miejscowości w gminie. Publiczne placówki oświatowe znajdują się w czterech miejscowościach (**Marianówka, Ostrów, Rudnik Szlachecki i Wilkołaz Pierwszy**). Infrastruktura sportowo-rekreacyjna znajduje się w większości przy obiektach szkolnych.

Tabela 14. Infrastruktura szkolnictwa, sportowa i rekreacyjna na terenie poszczególnych miejscowości w gminie.

L.p.	Miejscowość	Infrastruktura sportu i rekreacji: boisko, orlik, plac zabaw, siłownia, inne (jakie?) (brak infrastruktury, stan infrastruktury zły, stan infrastruktury zadowolający, stan infrastruktury zadowolający dobry)	Infrastruktura szkolnictwa: szkoła podstawowa, gimnazjum, szkoła zawodowa, szkoła średnia
1.	Ewunin	brak	
2.	Marianówka	brak	Szkoła podstawowa
3.	Obroki	brak	
4.	Ostrów	Boisko szkolne, stan dobry	Szkoła podstawowa
5.	Ostrów Kolonia	brak	
6.	Pułankowice	brak	
7.	Rudnik Kolonia	Plac zabaw, boisko szkole i klubu	

		sportowego stan dobry	
8.	Rudnik Szlachecki	brak	Szkoła podstawowa
9.	Stacja Kolejowa Wilkołaz	brak	
10.	Wilkołaz Dolny	brak	
11.	Wilkołaz Drugi	brak	
12.	Wilkołaz Górny	brak	
13.	Wilkołaz Pierwszy	Plac zabaw, boisko klubu sportowego, siłownia zewnętrzna dla dorosłych stan dobry, hala sportowa	Szkoła podstawowa i gimnazjum
14.	Wilkołaz Trzeci	brak	
15.	Wólka Rudnicka	brak	
16.	Zalesie	brak	
17.	Zdrapy	Brak	

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z UG.

2.1.7.2. Poziom edukacji

Niełatwo zmierzyć obiektywnie poziom edukacji i negatywne zjawiska związane z tym obszarem odnosząc się do poszczególnych miejscowości gminy. Brakuje części danych statystycznych. Aby zbadać ten element wykorzystano wskaźnik jakim jest wynik z egzaminu szóstych klas. Nie w każdej miejscowości istnieje Szkoła Podstawowa, ale znany jest rozkład miejscowości, które są w sferze oddziaływania danej szkoły podstawowej.

Tabela 15. Wyniki egzaminu 6 klas w latach 2011-2016.

L.p.	Szkoła Podstawowa	2011 r.	2012 r.	2013 r.	2014 r.	2015 r.	2016 r.
1.	SP W OSTROWIE	48 %	57 %	51 %	54 %	57,2 %	56 %
2.	SP W RUDNIKU SZLACHECKIM	64 %	64 %	62 %	74 %	76,9 %	66 %
3.	SP W WILKOŁAZIE	74 %	59 %	64 %	64 %	64,2 %	61 %
4.	SP W MARIANÓWCE	64 %	56 %	52 %	68 %	66,7 %	55 %

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z UG.

W poniższych tabelach do miejscowości przypisano dane wyniki. W analizie wskaźnikowej przyjęto, że do wyznaczania obszaru zdegradowanego przyjmuje się miejscowości, w których wartość negatywnego wskaźnika jest mniej korzystna od średniej dla Gminy Wilkołaz za dwa ostatnie lata (2015-2016). W tym przypadku można mówić o miejscowościach: Ewunin, Marianówka, Obroki, Ostrów, Wilkołaz-Stacja Kolejowa, Wilkołaz Dolny, Wilkołaz Górny, Wilkołaz Pierwszy, Wilkołaz Trzeci i Zalesie (w 2015 r.) oraz Marianówka, Obroki, Ostrów, Wilkołaz Dolny, Wilkołaz Drugi, Zalesie i Zdrapy (w 2016 r.).

Tabela 16. Średni wynik egzaminu 6 klas zgodnie z rejonizacją dla Zespołu Szkół w Wilkołazie w latach 2011-2016.

Lp.	Szkoła Podstawowa	Średni wynik egzaminu 6 klas zgodnie z rejonizacją					
		2011 r.	2012 r.	2013 r.	2014 r.	2015 r.	2016 r.
1.	Ewunin	-	35 %	-	84%	64%	90%
2.	Marianówka	-	-	-	-	-	-
3.	Obroki	-	-	-	43%	53%	51%
4.	Ostrów	-	-	-	-	-	43%

5.	Ostrów-Kolonia	-	-	56%	18%	-	-
6.	Pułankowice	-	-	-	-	-	-
7.	Rudnik Kolonia	-	-	-	-	-	-
8.	Rudnik Szlachecki	-	-	-	-	-	68%
9.	Wilkołaz-Stacja Kolejowa	-	61%	93%	68%	54%	80%
10.	Wilkołaz Dolny	81%	88%	60%	53%	50%	49%
11.	Wilkołaz Drugi	79%	63%	74%	70%	75%	59%
12.	Wilkołaz Górny	88%	93%	-	60%	-	78%
13.	Wilkołaz Pierwszy	62%	50%	61%	67%	67%	65%
14.	Wilkołaz Trzeci	72%	66%	60%	77%	65%	62%
15.	Wólka Rudnicka	-	-	-	-	-	-
16.	Zalesie	77%	60%	59%	70%	60%	55%
17.	Zdrapy	58%	66%	68%	46%	-	30%

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z UG.

Tabela 17. Średni wynik egzaminu 6 klas zgodnie z rejonizacją dla Szkoły Podstawowej w Rudniku Szlacheckim w latach 2011-2016.

Lp.	Szkoła Podstawowa	Średni wynik egzaminu 6 klas zgodnie z rejonizacją					
		2011 r.	2012 r.	2013 r.	2014 r.	2015 r.	2016 r.
1.	Ostrów-Kolonia	69%	68%	49,75%	82,5%	J. polski i matematyka 78 % j. angielski 96%	J. polski i matematyka 53% j. angielski 75%
2.	Pułankowice	57,2%	69,33%	61%	73,8%	J. polski i matematyka 79 % j. angielski 90%	J. polski i matematyka 70% j. angielski 92,87%
3.	Rudnik Kolonia	68%		64,33%	69,8%	J. polski i matematyka 76,75% j. angielski 95%	J. polski i matematyka 75% j. angielski 95%
4.	Rudnik Szlachecki	62,5%	64%	58%	72,67%	J. polski i matematyka 75 % j. angielski 93,5%	J. polski i matematyka 61 % j. angielski 89,75%
15	Wólka Rudnicka	46,5%	45%	69,67%	79,33%	-	-

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z UG.

Tabela 18. Średni wynik egzaminu 6 klas zgodnie z rejonizacją dla Szkoły Podstawowej w Ostrowie w latach 2011-2016.

Lp.	Szkoła Podstawowa	Średni wynik egzaminu 6 klas zgodnie z rejonizacją					
		2011 r.	2012 r.	2013 r.	2014 r.	2015 r.	2016 r.
1.	Ostrów	23%	61%	49%	43%	64%	43%
2.	Ostrów-Kolonia	25%	55%	53%	-	83%	65%

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z UG.

Tabela 19. Średni wynik egzaminu 6 klas zgodnie z rejonizacją dla Szkoły Podstawowej w Marianówce w latach 2011-2016.

Lp.	Szkoła Podstawowa	Średni wynik egzaminu 6 klas zgodnie z rejonizacją					
		2011 r.	2012 r.	2013 r.	2014 r.	2015 r.	2016 r.
1.	Marianówka	50%	59%	50%	-	Cz. I – 80 % Cz. II - 80 %	-
2.	Obroki od numeru 1-47 oraz 78	-	53%	-	68%	Cz. I – 63 % Cz. II - 88 %	Cz. I – 55 % Cz. II - 70 %

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z UG.

Najniższy poziom edukacji biorąc pod uwagę średni wynik egzaminu 6 klas szkoły podstawowej w 2015 i 2016 r. zgodnie z rejonizacją stwierdzono w miejscowościach: Marianówka, Obroki, Ostrów, Wilkołaz Dolny i Zalesie.

Niższy od średniej w Gminie poziom edukacji zanotowano także w miejscowościach: Ewunin, Wilkołaz-Stacja Kolejowa, Wilkołaz Górny, Wilkołaz Pierwszy, Wilkołaz Trzeci i Zdrapy.

Szczegółowe dane dotyczące poziomu edukacji dzieci z poszczególnych miejscowości Gminy Wilkołaz i wskaźniki je obrazujące zostały zaprezentowane w poniższej tabeli.

Tabela 20. Poziom edukacji wg średniego wyniku egzaminu 6 klas zgodnie z rejonizacją w poszczególnych miejscowościach Gminy Wilkołaz w latach 2015-2016.

L.p.	Miejscowość	Średni wynik egzaminu 6 klas zgodnie z rejonizacją w 2015 r.	Przekroczenie PONIŻEJ	Średni wynik egzaminu 6 klas zgodnie z rejonizacją w 2016 r.	Przekroczenie PONIŻEJ	SUMA NIEKO-RZYSTNYCH ZJAWISK
		Próg	0,67	Próg	0,62	
1.	Ewunin	64,00%	1	90%	0	1
2.	Marianówka	66,70%	1	55%	1	2
3.	Obroki	53,00%	1	51%	1	2
4.	Ostrów	64,00%	1	43%	1	2
5.	Ostrów Kolonia	83,00%	0	65%	0	0
6.	Putankowice	76,90%	0	66%	0	0
7.	Rudnik Kolonia	76,90%	0	66%	0	0
8.	Rudnik Szlachecki	76,90%	0	68%	0	0
9.	Wilkołaz-St. Kolejowa	54,00%	1	80%	0	1
10.	Wilkołaz Dolny	50,00%	1	49%	1	2
11.	Wilkołaz Drugi	75,00%	0	59%	1	1
12.	Wilkołaz Górny	64,20%	1	78%	0	1
13.	Wilkołaz Pierwszy	67,00%	1	65%	0	1
14.	Wilkołaz Trzeci	65,00%	1	62%	0	1
15.	Wólka Rudnicka	76,90%	0	66%	0	0
16.	Zalesie	60,00%	1	55%	1	2
17.	Zdrapy	70,55%	0	30%	1	1
RAZEM/Średnio dla Gminy:		0,67	0,59	0,62	7,00	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy i OKE.

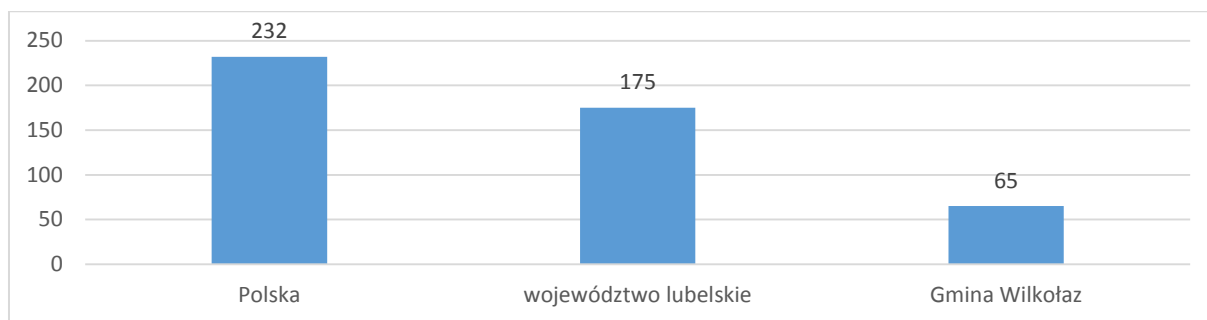

2.1.8. Poziom zatrudnienia i rynek pracy

2.1.8.1. Poziom zatrudnienia

W Gminie Wilkołaz na 1000 mieszkańców pracuje 65 osób. Jest to o wiele mniej od wartości dla województwa lubelskiego oraz od wartości dla Polski. 50,5% wszystkich pracujących ogółem stanowią kobiety, a 49,5% mężczyźni.

Wykres 18. Pracujący na 1000 ludności w Gminie Wilkołaz, województwie lubelskim i Polsce w 2015 r.*

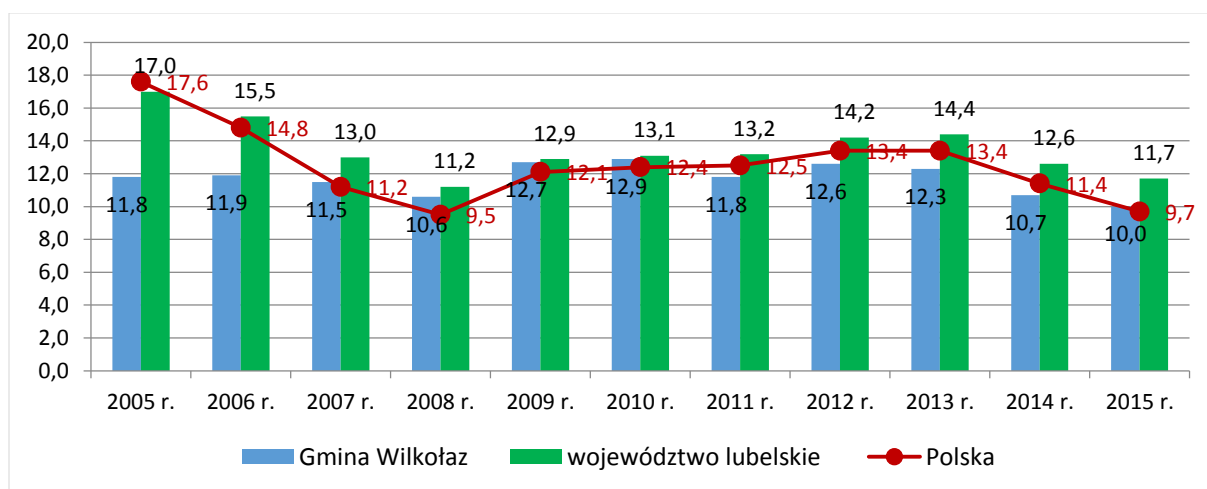
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS.

* Bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w organizacjach, fundacjach i związkach; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, wg faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności.

2.1.8.2. Rynek pracy i bezrobocie

Bezrobocie rejestrowane w Gminie Wilkołaz wyniosło w 2015 roku 10,0% (10,2% wśród kobiet i 9,9% wśród mężczyzn). Jest to mniej od stopy bezrobocia rejestrowanego dla województwa lubelskiego oraz mniej od stopy bezrobocia rejestrowanego dla całej Polski. Niższy poziom bezrobocia w porównaniu do województwa lubelskiego i Polski spowodowany jest wysokim zatrudnieniem w rolnictwie i bardzo niskim poziomem zatrudnienia w sektorach pozarolniczych.

Wykres 19. Szacunkowa stopa bezrobocia rejestrowanego w Gminie Wilkołaz na tle województwa lubelskiego i Polski w latach 2005-2015 (w%).

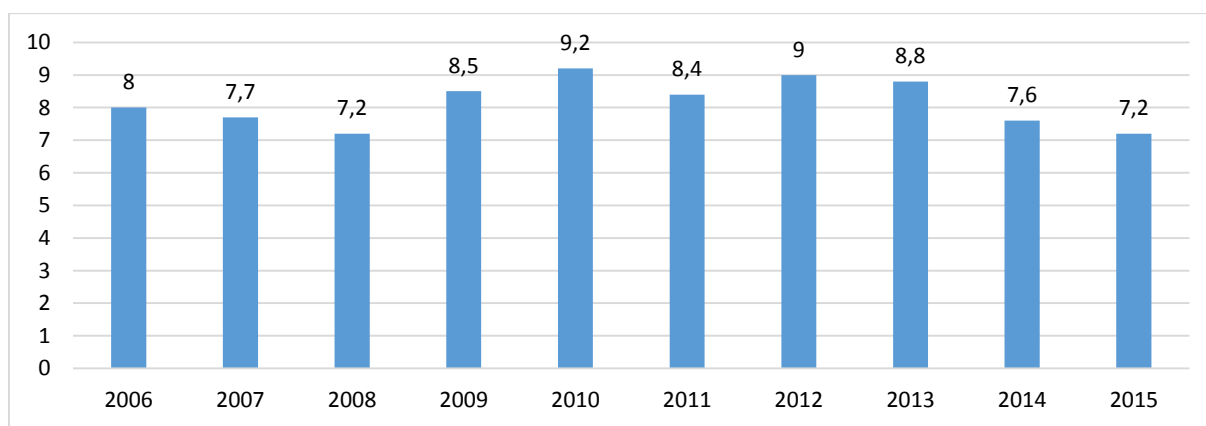

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS.

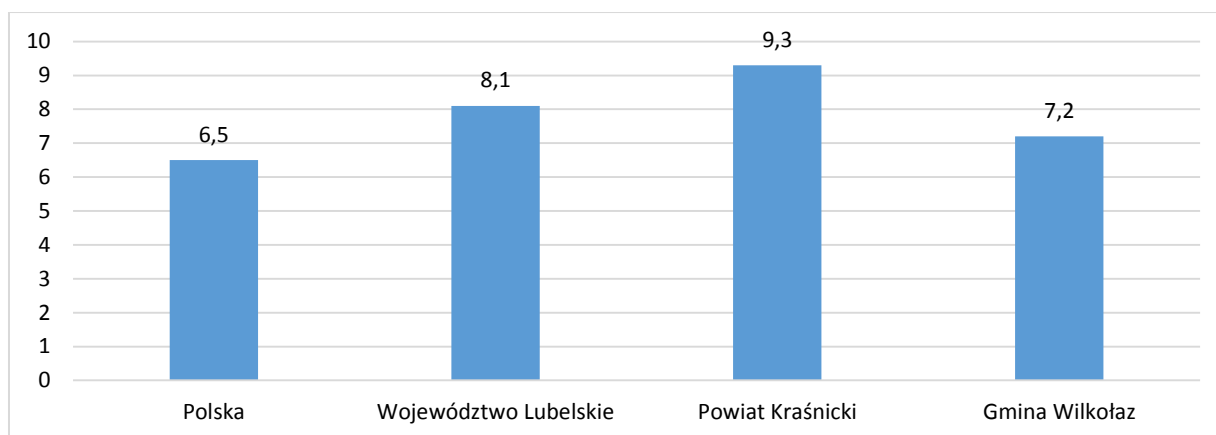
Sytuację na rynku pracy odzwierciedla udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym. W Gminie wskaźnik ten podlegał wahaniom między 2006 a 2015 rokiem. W 2015 roku udział bezrobotnych zarejestrowanych wśród osób w wieku produkcyjnym wyniósł 7,20%. Udział ten był wyższy niż dla Polski, ale niższy niż dla powiatu i województwa. Należy jednak pamiętać, że jest to tylko jeden ze sposobów podawania wielkości bezrobocia. Stopa bezrobocia obliczona tym sposobem będzie zawsze niższa, bo liczebność ludności w wieku produkcyjnym jest zawsze większa od liczebności *ludności aktywnej ekonomicznie*⁴. W Polsce najczęściej podawaną stopą bezrobocia jest wartość bezrobocia rejestrowanego obliczana na poziomie powiatu, wypada ona przeciętnie ok 1,5% poniżej stopy bezrobocia ustalonej w badaniu BAEL.

Wykres 20. Udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie w latach 2005–2016.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL

Wykres 21. Udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2016 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa, powiatu i gminy.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL

⁴ Stopa bezrobocia według definicji Międzynarodowej Organizacji Pracy (w ramach BAEL – Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności, co kwartał na próbie rotacyjnej 20 000 gospodarstw domowych).

Tabela 21. Struktura bezrobocia w gminie w latach 2011-2016.

Wyszczególnienie		2011 r.	2012 r.	2013 r.	2014 r.	2015 r.	2016 r.
DANE OGÓLNE:							
Stopa bezrobocia	Polska	12,5	13,4	13,4	11,5	9,8	8,3
	Województwo	13,3	14,1	14,4	12,7	11,7	10,3
	Powiat	14,6	15,3	15,9	14,0	13,1	13,2
Liczba bezrobotnych zarejestrowanych							
Ogółem:		282	302	296	258	242	265
w tym: kobiety		144	135	129	110	110	117
Z prawem do zasiłku		13	28	18	16	13	11
w tym: kobiety		5	7	2	3	5	4
w tym: poprzednio pracujących		133	167	168	158	142	152
w tym: zwolnionych z przyczyn dotyczących zakładu pracy		12	15	19	15	12	9
w tym: dotychczas niepracujące		149	135	128	100	100	113
Bezrobotni wg wykształcenia							
Wyższe		49	42	48	36	38	34
Policealne i średnie zawodowe		66	69	72	69	66	76
Średnie ogólnokształcące		41	46	42	40	29	33
Zasadnicze zawodowe		68	83	68	56	59	68
Gimnazjalne i poniżej		58	62	66	58	50	54
Bezrobotni wg wieku							
18-24		90	82	73	70	59	78
25-34		103	119	125	101	93	93
35-44		37	39	36	36	39	33
45-54		35	45	36	26	30	31
55-59		12	12	16	19	20	17
60-64		5	5	9	7	1	9
Bezrobotni wg czasu pozostawania bez pracy							
Do 1 miesiąca		20	24	19	26	33	16
1-3 miesiące		44	45	50	50	32	33
3-6 miesięcy		40	49	41	24	35	40
6-12 miesięcy		38	35	40	33	29	52
12-24 miesiące		55	48	49	35	37	49
Powyżej 24 miesięcy		85	101	97	91	76	75

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji z Powiatowego Urzędu Pracy w Kraśniku.

Tabela 22. Wybrane kategorie osób bezrobotnych w gminie w 2016 r.

Wyszczególnienie	OGÓŁEM	
	RAZEM	KOBIETY
ZAMIESZKALI NA WSI	265	117
W TYM: POSIADAJĄCY GOSPODARSTWO ROLNE	30	14
OSOBY W OKRESIE DO 12 MIESIĘCY OD DNIA UKOŃCZENIA NAUKI	29	13
CUDZOZIEMCY	2	0
BEZ KWALIFIKACJI ZAWODOWYCH	109	40
BEZ DOŚWIADCZENIA ZAWODOWEGO	144	70
KOBIETY, KTÓRE NIE PODJĘŁY ZATRUDNIENIA PO URODZENIU DZIECKA	-	40
OSOBY BĘDĄCE W SZCZEGÓLNEJ SYTUACJI NA RYNKU PRACY	248	110
DO 30 ROKU ŻYCIA	134	59
W TYM: DO 25 ROKU ŻYCIA	78	29
DŁUGOTRWALE BEZROBOTNE	165	77
POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA	44	12
POSIADAJĄCE CO NAJMNIEJ JEDNO DZIECKO DO 6 ROKU ŻYCIA	38	30
POSIADAJĄCE CO NAJMNIEJ JEDNO DZIECKO NIEPEŁNOSPRAWNE DO 18 ROKU ŻYCIA	-	-
NIEPEŁNOSPRAWNI	2	1

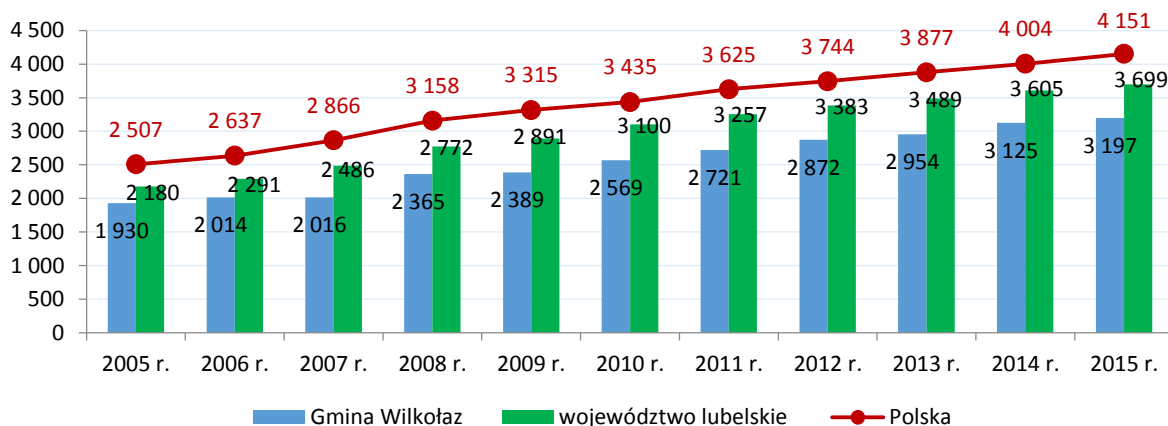
Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji z Powiatowego Urzędu Pracy w Kraśniku.

2.1.8.3. Pracujący i wynagrodzenia

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w Gminie Wilkołaz w 2015 r. wyniosło 3 197,23 zł, co odpowiada 77,00% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce.

Wykres 22. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (w zł) w Gminie Wilkołaz na tle województwa lubelskiego i Polski w latach 2005-2015.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL

Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Wilkołaz 458 osób wyjeżdża do pracy do innych gmin, a 67 pracujących przyjeżdża do pracy spoza gminy - tak więc saldo przyjazdów i wyjazdów do pracy wynosi -391.

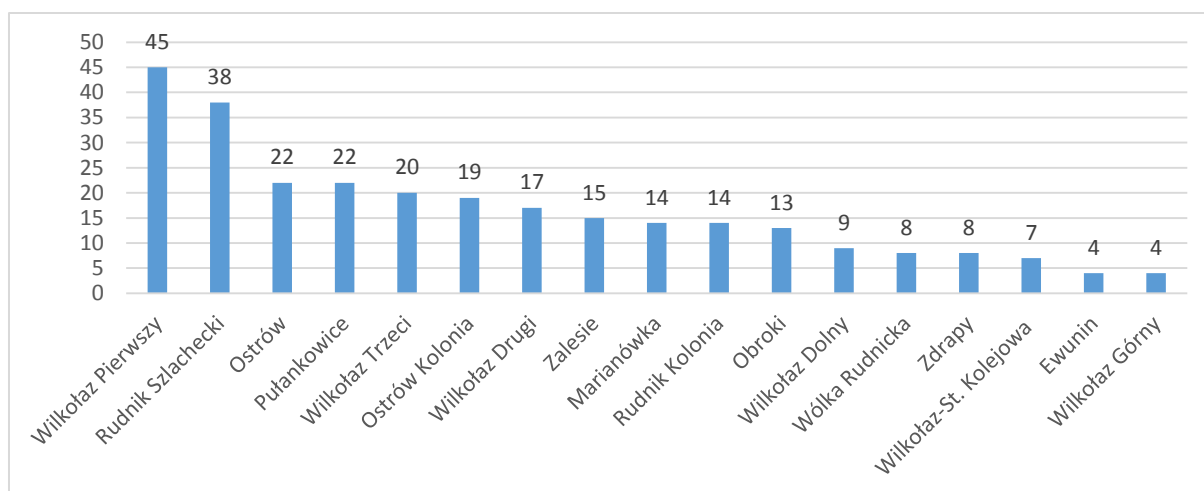
60,7% aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Wilkołaz pracuje w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), 15,3% w przemyśle i budownictwie, a 6,2% w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja) oraz 6,2% pracuje w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości).

Zgodnie z danymi PUP z 28 września 2016 na terenie gminy zarejestrowanych było 279 bezrobotnych. **Najwięcej zarejestrowanych osób bezrobotnych zamieszkiwało w miejscowościach: Wilkołaz Pierwszy (45 – 16,13% ogółu bezrobotnych na terenie gminy), Rudnik Szlachecki-Kolonia (38 – 13,26%) i Pułankowice (22 – 7,89%).**

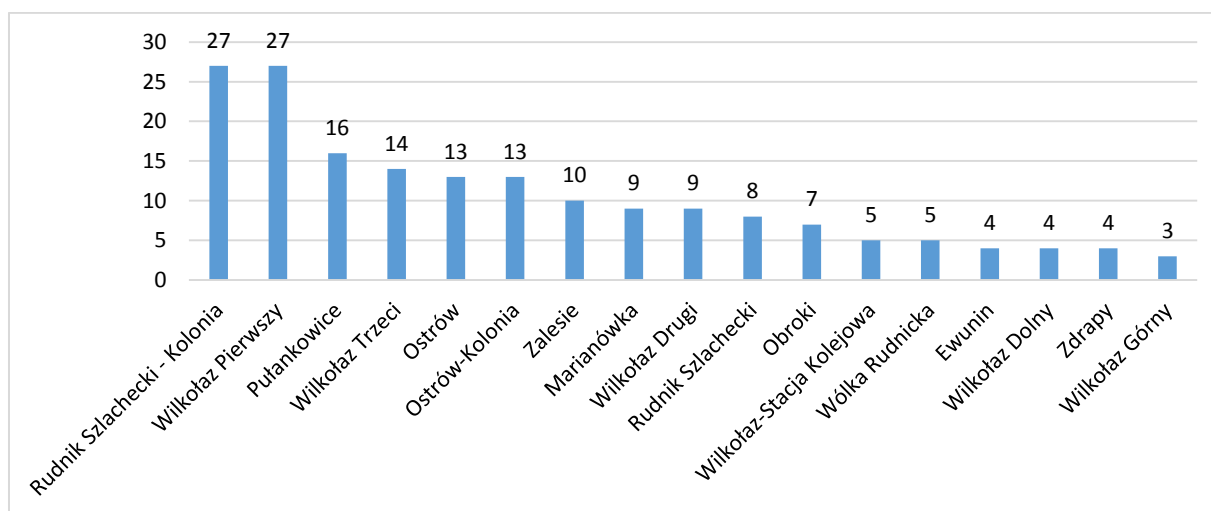
Wykres 23. Liczba osób bezrobotnych na poziomie miejscowości w 2016 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP.

Najwięcej długotrwale bezrobotnych zamieszkiwało miejscowości: Rudnik Szlachecki-Kolonia (27), Wilkołaz Pierwszy (27) i Pułankowice (16).

Tabela 23. Liczba bezrobotnych i długotrwale bezrobotnych wg miejscowości w 2016 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP.

Bezrobocie jest jednym z podstawowych czynników prowadzących do wykluczenia społecznego. Dlatego kluczowe jest podejmowanie działań minimalizujących poziom tego zjawiska. **Szczególny nacisk winien być położony na wsparcie grup znajdujących się w trudnej sytuacji na rynku pracy, zwłaszcza osób długotrwale bezrobotnych, które stanowią 63,80% ogółu mieszkańców pozostających bez pracy na terenie gminy.**

Najwięcej osób bezrobotnych i długotrwale bezrobotnych na 100 mieszkańców zamieszkuje miejscowości: Marianówka, Ostrów i Rudnik Szlachecki.

Dużo więcej osób bezrobotnych i długotrwale bezrobotnych od średniej dla całej gminy zamieszkuje także w miejscowościach: Pułankowice i Wilkołaz Pierwszy.

Tabela 24. Liczba bezrobotnych i długotrwale bezrobotnych na 100 mieszkańców wg poszczególnych miejscowości Gminy Wilkołaz w 2016 roku.

L.p.	Miejscowość	Liczba ludności w 2016	Liczba osób bezrobotnych 2016	Liczba osób bezrobotnych/ 100 mieszkańców	Przekroczenie	Liczba osób długotrwale bezrobotnych 2016	Liczba osób długotrwale bezrobotnych/ 100 mieszkańców	Przekroczenie	Suma niekorzystnych zjawisk
			Próg		5,19	Próg		3,36	
1.	Ewunin	128	4	3,13	0,00	4	3,13	0,00	0
2.	Marianówka	118	14	11,86	1,00	9	7,63	1,00	2
3.	Obroki	256	13	5,08	0,00	7	2,73	0,00	0
4.	Ostrów	379	22	5,80	1,00	13	3,43	1,00	2
5.	Ostrów Kolonia	388	19	4,90	0,00	13	3,35	0,00	0
6.	Pułankowice	443	22	4,97	0,00	16	3,61	1,00	1
7.	Rudnik Kolonia	339	14	4,13	0,00	8	2,36	0,00	0
8.	Rudnik Szlachecki	269	38	14,13	1,00	27	10,04	1,00	2
9.	Wilkołaz-St. Kolejowa	197	7	3,55	0,00	5	2,54	0,00	0
10.	Wilkołaz Dolny	247	9	3,64	0,00	4	1,62	0,00	0
11.	Wilkołaz Drugi	450	17	3,78	0,00	9	2,00	0,00	0
12.	Wilkołaz Górny	218	4	1,83	0,00	3	1,38	0,00	0
13.	Wilkołaz Pierwszy	844	45	5,33	0,00	27	3,20	0,00	1
14.	Wilkołaz Trzeci	444	20	4,50	0,00	14	3,15	0,00	0
15.	Wólka Rudnicka	209	8	3,83	0,00	5	2,39	0,00	0
16.	Zalesie	383	15	3,92	0,00	10	2,61	0,00	0
17.	Zdrapy	209	8	3,83	0,00	4	1,91	0,00	0
RAZEM/Średnio dla Gminy:		5 521	16,41	5,19	3,00	10,47	3,36	4,00	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP.

2.1.9. Bezpieczeństwo publiczne

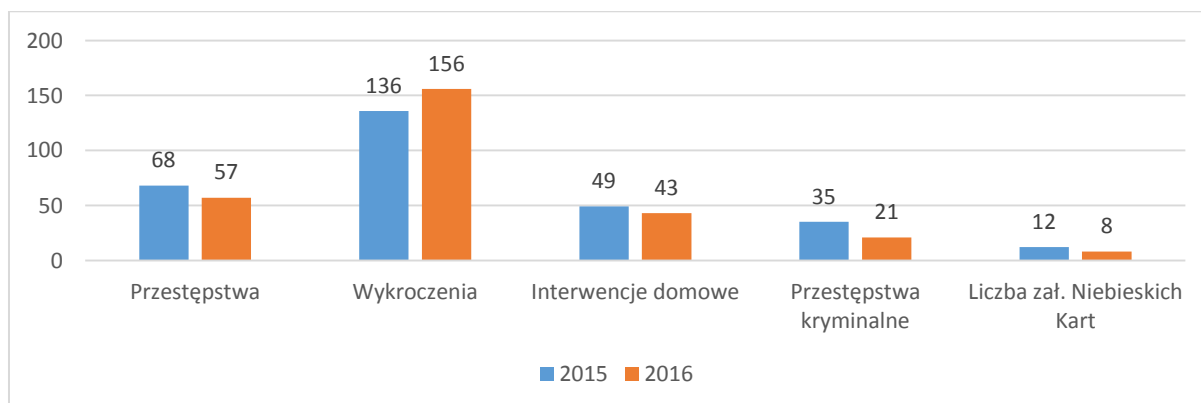
Poczucie bezpieczeństwa – lub jego brak – przesądza, o jakości życia i rozwoju społeczeństwa. Dlatego ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego należą do zasadniczych zadań instytucji państwa i samorządu. Bezpieczeństwu publicznemu zagraża przestępczość, mimo tego, że stanowi margines życia społecznego, poprzez swą intensywność i częstotliwość może mieć wpływ na formowanie się postaw i zachowań ludności oraz odciskać ślad w jej funkcjonowaniu. Za bezpieczeństwo na terenie gminy odpowiada Powiatowa Komenda Policji w Kraśniku.

Zgodnie z danymi Powiatowej Komendy Policji w Kraśniku na terenie gminy w 2016 roku dokonano łącznie:

- 57 przestępstw
- 156 wykroczeń
- 43 interwencji domowych
- 21 przestępstw kryminalnych

Założono ponadto 8 niebieskich kart. Zestawienie przestępstw i wykroczeń ujawnionych na terenie gminy znajduje się na wykresie poniżej.

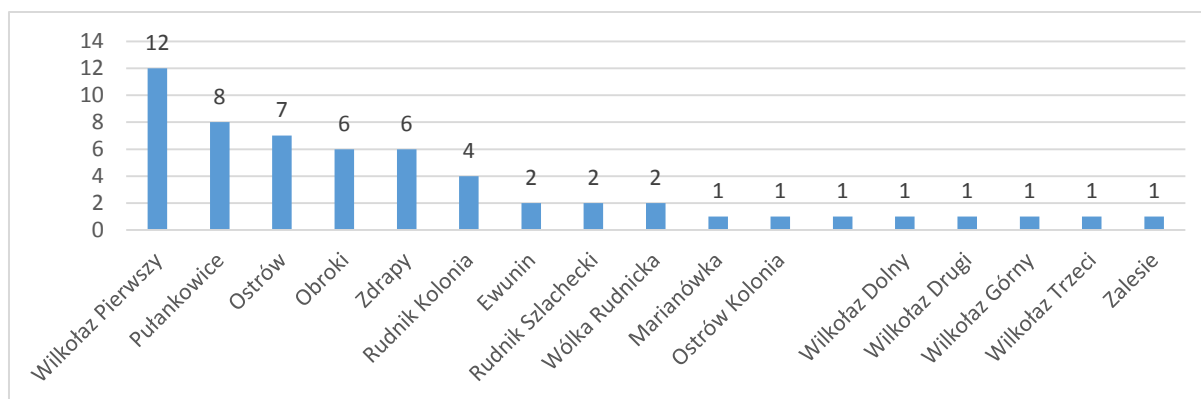
Wykres 24. Zestawienie liczby przestępstw i wykroczeń ujawnionych na terenie gminy Wilkołaz.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Komisariatu Policji.

Najwięcej przestępstw w 2016 roku popełniono w sołectwach: Wilkołaz Pierwszy (12), Pułankowice (8) i Ostrów (7).

Wykres 25. Liczba przestępstw 2016.

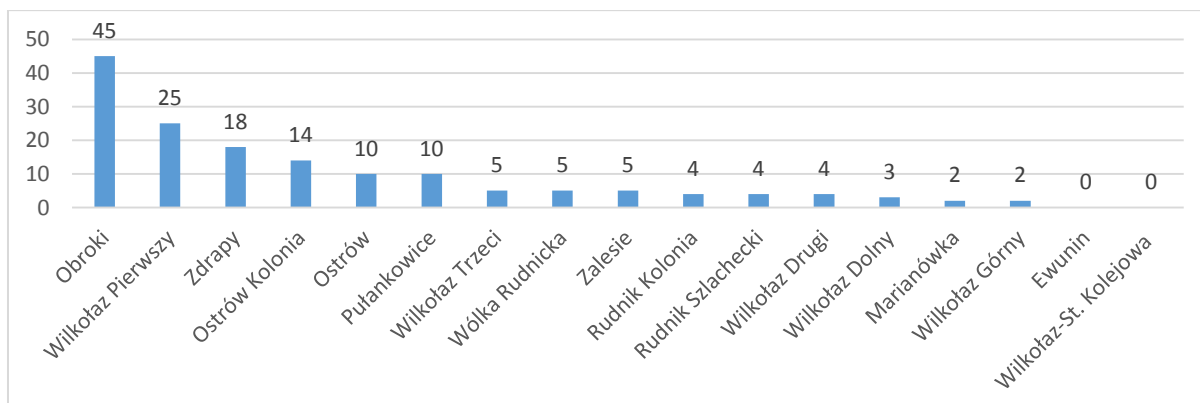

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Komisariatu Policji.

Najwięcej wykroczeń popełniono w miejscowościach: **Obroki (45), Wilkołaz Pierwszy (25) i Zdrapy (18).**

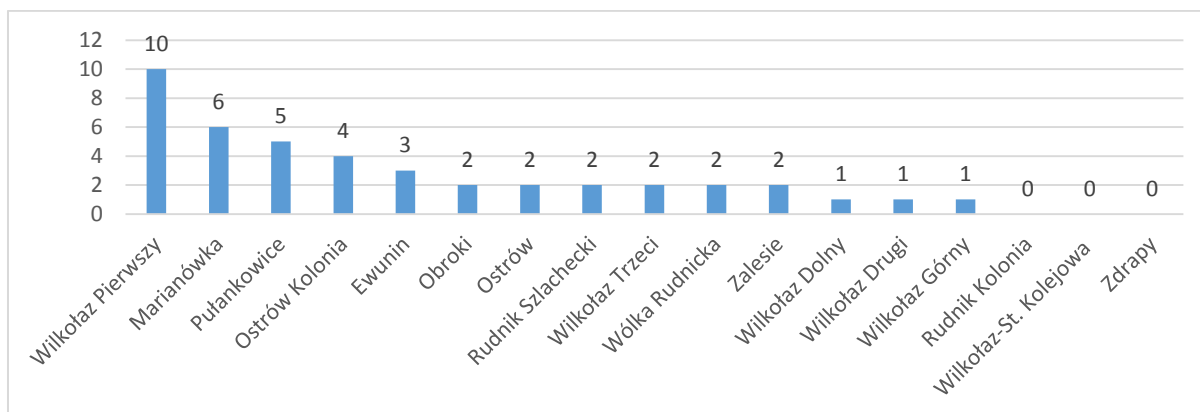
Wykres 26. Liczba wykroczeń w 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Komisariatu Policji.

W 2016 roku najwięcej interwencji domowych przeprowadzono w miejscowościach: **Wilkołaz Pierwszy (10), Marianówka (6) i Pułankowice (5).**

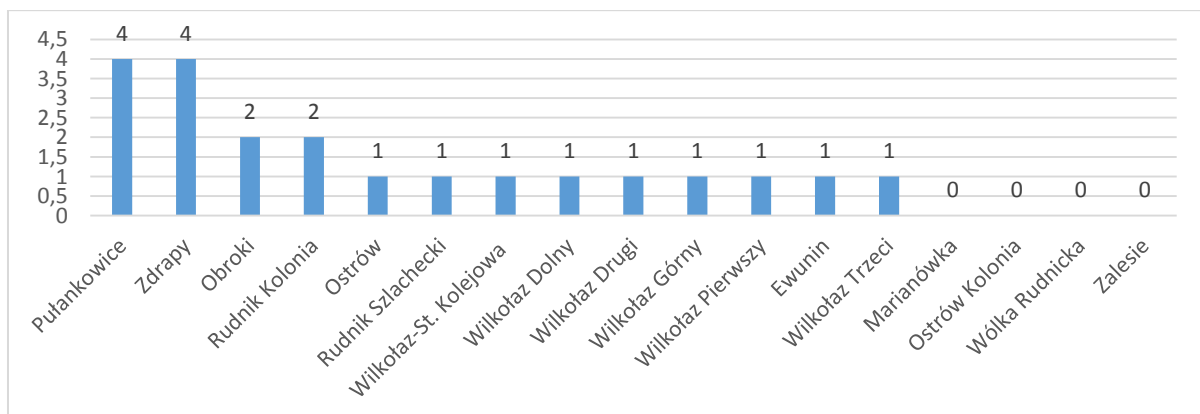
Wykres 27. Interwencje domowe w 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Komisariatu Policji.

Najwięcej przestępstw kryminalnych zanotowano w miejscowościach: **Pułankowice (4) i Zdrapy (4).**

Wykres 28. Przestępstwa kryminalne w 2016 r.

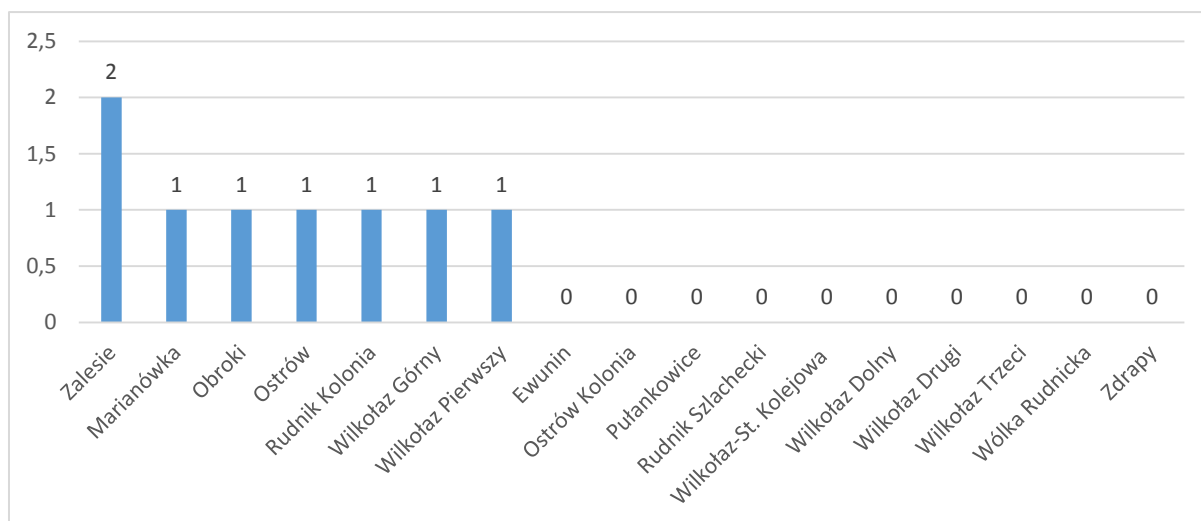

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Komisariatu Policji.

Najwięcej "Niebieskich Kart" założono w miejscowości **Zalesie (2)**.

Wykres 29. Liczba założonych niebieskich kart w 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Komendy Powiatowej Policji w Kraśniku.

Najwyższy poziom przestępczości, jako suma: liczby przestępstw, wykroczeń zgodnie z RSoW, interwencji domowych, przestępstw kryminalnych, "Niebieskich Kart" na 100 mieszkańców stwierdzono w miejscowościach: Ewunin, Obroki, Pułankowice, Rudnik-Kolonia, Wilkołaz Pierwszy i Zdrapy.

Wyższy poziom przestępczości od średniej dla całej gminy stwierdzono także w miejscowościach: Marianówka, Ostrów, Ostrów Kolonia i Wilkołaz Górny.

Tabela 25. Poziom przestępczości na 100 mieszkańców w poszczególnych miejscowościach Gminy Wilkołaz w 2016 roku.

L.p.	Miejscowość	Liczba ludności w 2016	Liczba przestępstw	Liczba przestępstw/100 mieszkańców	Przekroczenie	Liczba wykroczeń zgodnie z RSoW	Liczba wykroczeń/100 mieszkańców	Przekroczenie	Interwencje domowe	Interwencje domowe/100 mieszkańców	Przekroczenie	Przestępstwa kryminalne	Przestępstwa kryminalne/100 mieszkańców	Przekroczenie	Liczba założonych "Niebieskich Kart"	Liczba założonych "Niebieskich Kart"/100 mieszkańców	Przekroczenie	SUMA NIEKO-RZYSTNYCH ZJAWISK
				Próg	1,05		Próg	2,93		Próg	0,93		Próg	0,44		Próg	0,17	
1.	Ewunin	128	2	1,56	1,00	0	0,00	0,00	3	2,34	1,00	1	0,78	1,00	0	0,00	0,00	3
2.	Marianówka	118	1	0,85	0,00	2	1,69	0,00	6	5,08	1,00	0	0,00	0,00	1	0,85	1,00	2
3.	Obroki	256	6	2,34	1,00	45	17,58	1,00	2	0,78	0,00	2	0,78	1,00	1	0,39	1,00	4
4.	Ostrów	379	7	1,85	1,00	10	2,64	0,00	2	0,53	0,00	1	0,26	0,00	1	0,26	1,00	2
5.	Ostrów Kolonia	388	1	0,26	0,00	14	3,61	1,00	4	1,03	1,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	2
6.	Pułankowice	443	8	1,81	1,00	10	2,26	0,00	5	1,13	1,00	4	0,90	1,00	0	0,00	0,00	3
7.	Rudnik Kolonia	339	4	1,18	1,00	4	1,18	0,00	0	0,00	0,00	2	0,59	1,00	1	0,29	1,00	3
8.	Rudnik Szlachecki	269	2	0,74	0,00	4	1,49	0,00	2	0,74	0,00	1	0,37	0,00	0	0,00	0,00	0
9.	Wilkołaz-St. Kolejowa	197	1	0,51	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	1	0,51	1,00	0	0,00	0,00	1
10.	Wilkołaz Dolny	247	1	0,40	0,00	3	1,21	0,00	1	0,40	0,00	1	0,40	0,00	0	0,00	0,00	0
11.	Wilkołaz Drugi	450	1	0,22	0,00	4	0,89	0,00	1	0,22	0,00	1	0,22	0,00	0	0,00	0,00	0
12.	Wilkołaz Górny	218	1	0,46	0,00	2	0,92	0,00	1	0,46	0,00	1	0,46	1,00	1	0,46	1,00	2
13.	Wilkołaz Pierwszy	844	12	1,42	1,00	25	2,96	1,00	10	1,18	1,00	1	0,12	0,00	1	0,12	0,00	3
14.	Wilkołaz Trzeci	444	1	0,23	0,00	5	1,13	0,00	2	0,45	0,00	1	0,23	0,00	0	0,00	0,00	0
15.	Wółka Rudnicka	209	2	0,96	0,00	5	2,39	0,00	2	0,96	1,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	1
16.	Zalesie	383	1	0,26	0,00	5	1,31	0,00	2	0,52	0,00	0	0,00	0,00	2	0,52	1,00	1
17.	Zdrapy	209	6	2,87	1,00	18	8,61	1,00	0	0,00	0,00	4	1,91	1,00	0	0,00	0,00	3
RAZEM/Średnio dla Gminy:		5521	3,35	1,05	7,00	9,18	2,93	4,00	2,53	0,93	6,00	1,24	0,44	7,00	0,47	0,17	6,00	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Powiatowej Policji w Kraśniku.

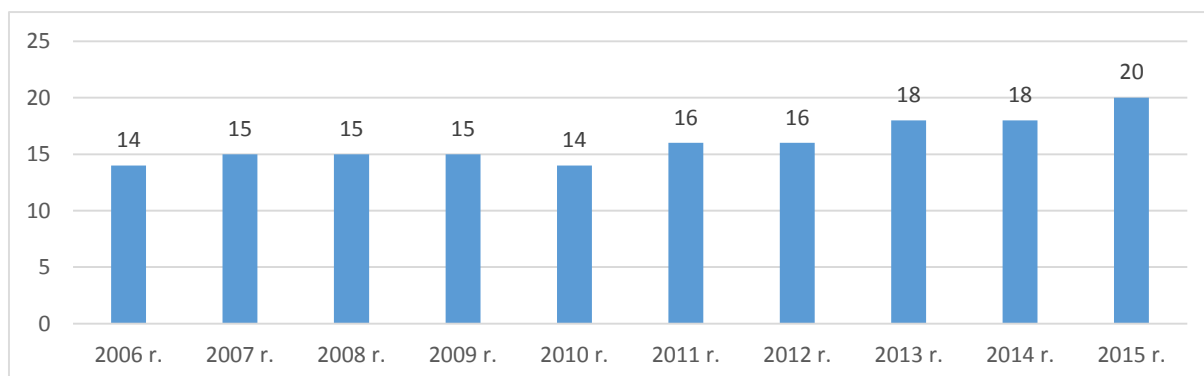
2.1.10. Jakość i poziom kapitału społecznego

2.1.10.1. Organizacje pozarządowe

Organizacje pozarządowe stanowią istotny element społeczeństwa obywatelskiego. Oprócz bezpośrednich korzyści, aktywność organizacji pozarządowych przynosi także szereg korzyści pośrednich, niekiedy równie istotnych jak te podstawowe, do których należą m.in.: tworzenie miejsc pracy, wypełnianie usługami bądź dobrami nisz, którymi rynek ani państwo nie są zainteresowane⁵.

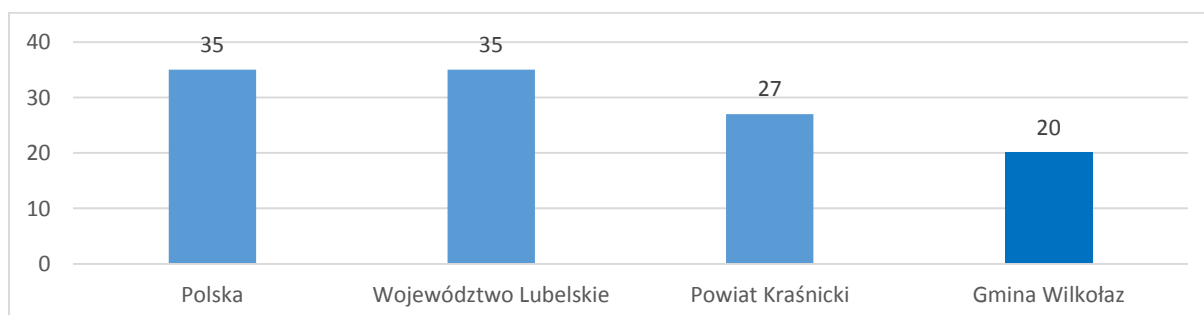
Dane liczbowe dotyczące organizacji pozarządowych – stowarzyszeń, fundacji i organizacji społecznych zostały zaczerpnięte z Banku Danych Lokalnych GUS i pochodzą z końca 2015 r. W Gminie Wilkołaz w wymienionym okresie, w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców, funkcjonowało 20 tego typu organizacji. Liczba organizacji działająca w Gminie Wilkołaz jest znacząco niższa od średniej zarówno w powiecie kraśnickim, województwie lubelskim, jak i Polsce.

Wykres 30. Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców w Gminie Wilkołaz w latach 2006-2015.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL

Wykres 31. Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w Gminie Wilkołaz, powiecie kraśnickim, województwie lubelskim i Polsce w 2015 r.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL

⁵ Na podstawie www.osektorze.ngo.pl.

Organizacje i stowarzyszenia społeczne działające na terenie Gminy Wilkołaz stanowią bardzo ważny element życia kulturalnego i społecznego lokalnej społeczności. Zgodnie ze swoimi celami prowadzą one bardzo różnorodną działalność na rzecz mieszkańców Gminy. Wśród podejmowanych przez organizacje społeczne działań warto jest aktywizowanie i integrowanie środowiska lokalnego, promowanie Gminy Wilkołaz oraz regionu i jego mieszkańców, wspieranie rozwoju kulturalno-sportowego i oświatowego, ochrona dziedzictwa kulturowego na rzecz zachowania lokalnej historii i tradycji, ochrona przeciwpożarowa i udział w akcjach ratowniczych.

Najważniejsze i aktywne stowarzyszenia i organizacje działające na terenie Gminy Wilkołaz:

- OSP Wilkołaz
- OSP Ewunin
- OSP Ostrów
- OSP Pułankowice
- OSP Wólka Rudnicka
- OSP Zalesie
- Koło Gospodyń Wiejskich w Wilkołazie Drugim
- Koło Gospodyń Wiejskich w Wilkołazie Trzecim
- Koło Gospodyń Wiejskich w Ostrowie-Kolonii
- Koło Gospodyń Wiejskich w Wilkołazie Dolnym
- Koło Pszczelarzy w Wilkołazie
- Stowarzyszenie Przyjaciół Wilkołaza
- Młodzieżowa Orkiestra Dęta Wilkołaz
- Kółko Rolnicze w Wilkołazie Trzecim

Tabela 25. Liczba aktywnych fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w Gminie Wilkołaz w 2016 r.

L.p.	Miejscowość	Liczba aktywnych NGO
1.	Ewunin	1
2.	Marianówka	0
3.	Obroki	0
4.	Ostrów	1
5.	Ostrów Kolonia	1
6.	Pułankowice	1
7.	Rudnik Kolonia	0
8.	Rudnik Szlachecki	0
9.	Stacja Kolejowa Wilkołaz	0
10.	Wilkołaz Dolny	1
11.	Wilkołaz Drugi	1
12.	Wilkołaz Górny	1
13.	Wilkołaz Pierwszy	4
14.	Wilkołaz Trzeci	1
15.	Wólka Rudnicka	1
16.	Zalesie	1
17.	Zdrapy	0
Razem:		

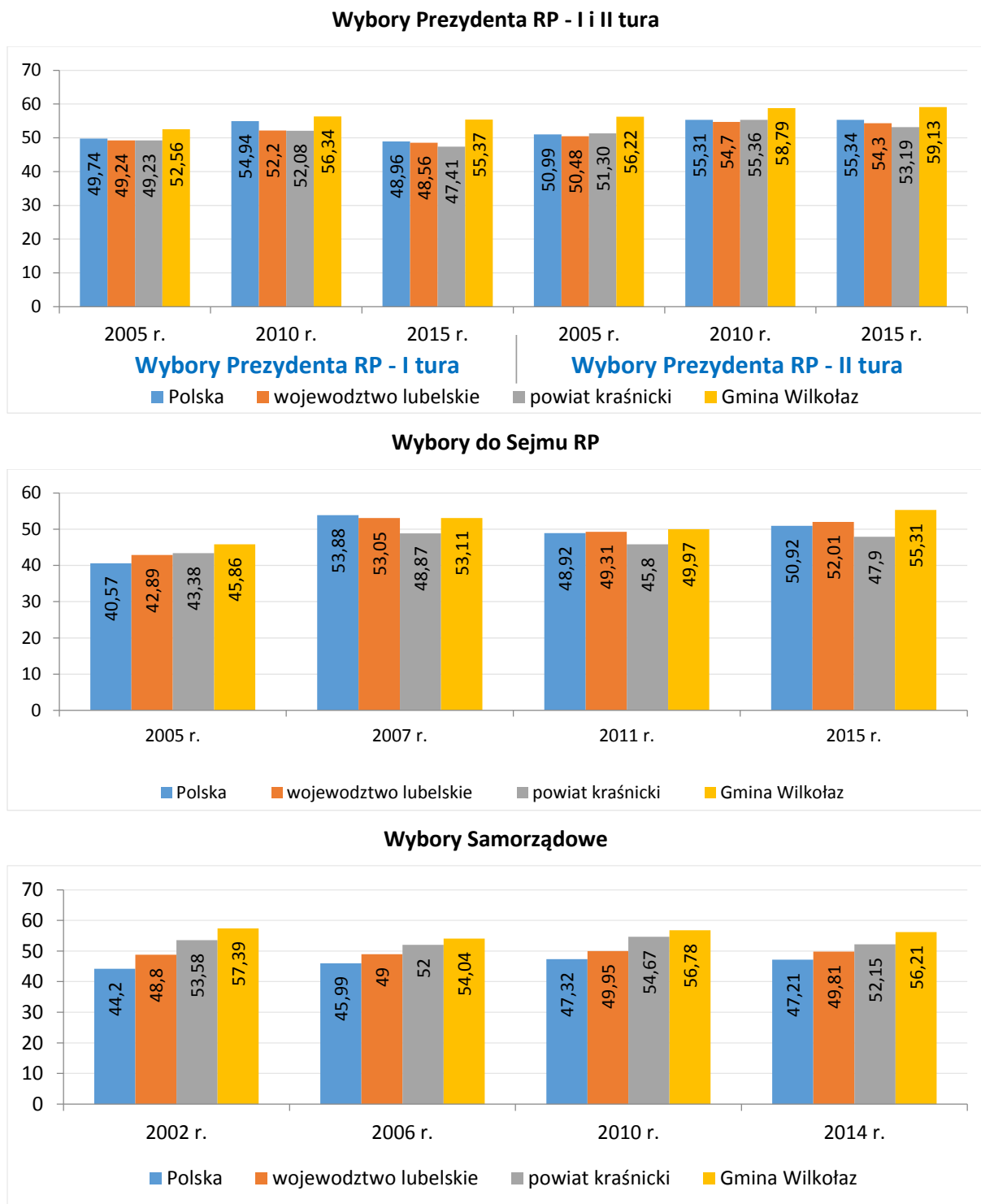
Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z UG Wilkołaz i GUS, BDL

2.1.10.2. Frekwencja wyborcza

Jednym ze sposobów analizowania aktywności obywatelskiej jest weryfikacja frekwencji wyborczej. Uważa się bowiem, że im wyższy udział mieszkańców w czasie głosowania tym wyższa świadomość społeczna, jak również wyższa chęć uczestnictwa w życiu publicznym.

Wykres 32. Porównanie frekwencji wyborczej w Gminie Wilkołaz, powiecie kraśnickim, województwie lubelskim i Polsce w różnych typach wyborów.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PKW.

W Gminie Wilkołaz we wszystkich głosowaniach wyborczych od 2002 roku, w wyborach na Prezydenta RP, do Sejmu RP i w Wyborach Samorządowych frekwencja była zawsze wyższa niż średnia ogólnopolska, w województwie lubelskim i powiecie kraśnickim, za wyjątkiem jedynie wyborów do Sejmu RP w 2007 r. W tych wyborach wyniki w Gminie Wilkołaz były niewiele niższe niż średnia ogólnopolska, ale wyższe niż średnia frekwencja w województwie lubelskim i powiecie kraśnickim.

Tabela 26. Frekwencja wyborcza na poziomie poszczególnych miejscowości Gminy Wilkołaz w 2010 i 2014 r.

L.p.	Miejscowość	Frekwencja wyborcza (Wybory Samorządowe 2010)	Frekwencja wyborcza (Wybory Samorządowe 2014)
1.	Ewunin	53,42	51,38
2.	Marianówka	46,72	47,56
3.	Obroki	50,72	50,08
4.	Ostrów	56,56	58,51
5.	Ostrów- Kolonia	35,83	42,48
6.	Pułankowice	50,29	49,28
7.	Rudnik Kolonia	59,66	58,30
8.	Rudnik Szlachecki	58,63	60,26
9.	Wilkołaz -St. Kolejowa	55,37	56,48
10.	Wilkołaz Dolny	53,42	55,50
11.	Wilkołaz Drugi	62,32	57,50
12.	Wilkołaz Górny	52,54	55,40
13.	Wilkołaz Pierwszy	67,60	64,20
14.	Wilkołaz Trzeci	68,93	60,96
15.	Wólka Rudnicka	57,60	51,16
16.	Zalesie	55,89	55,56
17.	Zdrapy	58,20	57,31

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Wilkołaz i PKW.

Uczestnictwo w życiu publicznym

Tabela 27. Poziom uczestnictwa w życiu publicznym - Fundusz Sołecki (FS) w Gminie Wilkołaz w 2016 r.

Lp.	Miejscowość	Kwota uzyskana na FS w 2016 r. (w zł)	Liczba osób na zebraniu wiejskim w 2015 r. dotyczącym podziału środków z FS na 2016 r. (w zł)
1.	Ewunin	8 960,92	7
2.	Marianówka	5 022,41	5
3.	Obroki	10 896,08	10
4.	Ostrów	15 728,98	6
5.	Ostrów Kolonia	16 135,07	16
6.	Pułankowice	17 542,83	23
7.	Rudnik Kolonia	12 211,50	20
8.	Rudnik Szlachecki	9 689,96	16
9.	Wilkołaz St. Kolejowa	7 239,18	5
10.	Wilkołaz Dolny	12 290,81	15
11.	Wilkołaz Drugi	18 057,20	13
12.	Wilkołaz Górny	8 010,88	5
13.	Wilkołaz Pierwszy	27 072,26	6
14.	Wilkołaz Trzeci	17 407,46	20
15.	Wólka Rudnicka	11 234,99	17
16.	Zalesie	15 918,49	6
17.	Zdrapy	22 930,21	16
Razem:		236 349,23	206

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UG Wilkołaz.

Najniższy poziom kapitału społecznego i uczestnictwa w życiu publicznym występuje w miejscowościach: Marianówka, Obroki, Ostrów Kolonia, Pułankowice, Wilkołaz-Stacja Kolejowa, Wilkołaz Górny i Zdrapy.

Szczegółowa charakterystyka poziomu kapitału społecznego i uczestnictwa w życiu publicznym w poszczególnych miejscowościach Gminy Wilkołaz została zaprezentowana w poniższej tabeli.

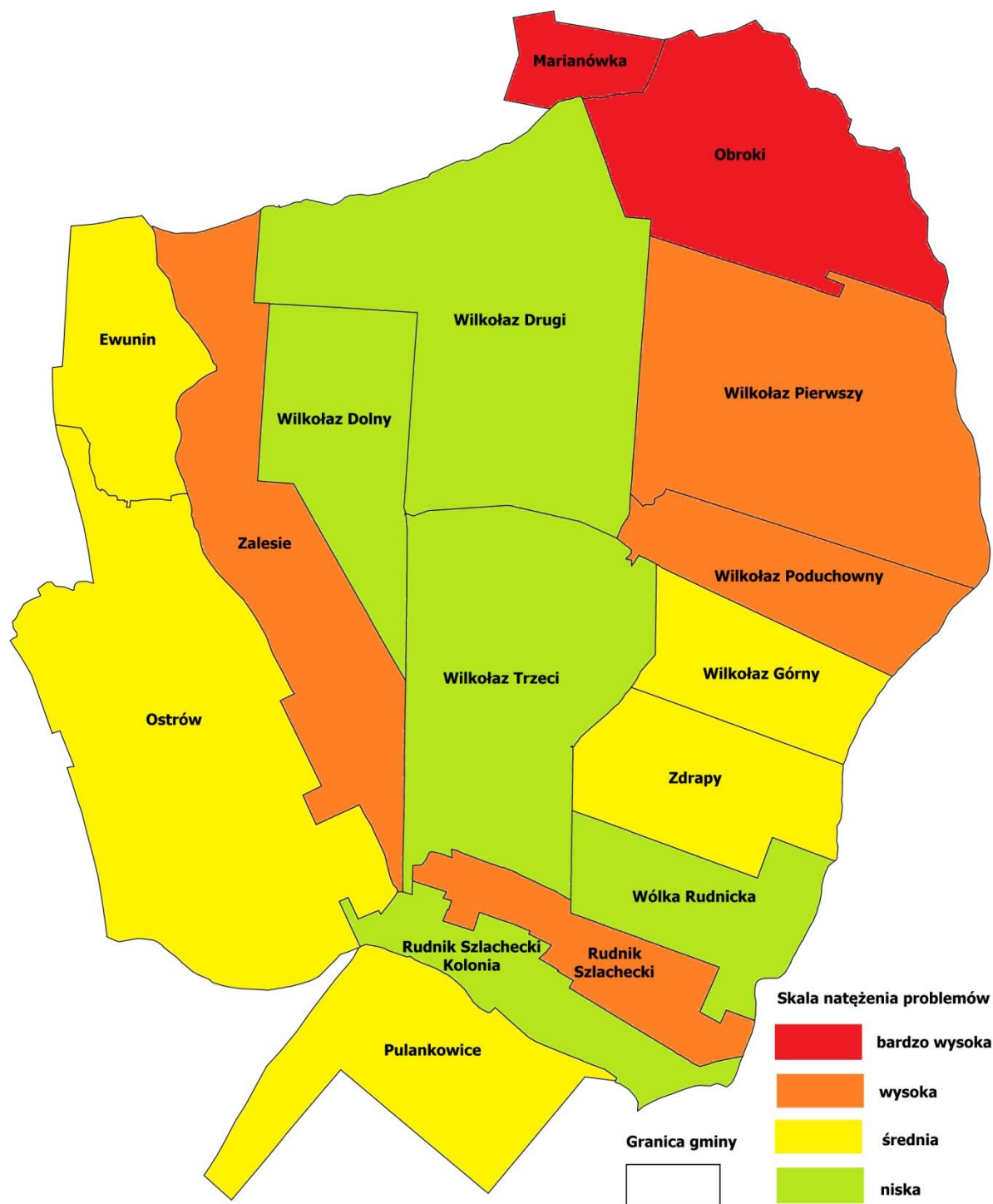
Tabela 28. Poziom kapitału społecznego i uczestnictwa w życiu publicznym na 100 mieszkańców w poszczególnych miejscowościach Gminy Wilkołaz.

L.p.	Miejscowość	Liczba ludności w 2016	Liczba aktywnych organizacji NGO	Liczba aktywnych organizacji NGO / 100 mieszkańców	Przekroczenie	Frekwencja wyborcza (Wybory Samorządowe 2010)	Przekroczenie PONIŻEJ	Frekwencja wyborcza (Wybory Samorządowe 2014)	Przekroczenie PONIŻEJ	Kwota uzyskana na Fundusz Sołecki w 2016 r. (w zł)	Kwota uzyskana na Fundusz Sołecki w 2016 r. (w zł)/100 mieszkańców	Przekroczenie	Liczba osób na zebraniu wiejskim w 2015 r. dotyczącym podziału środków z funduszu sołeckiego na 2016 r. (w zł)	Liczba osób na zebraniu wiejskim w 2015 r. dotyczącym podziału środków z funduszu sołeckiego na 2016 r. (w zł)/100 mieszkańców	Przekroczenie	Suma niekorzystnych zjawisk
				Próg	0,24	Próg	55,51	Próg	54,82		Próg	4 215,25		Próg	4,00	
1.	Ewunin	128	1	0,78	1	53,42	1	51,38	1	8 960,92	7000,72	0	7	5,47	0	2
2.	Marianówka	118	0	0,00	0	46,72	1	47,56	1	5 022,41	4256,28	0	5	4,24	0	3
3.	Obroki	256	0	0,00	0	50,72	1	50,08	1	10 896,08	4256,28	0	10	3,91	1	4
4.	Ostrów	379	1	0,26	1	56,56	0	58,51	0	15 728,98	4150,13	1	6	1,58	1	2
5.	Ostrów Kolonia	388	1	0,26	1	35,83	1	42,48	1	16 135,07	4158,52	1	16	4,12	0	3
6.	Pułankowice	443	1	0,23	1	50,29	1	49,28	1	17 542,83	3960,01	1	23	5,19	0	3
7.	Rudnik Kolonia	339	0	0,00	0	59,66	0	58,3	0	12211,50	3602,21	1	20	5,90	0	2
8.	Rudnik Szlachecki	269	0	0,00	0	58,63	0	60,26	0	9689,96	3602,21	1	16	5,95	0	2
9.	Wilkołaz-St. Kolejowa	197	0	0,00	0	55,37	1	56,48	0	7239,18	3674,71	1	5	2,54	1	4
10.	Wilkołaz Dolny	247	1	0,40	1	53,42	1	55,5	0	12 290,81	4976,04	0	15	6,07	0	1
11.	Wilkołaz Drugi	450	1	0,22	1	62,32	0	57,5	0	18 057,20	4012,71	1	13	2,89	1	2
12.	Wilkołaz Górny	218	1	0,46	1	52,54	1	55,4	0	8 010,877	3674,71	1	5	2,29	1	3
13.	Wilkołaz Pierwszy	844	4	0,47	1	67,6	0	64,2	0	27 072,26	3207,61	1	6	0,71	1	2
14.	Wilkołaz Trzeci	444	1	0,23	1	68,93	0	60,96	0	17 407,46	3920,60	1	20	4,50	0	1
15.	Wólka Rudnicka	209	1	0,48	1	57,6	0	51,16	1	11 234,99	5375,59	0	17	8,13	0	1
16.	Zalesie	383	1	0,26	1	55,89	0	55,56	0	15 918,49	4156,26	1	6	1,57	1	2
17.	Zdrapy	209	0	0,00	0	58,2	0	57,31	0	7 680,15	3674,71	1	6	2,87	1	3
RAZEM/Średnio dla Gminy:		5521	1,27	0,24	11,00	55,51	8,00	54,82	6,00	13 005,83	4 215,25	12,00	11,53	4,00	8,00	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UG Wilkołaz.

Mapa 7. Koncentracja negatywnych zjawisk w sferze społecznej w poszczególnych jednostkach referencyjnych na terenie Gminy Wilkołaz.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UG Wilkołaz, GUS, Policji, Powiatowego Urzędu Pracy, ankiet konsultacyjnych.

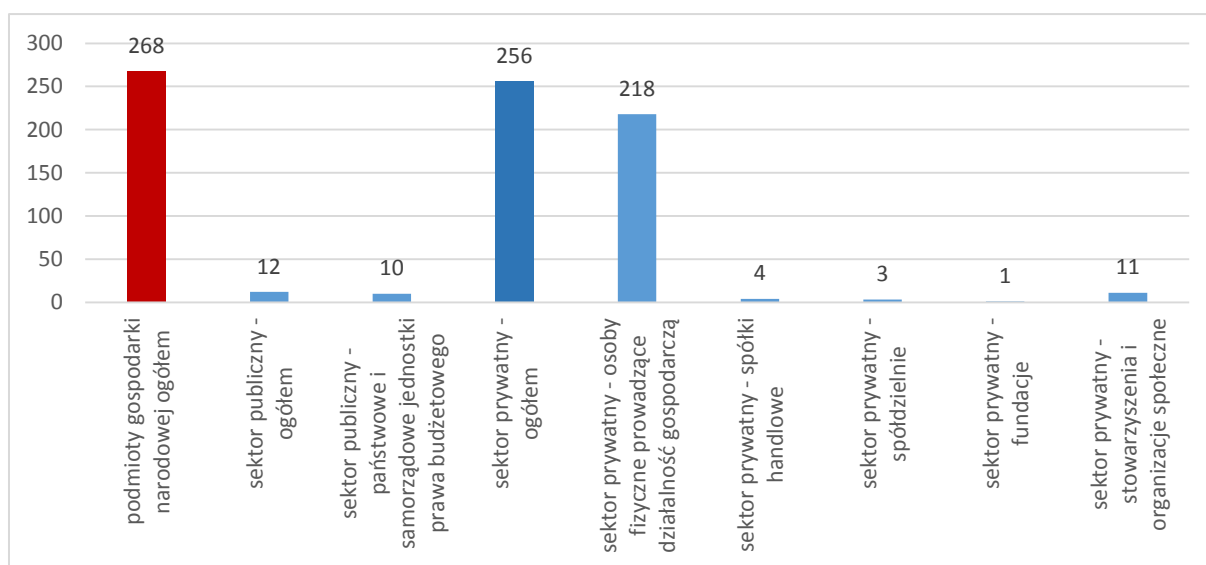

2.2. Diagnoza sfery gospodarczej

2.2.1. Przedsiębiorczość pozarolnicza

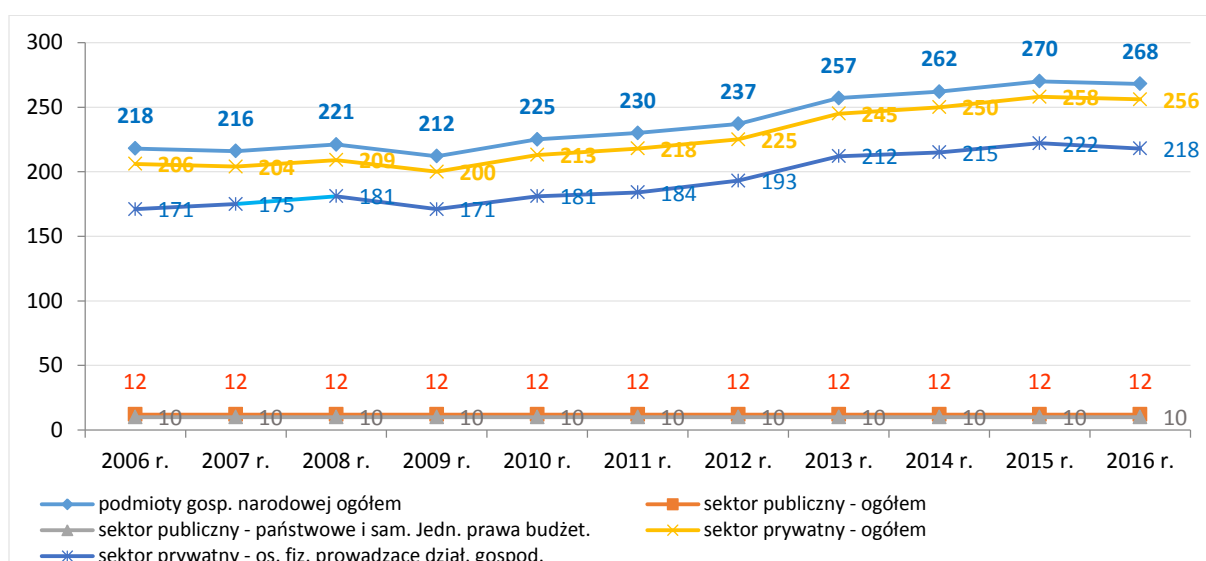
Na koniec 2016 roku w Gminie Wilkołaz funkcjonowało 268 podmiotów gospodarczych, z czego 12 stanowiły podmioty zaliczane do sektora publicznego, 256 stanowiły podmioty sektora prywatnego, w tym 218 osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, 11 stowarzyszeń i organizacji społecznych, 4 spółki handlowe, 3 spółdzielnie, 1 fundacja. Ich liczba w okresie lat 2006-2016 systematycznie wzrasta.

Wykres 33. Podmioty gospodarcze w poszczególnych sektorach funkcjonujących w 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL.

Wykres 34. Podmioty gospodarcze wg najważniejszych sektorów własnościowych latach 2006-2016.

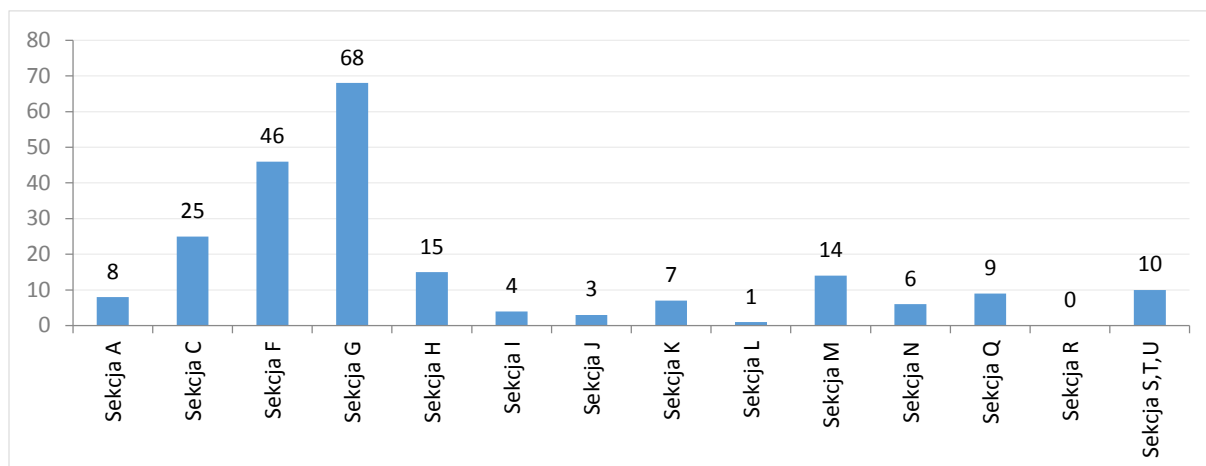

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL.

Najliczniejszą grupą osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, według klasyfikacji PKD 2007⁶ w 2016 r. stanowili przedsiębiorcy z branży handlu hurtowego i detalicznego (sekcja G), budownictwa (sekcja F), przetwórstwa przemysłowego (sekcja C) i transport i gospodarka magazynowa (sekcja H).

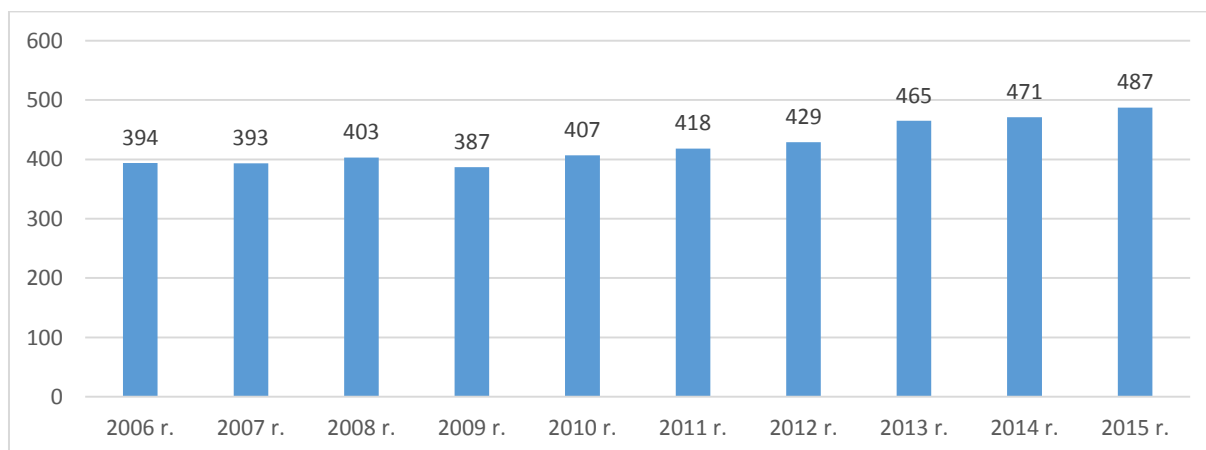
Wykres 35. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą wg sekcji PKD 2007 w 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL

W latach 2006–2015 liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności ulegała wahaniom – w 2015 roku osiągnęła wartość 487 podmiotów. Wynik ten był dużo niższy od wartości wskaźnika dla województwa i kraju.

Wykres 36. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w Gminie Wilkołaz w latach 2006–2015.

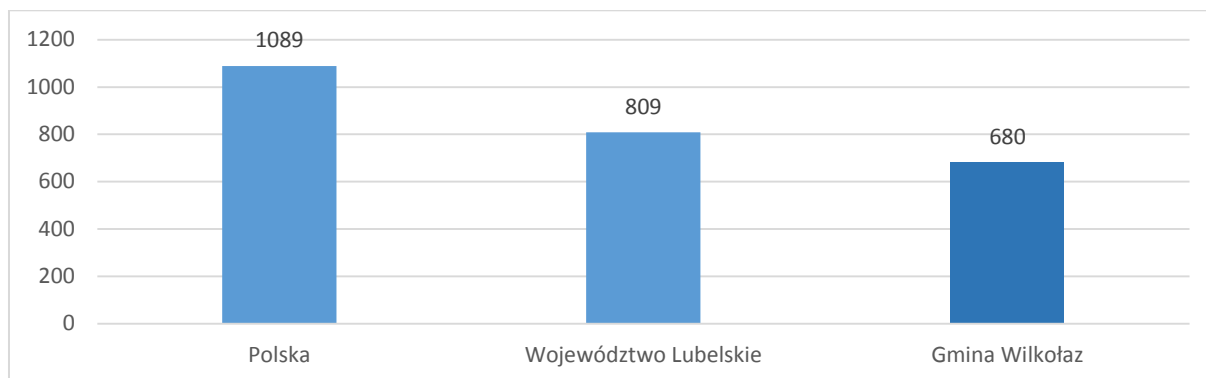

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL

⁶ LISTA KODÓW PKD POLSKA KLASYFIKACJA DZIAŁALNOŚCI 2007: A. Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, B. Górnictwo i wydobywanie, C. Przetwórstwo przemysłowe, D. Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych, E. Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją, F. Budownictwo, G. Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle, H. Transport i gospodarka magazynowa, I. Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi, J. Informacja i komunikacja, K. Działalność finansowa i ubezpieczeniowa, L. Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości, M. Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, N. Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca, O. Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne, P. Edukacja, Q. Opieka zdrowotna i pomoc społeczna, R. Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją, S. Pozostała działalność usługowa, T. Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby, U. Organizacje i zespoły eksterytorialne.

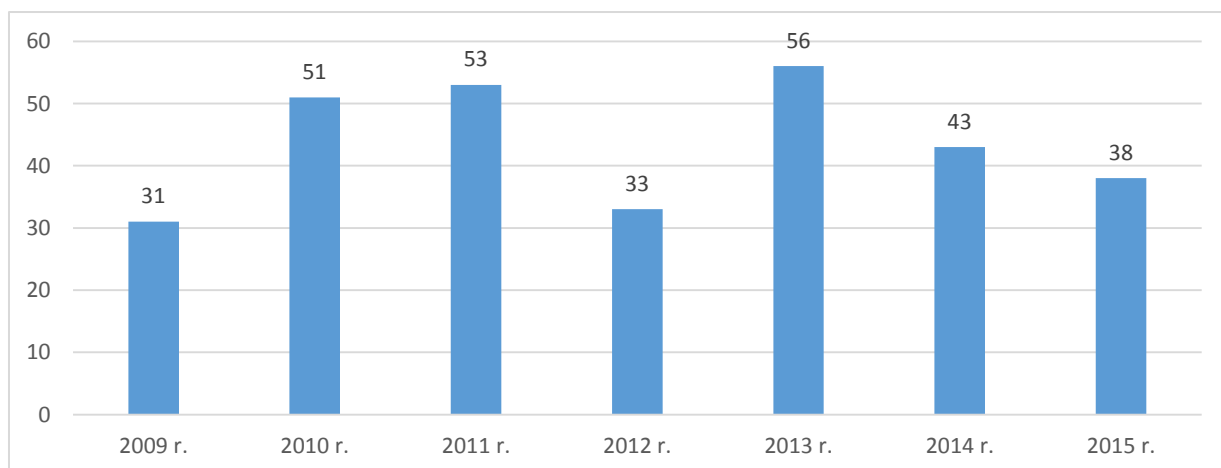
Wykres 37. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w 2015 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa lubelskiego i Gminy Wilkołaz.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL

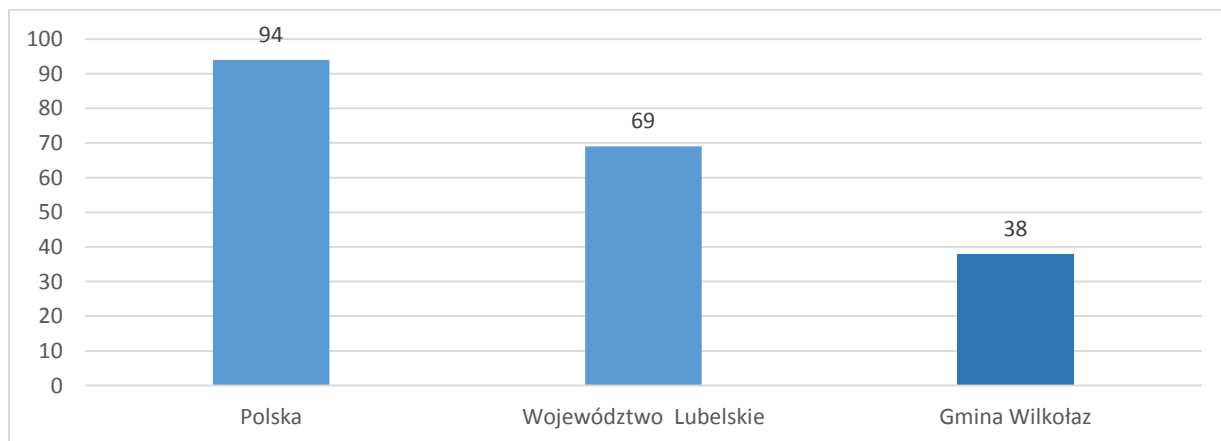
Liczba jednostek nowo zarejestrowanych na 10 tys. ludności podlegała wahaniom w latach 2009–2015. W 2015 roku w gminie wskaźnik nowo zakładanych przedsiębiorstw wyniósł 38. Wskaźnik ten był o wiele niższy od średniej dla województwa i kraju.

Wykres 38. Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w Gminie w latach 2010–2015.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL

Wykres 39. Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w 2015 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa lubelskiego i Gminy Wilkołaz.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL

Zgodnie z danymi Urzędu Gminy Wilkołaz na terenie gminy w 2016 r. zarejestrowanych było 17 podmiotów gospodarczych - czyli o 24 więcej niż w roku poprzednim.

Tabela 29. Liczba zarejestrowanych w poszczególnych miejscowościach gminy podmiotów gospodarczych w latach 2015-2016.

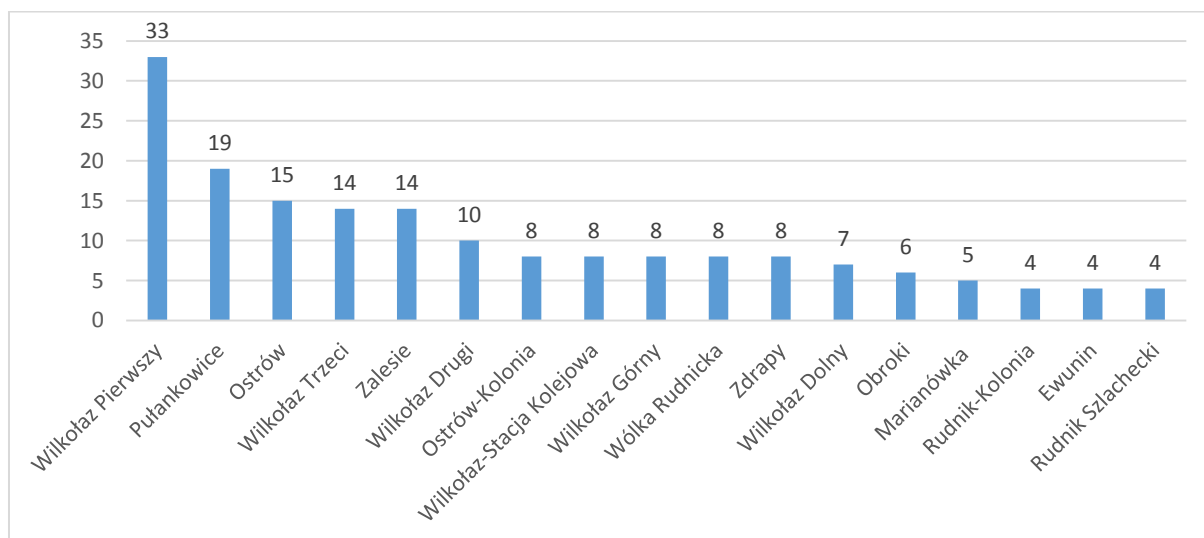
L.p.	Miejscowość	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na koniec 2015 r.	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na koniec 2016 r.
1.	Ewunin	3	4
2.	Marianówka	4	5
3.	Obroki	3	6
4.	Ostrów	12	15
5.	Ostrów Kolonia	4	8
6.	Pułankowice	18	19
7.	Rudnik Kolonia	4	4
8.	Rudnik Szlachecki	4	4
9.	Stacja Kolejowa Wilkołaz	5	8
10.	Wilkołaz Dolny	6	7
11.	Wilkołaz Drugi	10	10
12.	Wilkołaz Górny	7	8
13.	Wilkołaz Pierwszy	33	33
14.	Wilkołaz Trzeci	13	14
15.	Wólka Rudnicka	6	8
16.	Zalesie	14	14
17.	Zdrapy	5	8
	Razem:	151	175

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z UG.

W 2016 roku najwięcej zarejestrowanych podmiotów gospodarczych było w miejscowościach: **Wilkołaz Pierwszy** (33), **Pułankowice** (19) oraz **Ostrów** (15). Najmniejsza liczba przedsiębiorstw zarejestrowana była w miejscowościach **Rudnik-Kolonia** (4), **Ewunin** (4), oraz **Rudnik Szlachecki** (4).

Wykres 4018. Liczba podmiotów gospodarczych w poszczególnych miejscowościach w gminie w 2016 roku.

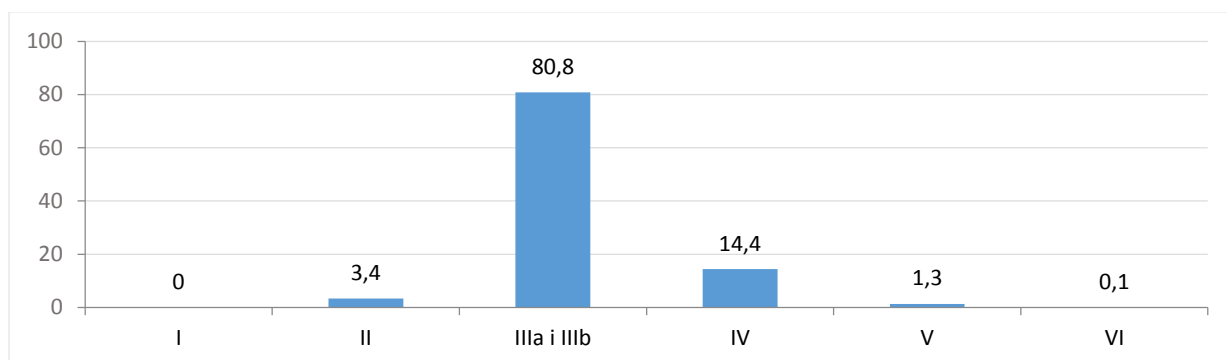
Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z UG

2.2.2. Rolnictwo

Gmina Wilkołaz jest gminą typowo rolniczą. Warunki do uprawy ziemi są na terenie Gminy dobre. Najlepsze warunki glebowe mają wsie Ostrów, Wilkołaz Pierwszy, Wilkołaz Drugi i Wilkołaz Trzeci. Jak widać na poniższym wykresie na terenie Gminy przeważają gleby w klasach III i IV.

Wykres 41. Struktura klasowa gleb w Gminie Wilkołaz.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy Wilkołaz

Gmina Wilkołaz zajmuje powierzchnię 8 170 ha. Użytki rolne zajmują 7 806 ha, natomiast lasy i grunty leśne stanowią 512 ha. Pozostałe grunty i nieużytki 419 ha. Wskaźnik lesistości dla Gminy Wilkołaz wynosi 11,0% i jest dużo mniejszy niż wskaźnik lesistości dla powiatu kraśnickiego, który kształtuje się na poziomie (20,5%) i województwa lubelskiego, który wynosi 22,4%. Użytki rolne stanowią 95,5% powierzchni Gminy.

Największą powierzchnię użytków rolnych stanowią grunty orne 6 875 ha. Sady stanowią 552 ha, łąki stanowią 142 ha wszystkich użytków rolnych, natomiast pastwiska nieco ponad 120 ha. Szczegółowe dane zawiera poniższa tabela.

Tabela 30. Użytkowanie gruntów w Gminie Wilkołaz (stan na 2010 r.).

Powierzchnia ogólna Gminy	Użytki rolne					Lasy i grunty leśne	Pozostałe grunty i nieużytki
	razem	grunty orne	sady	łąki	pastwiska		
w hektarach							
8 170	7 806	6 875	552	142	123	512	419

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL, Powszechne Spisy Rolne 2010

Struktura wielkości gospodarstw rolnych na terenie Gminy Wilkołaz jest niekorzystna. Gospodarstwa o powierzchni od 1 do 5 hektarów stanowią 44% ich całkowitej liczby. Jest to więcej niż przeciętnie w województwie (40%). Na podobnym poziomie pozostaje ilość gospodarstw rolnych o powierzchni w przedziale od 5 do 10 ha (województwo 21%), w przedziale od 10 do 15 ha i w przedziale 15 ha i więcej (województwo odpowiednio: 7% i 5%).

Tabela 31. Charakterystyka gospodarstw rolnych ogółem w Gminie Wilkołaz (stan na 2010 r.).

Grupa obszarowa wg ilości ha	Gospodarstwa		Powierzchnia w ha	
	Liczba	%	Liczba	%
Ogółem	1 287	100,00	7 806,06	100,00
do 1	276	21,40	216,77	2,78
1 – 5	567	44,00	1959,52	25,10
5 – 10	256	20,00	2028,89	25,99
10 – 15	93	7,20	1225,67	15,70
15 i więcej	95	7,40	2375,21	30,43

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL, Powszechne Spisy Rolne 2010

Tabela 32. Charakterystyka gospodarstw rolnych w poszczególnych obrębach geodezyjnych w 2016 r.

L.p.	Obręb geodezyjny	Powierzchnia gospodarstw [ha]	Liczba gospodarstw rolnych	Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego
1.	Ewunin	320.4170	124	2,58
2.	Marianówka	109.2609	83	1,31
3.	Obroki	631.4379	224	2,81
4.	Ostrów	1151.320	472	2,43
5.	Pułankowice	471.5638	241	1,95
6.	Rudnik Szlachecki	245.2341	155	1,58
7.	Rudnik-Kolonia	256.3305	155	1,65
8.	Wilkołaz Dolny	393.1799	128	3,07
9.	Wilkołaz Drugi	1057.3477	274	3,85
10.	Wilkołaz Pierwszy	894.9058	300	2,98
11.	Wilkołaz Poduchowny	310.1650	100	3,10
12.	Wilkołaz Górny	271.9012	120	2,26
13.	Wilkołaz Trzeci	778.7208	216	3,60
14.	Wólka Rudnicka	297.3699	103	1,40
15.	Zalesie	630.8381	212	1,70
16.	Zdrapy	347.0668	183	1,89
	RAZEM:	8167.0594	3090	2,643

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z UG Wilkołaz.

W Gminie Wilkołaz największą powierzchnię zasiewów głównych ziemiopłodów stanowią zboża. Ich uprawy zajmują 85,31% zasiewów w gospodarstwach rolnych. Zaledwie 1,96% zasiewów stanowią pozostałe uprawy z warzywami i 0,52% okopowe pastewne. Większą powierzchnię zajmuje uprawa roślin przemysłowych 7,51% zasiewów oraz ziemniaków 4,67%.

Tabela 33. Powierzchnia zasiewów w indywidualnych gospodarstwach rolnych (stan na 2010 r.).

L.p.	Zasiewy	ha	%
1.	Zboża	4 678,29	85,31
2.	Strączkowe na ziarno	1,94	0,04
3.	Ziemniaki	256,08	4,67
4.	Przemysłowe (buraki cukrowe, rzepak ozimy)	411,91	7,51
5.	Okopowe pastewne	28,31	0,52
6.	Pozostałe uprawy w tym warzywa	107,47	1,96

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL, Powszechne Spisy Rolne 2010

Analiza danych o powierzchni zasiewów zbóż podstawowych wskazuje na nierównomierne rozłożenie ich udziałów w powierzchni całkowitej. Największy areał stanowi pszenica ponad 37% i mieszanki zbożowe ponad 34%, natomiast najmniejszy żyto 1,36%, pszenżyto 2,25% i owies 3,62%. Jęczmień występuje na ponad 19% powierzchni zasiewów zbóż podstawowych.

Tabela 34. Powierzchnia zasiewów upraw zbóż w Gminie Wilkołaz (stan na 2010 r.).

Zboża ogółem	W tym								kukurydza na ziarno	
	zboża podstawowe z mieszankami [w ha]									
	razem	pszenica		żyto	jęczmień		owies	pszenżyto		mieszanki zbożowe
4 630,42	4 565,68	1729,16		63,20	882,44		167,69	104,17	1 592,14	64,74
%	98,60%	37,34%		1,36%	19,06%		3,62%	2,25%	34,39%	1,40%

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL, Powszechne Spisy Rolne 2010

W Gminie Wilkołaz wśród zwierząt gospodarskich dominuje hodowla trzody chlewnej - 12 917 szt. i drobiu 62 443 szt. Bydło stanowi 2 106 szt., konie 89 szt.

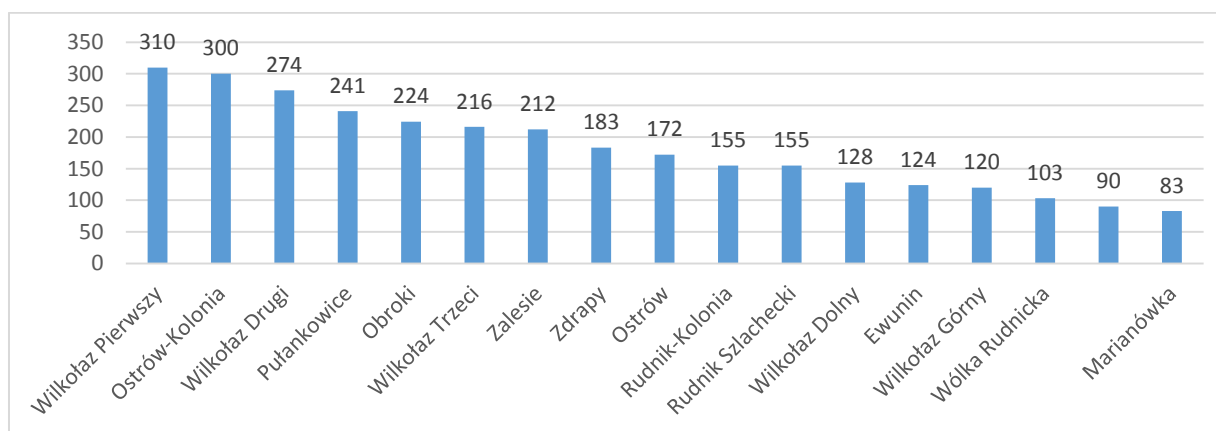
Tabela 35. Zwierzęta gospodarskie w Gminie Wilkołaz (stan na 2010 r.).

Wyszczególnienie		Liczba sztuk
Bydło	ogółem	2 106
	w tym krowy	1 039
Trzoda chlewna	ogółem	12 917
	w tym lochy	1 445
Owce		0
Kozy		0
Konie		89
Drób	razem	62 443
	w tym nioski	57 918

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL, Powszechne Spisy Rolne 2010

Największa liczba gospodarstw rolnych występowała w miejscowościach: Wilkołaz Pierwszy (310), Ostrów-Kolonia (300) i Wilkołaz Drugi (274). Najmniejsza natomiast w miejscowościach: Wilkołaz-Stacja Kolejowa (90) i Marianówka (83).

Wykres 42. Liczba gospodarstw rolnych wg liczby zarejestrowanych gospodarstw (2016).

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z UG Wilkołaz.

2.2.3. Turystyka

Gmina Wilkołaz jest gminą wiejską o charakterze w głównej mierze rolniczym, która posiada potencjał turystyczny, głównie agroturystyczny, do tej pory nie w pełni wykorzystywany. Obok atrakcji krajobrazowo-przyrodniczych sprzyjających wypoczynkowi Gmina posiada także kilka zabytków historycznych, ściśle powiązanych z przeszłością tych terenów.

Walory krajobrazowe i przyrodnicze

Dzisiejszy krajobraz Gminy w głównych zarysach ukształtował się na początku XIX wieku, kiedy dokonywało się wylesienie Gminy i kiedy zakończył się proces kształtowania rdzenia układu osadniczego. Największe walory krajobrazowe, tj. dolina, wąwozy, wzgórza występują w zachodniej części gminy w rejonie miejscowości Zalesie-Ostrów.

Do atrakcyjnych pod względem faunistycznych obszarów na terenie Gminy należy dolina rzeki Urzędówki oraz kompleksy leśne w północnej i południowej części Gminy. Część północna Gminy znajduje się w zasięgu leśnego korytarza ekologicznego o znaczeniu regionalnym, zapewniającego łączność Czarniejowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu na wschodzie z Chodelskim Obszarem Chronionego Krajobrazu na zachodzie. Niewielka zalesiona południowa część gminy znajduje się w zasięgu Kraśnickiego Obszaru Chronionego Krajobrazu oraz leśnego korytarza ekologicznego o znaczeniu krajowym. Podstawowy układ ekologiczny gminy stanowi dolina rzeki Urzędówki, którą można utożsamić z lokalnym korytarzem ekologicznym łączącym wyżej wymienione obszary chronionego krajobrazu. Dolina ta łączy korytarze ekologiczne położone w północnej i południowej części gminy tworząc sieć ekologiczną województwa.

Jako ciekawy element krajobrazu wyróżnia się pozostałości alei lipowej prowadzącej z Kościoła w Wilkołazie Drugim do folwarku dolnego.

Szlaki rowerowe

Szlak rowerowy „Szlakiem dawnych dworków w gminie Wilkołaz”

Wilkołaz Pierwszy – Obroki – Marianówka – Wilkołaz Drugi – Wilkołaz Dolny – Zalesie – Białowoda-Ewunin – Ostrów – Zalesie – Ostrów-Kolonia – Zalesie – Wilkołaz Dolny -Wilkołaz Trzeci – Wilkołaz Drugi – Wilkołaz Pierwszy

Dystans: ok 47,6 km

Przebieg trasy: Wilkołaz Pierwszy – Obroki – Marianówka – Wilkołaz Drugi – Wilkołaz Dolny – Zalesie – Białowoda - Ewunin – Ostrów – Zalesie – Ostrów-Kolonia – Zalesie – Wilkołaz Dolny -Wilkołaz Trzeci – Wilkołaz Drugi – Wilkołaz Pierwszy.

Krótką charakterystyka:

Szlak rowerowy prowadzi przez urokliwe zakątki wilkołaskiej ziemi. Rozpoczyna się w Wilkołazie Pierwszym, przy kościele parafialnym. Dalej biegnie drogami gminnymi przez

Wilkołaz Pierwszy tzw. „Zagrody” i „Błonie”, następnie drogą w kierunku Obroków zahaczając odnogą na północ. Znajduje się tam urokliwy krajobrazowo rozległy staw łączący się w naturalny sposób z lasem w Żurawińcu (pozostałość po obiektach dworskich, wchodzących dawniej w skład dóbr ordynacji Zamojskich).

Przed Obrokami po stronie zachodniej szlaku mijamy kompleks leśny należący do Wilkołaza Drugiego, budynek szkoły podstawowej w Marianówce, wieś Marianówkę i udajemy się granicą gminy Wilkołaz i Borzechów do drogi powiatowej Wilkołaz-Borzechów. Następnie drogą gruntową i asfaltową gminną udajemy się do Wilkołaza Dolnego i Zalesia. Wjeżdżamy do wsi Białowoda gm. Borzechów i w drodze powrotnej wracamy drogą gminną Ewunin – Zamajdanie do Ewunina i Ostrowa i dalej drogami powiatowymi Wilkołaz – Urzędów i Zalesie – Białowoda. Docieramy do wąwozu lessowego biegnącego drogą gminną, zahaczając o „Okopek”. Następnie drogą w Zalesiu Południowym kierujemy się do Ostrowa-Kolonii przemierzając niewielkie odcinki dróg powiatowych Wilkołaz – Urzędów i Rudnik – Ostrów. Dalej ścieżka prowadzi drogami gminnymi, drogą gruntową granicami wsi Ostrów - Kolonia, Zalesie, Wilkołaz Dolny, Rudnik Szlachecki i Wilkołaz Trzeci do drogi Wilkołaz – Urzędów. Mostem w ciągu drogi gminnej Wilkołaz Dolny, Wilkołaz Drugi do Wilkołaza Pierwszego (kościół parafialny).

Szlak rowerowy „Uroki Ziemi Wilkołaskiej”

„Wilkołaz Pierwszy – Wilkołaz Górny – Rudnik Szlachecki – Wólka Rudnicka – Zdrapy – Wilkołaz Górny – Wilkołaz Pierwszy”. Dystans: ok. 16,8 km

Przebieg trasy: Wilkołaz Pierwszy (obok cmentarza „dawnego”) - 0,4 km – Wilkołaz Pierwszy (cmentarze) – 0,8 km - Wilkołaz Górny (dawny folwark ordynacki wraz z pozostałością parku dworskiego) 4,0 km – cmentarz w lesie „Krzywda” – 2,0 km - Rudnik Szlachecki – 3,0 km - Wólka Rudnicka – Zdrapy – Wilkołaz Górny - 5,2 km – Wilkołaz Pierwszy.

Krótką charakterystyka:

Szlak rowerowy prowadzi przez urokliwe zakątki wilkołaskiej ziemi. Rozpoczyna się w Wilkołazie Pierwszym, przy cmentarzu grzebalnym „dawnym”. Dalej biegnie drogą powiatową w kierunku Zakrzówka zbaczając dwukrotnie do dawnej siedziby folwarku ordynackiego w Wilkołazie Górnym, drugi raz na drogę gminną, gdzie rozpościera się widok na dolinę rzeki Urzędówki, skąd widać do cmentarza wojennego z I wojny światowej w tzw. lesie „Krzywda” wpisanym do rejestru zabytków woj. lubelskiego. Następnie szlakiem pielgrzymkowym św. Jakuba biegnie obrzeżami lasów „Krzywda” i „Dębina” do Rudnika Szlacheckiego, następnie do Wólki Rudnickiej. Dalej drogą gminną do Wilkołaza Górnego i Wilkołaza Pierwszego w części zwyczajowo nazwanej „Poduchowne” do zbiornika wodnego przy rzece Urzędówce (pozostałość po folwarku gruntownie przebudowanego w XXI w.).

2.2.4. Uwarunkowanie budżetowe realizacji przedsięwzięć inwestycyjnych

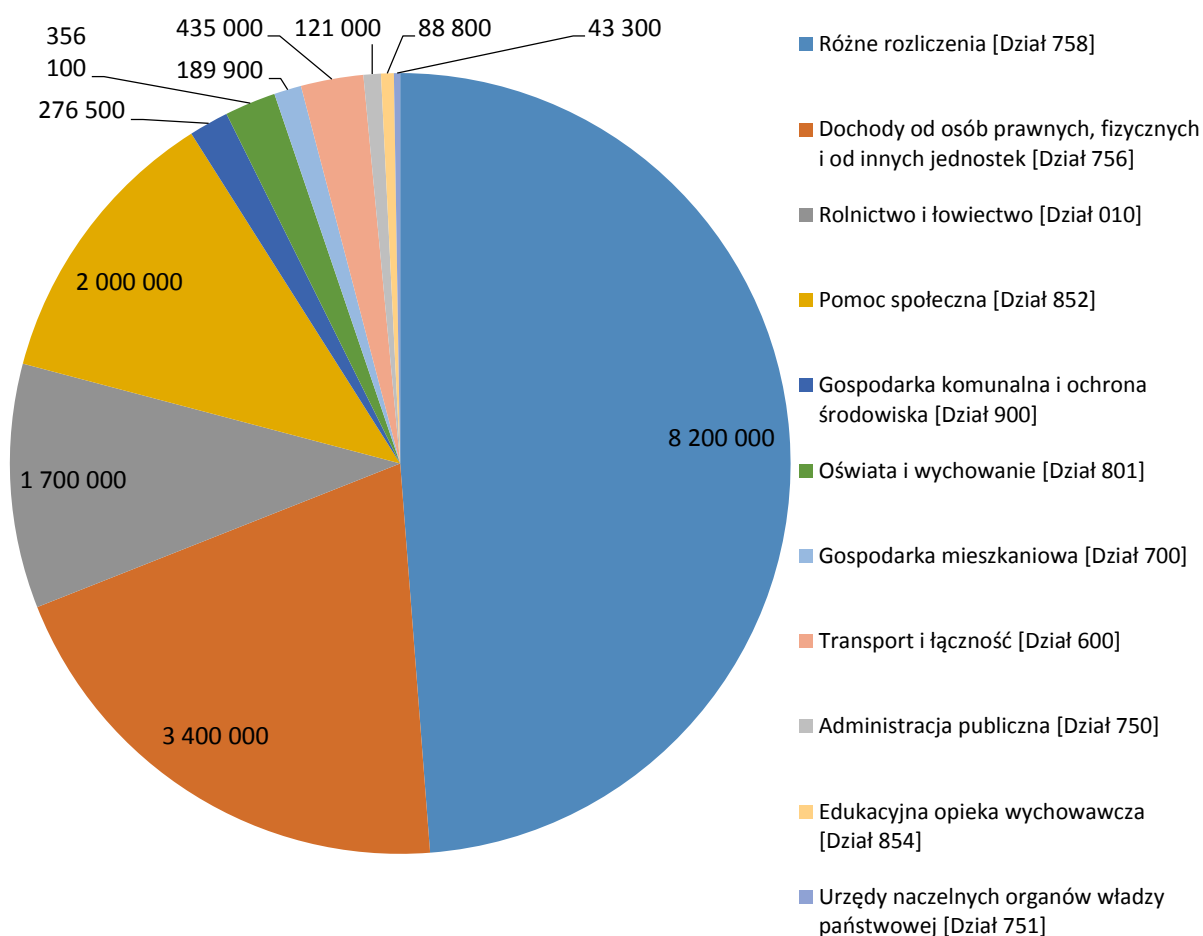
2.2.4.1. Dochody

Suma dochodów do budżetu Gminy Wilkołaz wyniosła w 2015 r. 17,03 mln złotych, co daje 3,1 tys. złotych w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Oznacza to spadek dochodów o 1,4% w porównaniu do roku 2014.

Największa część dochodów wygenerował Dział 758 - Różne rozliczenia (47.9%). Duża część wpływów pochodzi z Działu 756 - Dochody od osób prawnych, fizycznych i od innych jednostek (20%) oraz z Działu 852 - Pomoc społeczna (11.9%).

W budżecie Gminy Wilkołaz wpływy z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych wynosiły 346 złotych na mieszkańca (11,3%), natomiast dochód z tytułu podatków dochodowych od osób prawnych wynosił 4,1 złotych na mieszkańca (0,1%).

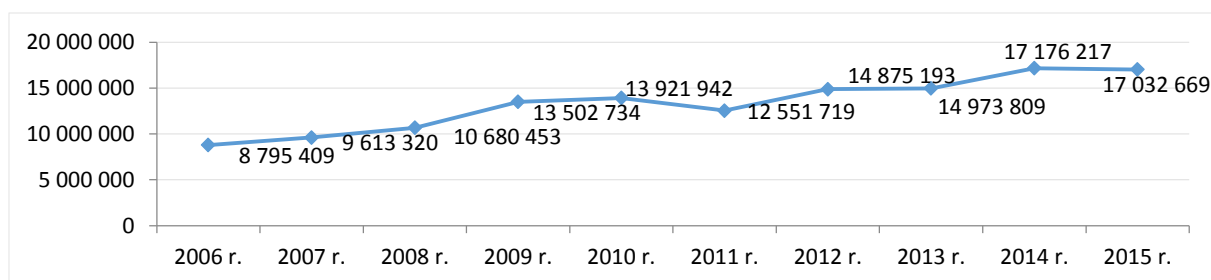
Wykres 43. Dochody budżetu Gminy Wilkołaz wg działów klasyfikacji budżetowej w 2015 r. (w zł - zaokrąglono do tys. zł)

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL.

Wykres 44. Dochody budżetu Gminy Wilkołaz ogółem w latach 2006-2015 (w zł - zaokrąglono do pełnych złotych).

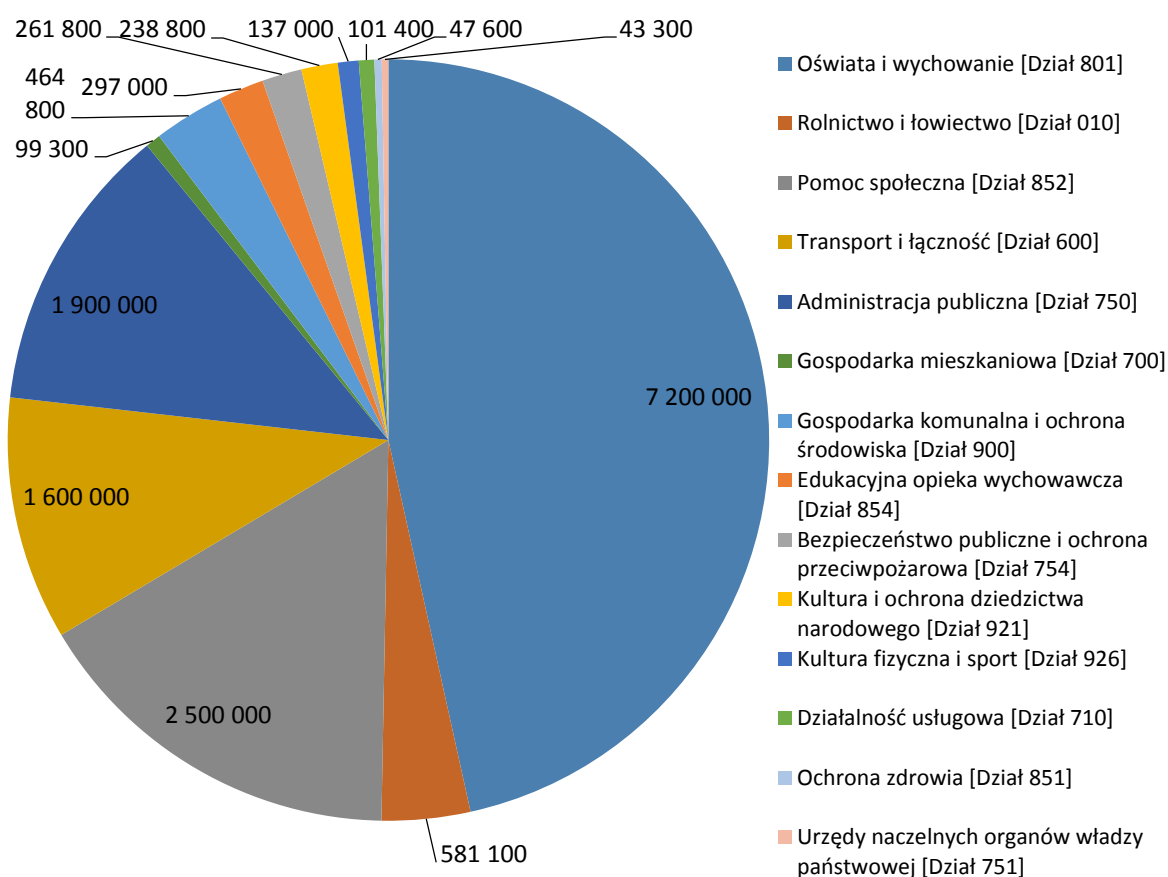
Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL.

2.4.4.2. Wydatki

Suma wydatków z budżetu Gminy Wilkołaz wyniosła w 2015 r. 15,5 mln złotych, co daje 2,8 tys. złotych w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Oznacza to spadek wydatków o 18.3% w porównaniu do roku 2014.

Największa część budżetu gminy Wilkołaz - 46.6% została przeznaczona na Dział 801 - Oświata i wychowanie. **Dużą część wydatków z budżetu przeznaczona została na Dział 852 - Pomoc społeczna (16.1%) oraz na Dział 750 - Administracja publiczna (12.1%).** Wydatki inwestycyjne stanowiły 1,7 mln złotych, czyli 11,0% wydatków ogółem.

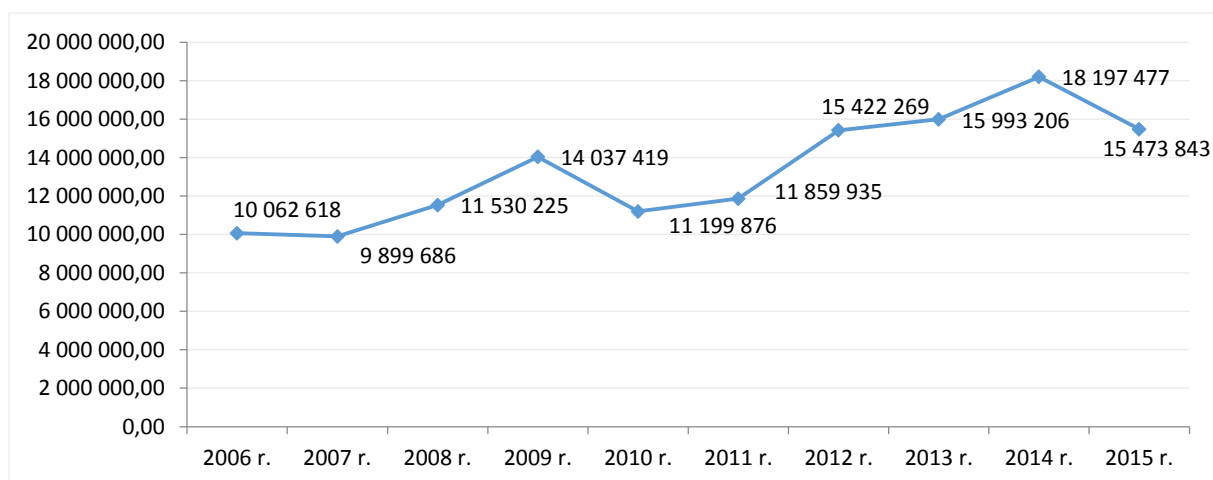
Wykres 45. Wydatki budżetu Gminy Wilkołaz wg działów klasyfikacji budżetowej w 2015 r. (w zł - zaokrąglono do tys. zł)

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL.

Wykres 46. Wydatki budżetu Gminy Wilkołaz ogółem w latach 2006-2015 (w zł - zaokrąglono do pełnych złotych).

Najniższy stopień przedsiębiorczości i najmniejsza ilość gospodarstw rolnych na 100 mieszkańców występuje w miejscowościach: Ostrów, Rudnik-Kolonia, Rudnik Szlachecki, Wilkołaz Dolny, Wilkołaz Dolny, Wilkołaz Górny, Wilkołaz Pierwszy, Wilkołaz Trzeci, Wólka Rudnicka i Zalesie.

Szczegółowa charakterystyka poziomu przedsiębiorczości i rolnictwa w poszczególnych miejscowościach Gminy Wilkołaz została zaprezentowana w poniższej tabeli.

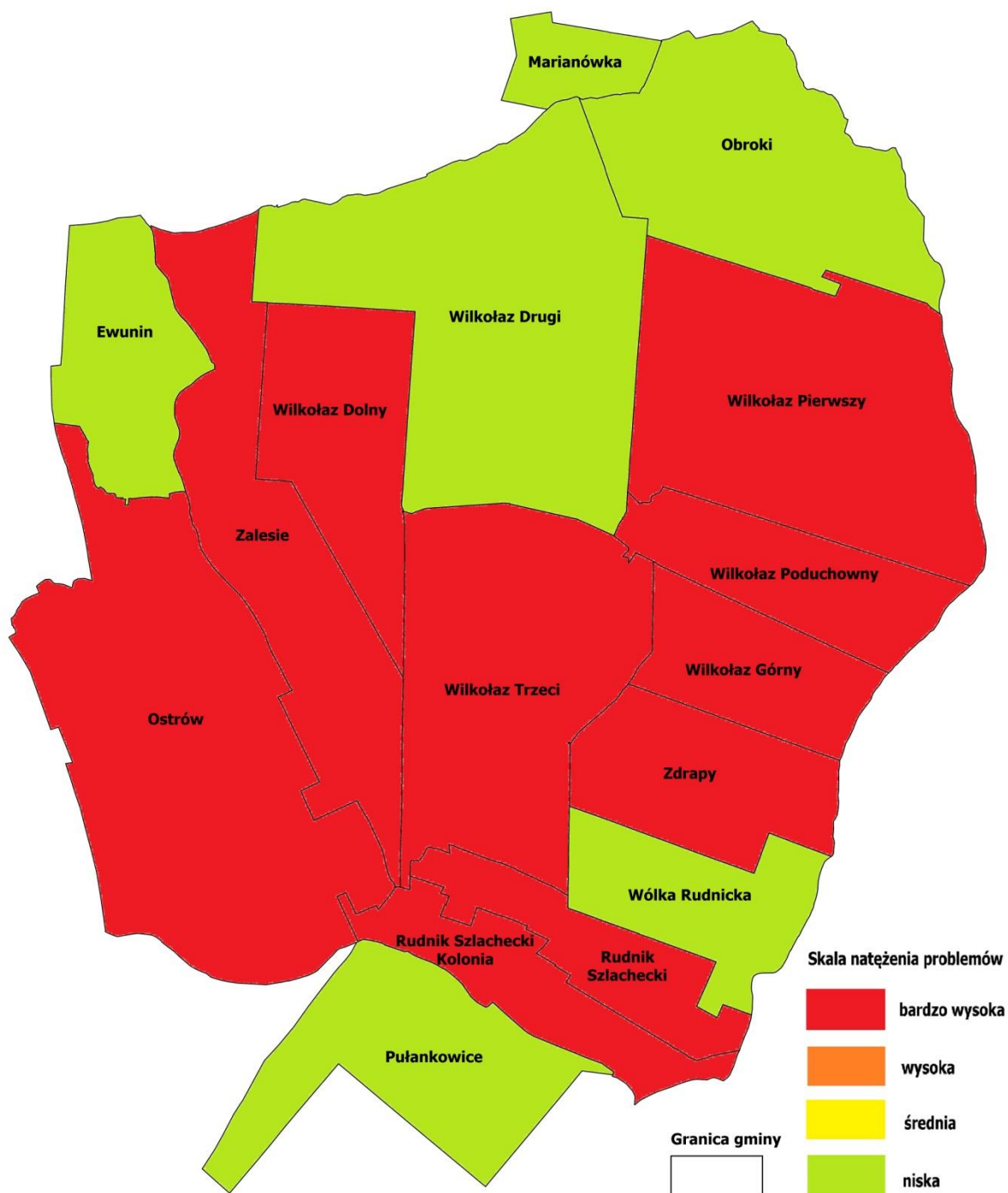

Tabela 36. Liczba podmiotów gospodarczych i gospodarstw rolnych na 100 mieszkańców w poszczególnych miejscowościach Gminy Wilkołaz.

L.p.	Nazwa miejscowości	Liczba mieszkańców w 2016 r.	Liczba podmiotów gospodarczych 2016	Liczba podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców	Przekroczenie PONIŻEJ	Liczba gospodarstw rolnych	Liczba wymiarowa gospodarstw rolnych na 100 mieszkańców	Przekroczenie PONIŻEJ	SUMA NIEKORZYSTYCH ZJAWISK
			Próg		4,00	Próg		60,85	
1.	Ewunin	128	4	3,13	1,00	124	96,88	0,00	1
2.	Marianówka	118	5	4,24	0,00	83	70,34	0,00	0
3.	Obroki	256	6	2,34	1,00	224	87,50	0,00	1
4.	Ostrów	379	15	3,96	1,00	172	45,38	1,00	2
5.	Ostrów-Kolonia	388	8	2,06	1,00	300	77,32	0,00	1
6.	Pułankowice	443	19	4,29	0,00	241	54,40	1,00	1
7.	Rudnik-Kolonia	339	4	1,18	1,00	155	45,72	1,00	2
8.	Rudnik Szlachecki	269	4	1,49	1,00	155	57,62	1,00	2
9.	Wilkołaz-Stacja Kolejowa	197	8	4,06	0,00	90	45,69	1,00	1
10.	Wilkołaz Dolny	247	7	2,83	1,00	128	51,82	1,00	2
11.	Wilkołaz Drugi	450	10	2,22	1,00	274	60,89	0,00	1
12.	Wilkołaz Górny	218	8	3,67	1,00	120	55,05	1,00	2
13.	Wilkołaz Pierwszy	844	33	3,91	1,00	310	45,02	1,00	2
14.	Wilkołaz Trzeci	444	14	3,15	1,00	216	48,65	1,00	2
15.	Wólka Rudnicka	209	8	3,83	1,00	103	49,28	1,00	2
16.	Zalesie	383	14	3,66	1,00	212	55,35	1,00	2
17.	Zdrapy	209	8	3,83	1,00	183	87,56	0,00	1
RAZEM/Średnio dla Gminy:		5 521	175	3,17	14,00	185,88	60,85	11,00	-

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z UG Wilkołaz.

Mapa 8. Koncentracja negatywnych zjawisk w sferze gospodarczej w poszczególnych jednostkach referencyjnych na terenie Gminy Wilkołaz.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UG Wilkołaz, GUS i ankiet konsultacyjnych.

2.3. Diagnoza sfery środowiskowej

Środowisko przyrodnicze to ogół elementów przyrodniczych, w szczególności powierzchnia ziemi łącznie z glebą, kopaliny, wody, powietrze, świat roślinny i zwierzęcy, a także krajobraz znajdujący się w stanie naturalnym, jak też przekształcony w wyniku działalności człowieka.

Walory krajobrazowe środowiska to wartości ekologiczne, estetyczne, widokowe i kulturowe terenu oraz związane z nimi elementy przyrodnicze ukształtowane przez przyrodę lub w wyniku działalności człowieka.

2.3.1. Uwarunkowania fizyczno-geograficzne

2.3.1.1. Rzeźba terenu

Gmina Wilkołaz leży na obszarze Wzniesień Urzędowskich, subregionu położonego w południowo-zachodniej części Wyżyny Lubelskiej. Niewielki północno-wschodni fragment gminy znajduje się w obrębie Wyniosłości Kiełczewskiej. Na obszarze gminy wyróżnia się trzy typy rzeźby: wierzchowiny kredowe pokryte lessem położone na wysokości ok. 230-250 m n.p.m., powierzchnie denudacyjne położone na wysokości 200-230 m n.p.m., terasy zalewowe rzeki Urzędówki i jej bezimiennych dopływów.

W rzeźbie terenu główną uwagę zwraca dolina Urzędówki od miejscowości Zdrapy do Ostrowa o cechach typowej doliny erozyjno-denudacyjnej i charakterystycznymi dla gminy wąwozami. Najwyżej wyniesiony teren na wysokości 263 m n.p.m. znajduje się w okolicy wsi Borkowizna w sąsiedztwie z gminą Strzyżewice, najniższy położony teren znajduje się w zachodniej części gminy w dolinie rzeki Urzędówki w rejonie wsi Ostrów – 195 m n.p.m. Deniwelacje terenu na obszarze gminy wynoszą ok. 70 m.

2.3.1.2. Budowa geologiczna

Pod względem geologicznym teren Gminy Wilkołaz budują utwory trzeciorzędowe (piaskowce i wapienie). Na utworach trzeciorzędowych zalegają utwory czwartorzędowe reprezentowane przez piaski morenowe i fluwioglacjalne oraz lessy. W dolinie rzeki Urzędówki występują mady i piaski rzeczne oraz torfy.

Gmina leży na pofałdowanej, słabo zalesionej wierzchowinie lessowej, rozciętej doliną rzeki Urzędówki. Niemal na całej powierzchni gminy zalegają akumulacyjne pokłady lessu – materiał pochodzenia eolicznego z okresu zlodowacenia środkowopolskiego o zróżnicowanej miąższości, przykrywają one osady w postaci piasków, rzadziej żwirów. Utwory trzeciorzędowe zalegają na utworach skały wapiennej, której górna część występuje w postaci gliniastej zwietrzliny. Bardzo podatna na erozyjne działanie wód powierzchniowych warstwa lessu sprzyja wytworzeniu na całym obszarze płytkich wąwozów. Najwięcej wykształciło się w zachodniej części gminy, gdzie pokrywa lessowa jest najgrubsza. Na południu gminy w okolicach wsi Pułankowice oraz w lokalnych obniżeniach, w sąsiedztwie

cieków wodnych występują niewielkie powierzchniowe osady fluwioglacjalne i aluwialne, wykształcone głównie w postaci utworów pyłowych. W dolinie rzeki Urzędówki występują na powierzchni osady holoceniowe w postaci zwykłych i ilastych oraz torfów zamulonych materiałem mineralnym. Najbardziej zróżnicowana rzeźba terenu występuje w zachodniej części gminy w obrębach: Ewunin, Wilkołaz Dolny, częściowo Zalesie i Ostrów oraz w sąsiedztwie rzeki Urzędówki.

2.3.1.3. Gleby

Na terenie Gminy Wilkołaz w pokrywie glebowej obszaru pozadolinowego dominują gleby wykształcone z utworów lessopodobnych. Pod względem typologicznym dominują gleby pseudobielicowe i brunatne pochodzenia lessowego. Natomiast w dolinie rzeki Urzędówki występują niewielkimi płatami mady, czarne ziemie oraz gleby glejowe.

Na terenie Gminy grunty orne I klasy bonitacyjnej nie występują. Bonitacja gruntów ornych w Gminie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 37. Grunty orne wg klas bonitacyjnych.

Klasa gruntów	Grunty rolne	Powierzchnia Gminy
	ha	%
I	-	-
II	228	3,47
III	-	-
IIIa	3 177	48,41
IIIb	2 224	33,89
IV	-	-
IVa	818	12,46
IVb	100	1,52
V	15	0,23
VI	1	0,02
VIz	-	-
Razem:	6 563	100

Źródła: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych ze Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Wilkołaz. Studium Ekologii Krajobrazu. Lublin 1999 r.

2.3.1.4. Zasoby wodne

Wody powierzchniowe

Obszar Gminy Wilkołaz charakteryzuje się niewielkim zróżnicowaniem form występowania wód powierzchniowych. Sieć rzeczna gminy jest słabo rozwinięta. Przeważająca część gminy znajduje się w zlewni rzeki Urzędówki, prawostronnego dopływu rzeki Wyżnicy oraz jej bezimiennego prawego dopływu. Swoją początek Urzędówka bierze z licznych wysięków i podmokłości w okolicy Rudnik Szlachecki (gdzie znajdują się źródła), zaś jej dopływ z okolicy wsi Obroki.

W najbardziej wysuniętej na północny wschód części gminy bierze swój początek rzeka Sobieszczanka (dopływ Krężniczanki) należąca do zlewni Bystrzycy. Przez wschodni obszar

gminy (wzdłuż granic z gminami Strzeszkowice i Zakrzówek) przebiega o kierunku południkowym dział wodny II rzędu pomiędzy zlewnią rzeki Wyżnicy (dopływ Wisły) a zlewnią rzeki Bystrzycy (dopływ Wieprza).

Wody podziemne

Wody podziemne w obrębie gminy związane są z utworami czwartorzędu i kredy.

2.3.1.5. Klimat

Gmina Wilkołaz zaliczana jest do lubelsko-chełmskiej dzielnicy klimatycznej, odznaczającej się między innymi najwyższymi w regionie wartościami usłonecznienia względnego w okresie letnim. Pomimo długiego okresu wegetacyjnego (218 dni) i dość dużych średniorocznych opadów (614 mm) istotną barierą dla intensyfikacji rolnictwa są niekorzystne warunki wodne (minimalne zdolności retencyjne zlewni Urzędówki wskutek wylesienia).

2.3.1.6. Lasy

Gmina Wilkołaz nie jest zasobna w grunty leśne. Lasy znajdują się jedynie na obrzeżach południowych i północnych gminy. Środkowa część Gminy jest bezleśna oraz intensywnie wykorzystywana rolniczo.

Na terenie Gminy Wilkołaz grunty leśne zajmują powierzchnię 909,15 ha, w tym lasy stanowią 907,22 ha. Gmina Wilkołaz z lesistością wynoszącą 11,1% jest jedną z czterech najmniej lesistych gmin powiatu kraśnickiego i charakteryzuje się dużo mniejszą lesistością niż powiat kraśnicki (20,5%) i województwo lubelskie (22,4%).

2.3.1.7. Flora

Na terenie Gminy Wilkołaz stwierdzono występowanie 24 rzadkich i chronionych gatunków roślin, w tym:

- 7 gatunków objętych ścisłą ochroną gatunkową,
- 6 gatunków objętych ochroną częściową,
- 11 gatunków, których występowanie na obszarze Wyżyny Lubelskiej jest rzadkie.

Do gatunków objętych ścisłą ochroną należą: barwinek pospolity, lilia złotogłów, listera jajowata, orlik pospolity, parzydło leśne, podkolan biały, wawrzynek wilczełyko.

Do gatunków objętych ochroną częściową należy: kalina koralowa, konwalia majowa, kopytnik pospolity, kryszyna pospolita, pierwiosnek lekarski, przytulina wonna.

Do gatunków rzadkich należą: bez koralowy, jemiola pospolita, korzeniówka pospolita, narecznica mocna, pieprzycza gęstokwiatowa, rzęsa garbata, wgłębka wodna, sierpik barwierski, starzec Fuchsa, stokłosa żytnia, szczaw brodaty, tymotka Bohemera, żabieniec lancetowaty.

2.3.1.8. Fauna

Gmina Wilkołaz należy do rejonów województwa lubelskiego, które nie odznaczają się specjalnie atrakcyjnymi terenami dla fauny. Do obszarów atrakcyjnym pod względem faunistycznym w gminie należy dolina rzeki Urzędówki i kompleksy leśne północnej i południowej części Gminy.

Do najrzadszych i najcenniejszych gatunków ptaków należą pójdzka, trzmiełojad, jastrząb, kruk i przepiórka. Na obszarze Gminy znajdują się gatunki zagrożone wyginięciem, należą to nich: bocian biały i ortolan.

2.3.1.9. Formy ochrony przyrody

Na formy ochrony przyrody w rozumieniu ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody składają się parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000, pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe oraz ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów.

Obszary chronionego krajobrazu

Obszar Gminy Wilkołaz znajduje się w Ekologicznym Systemie Obszarów Chronionych województwa lubelskiego i objęty jest wielkoprzestrzennymi i indywidualnymi formami ochrony przyrody i krajobrazu.

Część północna Gminy znajduje się w zasięgu leśnego korytarza ekologicznego o znaczeniu regionalnym, zapewniającego łączność Czerniejowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu na wschodzie z Chodelskim Obszarem Chronionego Krajobrazu na zachodzie. Niewielka zalesiona południowa część gminy znajduje się w zasięgu Kraśnickiego Obszaru Chronionego Krajobrazu oraz leśnego korytarza ekologicznego o znaczeniu krajowym łączącego Kraśnicki Obszar Chronionego Krajobrazu z Chodelskim Obszarem Chronionego Krajobrazu.

Podstawowy układ ekologiczny Gminy stanowi dolina rzeki Urzędówki, którą można utożsamić z lokalnym korytarzem ekologicznym łączącym ww. obszary chronionego krajobrazu. Dolinę rzeki Urzędówki można uznać jako potencjalny ciąg do uwzględnienia w powiązaniach z ESOCh. Dolina ta łączy korytarze ekologiczne położone w północnej i południowej części gminy tworząc sieć ekologiczną województwa.

Pomniki przyrody

Na terenie Gminy Wilkołaz występuje 4 pomniki przyrody. Dane o pomnikach przyrody prezentuje poniższa tabela.

Tabela 38. Pomniki przyrody na terenie Gminy Wilkołaz.

L.p.	Nazwa pomnika przyrody	Miejsce występowania
1.	Lipa drobnolistna o obwodzie 456 cm	Posadzona na miejscu spalonego kościoła Obręb ewidencji gruntów Wilkołaz Pierwszy (obecnie działka prywatna).
2.	Lipa drobnolistna o obwodzie 450 cm	Na działce prywatnej Nr 597 w obrębie ewidencji gruntów Wilkołaz Pierwszy.
3.	Dąb szypułkowy o obwodzie 333 cm	Obok plebanii i Kościoła Rzymsko-Katolickiego. Obręb ewidencji gruntów Wilkołaz Poduchowny.
4.	Wiąz szypułkowy o obwodzie 360 cm	W pobliżu wiaduktu kolejowego w Wilkołazie Trzecim. Działka gminna obręb ewidencji gruntów Wilkołaz Trzeci.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy Wilkołaz

Lasy ochronne

Na obszarze Gminy wyróżniono kategorie lasów ochronnych: gleboochronne i wodoochronne. Lasy gleboochronne mają chronić siedliska najsłabsze, narażone na erozję wietrzną i inne formy dewastacji. Lasy wodoochronne zabezpieczać mają siedliska wilgotne i związane z nimi biocenozy leśne. Ochrona tych siedlisk jest również ważna dla utrzymania retencji wodnej i poprawy bilansu wodnego w skali zlewni.

Powierzchnia projektowanych lasów ochronnych w Gminie Wilkołaz jest stosunkowo niewielka. Za wodoochronne winny być uznane następujące fragmenty lasów:

- las o charakterze łągu olchowego w dolinie rzeki Urzędówki we wsi Wólka Rudnicka,
- las o charakterze łągu olchowego i częściowo olsu w Obrokach wzdłuż rzeki Sobieszczanki,

Za lasy gleboochronne winny być uznane następujące fragmenty lasów:

- las dębowo-grabowy o charakterze świetlistej dąbrowy na północ od Wilkołaza Dolnego, porastający rędziny wytworzone z margli (występują tu bardzo liczne lejki krasowe),
- las i zarośla gądowne porastające zbocza i wąwozy nad drogą do Ewunina,
- las Krzywda koło Osin, dębowo-grabowy o charakterze świetlistej dąbrowy,
- las Dębina koło Rudnika Szlacheckiego, dębowo-grabowy o charakterze świetlistej dąbrowy.

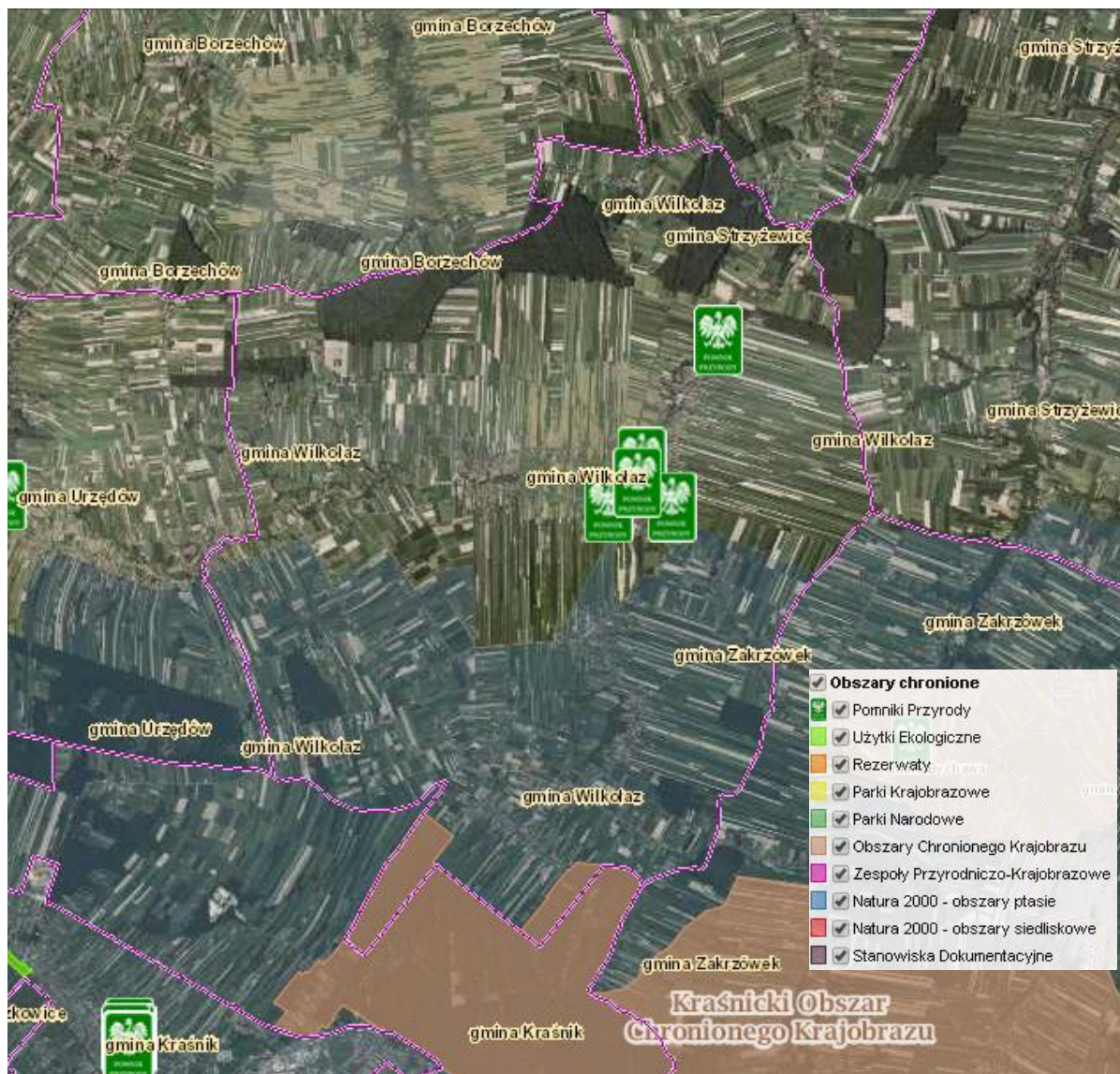
Lasy wokół miast (do 10 km):

- wzdłuż drogi Lublin – Kraśnik na południe od Rudnika Kol.
- w pobliżu Pułankowic,
- las koło Kol. Ostrów.

Obszary Natura 2000

Na terenie Gminy Wilkołaz nie występują obszary Natura 2000.

Mapa 9. Obszary chronione na terenie Gminy Wilkołaz.

Źródło: <http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy>

2.3.2. Przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska

W Gminie Wilkołaz na tym etapie diagnozy stwierdzono występowania negatywnych zjawisk w obszarze środowiska naturalnego, w szczególności: przekroczenia standardów jakości środowiska (m.in. niska emisja), obecność odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi i stanu środowiska, obecność odpadów zawierających azbest, brak sieci kanalizacyjnej i zagrożenia hałasem.

Poniższa tabela przedstawia objęcie miejscowości systemem wywozu/segregacji odpadów oraz przekroczenia standardów jakości środowiska. Zgodnie z danymi Urzędu Gminy wszystkie miejscowości są objęte systemem wywozu/segregacji odpadów. Przekroczenia standardów jakości środowiska pod kątem zagrożenia hałasem są obecne w następujących miejscowości: **Obroki, Pułankowice, Rudnik-Kolonia, Rudnik Szlachecki, Wilkołaz Stacja-Kolejowa, Wilkołaz Pierwszy, Wilkołaz Trzeci i Zdrapy.**

Tabela 39. Przekroczenia standardów jakości środowiska poszczególnych w miejscowościach Gminy Wilkołaz.

Lp.	Miejscowość	Ilość wyrobów zawierających azbest (w tonach)	Przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska (np. dzięki wysypisko, składowisko wyrobów zawierających azbest, poletka do remediacji gruntów zanieczyszczonych substancjami ropopochodnymi, możliwość występowania zagrożenia hałasem na obszarze stacji – boczny kolejowej, drogi krajowej, wojewódzkiej, tereny poprzemysłowe)
1.	Ewunin	129,6	
2.	Marianówka	83,9	
3.	Obroki	222,5	Przez teren miejscowości przebiega droga krajowa nr 19 Lublin-Kraśnik oraz linia kolejowa Nr 68 Lublin-Przeworsk
4.	Ostrów	278,4	
5.	Ostrów- Kolonia	368,7	
6.	Pułankowice	248,6	Przez teren miejscowości przebiega droga krajowa nr 19 Lublin-Kraśnik oraz linia kolejowa Nr 68 Lublin-Przeworsk
7.	Rudnik -Kolonia	240,8	Przez teren miejscowości przebiega droga krajowa nr 19 Lublin-Kraśnik, droga wojewódzka nr 842 Rudnik Szlachecki-Wysokie-Krasnystaw oraz linia kolejowa Nr 68 Lublin-Przeworsk
8.	Rudnik Szlachecki	189,9	Przez teren miejscowości przebiega droga krajowa nr 19 Lublin-Kraśnik, droga wojewódzka nr 842 Rudnik Szlachecki-Wysokie-Krasnystaw oraz linia kolejowa Nr 68 Lublin-Przeworsk
9.	Wilkołaz-Stacja Kolejowa	87,2	Przez teren miejscowości przebiega droga krajowa nr 19 Lublin-Kraśnik oraz linia kolejowa Nr 68 Lublin-Przeworsk
10.	Wilkołaz Dolny	228,8	
11.	Wilkołaz Drugi	421,2	
12.	Wilkołaz Górny	174,5	
13.	Wilkołaz Pierwszy	651,2	Przez teren miejscowości przebiega droga krajowa nr 19 Lublin-Kraśnik oraz linia kolejowa Nr 68 Lublin-Przeworsk
14.	Wilkołaz Trzeci	298,5	Przez teren miejscowości przebiega droga krajowa nr 19 Lublin-Kraśnik oraz linia kolejowa Nr 68 Lublin-Przeworsk
15.	Wólka Rudnicka	157,6	
16.	Zalesie	399,4	
17.	Zdrapy	162,3	W bliskim sąsiedztwie linia kolejowa Nr 68 Lublin-Rozwadows

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy.

Tabela 40. Gospodarka wodno-ściekowa na terenie poszczególnych miejscowości Gminy Wilkołaz.

Lp.	Miejscowość	Obecność kanalizacji (TAK/NIE)	Ilość przydomowych oczyszczalni ścieków
1.	Ewunin	Nie	0
2.	Marianówka	Nie	0
3.	Obroki	Nie	1
4.	Ostrów	Nie	1
5.	Ostrów- Kolonia	Nie	1
6.	Pułankowice	Nie	2
7.	Rudnik- Kolonia	Nie	1
8.	Rudnik Szlachecki	Nie	0
9.	Wilkołaz- Stacja Kolejowa	Nie	0
10.	Wilkołaz Dolny	Nie	0
11.	Wilkołaz Drugi	Nie	0
12.	Wilkołaz Górny	Nie	1
13.	Wilkołaz Pierwszy	Nie	4
14.	Wilkołaz Trzeci	Nie	1
15.	Wólka Rudnicka	Nie	0
16.	Zalesie	Nie	1
17.	Zdrapy	Nie	1

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z UG Wilkołaz.

Najczęściej i w największym nagromadzeniu przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia, ludzi bądź stanu środowiska występują w miejscowościach: Obroki, Rudnik Szlachecki, Wilkołaz-Stacja Kolejowa.

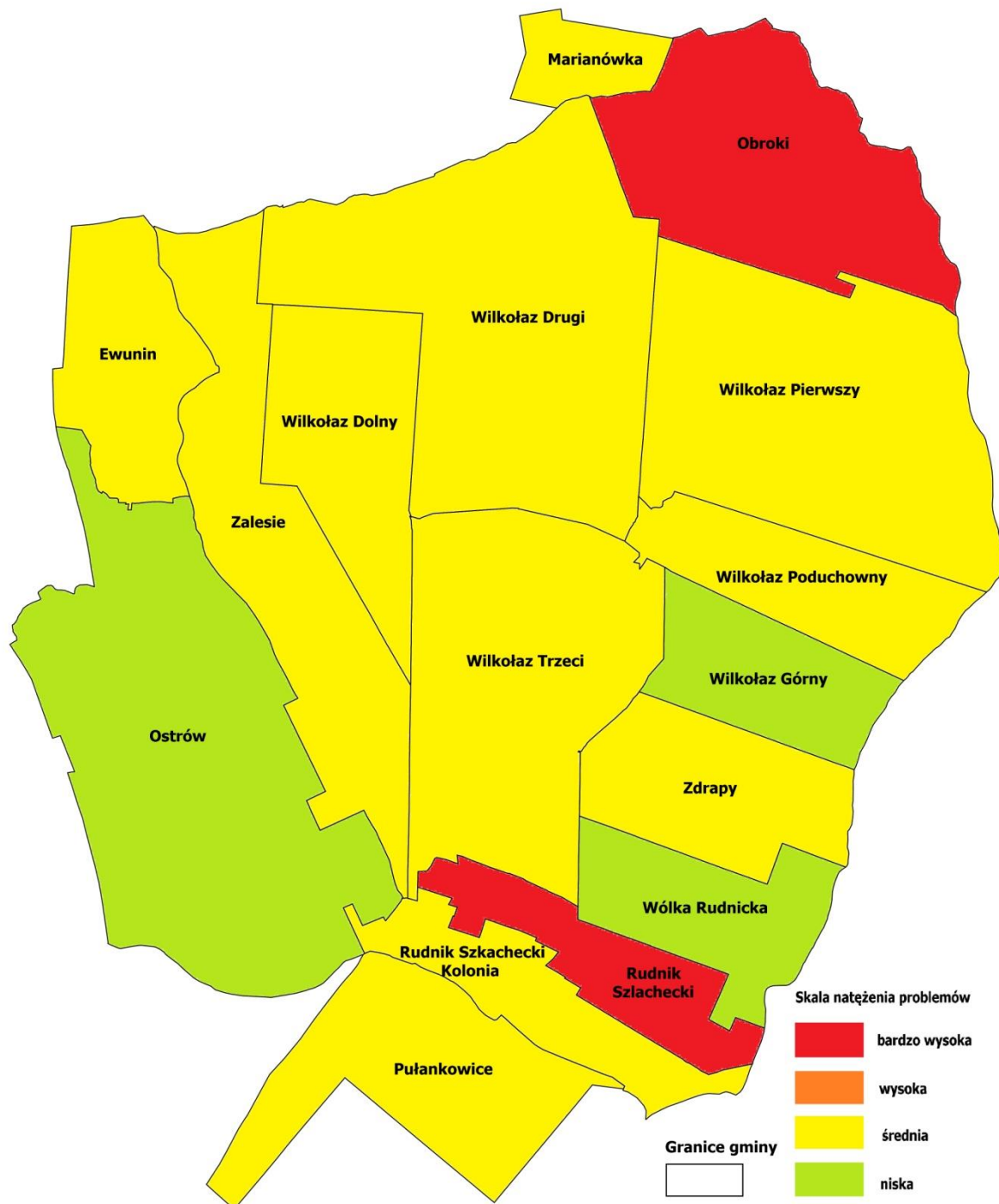
Tabela 41. Przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska w poszczególnych miejscowościach Gminy Wilkołaz.

L.p.	Nazwa miejscowości	Liczba mieszkańców w 2016 r.	Ilość wyrobów zawierających azbest (w tonach)	Ilość wyrobów zawierających azbest (w tonach)/100 mieszkańców	Przekroczenie	Obecność wodociągu (TAK/NIE/częściowo)		Obecność kanalizacji (TAK/NIE/częściowo)		Ilość przydomowych oczyszczalni ścieków (szt.)		Możliwość występowania zagrożenia hałasem na obszarze stacji – bocznic kolejowej, drogi krajowej, wojewódzkiej, tereny poprzemysłowe) (TAK/NIE)	Przekroczenie	Przekroczenia standardów jakości środowiska (m.in. niska emisja), obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska (TAK/NIE)	Przekroczenie	SUMA NIEKO- RZYSTNYCH ZJAWISK
			Próg				79	Próg	NIE	Próg	NIE	Próg	0,82	Próg	0,00	
1.	Ewunin	128	129,6	101	1,00	tak	0,00	nie	1,00	0	1,00	NIE	0,00	NIE	0,00	3
2.	Marianówka	118	83,9	71	0,00	nie	1,00	nie	1,00	0	1,00	NIE	0,00	NIE	0,00	3
3.	Obroki	256	222,5	87	1,00	częściowo	0,00	nie	1,00	1	0,00	TAK	1,00	TAK	1,00	4
4.	Ostrów	379	278,4	73	0,00	tak	0,00	nie	1,00	1	0,00	NIE	0,00	NIE	0,00	1
5.	Ostrów Kolonia	388	368,7	95	1,00	tak	0,00	nie	1,00	1	0,00	NIE	0,00	NIE	0,00	2
6.	Pułankowice	443	248,6	56	0,00	tak	0,00	nie	1,00	2	0,00	TAK	1,00	TAK	1,00	3
7.	Rudnik Kolonia	339	240,8	71	0,00	częściowo	0,00	nie	1,00	1	0,00	TAK	1,00	TAK	1,00	3
8.	Rudnik Szlachecki	269	189,9	71	0,00	częściowo	0,00	nie	1,00	0	1,00	TAK	1,00	TAK	1,00	4
9.	Wilkołaz-St. Kolejowa	197	87,2	44	0,00	tak	0,00	nie	1,00	0	1,00	TAK	1,00	TAK	1,00	4
10.	Wilkołaz Dolny	247	228,8	93	1,00	tak	0,00	nie	1,00	0	1,00	NIE	0,00	NIE	0,00	3
11.	Wilkołaz Drugi	450	421,2	94	1,00	tak	0,00	nie	1,00	0	1,00	NIE	0,00	NIE	0,00	3
12.	Wilkołaz Górny	218	174,5	80	1,00	tak	0,00	nie	1,00	1	0,00	NIE	0,00	NIE	0,00	2
13.	Wilkołaz Pierwszy	844	651,2	77	0,00	tak	0,00	nie	1,00	4	0,00	TAK	1,00	TAK	1,00	3
14.	Wilkołaz Trzeci	444	298,5	67	0,00	tak	0,00	nie	1,00	1	0,00	TAK	1,00	TAK	1,00	3
15.	Wólka Rudnicka	209	157,6	75	0,00	tak	0,00	nie	1,00	0	1,00	NIE	0,00	NIE	0,00	2
16.	Zalesie	383	399,4	104	1,00	tak	0,00	nie	1,00	1	0,00	NIE	0,00	TAK	1,00	3
17.	Zdrapy	209	162,3	78	0,00	tak	0,00	nie	1,00	1	0,00	TAK	1,00	TAK	1,00	3
RAZEM/Średnio dla Gminy:		5521	255,48	79	7,00	0,00	1,00	0,00	17,00	0,82	7,00	0,00	8,00	0,00	9,00	-

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy Wilkołaz.

Mapa 10. Koncentracja negatywnych zjawisk w sferze środowiskowej w poszczególnych jednostkach referencyjnych na terenie Gminy Wilkołaz.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UG Wilkołaz, GUS i ankiet konsultacyjnych.

2.4. Diagnoza sfery przestrzenno-funkcjonalnej

2.4.1. Środowisko kulturowe

2.4.1.1. Dziedzictwo kulturowe

Gmina Wilkołaz należy do gmin o małych zasobach zabytków. W rejestrze obiektów zabytkowych Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków figuruje tylko 5 obiektów, z których 3 koncentrują się w zespole kościoła parafialnego w Wilkołazie Pierwszym.

Poniższa zawiera dane o obiektach zabytkowych figurujących w rejestrze zabytków.

Tabela 42. Wykaz obiektów zabytkowych w rejestrze zabytków.

Lp.	Obiekt	Miejscowość	Data powstania	Nr rejestru
1.	Wczesnośredniowieczne Grodzisko	Zalesie	X w.	C/8
2.	Kościół paraf. P. w. Św. Jana Chrzciciela	Wilkołaz Pierwszy (obręb ewidencji gruntów Wilkołaz Poduchowny)	1648-1653	A/431
3.	Ogrodzenie cmentarza przykościelnego	Wilkołaz Pierwszy (obręb ewidencji gruntów Wilkołaz Poduchowny)	XVIII w.	A/431
4.	Drzewostan na terenie cmentarza przykościelnego	Wilkołaz Pierwszy (obręb ewidencji gruntów Wilkołaz Poduchowny)	Pocz. XX w.	A/431
5.	Cmentarz wojenny z I wojny światowej	Wólka Rudnicka	1914-1915 r.	A/1043

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy Wilkołaz

Poniższa prezentuje dane o dobrach kultury nie wpisanych do rejestru zabytków.

Tabela 43. Ewidencja dóbr kultury nie wpisanych do rejestru zabytków.

Lp.	Obiekt	Miejscowość	Data powstania	Nr ewidencji
1.	Kaplica z Figurą św. Jan Nepomucena	Wilkołaz Dolny	XIX w.	GEZ-9
2.	Młyn spalinowy	Wilkołaz Dolny	1881/1927/1938	GEZ-8
3.	Kapliczka z Figurą św. Katarzyny	Wilkołaz Pierwszy	k. XIX w.	GEZ-10
4.	Budynek Gminy	Wilkołaz Pierwszy (obręb ewidencji gruntów Wilkołaz Poduchowny)	pocz. XX w.	GEZ-4
5.	Cmentarz parafialny „były”	Wilkołaz Pierwszy (obręb ewidencji gruntów Wilkołaz Poduchowny)	I poł. XIX w.	GEZ-5
6.	Cmentarz parafialny „stary”	Wilkołaz Pierwszy (obręb ewidencji gruntów Wilkołaz Poduchowny)	poł. XIX w.	GEZ-6
7.	Cmentarz parafialny „nowy”	Wilkołaz Pierwszy (obręb ewidencji gruntów Wilkołaz Poduchowny)	1926	GEZ-7
8.	Mogiła Wojenna z I wojny światowej	Ostrów	I Wojna Św.	GEZ-12

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy Wilkołaz

2.4.1.2. Kultura

Na terenie Gminy Wilkołaz nie ma Gminnego Ośrodka Kultury. Rozwój i upowszechnianie kultury opiera się o obiekty placówek oświatowych, tj. biblioteki, szkoły i remizy ochotniczych straży pożarnych.

Gminna Biblioteka Publiczna w Wilkołazie według księgi inwentarzowej działa od 1949 roku i obsługuje czytelników z terenu Gminy. W skład Gminnej Biblioteki Publicznej wchodzi filia Gminnej Biblioteki w Pułankowicach i punkt biblioteczny mieszczący się w Wilkołazie Drugim. Księgozbiór Gminnej Biblioteki Publicznej wynosi 13 225 woluminów i jest systematycznie uzupełniany przy jednocześnie przeprowadzanych selekcjach.

Podstawowym celem działalności Bibliotek jest rozwijanie i zaspakajanie potrzeb oświatowych, kulturalnych i informacyjnych społeczeństwa oraz uczestniczenie w upowszechnianiu wiedzy i kultury. Rola Bibliotek jest w tym zakresie o tyle ważna, że na obszarze gminy nie funkcjonuje ośrodek kultury.

Ze zbiorów bibliotecznych korzystają przede wszystkim uczniowie szkół podstawowych i gimnazjum. Ważną grupę czytelników stanowią też osoby dorosłe. W ciągu 2014 roku wypożyczono ogółem 15 466 książek. Największą popularnością cieszy się, literatura piękna polska i obca. Najmłodsi czytelnicy mają swój oddzielny kącik z wydzieloną literaturą dziecięcą.

Gminna Biblioteka wyposażona jest również w czytelnię internetową, która stanowi istotny element w wyrównywaniu szans ludności wiejskiej w dostępie do wiedzy.

Tabela 44. Charakterystyka Gminnej Biblioteki Publicznej w Wilkołazie.

Księgozbiór	Ilość woluminów	Liczba woluminów zakupionych	Liczba ubytku	Czytelnicy zarejestrowani	Ogólna liczba wypożyczeń w ciągu roku
2005 r.	14 371	809	35	1 060	23 144
2006 r.	14 765	712	334	1 011	22 055
2007 r.	14 468	771	1 070	1 014	22 708
2008 r.	12 698	729	2 499	946	21 318
2009 r.	13 032	529	200	937	22 003
2010 r.	13 328	613	324	969	21 575
2011 r.	13 560	563	331	968	23 028
2012 r.	13 403	616	773	970	22 068
2013 r.	13 241	624	786	948	21 810
2014 r.	13 813	721	149	887	19 590
2015 r.	13 225	408	996	799	15 466

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy

Dostęp do infrastruktury kultury oraz jej stan na poziomie poszczególnych miejscowości przedstawia poniższa tabela.

Tabela 45. Dostęp do infrastruktury kultury oraz jej stan na poziomie miejscowości gminy w 2016 r.

L.p.	Miejscowość	Infrastruktura kultury (biblioteka, świetlica, muzeum, izba regionalna, inne (jakie?))	Stan: zły, zadowalający, dobry
1.	Ewunin	Świetlica wiejska, remiza OSP budynek po byłej szkole.	Dobry, zły dla budynku szkolnego.
2.	Marianówka	Biblioteka szkolna.	zadowalający
3.	Obroki	brak	brak
4.	Ostrów	Biblioteka szkolna, remiza OSP.	zadowalający, zły
5.	Ostrów Kolonia	brak	brak
6.	Pułankowice	Filia biblioteki publicznej, remiza OSP.	zadowalający
7.	Rudnik Kolonia	Biblioteka szkolna.	zadowalający
8.	Rudnik Szlachecki	brak	brak
9.	Stacja Kolejowa Wilkołaz	brak	brak
10.	Wilkołaz Dolny	Świetlica wiejska.	dobry
11.	Wilkołaz Drugi	Świetlica wiejska.	dobry
12.	Wilkołaz Górny	brak	brak
13.	Wilkołaz Pierwszy	Świetlica wiejska, remiza OSP, Biblioteka.	Dobry świetlica i remiza, biblioteka zły
14.	Wilkołaz Trzeci	Świetlica wiejska.	dobry
15.	Wólka Rudnicka	Remiza OSP.	zadowalający
16.	Zalesie	Remiza OSP i budynek po byłej szkole.	zły
17.	Zdrapy	brak	brak

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy.

2.4.2. Wyposażenie w infrastrukturę techniczną

Wyposażenie w sieć i urządzenia infrastruktury technicznej, jej nowoczesność i sposób zarządzania stanowi jedno z najważniejszych kryteriów dobrej jakości życia mieszkańców gminy, poziomu i dynamiki rozwoju gospodarki, jak i atrakcyjności inwestycyjnej i szeroko rozumianej konkretyjności.

2.4.2.1. Drogi i komunikacja

Sieć drogową w Gminie Wilkołaz tworzy: 1 droga krajowa, 1 droga wojewódzka i 9 dróg powiatowych oraz 21 dróg gminnych.

Całkowita długość dróg gminnych wynosi 55 km, z czego 31 km jest pokryte nawierzchnią asfaltową, a wskaźnik dróg powiatowych zlokalizowanych na terenie gminy wynosi 33,1 km, w tym o nawierzchni asfaltowej 28,6 km. Poniższe tabele szczegółowo przedstawiają stan dróg na terenie gminy.

Tabela 46. Drogi gminne zlokalizowane na terenie Gminy Wilkołaz.

L.p.	Nr drogi	Nazwa drogi	Całkowita długość drogi [w km]	Długość nawierzchni asfaltowej [w km]
1.	108319L	Ostrów Kolonia-Popkowice Księżę - Kol. Popkowice Księżę	1,7	0,5
2.	108329L	Wilkołaz – Marianówka – gr. gminy Borzechów	5,7	2,7
3.	108330L	Wilkołaz – Wilkołaz Pierwszy - Obroki	4,4	3,6
4.	108331L	Wilkołaz Górny – dr. gm. 108343 L	1,1	-
5.	108332L	Wilkołaz Drugi – Wilkołaz Trzeci	2,6	2,6
6.	108333L	dr. pow. 2251 L – Wilkołaz Dolny – dr. gm. 008332 L	3,7	3,7
7.	108334L	Zalesie – Wilkołaz Dolny – dr. gm. 108333 L	2,5	1,3
8.	108335L	Zalesie – Ewunin – gr. gmin Urzędów	1,4	-
9.	108336L	Zalesie – Ewunin – Ostrów – Ostrów Wieś	3,5	3,5
10.	108337L	Zalesie – dr. gm. 108339 L	2,5	2,5
11.	108338L	Zalesie – Wilkołaz Dolny Ostrów Kolonia Połudn. – dr.gm.108339 L	2,4	0,3
12.	108339L	Ostrów Kolonia – Zdrapy	5,0	3,3
13.	108340L	dr. kraj. 19 – Rudnik Kolonia – dr. woj. 842	1,1	0,8
14.	108341L	dr. woj. 842 – Rudnik Wieś	0,8	0,8
15.	108342L	Pułankowice – Rudnik Wieś	1,9	0,9
16.	108343L	Zdrapy – Wilkołaz Trzeci	2,6	-
17.	108344L	Zadworze – Popkowice Księżę – Kolonia Ostrów – dr. gm. 108339 L	3,9	0,1
18.	108345L	dr. pow. 2701 L – Ostrów Wieś – dr. pow. 2724 L	1,8	-
19.	108346L	Marianówka – Kol. Obroki – gr. Gminy Niedzwica Duża	1,6	1,6

20.	108659L	Droga powiatowa 2742 L –Ostrów Kolonia – droga gminna 108339 L	1,4	1,4
21.	108696 L	Droga oznaczona nr ewid. 862 i 536 położona w Wilkołazie Pierwszym (od drogi gminnej 108330 L – Wilkołaz Pierwszy Obroki)	1,8	0,9
22.	108693	Droga oznaczona nr ewid. 483 i 725 położona w Wilkołazie Pierwszym	1,3	-
23.	108694	Droga oznaczona nr ewid.146 położona w Wilkołazie Górnym	0,8	0,5
Ogółem:			55,5	31,00

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy Wilkołaz.

Tabela 47. Drogi powiatowe przebiegające przez teren Gminy Wilkołaz.

L.p.	Nr drogi	Nazwa drogi	Całkowita długość drogi [w km]	Utwardzone [w km]	Gruntowe [w km]
1.	2247	Chodel – Borzechów - Wilkołaz	4,3	4,3	0
2.	2251	Kłodnica – Białowoda - Zalesie	3,6	2,6	1,0
3.	2724	Ostrów - Rudnik	4,7	4,7	0
4.	2701	Wilkołaz - Urzędów	6,8	6,8	0
5.	2723	Dąbrowa Bór – Ostrów - Mazurów	0,5	0	0,5
6.	2292	Wilkołaz - Kiełczewice	3,0	0	3,0
7.	2726	Wilkołaz - Zakrzówek	3,8	3,8	0
8.	2725	Zdrapy - Pułankowice	5,6	5,6	0
9.	2728	Rudnik – Kolonia Góry	0,8	0,8	0
Ogółem:			33,1	28,6	4,5

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy Wilkołaz.

Tabela 48. Drogi krajowe przebiegające przez teren Gminy Wilkołaz.

L.p.	Nr drogi	Nazwa drogi
1.	19	Lublin – Kraśnik

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy Wilkołaz.

Poniższa tabela przedstawia ocenę skomunikowania miejscowości z resztą gminy. Do miejscowości, które charakteryzują się złą jakością skomunikowania z resztą gminy należą: **Ewunin, Wilkołaz Górny, Wilkołaz Trzeci i Zalesie.**

Tabela 49. Ocena skomunikowania miejscowości z resztą gminy.

Lp.	Miejscowość	Drogi (krajowe, wojewódzkie, powiatowe, gminne) i/lub tory przebiegające przez teren miejscowości	Ocena skomunikowania z resztą gminy (jakość nawierzchni dróg/kolei: zła, zadowalająca, dobra oraz bezpieczeństwo (np. chodnik),	Komunikacja publiczna: jest/nie ma (połączenia wystarczające lub nie wystarczające)
1.	Ewunin	droga gminne - szt. 2	Nawierzchnia dróg - zła Bezpieczeństwo - brak	Autobus szkolny
2.	Marianówka	droga gminna - szt. 1	Nawierzchnia dróg - zadowalająca Bezpieczeństwo - brak	Brak
3.	Obroki	droga gminna - szt. 2 droga krajowa - szt. 1 tory kolejowe	Nawierzchnia dróg bitumicznych zadowalająca, szutrowych zła Nawierzchnia zadowalająca Stan zadowalający Brak bezpieczeństwa przy drogach	Brak Jest połączenie wystarczające Jest połączenie wystarczające
4.	Ostrów	Droga gminna - szt. 4 Droga powiatowa - szt. 2	o nawierzchni bitumicznej dobra o nawierzchni szutrowej zła nawierzchnia zła brak bezpieczeństwa przy drogach gminnych oraz przy jednej drodze powiatowej	Autobus szkolny Jest połączenie wystarczające
5.	Ostrów-Kolonia	droga gminna - szt. 3	o nawierzchni bitumicznej dobra o nawierzchni szutrowej zła brak bezpieczeństwa przy drogach gminnych oraz przy drogach powiatowych	Autobus szkolny
6.	Pułankowice	droga gminna - szt. 1 droga powiatowa - szt. 1 droga krajowa - szt. 1 tory kolejowe	nawierzchnia dróg zadowalająca przy drogach są chodniki	Jest połączenia wystarczające przy każdej kategorii drogi
7.	Rudnik- Kolonia	droga gminna szt. 2 droga powiatowa - szt. 1 droga wojewódzka - szt. 1 droga krajowa - szt. 1 tory kolejowe - szt.	nawierzchnia dróg - zadowalająca przy drodze wojewódzkiej i krajowej częściowo chodniki	Jest połączenie wystarczające przy każdej kategorii drogi
8.	Rudnik Szlachecki	droga gminna - szt. 3 droga powiatowa - szt. 2 droga wojewódzka - szt. 1 droga krajowa - szt. 1 tory kolejowe	nawierzchnia dróg - zadowalająca przy drodze wojewódzkiej i krajowej częściowo chodniki	Jest połączenie wystarczające przy każdej kategorii drogi
9.	Wilkołaz-Stacja Kolejowa	droga gminna - szt. 1 droga powiatowa - szt. 1 tory kolejowe	nawierzchnia dróg – zadowalająca bezpieczeństwo - brak	Jest połączenie wystarczające przy każdej kategorii drogi
10.	Wilkołaz Dolny	drogi gminne - szt. 3	o nawierzchni bitumicznej dobra o nawierzchni szutrowej zła	autobus szkolny
11.	Wilkołaz Drugi	droga gminna - szt. 2 droga powiatowa - szt. 1	nawierzchnia - zła	autobus szkolny
12.	Wilkołaz Górny	droga gminna - szt. 3 droga powiatowa - szt. 1	nawierzchnia – zła bezpieczeństwa brak	autobus szkolny

13.	Wilkołaz Pierwszy	droga gminna - szt. 4 droga powiatowa - szt. 3 droga krajowa - szt. 1 tory kolejowe	o nawierzchni bitumicznej dobra o nawierzchni szutrowej zła nawierzchnia – zła nawierzchnia dobra bezpieczeństwo – przy drogach gminnych brak bezpieczeństwo przy drogach powiatowych o nawierzchni bitumicznej chodniki, o nawierzchni szutrowej brak bezpieczeństwo przy drodze krajowej – częściowo chodniki	Jest połączenie wystarczające przy każdej kategorii drogi
14.	Wilkołaz Trzeci	droga gminna - szt. 1 droga powiatowa - szt. 1 droga krajowa - szt. 1 tory kolejowe	nawierzchnia – zła nawierzchnia - zła nawierzchnia - dobra	Jest połączenie wystarczające przy każdej kategorii drogi
15.	Wólka Rudnicka	droga powiatowa - szt. 1	Nawierzchnia - zadawalająca	autobus szkolny
16.	Zalesie	droga gminna - szt. 4 droga powiatowa - szt. 2	Nawierzchnia zła	Jest połączenie wystarczające przy każdej kategorii drogi
17.	Zdrapy	droga gminna - szt. 1 droga powiatowa - szt. 1	Nawierzchnia zła	autobus szkolny przystanek kolejowy

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy

2.4.2.2. Gospodarka odpadami

Gospodarka odpadami komunalnymi i przemysłowymi stanowi istotny czynnik wpływający na stan środowiska naturalnego. Do głównych zadań systemu gospodarki odpadami należy zaliczyć:

- edukację ekologiczną społeczeństwa,
- uporządkowanie gospodarki odpadami w gminie, w szczególności w zakresie selektywnego zbierania odpadów, wdrożenie procesów odzysku i unieszkodliwiania odpadów w ramach przewidywanych do osiągnięcia celów krótko długookresowych,
- osiągnięcie wymaganych prawem poziomów odzysku i unieszkodliwiania odpadów.

Według danych GUS w 2015 roku na terenie Gminy Wilkołaz powstało 320,42 ton zmieszanych odpadów komunalnych. Na jednego mieszkańca gminy przypadło w tym czasie 57,7 kg wytworzonych odpadów, a ilość odpadów z gospodarstw domowych przypadająca na jednego mieszkańca wynosiła 45,9 kg.

Tabela 50. Odpady komunalne powstające na terenie Gminy Wilkołaz.

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
odpady zmieszane ogółem [t]	207,89	253,10	195,86	235,14	290,14	320,42
ogółem na 1 mieszkańca [kg]	37,8	45,9	35,5	42,7	52,5	57,7
z gospodarstw domowych [t]	132,46	190,02	168,30	188,00	236,96	255,32
odpady z gospodarstw domowych przypadające na 1 mieszkańca [kg]	24,1	34,5	30,5	34,1	42,9	45,9

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL

2.4.2.3. System zaopatrzenia w wodę

Długość sieci wodociągowej wg danych GUS w Gminie Wilkołaz w 2015 r. wyniosła 105,0 km i prowadzi do niej 1 252 przyłączy.

Tabela 51. Charakterystyka infrastruktury wodociągowej.

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
długość sieci wodociągowej [km]	71,6	83,0	83,0	83,4	101,3	105,0
długość czynnej sieci rozdzielczej [km]	58,5	67,8	67,8	68,1	82,8	85,8
przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania [szt.]	927	1 040	1 051	1 064	1 188	1 252
woda dostarczona gospodarstwu domowemu [dam ³]	52,6	57,5	67,1	67,0	63,3	91,1
ludność korzystająca z sieci wodociągowej [osoba]	2 838	3 025	3 050	3 075	4 193	4 243
zużycie wody w gospodarstwach domowych ogółem na 1 mieszkańca [m ³]	9,6	10,4	12,2	12,2	11,5	16,4

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL

Analizując dane zaprezentowane w powyższej tabeli wynika, że od 2010 r. długość sieci wodociągowej w gminie wzrosła o ponad 33 km. Liczba przyłączy w latach 2010-2015 roku wzrosła o 325 szt. Wzrosła również ilość wody dostarczanej do gospodarstw domowych o 38,5 dam³/rok tj. ponad 42%. Istniejące źródła wody w pełni pokrywają zapotrzebowanie mieszkańców. Widać tendencję wzrostową w liczbie osób korzystających z sieci wodociągowej. W porównaniu z rokiem 2010 liczba mieszkańców korzystających z sieci wzrosła o 1 405 osób, tj. 33% (76,50% ogółu mieszkańców).

Perspektywiczny wzrost zapotrzebowania na wodę będzie spowodowany zwiększeniem liczby użytkowników przy uwzględnieniu podwyższonego standardu wyposażenia mieszkań w instalację wodociągową, gazową i odprowadzającą ścieki.

Tabela 52. Infrastruktura wodociągowa na terenie sołectw Gminy Wilkołaz.

Lp.	Miejscowość	Obecność wodociągu (TAK/NIE)
1.	Ewunin	Tak
2.	Marianówka	Nie
3.	Obroki	Cz. Tak
4.	Ostrów	Tak
5.	Ostrów- Kolonia	Tak
6.	Pułankowice	Tak
7.	Rudnik- Kolonia	Cz. Tak
8.	Rudnik Szlachecki	Cz. Tak
9.	Wilkołaz- Stacja Kolejowa	Tak
10.	Wilkołaz Dolny	Tak
11.	Wilkołaz Drugi	Tak
12.	Wilkołaz Górny	Tak
13.	Wilkołaz Pierwszy	Tak
14.	Wilkołaz Trzeci	Tak
15.	Wólka Rudnicka	Tak
16.	Zalesie	Tak
17.	Zdrapy	Tak

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z UG Wilkołaz.

2.4.2.4. System odprowadzania ścieków

Na terenie Gminy Wilkołaz brak sieci kanalizacyjnej.

Tabela 53. Charakterystyka infrastruktury kanalizacyjnej na terenie poszczególnych miejscowości Gminy Wilkołaz.

Lp.	Miejscowość	Obecność kanalizacji (TAK/NIE)	Ilość przydomowych oczyszczalni ścieków
1.	Ewunin	Nie	0
2.	Marianówka	Nie	0
3.	Obroki	Nie	1
4.	Ostrów	Nie	1
5.	Ostrów- Kolonia	Nie	1
6.	Pułankowice	Nie	2
7.	Rudnik- Kolonia	Nie	1
8.	Rudnik Szlachecki	Nie	0
9.	Wilkołaz- Stacja Kolejowa	Nie	0
10.	Wilkołaz Dolny	Nie	0
11.	Wilkołaz Drugi	Nie	0
12.	Wilkołaz Górny	Nie	1
13.	Wilkołaz Pierwszy	Nie	4
14.	Wilkołaz Trzeci	Nie	1
15.	Wólka Rudnicka	Nie	0
16.	Zalesie	Nie	1
17.	Zdrapy	Nie	1

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z UG Wilkołaz.

2.4.2.5. Sieć gazowa

Z sieci gazowej w Gminie Wilkołaz korzysta 2 422 osoby (dane z GUS za 2015 r.). Od 2010 r. do 2015 długość czynnej sieci rozdzielczej nie uległa znacznym zmianom, w 2015 r. wynosiła 102 576 m. Wzrosła od 2010 r. liczba przyłączy o 95 sztuk, jak również wzrosła od 2010 r. liczba odbiorców gazu o dodatkowe 83 gospodarstwa.

Tabela 54. Charakterystyka infrastruktury gazowej.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
długość czynnej sieci rozdzielczej [km]	102,2	102,3	102,3	102,4	102,4	102,6
przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i niemieszkalnych [szt.]	1 197	1 200	1 204	1 213	1 280	1 292
przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych [szt.]	-	-	-	-	1 222	1 250
odbiorcy gazu (gosp.)	621	638	655	672	692	704
odbiorcy gazu ogrzewający mieszkania gazem (gosp.)	233	241	249	265	280	285
zużycie gazu w tys. m ³	411,60	389,20	392,5	400,9	401,7	407,4
zużycie gazu na ogrzewanie mieszkań w tys. m ³	242,1	220,3	222,7	234,0	228,8	240,5
ludność korzystająca z sieci gazowej (os.)	2 223	2 265	2 286	2 325	2 408	2 422

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL

Tabela 55. Ogrzewanie gazem w poszczególnych miejscowościach Gminy Wilkołaz.

Lp.	Miejscowość	Ilość budynków ogrzewanych gazem	Ilość gospodarstw domowych korzystających z gazu
1.	Ewunin	1	5
2.	Marianówka	1	4
3.	Obroki	5	15
4.	Ostrów	2	15
5.	Ostrów- Kolonia	2	18
6.	Pułankowice	9	28
7.	Rudnik-Kolonia	1	12
8.	Rudnik Szlachecki	4	16
9.	Wilkołaz -Stacja Kolejowa	2	4
10.	Wilkołaz Dolny	2	9
11.	Wilkołaz Drugi	1	22
12.	Wilkołaz Górny	4	10
13.	Wilkołaz Pierwszy	12	38
14.	Wilkołaz Trzeci	5	14
15.	Wólka Rudnicka	1	10
16.	Zalesie	0	14
17.	Zdrapy	3	15

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z UG Wilkołaz.

2.4.2.6. System ciepłowniczy

Na obszarze Gminy Wilkołaz brak zorganizowanych systemów ciepłowniczych.

W siedliskach zagrodowych i zabudowie mieszkaniowej dominuje ogrzewanie piecowe. Zgodnie z PGN Gminy Wilkołaz występuje duży udział gospodarstw domowych ogrzewających domy węglem (ok. 60%), oraz niski udział kotłów grzewczych posiadających filtry.

2.4.2.7. Infrastruktura elektroenergetyczna

Na terenie Gminy Wilkołaz nie ma głównego punktu zasilającego (tj. stacji transformatorowej 110/SN). Gmina zasilana jest w energię elektryczną z GPZ – Budzyń, GPZ – Bychawa, GPZ Bełżyce i GPZ Abramowice, poprzez układ sieci średniego napięcia.

Przez teren Gminy przebiega linia energetyczna wysokiego napięcia WN – 110 kV relacji GPZ – Budzyń, GPZ Bychawa.

Sieć energetyczna średniego napięcia zrealizowana jest w wykonaniu napowietrznym. Pracuje na napięciu 30 kV i 15 kV. Linie napowietrzne tworzą układ powiązań pomiędzy ww. GPZ-ami.

Sieć energetyczna niskiego napięcia na terenie Gminy zasilająca i oświetleniowa istnieje głównie w wykonaniu napowietrznym.

2.4.2.8. Infrastruktura teleinformatyczna

Gmina znajduje się w sferze numerycznej Lublina i posiada automatyczną bezpośrednią łączność krajową i międzynarodową. Łączność telefoniczna jest zautomatyzowana w związku z relacją kabla światłowodowego relacji: Lublin-Bychawa-Zakrzówek-Wilkołz-Kraśnik, do którego włączone są automatyczne, cyfrowe centrale telefoniczne obsługujące abonentów z terenu gminy.

Centrale telefoniczne zainstalowane są w urzędach pocztowo-telekomunikacyjnych w miejscowościach Wilkołaz Pierwszy i Pułankowice. Sieć telefoniczna jest w wykonaniu napowietrznym oraz kablowym.

Najniższy dostęp do infrastruktury kultury oraz najniższy poziom wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną na 100 mieszkańców stwierdzono w miejscowościach: Wilkołaz Drugi, Wilkołaz Górny i Wilkołaz Trzeci.

Dużo niższy poziom wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną od średniej dla całej gminy stwierdzono także w miejscowościach: Obroki, Ostrów-Kolonia, Wilkołaz-Stacja Kolejowa i Zalesie.

Szczegółowe dane zawiera poniższa tabela.

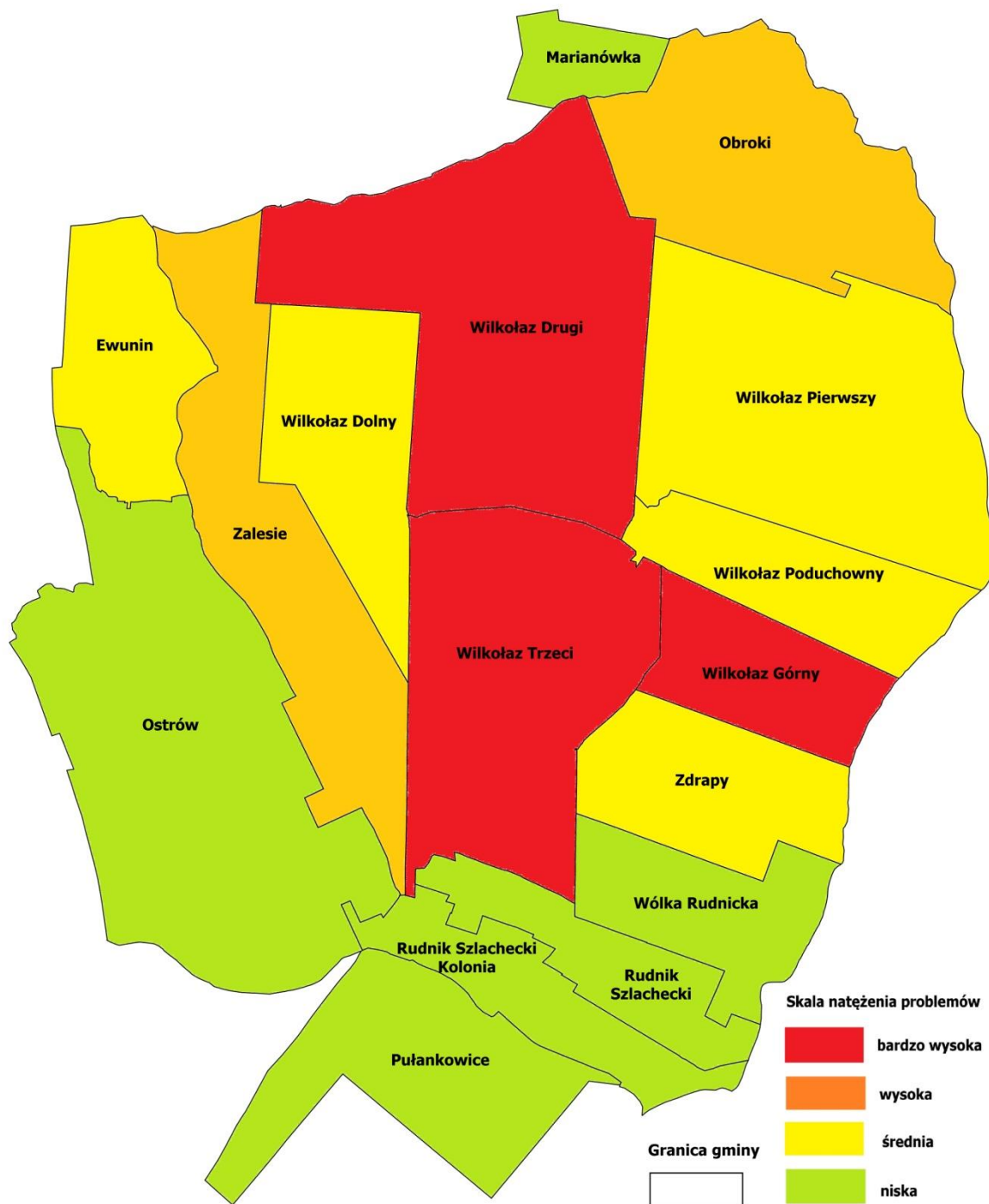

Tabela 56. Dostęp do infrastruktury kultury oraz poziom wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną w poszczególnych miejscowościach Gminy Wilkołaz.

L.p.	Nazwa miejscowości	Liczba mieszkańców w 2016 r.	Dostęp do infrastruktury kultury	Liczba obiektów infrastruktury kultury /100 mieszkańców	Przekroczenie	Ocena skomunikowania z resztą gminy droga gminna: jakość nawierzchni	Przekroczenie	Ocena skomunikowania z resztą gminy droga gminna: bezpieczeństwo	Przekroczenie	Ocena skomunikowania z resztą gminy droga powiatowa/wojewódzka i krajowa: jakość nawierzchni	Przekroczenie	Ocena skomunikowania z resztą gminy droga gpowiatowa/wojewódzka i krajowa: bezpieczeństwo	Przekroczenie	Komunikacja publiczna: jest/nie ma (połączenia wystarczające lub nie wystarczające)	Przekroczenie	Liczba jednostek szkolnych	Liczba jednostek szkolnych /100 mieszkańców	Przekroczenie	Dostęp do infrastruktury kultury	Liczba obiektów infrastruktury kultury /100 mieszkańców	Przekroczenie	SUMA NIEKORZYSTNYCH ZJAWISK W SZERZE PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNEJ
			Próg	0,37	Próg	n/d	Próg	n/d	Próg	n/d	Próg	n/d	Próg	n/d	Próg	0,20	Próg	0,37				
1.	Ewunin	128	2	1,56	0,00	zła	1,00	zagrożone	1,00	nie dotyczy	0,00	nie dotyczy	0,00	wyłącznie autobus szkolny	1,00	0	0,00	1,00	2	1,56	0,00	4
2.	Marianówka	118	1	0,85	0,00	zadowalająca	0,00	zagrożone	1,00	nie dotyczy	0,00	nie dotyczy	0,00	brak	1,00	2	1,69	0,00	1	0,85	0,00	2
3.	Obroki	256	0	0,00	1,00	dobra-nawierzchnia bitumiczna, zła-nawierzchnia szutrowa	1,00	zagrożone	1,00	zadowalająca	0,00	zagrożone	1,00	wystarczające	0,00	0	0,00	1,00	0	0,00	1,00	5
4.	Ostrów	379	2	0,53	0,00	dobra-nawierzchnia bitumiczna, zła-nawierzchnia szutrowa	1,00	zagrożone	1,00	zła	1,00	wydzielony ciąg pieszy (częściowo)	0,00	wystarczające	0,00	2	0,53	0,00	2	0,53	0,00	3
5.	Ostrów-Kolonia	388	0	0,00	1,00	dobra-nawierzchnia bitumiczna, zła-nawierzchnia szutrowa	1,00	zagrożone	1,00	nie dotyczy	0,00	nie dotyczy	0,00	wyłącznie autobus szkolny	1,00	0	0,00	1,00	0	0,00	1,00	5
6.	Pułankowice	443	2	0,45	0,00	zadowalająca	0,00	wydzielony ciąg pieszy (częściowo)	0,00	zadowalająca	0,00	wydzielony ciąg pieszy (częściowo)	0,00	wystarczające	0,00	0	0,00	1,00	2	0,45	0,00	1
7.	Rudnik-Kolonia	339	1	0,29	1,00	zadowalająca	0,00	zagrożone	1,00	zadowalająca	0,00	wydzielony ciąg pieszy (częściowo)	0,00	wystarczające	0,00	0	0,00	1,00	1	0,29	1,00	3
8.	Rudnik Szlachecki	269	0	0,00	1,00	zadowalająca	0,00	zagrożone	1,00	zadowalająca	0,00	wydzielony ciąg pieszy (częściowo)	0,00	wystarczające	0,00	2	0,74	0,00	0	0,00	1,00	2
9.	Wilkołaz-St. Kolejowa	197	0	0,00	1,00	zadowalająca	0,00	zagrożone	1,00	zadowalająca	0,00	zagrożone	1,00	wystarczające	0,00	0	0,00	1,00	0	0,00	1,00	5
10.	Wilkołaz Dolny	247	1	0,40	0,00	dobra-nawierzchnia bitumiczna, zła-nawierzchnia szutrowa	1,00	zagrożone	1,00	nie dotyczy	0,00	nie dotyczy	0,00	wyłącznie autobus szkolny	1,00	0	0,00	1,00	1	0,40	0,00	4
11.	Wilkołaz Drugi	450	1	0,22	1,00	zła	1,00	zagrożone	1,00	zła	1,00	nie dotyczy	0,00	wyłącznie autobus szkolny	1,00	0	0,00	1,00	1	0,22	1,00	7
12.	Wilkołaz Górny	218	0	0,00	1,00	zła	1,00	zagrożone	1,00	zła	1,00	zagrożone	1,00	wyłącznie autobus szkolny	1,00	0	0,00	1,00	0	0,00	1,00	8
13.	Wilkołaz Pierwszy	844	3	0,36	1,00	dobra- nawierzchnia bitumiczna, zła- nawierzchnia szutrowa	1,00	zagrożone	1,00	zadowalająca	0,00	zagrożone	1,00	wystarczające	0,00	3	0,36	0,00	3	0,36	1,00	4
14.	Wilkołaz Trzeci	444	1	0,23	1,00	zła	1,00	zagrożone	1,00	zła	1,00	zagrożone	1,00	wystarczające	0,00	0	0,00	1,00	1	0,23	1,00	7
15.	Wólka Rudnicka	209	1	0,48	0,00	nie dotyczy	0,00	nie dotyczy	0,00	zadowalająca	0,00	zagrożone	1,00	wyłącznie autobus szkolny	1,00	0	0,00	1,00	1	0,48	0,00	3
16.	Zalesie	383	2	0,52	0,00	zła	1,00	zagrożone	1,00	zła	1,00	zagrożone	1,00	wystarczające	0,00	0	0,00	1,00	2	0,52	0,00	5
17.	Zdrapy	209	1	0,48	0,00	zadowalająca	0,00	zagrożone	1,00	zła	1,00	zagrożone	1,00	autobus szkolny oraz przystanek kolejowy	0,00	0	0,00	1,00	1	0,48	0,00	4
RAZEM/Średnio dla Gminy:			5 521	1,06	0,37	9,00	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,20	13,00	1,06	0,37	9,00	

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy Wilkołaz.

Mapa 11. Koncentracja negatywnych zjawisk w sferze przestrzenno-funkcjonalnej w poszczególnych jednostkach referencyjnych na terenie Gminy Wilkołaz.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UG Wilkołaz, GUS i ankiet konsultacyjnych.

2.5. Diagnoza sfery technicznej

2.5.1. Gospodarka mieszkaniowa

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2015 roku na terenie gminy zlokalizowanych było 1 611 mieszkań o łącznej powierzchni użytkowej 158 520 m². Liczba mieszkań na przełomie lat 2010-2015 wzrosła o 2,61%, natomiast powierzchnia użytkowa zwiększyła się o 3,14%. Najwięcej nowych mieszkań powstało w roku 2013 i 2015 (odpowiednio 11 i 9 mieszkań), najmniej natomiast w 2011 i 2012 (po 7 mieszkań).

Szczegółowe dane dotyczące infrastruktury mieszkaniowej zawiera poniższa tabela.

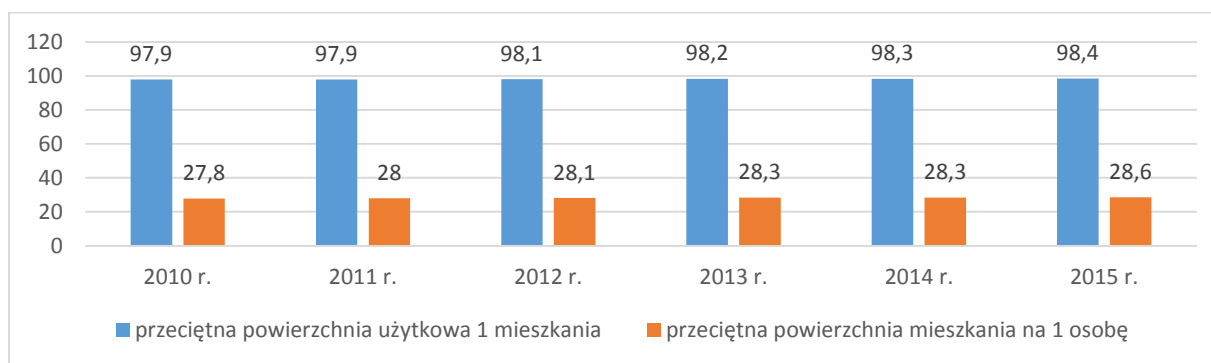
Tabela 57. Charakterystyka zasobów mieszkalnych Gminy.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
mieszkania	1 569	1 576	1 583	1 594	1 602	1 611
izby	6 785	6 820	6 861	6 923	6 966	7 013
powierzchnia użytkowa mieszkań	153 540	154 331	155 218	156 492	157 416	158 520

Źródło: GUS, 2016

Wskaźnik powierzchni mieszkalnej przypadającej na jednego mieszkańca gminy wyniósł w roku 2015 – 27,8 m² i wzrósł w odniesieniu do 2010 roku o 0,8 m²/osobę. Średnia powierzchnia użytkowa przeciętnego mieszkania w 2015 r. wyniosła 98,4 m² i wzrosła w odniesieniu do 2010 roku o 0,5 m².

Wykres 47. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań w m²

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL

Na terenie Gminy przeważa zabudowa zagrodowa oraz zabudowa posiadająca charakter miejski z przewagą budownictwa indywidualnego o jednej lub dwóch kondygnacjach mieszkalnych.

Struktura wiekowa mieszkań Gminy Wilkołaz odznacza się wysokim udziałem mieszkań powstałych w latach 1945 – 1970 (prawie 50%). Technologia stosowana w tym okresie nie zapewnia należytej efektywności wykorzystania energii cieplnej, dzięki termomodernizacji orientacyjne potrzeby grzewcze tych mieszkań są sukcesywnie poprawiane.

Tabela 58. Struktura wiekowa mieszkań.

Okres budowy	liczba mieszkań [szt.]	powierzchnia mieszkań [m ²]
przed 1918	19	992
1918 - 1944	135	8 171
1945 - 1970	491	38 628
1971 - 1978	268	28 160
1979 - 1988	281	35 494
1989 - 2002	179	23 715
2003 - 2008	164	9 220
2009 - 2015	57	14 140
RAZEM:	1 594	158 520

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL

Na terenie Gminy Wilkołaz występują budynki użyteczności publicznej i budynki o przeznaczeniu mieszkaniowym w złym stanie technicznym, wymagające działań termomodernizacyjnych. Szczegółowe dane zawiera poniższa tabela.

2.5.2. Stan techniczny obiektów i budynków

Tabela 59. Stan techniczny budynków użyteczności publicznej i budynków o przeznaczeniu mieszkaniowym w poszczególnych miejscowościach Gminy Wilkołaz.

L.p.	Miejscowość	Stan: zły, zadowalający, dobry obiektów użyteczności publicznej	Budynki użyteczności publicznej - gdzie brak rozwiązań termomodernizacyjnych (czy spowodowane czymś innym niż brak środków?)	Zdegradowane obiekty budowlane w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym
1.	Ewunin	dobry-świetlica, zły-remiza OSP	Remiza OSP Ewunin oraz budynek po byłej szkole.	Budynek po byłej szkole.
2.	Marianówka	zadawalający		
3.	Obroki	nie dotyczy		
4.	Ostrów	zadawalający-biblioteka szkolna, zły-OSP	Remiza OSP Ostrów.	
5.	Ostrów-Kolonia	nie dotyczy		
6.	Pułankowice	zadawalający		
7.	Rudnik-Kolonia	zadawalający		
8.	Rudnik Szlachecki	nie dotyczy		
9.	Wilkołaz-St. Kolejowa	nie dotyczy		
10.	Wilkołaz Dolny	dobry		
11.	Wilkołaz Drugi	dobry		
12.	Wilkołaz Górny	nie dotyczy		
13.	Wilkołaz Pierwszy	dobry-świetlica i remiza, zły-biblioteka	Ośrodek zdrowia (częściowo docieplony).	
14.	Wilkołaz Trzeci	dobry		
15.	Wólka Rudnicka	zadawalający	Remiza OSP.	
16.	Zalesie	zły	Budynek po byłej szkole oraz remiza OSP.	Budynek po byłej szkole.
17.	Zdrapy	nie dotyczy		

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z UG Wilkołaz.

Tabela 60. Ilość budynków użyteczności publicznej i gospodarstw domowych ogrzewanych gazem w poszczególnych miejscowościach Gminy Wilkołaz.

Lp.	Miejscowość	Ilość budynków użyteczności publicznej ogrzewanych gazem	Ilość gospodarstw domowych korzystających z gazu do ogrzewania
1.	Ewunin	1	5
2.	Marianówka	1	4
3.	Obroki	5	15
4.	Ostrów	2	15
5.	Ostrów- Kolonia	2	18
6.	Pułankowice	9	28
7.	Rudnik-Kolonia	1	12
8.	Rudnik Szlachecki	4	16
9.	Wilkołaz -Stacja Kolejowa	2	4
10.	Wilkołaz Dolny	2	9
11.	Wilkołaz Drugi	1	22
12.	Wilkołaz Górny	4	10
13.	Wilkołaz Pierwszy	12	38
14.	Wilkołaz Trzeci	5	14
15.	Wólka Rudnicka	1	10
16.	Zalesie	0	14
17.	Zdrapy	3	15

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z UG Wilkołaz.

Najwięcej zdegradowanych technicznie budynków i obiektów użyteczności publicznej i o przeznaczeniu mieszkaniowym oraz brak funkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów, w szczególności w zakresie efektywności energetycznej i ochrony środowiska na 100 mieszkańców stwierdzono w miejscowościach: Ewunin, Wilkołaz Pierwszy i Zalesie.

W/w problemy natury technicznej występują także w miejscowościach: Marianówka, Rudnik Kolonia, Wilkołaz-Stacja Kolejowa, Wilkołaz Dolny, Wilkołaz Trzeci i Wólka Rudnicka.

Szczegółowe dane zawiera poniższa tabela.

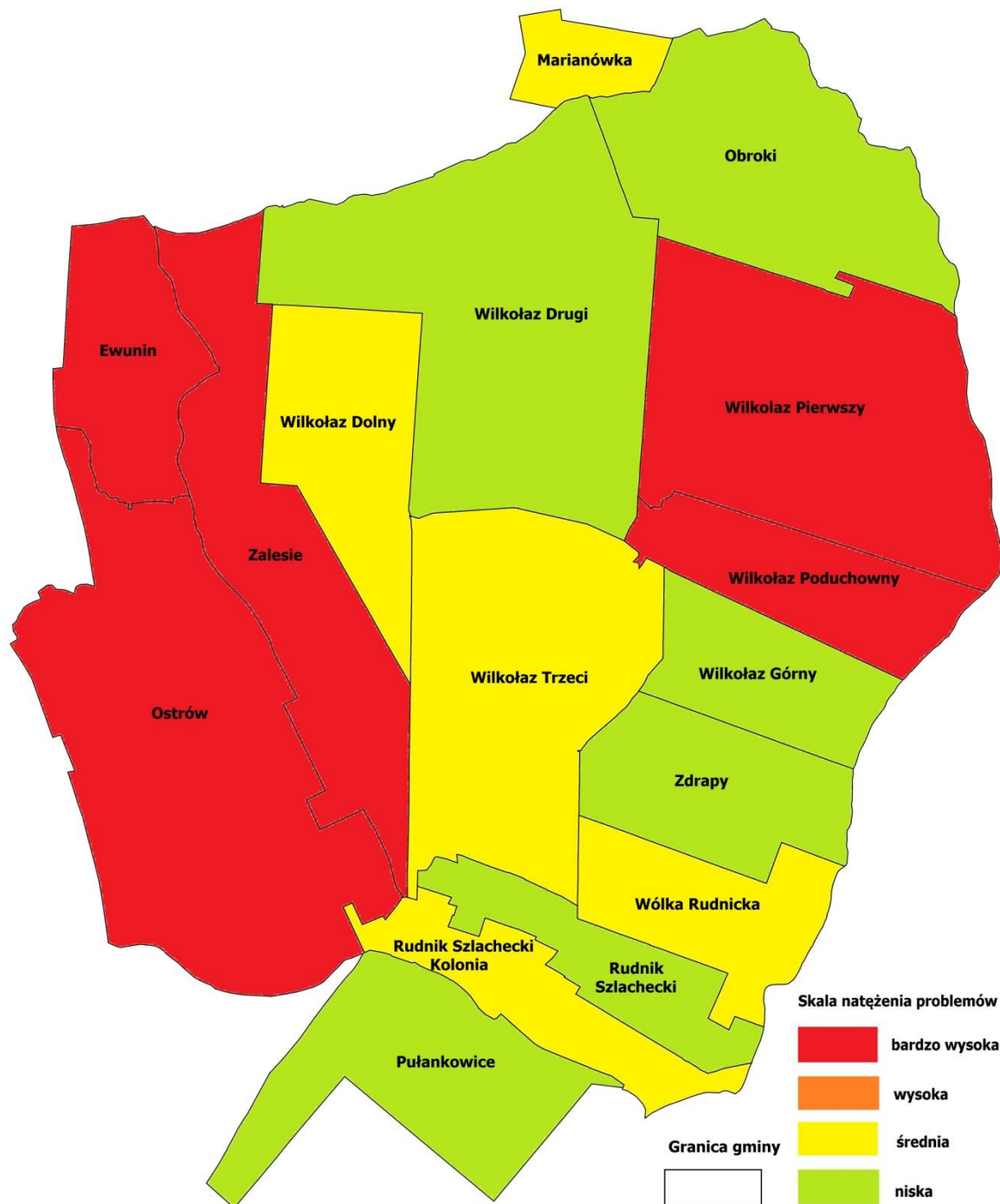
Tabela 61. Stopień i skala degradacji stanu technicznego budynków i obiektów użyteczności publicznej i o przeznaczeniu mieszkaniowym oraz brak funkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów, w szczególności w zakresie efektywności energetycznej i ochrony środowiska w poszczególnych miejscowościach Gminy Wilkołaz.

L.p.	Nazwa miejscowości	Liczba mieszkańców w 2016 r.	Stan: zły, zadowalający, dobry obiektów użyteczności publicznej	Przekroczenie	Ilość budynków korzystających z gazu = efektywne źródło ciepła	Ilość budynków korzystających z gazu = efektywne źródło ciepła/100	Przekroczenie PONIŻEJ	Budynki użyteczności publicznej - gdzie brak rozwiązań termomo- dernizacyjnych (czy spowodowane czymś innym niż brak środków?)	Budynki użyteczności publicznej - gdzie brak rozwiązań termomo- dernizacyjnych /100 (czy spowodowane czymś innym niż brak środków?)	Przekroczenia	SUMA NIEKORZYSTNYCH ZJAWISK W SFERZE TECHNICZNEJ
			Próg	n/d		Próg	4,47	Próg	0,29	0,11	
1.	Ewunin	128	dobry-świetlica, zły-remiza OSP	1,00	5	3,91	1,00	1	0,78	1,00	3
2.	Marianówka	118	zadawalający	0,00	4	3,39	1,00	0	0,00	0,00	1
3.	Obroki	256	nie dotyczy	0,00	15	5,86	0,00	0	0,00	0,00	0
4.	Ostrów	379	zadawalający- biblioteka szkolna, zły-OSP	1,00	15	3,96	1,00	1	0,26	1,00	3
5.	Ostrów-Kolonia	388	nie dotyczy	0,00	18	4,64	0,00	0	0,00	0,00	0
6.	Pułankowice	443	zadawalający	0,00	28	6,32	0,00	0	0,00	0,00	0
7.	Rudnik-Kolonia	339	zadawalający	0,00	12	3,54	1,00	0	0,00	0,00	1
8.	Rudnik Szlachecki	269	nie dotyczy	0,00	16	5,95	0,00	0	0,00	0,00	0
9.	Wilkołaz-St, Kolejowa	197	nie dotyczy	0,00	4	2,03	1,00	0	0,00	0,00	1
10.	Wilkołaz Dolny	247	dobry	0,00	9	3,64	1,00	0	0,00	0,00	1
11.	Wilkołaz Drugi	450	dobry	0,00	22	4,89	0,00	0	0,00	0,00	0
12.	Wilkołaz Górny	218	nie dotyczy	0,00	10	4,59	0,00	0	0,00	0,00	0
13.	Wilkołaz Pierwszy	844	dobry- świetlica i remiza, zły-biblioteka	1,00	38	4,50	1,00	1	0,12	1,00	3
14.	Wilkołaz Trzeci	444	dobry	0,00	14	3,15	1,00	0	0,00	0,00	1
15.	Wólka Rudnicka	209	zadawalający	0,00	10	4,78	0,00	1	0,48	1,00	1
16.	Zalesie	383	zły	1,00	14	3,66	1,00	1	0,26	1,00	3
17.	Zdrapy	209	nie dotyczy	0,00	15	7,18	0,00	0	0,00	0,00	0
RAZEM/Średnio dla Gminy:		5 521	0,00	4,00	14,65	4,47	9,00	0,29	0,11	5,00	

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy Wilkołaz.

Mapa 12. Koncentracja negatywnych zjawisk w sferze technicznej w poszczególnych jednostkach referencyjnych na terenie Gminy Wilkołaz.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UG Wilkołaz, GUS i ankiet konsultacyjnych.

3. Wyznaczenie i charakterystyka obszarów zdegradowanych

3.1. Założenia ogólne

1. Zgodnie z przyjętymi definicjami: stanu kryzysowego, obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji wskazane zostały sfery i negatywne zjawiska, które w szczególności powinny być podstawą do identyfikacji danego obszaru jako obszaru zdegradowanego, a dalej obszaru rewitalizacji.
2. Powyższe cechy – leżące u podstaw identyfikacji sytuacji problemowych – należy traktować także jako ramy interwencji, zgodnie z zasadą, że interwencja powinna być ukierunkowana na likwidację lub ograniczenie sytuacji problemowej.

3.2. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji

3.2.1. Delimitacja obszarów zdegradowanych

Delimitacja obszaru zdegradowanego na obszarach wiejskich odbywa się poprzez zbadanie wskaźników dotyczących obszarów Gminy Wilkołaz w podziale na: sołectwa, miejscowości i obręby geodezyjne pod kątem wykazywania stanu kryzysowego.

Tabela 62. Podział gminy na sołectwa, miejscowości i obręby geodezyjne wraz z liczbą mieszkańców na koniec 2016 r.

L.p.	Sołectwo	Liczba mieszkańców	L.p.	Obręb geodezyjny	L.p.	Miejscowość	Liczba mieszkańców	% mieszkańców
1.	Ewunin	128	1.	Ewunin	1.	Ewunin	128	2,32
2.	Marianówka	374	2.	Marianówka	2.	Marianówka	118	2,14
			3.	Obroki	3.	Obroki	256	4,64
3.	Ostrów	379	4.	Ostrów	4.	Ostrów	379	6,86
4.	Ostrów-Kolonia	388			5.	Ostrów-Kolonia	388	7,03
5.	Pułankowice	443	5.	Pułankowice	6.	Pułankowice	443	8,02
6.	Rudnik Szlachecki	608	6.	Rudnik Szlachecki	7.	Rudnik-Kolonia	339	6,14
			7.	Rudnik-Kolonia	8.	Rudnik Szlachecki	269	4,87
7.	Wilkołaz Dolny	247	8.	Wilkołaz Dolny	9.	Wilkołaz Dolny	247	4,47
8.	Wilkołaz Pierwszy	844	9.	Wilkołaz Pierwszy	10.	Wilkołaz Pierwszy	844	15,29
			10.	Wilkołaz Poduchowny				
9.	Wilkołaz Drugi	450	11.	Wilkołaz Drugi	11.	Wilkołaz Drugi	450	8,15
10.	Zdrapy	624	12.	Wilkołaz Górny	12.	Wilkołaz Górny	218	3,95
					13.	Wilkołaz-Stacja Kolejowa	197	3,57
			13.	Zdrapy	14.	Zdrapy	209	3,79
11.	Wilkołaz Trzeci	444	14.	Wilkołaz Trzeci	15.	Wilkołaz Trzeci	444	8,04
12.	Wólka Rudnicka	209	15.	Wólka Rudnicka	16.	Wólka Rudnicka	209	3,79
13.	Zalesie	383	16.	Zalesie	17.	Zalesie	383	6,94
RAZEM:		5 521	RAZEM:		RAZEM:		5 521	100,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Ewidencji Ludności Urzędu Gminy Wilkołaz.

Delimitacja obszarów zdegradowanych na obszarach wiejskich odbyła się poprzez zbadanie **42 wskaźników** dotyczących obszarów gminy pod kątem wykazywania stanu kryzysowego, które podzielono na pięć sfer. Pierwszym obszarem (sferą) są zjawiska społeczne, tj.: ubóstwo, przestępczość, bezrobocie, niski poziom kapitału społecznego, niski poziom edukacji, niewystarczający poziom uczestnictwa w życiu społecznym i kulturalnym (23 wskaźniki). Ponadto zgodnie z wytycznymi w zakresie rewitalizacji, w ramach opracowania wzięto pod także pod uwagę sferę gospodarczą (2 wskaźniki), sferę środowiskową (6 wskaźników) i sferę przestrzenno-funkcjonalną (8 wskaźników) i sferę techniczną (3 wskaźniki).

Schemat 1. Podział negatywnych zjawisk na sfery.

Źródło: Opracowanie własne.

Dla każdej z pięciu sfer (społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej) za wartość referencyjną przyjęto średnią wartość wskaźnika dla całej Gminy Wilkołaz.

We wszystkich strefach i jednostkach ewidencyjnych, w których wartość wskaźnika odchyła się od wartości referencyjnej, zdiagnozowano negatywne zjawiska.

Szczegółowy proces delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji przebiegał następująco:

1. Dla wszystkich miejscowości przeprowadzono diagnozę (analizę wskaźnikową), mającą na celu identyfikację występowania stanu kryzysowego.
2. Do obszaru zdegradowanego zaliczono miejscowości spełniające jednocześnie następujące kryteria:

Analiza wskaźnikowa pokazała największe nagromadzenie negatywnych zjawisk z powodu koncentracji:

■ **negatywnych zjawisk społecznych**, w szczególności:

- ☐ **ubóstwa** (liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa na 100 mieszkańców, liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia na 100 mieszkańców, liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezdomności na 100 mieszkańców, liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności na 100 mieszkańców, liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby na 100 mieszkańców, liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych na 100 mieszkańców, liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu wielodzietności na 100 mieszkańców, liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie na 100 mieszkańców, liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu na 100 mieszkańców),
- ☐ **bezrobocia** (liczba bezrobotnych na 100 mieszkańców, liczba długotrwale bezrobotnych na 100 mieszkańców),
- ☐ **przestępczości** (liczba przestępstw na 100 mieszkańców, liczba wykroczeń zgodnie z RSoW na 100 mieszkańców, liczba interwencji domowych na 100 mieszkańców, liczba odnotowanych przestępstw kryminalnych na 100 mieszkańców, liczba założonych "Niebieskich Kart" na 100 mieszkańców),
- ☐ **niskiego poziomu edukacji** (średnia wyniku sprawdzianu szóstoklasistów),
- ☐ **niskiego poziomu kapitału społecznego** (frekwencja wyborcza w Wyborach Samorządowych 2010, frekwencja wyborcza w Wyborach Samorządowych 2014, kwota uzyskana na Fundusz Sołecki, liczba osób na zebraniu wiejskim dot. podziału środków Funduszu Sołeckiego, liczba aktywnych organizacji NGO na 100 mieszkańców),
- ☐ **niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym** (frekwencja wyborcza w Wyborach Samorządowych w 2010 r., frekwencja wyborcza w Wyborach Samorządowych w 2014 r.),

■ występowanie **negatywnych zjawisk gospodarczych**, w szczególności:

- ☐ **niskiego stopnia przedsiębiorczości**, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw (liczba firm na 100 mieszkańców),
- ☐ **niskiego stopnia działalności rolniczej** (liczba gospodarstw rolnych na 100 mieszkańców),

■ występowanie **negatywnych zjawisk środowiskowych**, w szczególności:

- ☐ **przekroczenie standardów jakości środowiska**, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska (ilość wyrobów zawierających azbest w tonach na 100 mieszkańców, obecność wodociągu, obecność

kanalizacji, ilość przydomowych oczyszczalni ścieków na 100 mieszkańców, występowanie zagrożenia hałasem - przekroczenie norm natężenia hałasu, obecność odpadów stwarzających zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzi lub stanu środowiska),

■ występowanie **negatywnych zjawisk przestrzenno-funkcjonalnych**, w szczególności:

- ☐ stopień skomunikowania miejscowości z resztą gminy i otoczeniem gminy - jakość nawierzchni drogowej, stopień skomunikowania miejscowości z resztą gminy - obecność drogi gminnej obecność chodnika, stopień i poziom skomunikowania miejscowości z resztą gminy i otoczeniem gminy - obecność dróg powiatowych, wojewódzkich i krajowych, komunikacja publiczna - obecność połączeń komunikacyjnych, stopień wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną - obecność boiska, placu zabaw, siłowni oraz stan techniczny infrastruktury technicznej i społecznej, ilość i dostęp do podstawowych usług (edukacyjnych i kulturalnych) - liczba jednostek szkolnych na 100 mieszkańców, liczba obiektów infrastruktury kultury na 100 mieszkańców),

■ występowanie **negatywnych zjawisk technicznych**, w szczególności:

- ☐ obecność budynków użyteczności publicznej, gdzie brak rozwiązań termo-modernizacyjnych na 100 mieszkańców,
- ☐ obecność zdegradowanych obiektów i budynków użyteczności publicznej,
- ☐ liczba budynków korzystających z gazu, jako efektywnego i ekologicznego źródła ciepła na 100 mieszkańców.

Obszar zdegradowany może stanowić jedno sołectwo lub kilka.

Kluczowym elementem delimitacji obszarów zdegradowanych i obszaru rewitalizacji były konsultacje społeczne z mieszkańcami Gminy Wilkołaz. Konsultacje miały formę otwartych spotkań oraz badań ankietowych, zarówno w formie papierowej, jak i elektronicznej. W trakcie spotkań z mieszkańcami konsultowano granice wyznaczonego obszaru rewitalizacji wraz z uzasadnieniem zasięgu obszaru zdegradowanego i rewitalizacji. Projekt LPR zawierający mapki obrazujące obszar zdegradowany i rewitalizacji z uzasadnieniem jego zasięgu i metodologią wyboru był upubliczniony na podstronie strony internetowej Gminy Wilkołaz i projektu <http://www.wilkolaz.pl/?c=mdTresc-cmPokaz-295> oraz dostępny do wglądu w Urzędzie Gminy Wilkołaz wraz z formularzem uwag.

3.3. Wyznaczenie obszaru rewitalizacji

Obszarem rewitalizacji może zostać obszar zdegradowany w całości lub jego część jeśli łącznie nie przekracza 20% powierzchni gminy i 30% ludności gminy, zgodnie z Wytycznymi MIR.

Do powierzchni obszaru rewitalizacji należy zaliczyć rzeczywistą powierzchnię, na której

planowana jest interwencja w ramach programu rewitalizacji (a nie powierzchnię geodezyjną miejscowości/sołectw). Jednocześnie do ludności obszaru rewitalizacji należy zaliczyć osoby mieszkające na terenie wskazanym jako obszar rewitalizacji.

Dodatkowo mając na uwadze, że delimitacja obszaru rewitalizacji podlega ograniczeniu ze względu na liczbę mieszkańców i wielkość, zdecydowano, że na obszarze rewitalizowanym powinna znajdować się infrastruktura (zdegradowane obiekty lub obszary lub tereny), których przebudowa i adaptacja, ukierunkowana na poprawę jakości korzystania z przestrzeni, likwidację izolacji obszarów problemowych oraz poprawę jakości życia mieszkańców obszarów zdegradowanych przyczynią się do rozwiązywania zdiagnozowanych problemów społecznych tych obszarów. Takie określenie obszaru rewitalizacji pozwoli na odnowę zdegradowanych przestrzeni wiejskich przyczyniając się do wzmocnienia ich potencjałów rozwojowych w tym gospodarczych.

Rewitalizacja jest prowadzona na obszarach, gdzie mamy do czynienia ze zjawiskiem degradacji, czyli stanem kryzysowym. Oznacza to, że nie prowadzi się rewitalizacji na terenach, które nie mogą być zdefiniowane jako zdegradowane, znajdujące się w kryzysie. Degradacja ma obejmować przestrzeń, funkcję i substancję. To znaczy, że możemy mówić o obszarze zdegradowanym w sytuacji, gdy na danym obszarze stan kryzysowy występuje nie tylko w odniesieniu do sfery architektoniczno-urbanistycznej (substancja) danego obszaru, czy przestrzennej, ale także jest związany ze sferą gospodarczą i społeczną (funkcja) terenu. Warto w tym miejscu podkreślić, że rewitalizacja ma rozwiązywać problemy danego obszaru związane ze wszystkimi sferami, a nie jedną z nich. Dlatego też nie można mówić o rewitalizacji w miejscu, gdzie planowane są do wdrożenia jedynie przedsięwzięcia związane np. z remontem zniszczonych przestrzeni, czy budową infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, a pomijając działania bezpośrednio wpływające pozytywnie na rozwój ekonomiczny i społeczny danego obszaru. Ale także nie należy pomijać aspektu działań infrastrukturalnych. Działania infrastrukturalne powinny być narzędziem do osiągnięcia celów ekonomicznych i społecznych i być tym celom podporządkowane.

3.4. Charakterystyka obszarów zdegradowanych

Procesy rewitalizacji wsparte środkami europejskimi mogą być prowadzone zarówno na obszarach miejskich jak i wiejskich. Podkreślić jednak należy, że zarówno występowanie określonych zagadnień jako zagadnień problemowych jak i dostępność danych w tym zakresie jest silnie zróżnicowana przestrzennie. Czynniki, które powszechnie uważa się za istotny problem rozwoju w największych miastach, mogą nie występować w ogóle lub występować w znacznie mniejszym natężeniu w miastach małych i na obszarach wiejskich, gdzie de facto ze względu na skalę, nie stanowią problemu i nie wymagają interwencji. Ze względu na specyfikę obszarów wiejskich oraz dostępność danych niezbędne było dostosowanie sposobu prowadzenia rewitalizacji wg typów jednostek osadniczych (tereny

wiejskie). Dostosowanie dotyczyło zarówno sposobu wyznaczenia obszarów zdegradowanych jak i obszarów rewitalizacji. Na obszarach wiejskich nierzadko występują tylko wybrane kategorie problemów, określone przy definicji stanu kryzysowego, które mają charakter problemu rozwoju. Ze względu na sposób pozyskiwania i publikowania danych statystycznych, możliwość monitorowania niektórych zagadnień jest ograniczona. Należy uwzględnić fakt, że niektóre spośród aspektów określonych przy definicji stanu kryzysowego jako przyczyny uzasadniające prowadzenie rewitalizacji na obszarach wiejskich – nie muszą być zjawiskami patologicznymi, wymagającymi interwencji w kierunku naprawy stanu. Cechą charakterystyczną obszarów wiejskich, ściśle powiązaną z hierarchicznością ośrodków (za którą idzie zależność niektórych obszarów niewyposażonych od sąsiednich ośrodków wyposażonych), jest niedorozwój pewnych aspektów życia społeczno-gospodarczego. Naturalne jest, że obsługa w tym zakresie odbywa się w sąsiednich ośrodkach wyższego rzędu (stąd na przykład nie zawsze na obszarach wiejskich za sytuację niewłaściwą uważa się brak określonych rodzajów usług – nie są one przejawem sytuacji kryzysowej). Ponadto należało także uwzględnić fakt, że na obszarach wiejskich zwłaszcza w skali części gmin, pojedynczych miejscowości lub części miejscowości, np. obszarów geodezyjnych – w praktyce nie jest możliwe monitorowanie w sposób statystyczny (za pomocą obiektywnych, porównywalnych w czasie i przestrzeni wskaźników) wszystkich aspektów określonych przy definicji stanu kryzysowego gdzie jako przyczyny uzasadniające prowadzenie rewitalizacji wskazuje się: bezrobocie, ubóstwo, przestępczość, niski poziom edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczający poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym, przekroczenie standardów jakości środowiska, obecność odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska.

Dostosowując metodologię badań do obszaru wiejskiego jakim jest teren Gminy Wilkołaz zdecydowano się na przeprowadzenie analizy wskaźnikowej badającej nagromadzenie negatywnych zjawisk, dla każdej miejscowości. Związane to było z faktem, że w większości przypadków - miejscowość jest najmniejszą jednostką ewidencją, na którą można było pozyskać wszystkie wymagane dane oraz suma miejscowości składa się na obraz sołectw.

Analiza poddaje badaniu występowanie negatywnych zjawisk, w każdym koniecznym do wybrania obszaru zdegradowanego zakresie. Problem obrazowany jest wskaźnikiem, najczęściej jest to wskaźnik ukazujący zjawisko w przeliczeniu na 100 mieszkańców. Wartość wskaźnika określana jest jako niekorzystna kiedy wskaźniki te przyjmują w miejscowości wartości mniej korzystne od średniej ich wartości dla gminy.

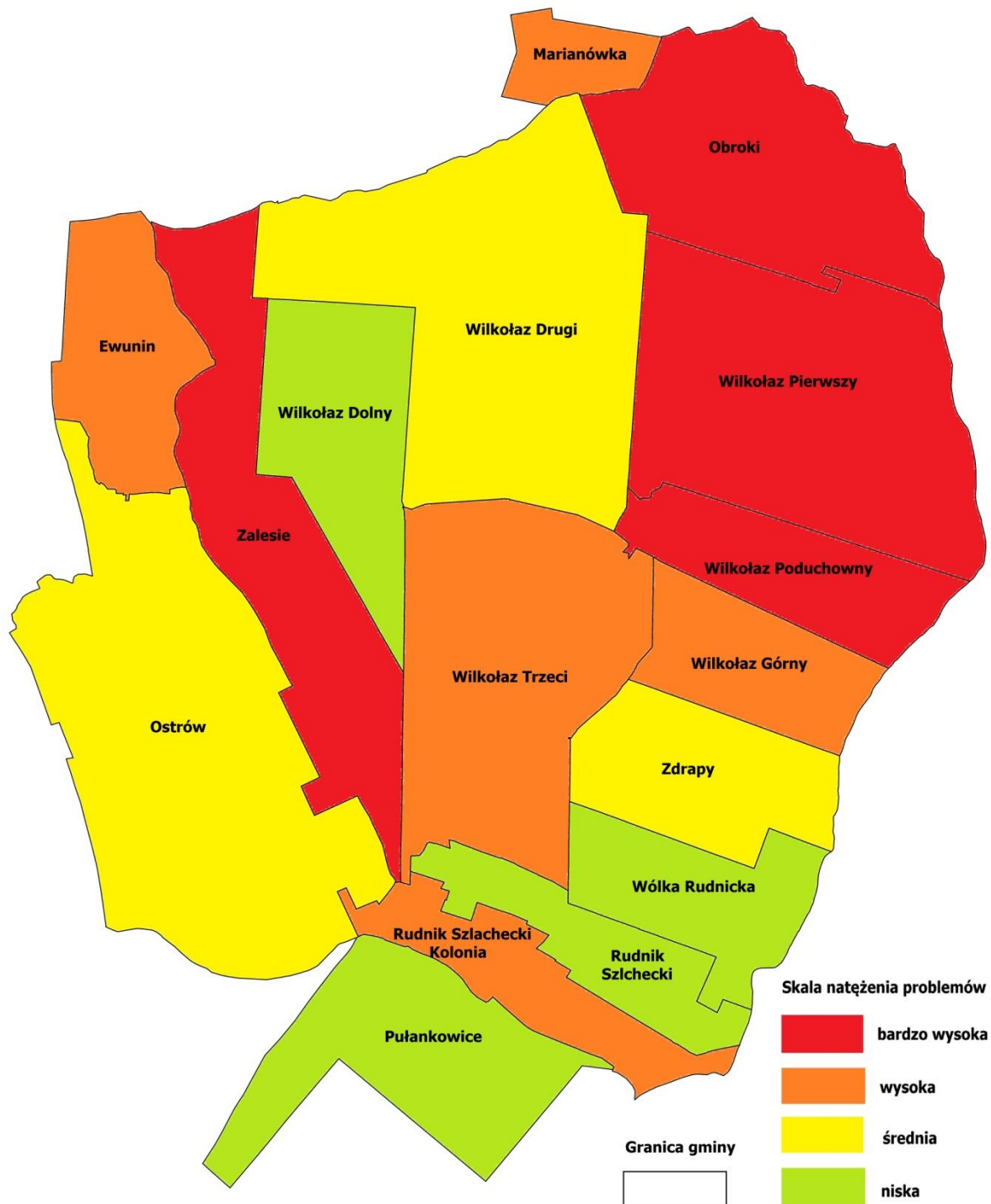
4. Zbiorcze zestawienie danych

Tabela 63. Zbiorcze zestawienie danych z poszczególnych miejscowości ze wszystkich stref.

Lp.	Miejscowość	Liczba ludności 2016	Występowanie negatywnego zjawiska w sferze społecznej	Występowanie negatywnego zjawiska w sferze gospodarczej	Występowanie negatywnego zjawiska w sferze środowiskowej	Występowanie negatywnego zjawiska w sferze technicznej	Występowanie negatywnego zjawiska w sferze przestrzenno-funkcjonalnej	Razem
1.	Ewunin	128	8	1	3	3	4	19
2.	Marianówka	118	13	0	3	1	2	19
3.	Obroki	256	14	1	4	0	5	24
4.	Ostrów	379	9	2	1	3	3	18
5.	Ostrów-Kolonia	388	9	1	2	0	5	17
6.	Pułankowice	443	9	1	3	0	1	14
7.	Rudnik-Kolonia	339	10	2	3	1	3	19
8.	Rudnik Szlachecki	269	7	2	4	0	2	15
9.	Wilkołaz - Stacja Kolejowa	197	8	1	4	1	5	19
10.	Wilkołaz Dolny	247	4	2	3	1	4	14
11.	Wilkołaz Drugi	450	6	1	3	0	7	17
12.	Wilkołaz Górny	218	9	2	2	0	8	21
13.	Wilkołaz Pierwszy	844	10	2	3	3	4	22
14.	Wilkołaz Trzeci	444	6	2	3	1	7	19
15.	Wólka Rudnicka	209	5	2	2	1	3	13
16.	Zalesie	383	10	2	3	3	5	23
17.	Zdrapy	209	9	1	3	0	4	17
RAZEM GMINA:		5 521,00	146	25	49	18	72	310

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UG Wilkołaz, Komendy Powiatowej Policji, Powiatowego Urzędu Pracy, danych ankiet konsultacyjnych.

Mapa 13. Koncentracja negatywnych zjawisk we wszystkich sferach w poszczególnych jednostkach referencyjnych na terenie Gminy Wilkołaz.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy Wilkołaz, Policji, GOPS, Powiatowego Urzędu Pracy i GUS oraz badań ankietowych i wniosków z konsultacji społecznych.

5. Podsumowanie analizy obszaru zdegradowanego i rewitalizacji

Diagnoza wskazuje na **9 miejscowości**, które spełniają warunki do uznania ich za obszary zdegradowane. Wskazane zostały w powyższych tabelach wg przeliczenia najintensywniejszego występowania negatywnych zjawisk, w każdym z sześciu podstawowych obszarów społecznych, czyli ubóstwa, bezrobocia, przestępczości, edukacji, aktywności społecznej i kapitału społecznego oraz w obszarze gospodarczym, środowiskowym, przestrzenno-funkcjonalnym i technicznym.

Obszar zdegradowany obejmuje następujące miejscowości: **Ewunin, Marianówka, Obroki, Rudnik-Kolonia, Wilkołaz - Stacja Kolejowa, Wilkołaz Górny, Wilkołaz Pierwszy, Wilkołaz Trzeci i Zalesie.**

Na obszarze zdegradowanym zaproponowano obszary do rewitalizacji. To obszary, gdzie występuje **największa kumulacja negatywnych zjawisk społecznych** i współwystępują negatywne zjawiska w sferach: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej. **Rozkładają się one równomiernie w poszczególnych miejscowościach i obrębach geodezyjnych.**

Ze względu na ograniczenia związane z liczbą ludności i wielkością obszaru do rewitalizacji nie ma możliwości uznania całego obszaru zdegradowanego za obszar rewitalizacji. Aby prawidłowo określić obszar rewitalizacji uznano za konieczne ustalenie dodatkowych kryteriów.

Przy wyznaczaniu obszaru rewitalizacji uznano za konieczne wzięcie pod uwagę dodatkowych kryteriów. Po pierwsze uznano, że do obszaru rewitalizacji muszą wejść obszary zamieszkane.

Po drugie przyjęto, że aby część obszaru zdegradowanego uznać za obszar rewitalizacji powinna znajdować się na nim infrastruktura (zdegradowane obiekty lub obszary), których przebudowa i adaptacja, ukierunkowana na poprawę jakości korzystania z przestrzeni, likwidację izolacji obszarów problemowych oraz poprawę jakości życia mieszkańców obszarów zdegradowanych przyczynią się do rozwiązywania zdiagnozowanych problemów społecznych tych obszarów.

Ostatnim kryterium było takie określenie obszaru rewitalizacji, aby w jego granicach znajdowały się obiekty, które same w sobie nie muszą być zdegradowane, ale w oparciu o ich infrastrukturę można prowadzić szereg działań i projektów służących celowi rewitalizacji społecznej, gospodarczej, np. świetlica, szkoła, ośrodek kultury itp.

Powyższe kryteria spełniają następujące miejscowości objęte **obszarem rewitalizacji: Obroki, część Wilkołaza Pierwszego (obręb geodezyjny Wilkołaz Poduchowny) i Zalesie.**

Łączna powierzchnia obszarów do rewitalizacji wynosi **1 572,44 ha**, co stanowi **19,25%** powierzchni gminy. Miejscowości na których znajdują się obszary zdegradowane zamieszkuje łącznie **853 osoby (15,41% populacji gminy).**

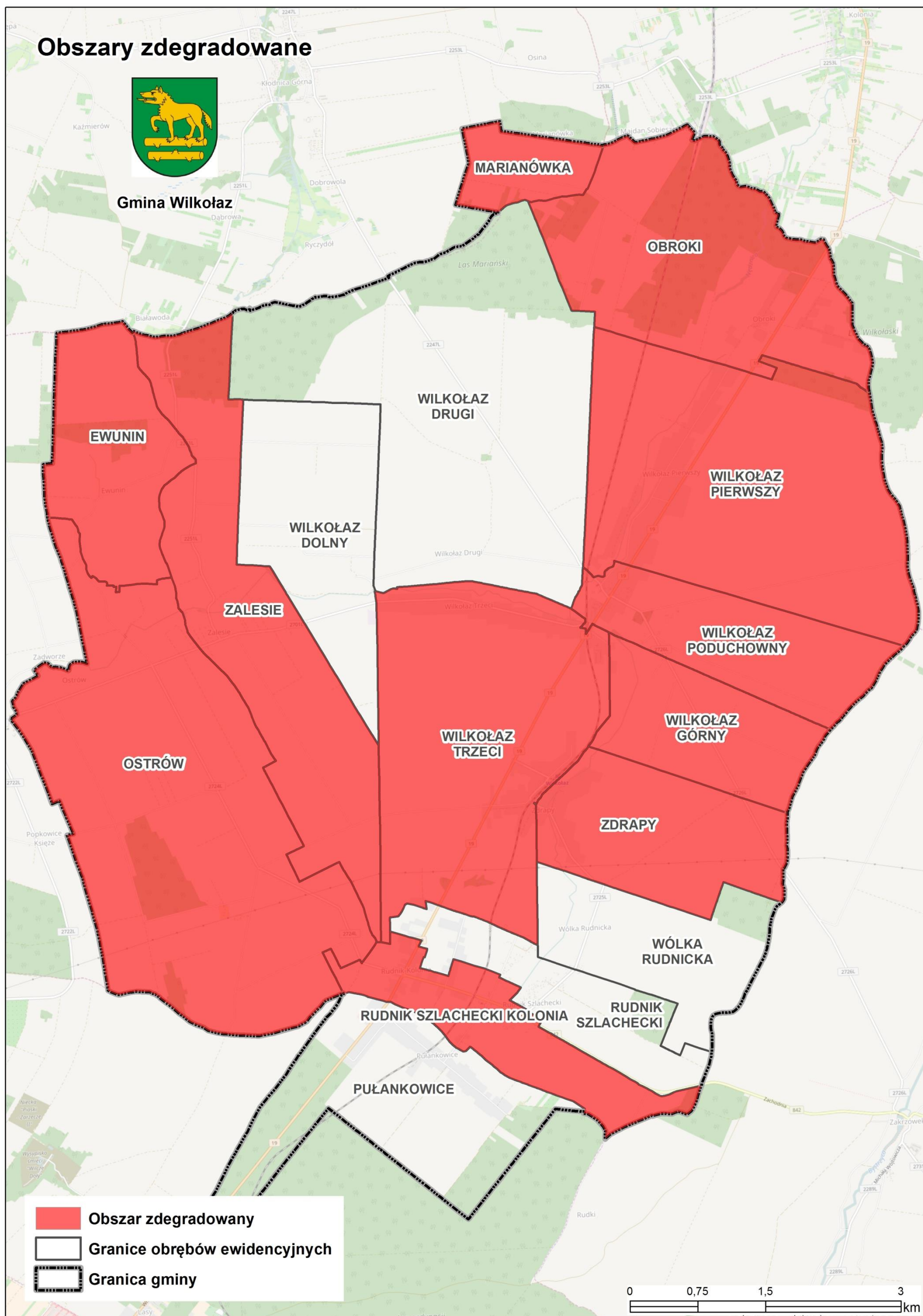

Tabela 64. Dane zbiorcze w miejscowościach lub ich części objętych rewitalizacją.

L.p.	Sołectwo	L.p.	Obręb geodezyjny	L.p.	Miejscowość	Obszar zdegradowany i rewitalizacji	Powierzchnia (w ha)	Liczba ludności
1.	Ewunin	1.	Ewunin	1.	Ewunin	OBSZAR ZDEGRADOWANY		
2.	Marianówka	2.	Marianówka	2.	Marianówka	OBSZAR ZDEGRADOWANY		
		3.	Obroki	3.	Obroki	OBSZAR ZDEGRADOWANY OBSZAR REWITALIZACJI	631,4379	256
3.	Ostrów	4.	Ostrów	4.	Ostrów			
4.	Ostrów-Kolonia			5.	Ostrów-Kolonia			
5.	Pułankowice	5.	Pułankowice	6.	Pułankowice			
6.	Rudnik Szlachecki	6.	Rudnik Szlachecki	7.	Rudnik Szlachecki			
		7.	Rudnik-Kolonia	8.	Rudnik-Kolonia	OBSZAR ZDEGRADOWANY		
7.	Wilkołaz Dolny	8.	Wilkołaz Dolny	9.	Wilkołaz Dolny			
8.	Wilkołaz Pierwszy	9.	Wilkołaz Pierwszy	10.	Wilkołaz Pierwszy	OBSZAR ZDEGRADOWANY		
		10.	Wilkołaz Poduchowny	OBSZAR ZDEGRADOWANY OBSZAR REWITALIZACJI		310,1650	214	
9.	Wilkołaz Drugi	11.	Wilkołaz Drugi	11.	Wilkołaz Drugi			
10.	Zdrapy	12.	Wilkołaz Górny	12.	Wilkołaz Górny	OBSZAR ZDEGRADOWANY		
		13.		Wilkołaz-Stacja Kolejowa	OBSZAR ZDEGRADOWANY			
		13.	Zdrapy	14.	Zdrapy			
11.	Wilkołaz Trzeci	14.	Wilkołaz Trzeci	15.	Wilkołaz Trzeci	OBSZAR ZDEGRADOWANY		
12.	Wólka Rudnicka	15.	Wólka Rudnicka	16.	Wólka Rudnicka			
13.	Zalesie	16.	Zalesie	17.	Zalesie	OBSZAR ZDEGRADOWANY OBSZAR REWITALIZACJI	630,8381	383
CAŁKOWITA POWIERZCHNIA GMINY/LICZBA LUDNOŚCI W GMINIE (w 2016 r.):							8 167,0600	5 521
RAZEM POWIERZCHNIA OBSZARU REWITALIZACJI:							1 572,4410	853
PROCENT POWIERZCHNI DO CAŁKOWITEJ POWIERZCHNI GMINY/PROCENT LUDNOŚCI DO CAŁKOWITEJ LICZBY LUDNOŚCI:							19,25%	15,41%

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy Wilkołaz, Policji, GOPS, Powiatowego Urzędu Pracy i GUS oraz badań ankietowych i wniosków z konsultacji społecznych.

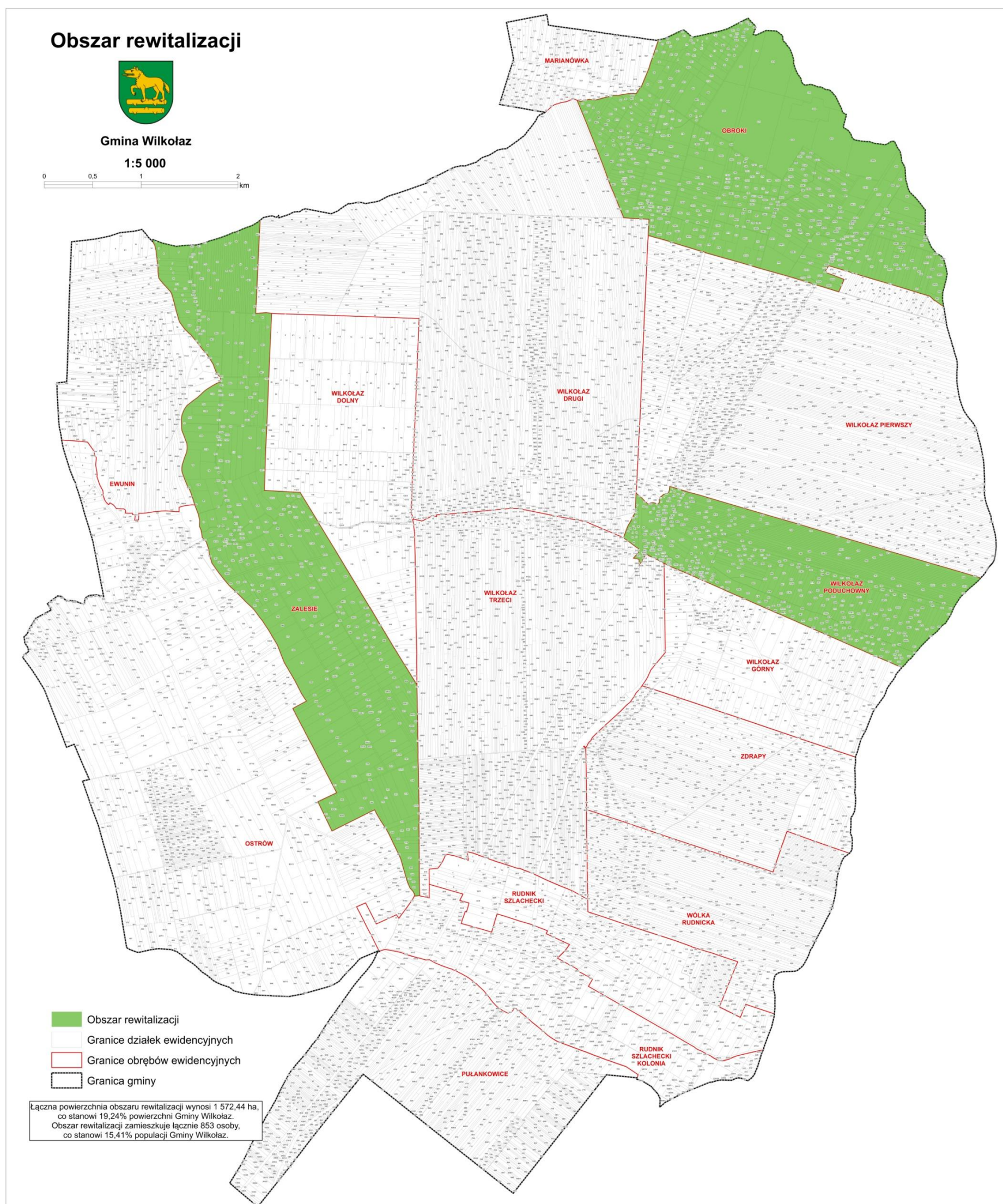
Mapa 14. Obszar zdegradowany.

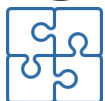
Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy Wilkołaz, Policji, GOPS, Powiatowego Urzędu Pracy i GUS oraz badań ankietowych i wniosków z konsultacji społecznych.

Mapa 15. Obszar rewitalizacji.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy Wilkołaz, Policji, GOPS, Powiatowego Urzędu Pracy i GUS oraz badań ankietowych i wniosków z konsultacji społecznych.

6. Analiza SWOT obszaru rewitalizacji

Analiza SWOT jest to jedna z najpopularniejszych i najskuteczniejszych metod analitycznych wykorzystywanych we wszystkich obszarach planowania strategicznego.

Jej nazwa pochodzi od akronimów angielskich słów **Strengths** (mocne strony), **Weaknesses** (słabe strony), **Opportunities** (szanse) i **Threats** (zagrożenia). Polega ona na zidentyfikowaniu wymienionych wyżej czterech grup czynników, dzięki czemu można je odpowiednio wykorzystać w procesie zaplanowanego rozwoju lub zniwelować skutki ich negatywnego wpływu. Dzięki tej metodzie można również pogrupować czynniki na pozytywne (mocne strony i szanse) oraz negatywne (słabe strony i zagrożenia). Często dzieli się je również na czynniki wewnętrzne (opisujące mocne i słabe strony danej jednostki) oraz czynniki zewnętrzne (czyli szanse i zagrożenia wynikające z jej mikro- i makrootoczenia). Czynniki wewnętrzne (mocne i słabe strony) są zależne m.in. od władz lokalnych i lokalnej społeczności, natomiast czynniki zewnętrzne (szanse i zagrożenia) należące do otoczenia bliższego i dalszego są niezależne od władz danej jednostki, a także jej mieszkańców.

Schemat 2. Schematyczne przedstawienie analizy SWOT.

Źródło: Opracowanie własne

Poniższa analiza SWOT obejmuje główne elementy mające wpływ na rozwój gminy i regionu. Analizy dokonano w oparciu o dostępne dane uzyskane podczas prac nad Lokalnym Planem Rewitalizacji, w tym dane Urzędu Gminy, dane GUS, informacje zebrane podczas warsztatów grupowych, przeprowadzone badania ankietowych, a także na podstawie obserwacji własnych.

Tabela 65. Analiza SWOT Gminy Wilkołaz - SILNE i SŁABE STRONY oraz SZANSE i ZAGROŻENIA.

SILNE STRONY	SŁABE STRONY
■ korzystne położenie Gminy (blisko miasta powiatowego - Kraśnik i stolicy regionu - miasta Lublin), ■ dobra dostępność komunikacyjna (przez teren gminy przebiega droga wojewódzka nr 842, droga krajowa nr 19 i projektowana droga ekspresowa S 19 i linia kolejowa Lublin – Przeworsk z przystankiem osobowym), ■ dobrze rozwinięte rolnictwo, ■ nieszkodliwy dla środowiska przemysł, ■ duży potencjał ludzki, ■ dobra sieć szkół, ■ wysoki poziom kształcenia w placówkach szkolnych, ■ gotowość społeczeństwa do współdziałania w zakresie kultury i sportu, ■ walory turystyczne, atrakcyjne przyrodniczo i kulturowo tereny, ■ korzystne warunki środowiska naturalnego sprzyjające rozwojowi usług agroturystycznych i produkcji zdrowej żywności, ■ możliwość wyznaczenia wolnych terenów pod działalność gospodarczą, ■ duże zasoby konkurencyjnej płacowo grupy aktywnych zawodowo osób, ■ dobra sytuacja finansowa Gminy, ■ wychodzenie naprzeciw potrzebnym zmianom, ■ świadome wyzwania cywilizacyjnych władze Gminy.	■ zabudowa rozproszona i kolonijna niektórych miejscowości, ■ niedostateczny system dróg lokalnych o odpowiedniej nawierzchni, ■ duży udział gospodarstw domowych ogrzewających domy węglem (ok. 70%), oraz niski udział kotłów grzewczych posiadających filtry, ■ duża ilość wyrobów zawierających azbest, ■ występowanie problemów społecznych, zwłaszcza ubóstwa i bezrobocia, ■ duży odsetek osób długotrwale bezrobotnych w grupie osób pozostających bez pracy, ■ odpływ wykształconych i aktywnych mieszkańców Gminy do dużych aglomeracji, ■ niski poziom rozwoju gospodarczego, ■ duże zaległości w infrastrukturze technicznej Gminy, ■ pogarszająca się struktura demograficzna mieszkańców Gminy, ■ występowanie zjawiska ukrytego bezrobocia, ■ niski poziom wykształcenia bezrobotnych, ■ brak sieci kanalizacyjnej, ■ brak lokalnych organizacji gospodarczych w zakresie wspierania przedsiębiorczości, ■ brak zakładów przetwórczych i przemysłowych, ■ brak stałej bazy skupowej i związane z tym trudności w zbyciu produktów rolnych, ■ słabo rozwinięty sektor usług rolniczych, ■ postępujące ubożenie społeczności lokalnej, uniemożliwiające inwestowanie na wsi.

SZANSE	ZAGROŻENIA
■ pozyskiwanie środków dotacyjnych Unii Europejskiej na realizację projektów infrastrukturalnych i społecznych w ramach programów operacyjnych w perspektywie 2014-2020, ■ walory kulturowe i środowiskowe, ■ możliwość wykorzystania funduszy pomocowych na upowszechnienie nowoczesnych form wspomagania przedsiębiorczości, ■ perspektywy szerszej współpracy z samorządami powiatu i województwa, ■ pozyskanie inwestorów krajowych i zagranicznych, ■ rozwój mikro i małych firm, wzrost przedsiębiorczości mieszkańców, ■ rozwój produkcji rolnej poprzez upowszechnianie powstawania grup producenckich, ■ moda na agroturystykę.	■ złe prognozy demograficzne - starzenie się społeczeństwa, emigracja zarobkowa ludzi młodych, odpływ młodzieży z terenów wiejskich, ■ małe zainteresowanie inwestorów zewnętrznych gminą i regionem, ■ złe prognozy demograficzne - starzenie się społeczeństwa, emigracja zarobkowa ludzi młodych, odpływ młodzieży z terenów wiejskich, ■ wzrost bezrobocia, ■ brak skoordynowanej polityki wspierania MSP, ■ niestabilność przepisów prawa, które spowolniają działania inwestycyjne i rozwojowe.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Wilkołaz, badań ankietowych i konsultacji społecznych.

III. CZĘŚĆ PLANISTYCZNA

1. Wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji

Część planistyczna *Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023* jest odpowiedzią na wyniki przeprowadzonej diagnozy do tego dokumentu, która została zaprezentowana w formie syntezy wyników analizy porównawczej, konsultacji społecznych i analizy pogłębionej obszaru rewitalizacji oraz podsumowania wypracowanego z wykorzystaniem analizy SWOT. Warto podkreślić, że część postulatywna nie jest bierną odpowiedzią na zidentyfikowane problemy obszaru. W wielu aspektach nie ogranicza się ona do tego, co automatycznie wynika z diagnozy, lecz równocześnie wychodzi naprzeciw wyzwaniom, podejmując przedsięwzięcia prewencyjne i wyprzedzając powstawanie problemów możliwych do przewidzenia w przyszłości.

Punktem wyjścia do opracowania zawartości rozdziału był także cel nadrzędny zawarty w dokumencie „*Strategia Rozwoju Gminy Wilkołaz na lata 2015-2022*”. Cel nadrzędny rozwoju gminy wiejskiej, jaką jest Gmina Wilkołaz, opisany w Strategii zakłada **Wzrost poziomu życia mieszkańców i rozwoju gospodarczego Gminy Wilkołaz, poprzez wykorzystanie lokalnych zasobów i walorów środowiskowych, gospodarczych i kapitału ludzkiego oraz dogodnego położenia komunikacyjnego, przy jednoczesnym wzmocnieniu atrakcyjności inwestycyjnej Gminy w powiecie i regionie⁷.**

W analizie SWOT Strategii Rozwoju Gminy Wilkołaz na lata 2015-2022 wskazano, że mocne strony gminy to duży potencjał ludzki, wysoki poziom kształcenia w placówkach szkolnych, gotowość społeczeństwa do współdziałania w zakresie kultury i sportu, walory turystyczne, atrakcyjne przyrodniczo i kulturowo tereny, korzystne warunki środowiska naturalnego sprzyjające rozwojowi usług agroturystycznych i produkcji zdrowej żywności, a słabe strony to brak dobrej infrastruktury technicznej, turystycznej, rekreacyjnej, odpływ wykształconych i aktywnych mieszkańców Gminy do dużych aglomeracji, niski poziom rozwoju gospodarczego, pogarszająca się struktura demograficzna mieszkańców Gminy, występowanie zjawiska ukrytego bezrobocia, niski poziom wykształcenia bezrobotnych, brak lokalnych organizacji gospodarczych w zakresie wspierania przedsiębiorczości, słabo rozwinięty sektor usług rolniczych, postępujące ubożenie społeczności lokalnej, uniemożliwiające inwestowanie na wsi⁸. Jednakże szansą jest pozyskanie inwestorów i wzrost przedsiębiorczości na tym terenie. W Strategii wskazano także potrzeby i cele operacyjne i kierunki działań związane z estetyzacją, rewitalizacją i funkcjonalnym zagospodarowaniem przestrzeni publicznej⁹, poprzez: rewitalizację obszarów gminy

⁷ Strategia Rozwoju Gminy Wilkołaz na lata 2015-2022, s. 18.

⁸ Ibidem, s. 20-21.

⁹ Ibidem, s. 21.

tracących dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze, przygotowanie i promocję terenów pod budownictwo mieszkaniowe, usługowe i przemysłowe, poprawę stanu bezpieczeństwa mieszkańców gminy (oznakowanie dróg, skrzyżowań, znaki ograniczające prędkość, przebudowę istniejących wjazdów z dróg gminnych na drogi powiatowe, wojewódzkie i krajowe), budowę przystanków i przydrożnych zatok poprawiających bezpieczeństwo użytkowników, rozwój i pielęgnację zieleni na terenach rekreacyjnych i w centrach wsi, inwentaryzację zasobów przyrodniczych itp.¹⁰.

Zacytowane powyżej fragmenty *Strategii Rozwoju Gminy Wilkołaz na lata 2015-2022* trafnie wskazują na główne wyzwania stojące przed samorządem lokalnym Gminy Wilkołaz w zakresie rewitalizacji, które w istocie ogniskują się wokół komponentów społecznego i gospodarczego, jak również wskazują na służebność zagadnień infrastrukturalnych z punktu widzenia realizacji kompleksowej rewitalizacji ukierunkowanej na poprawę jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji.

W LPR wizja została rozbudowana w oparciu o specyficzny – branżowy, jak również kompleksowy charakter procesu. Formułując wizję posiłkując się zapisami Strategii uznano, że Gmina Wilkołaz to miejsce, gdzie „dobrze się mieszka i pracuje”. **Innymi słowy punktem wyjścia dla wizji są mieszkańcy wyznaczonego obszaru, ich dobrostan, poprzez ograniczenie zdiagnozowanych problemów.** W konsekwencji przyjętego założenia wizja została przedyskutowana i wypracowana na spotkaniach warsztatowych z mieszkańcami.

Kolejnym dokumentem, na którym bazowano przy opracowaniu zawartości przedmiotowego rozdziału były także cele strategiczne, szczegółowe i kierunki działania zawarte w dokumencie „*Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wilkołaz na lata 2014-2020*”¹¹:

PROBLEM 1:

Istnienie wysokiego poziomu bezrobocia na terenie gminy skutecznie uniemożliwia realizację celów osobistych i zawodowych znacznej grupie mieszkańców, pogłębiając obszar ubóstwa.

Cel Strategiczny 1. System wsparcia na rzecz przeciwdziałania bezrobociu.

Cele szczegółowe:

1. Monitoring socjalny – postępowanie w sytuacji kryzysowej długotrwałego pozostawiania bez pracy.
2. Rozwijanie aktywnych form pomocy osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym, długotrwale bezrobotnym, w tym kobietom.

Kierunki działania:

¹⁰ „Strategia Rozwoju Gminy Wilkołaz na lata 2015-2022”, s. 21.

¹¹ „Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wilkołaz na lata 2014-2020” (załącznik do uchwały Nr XXX/173/2014 Rady Gminy Wilkołaz z dnia 12 marca 2014 r.).

1. Stała współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie monitorowania zjawiska bezrobocia na terenie gminy.
2. Objęcie pracą socjalną osób długotrwale bezrobotnych, tak by zachęcać te osoby do systematycznego poszukiwania zatrudnienia. W szczególności należy dążyć do udzielenia osobom bezrobotnym wszechstronnej pomocy w zakresie: poradnictwa, zapoznania się z aktywnymi technikami poszukiwania pracy.
3. Objęcie pomocą materialną rodzin dotkniętych problemem bezrobocia.
4. Tworzenie na terenie gminy sprzyjającego klimatu dla potencjalnych inwestorów, mogących tworzyć nowe miejsca pracy.
5. Nawiązywanie kontraktu z organizacjami pozarządowymi z terenu województwa dla skuteczniejszego rozwiązywania problemu bezrobocia.
6. Współudział w programach realizowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego przez instytucje rynku pracy.
7. Bieżący monitoring ofert programowych i ewentualne opracowanie projektów mających na celu rozwiązywanie problemu bezrobocia w szczególności wśród kobiet i osób długotrwale bezrobotnych i starszych.
8. Wsparcie osób bezrobotnych w zmianie kwalifikacji, kształceniu, w szczególności poprzez zapewnienie dostępu do odpowiednich źródeł informacji.

PROBLEM 2:

Struktura demograficzna gminy wskazuje na zwiększenie się grupy mieszkańców w wieku produkcyjnym. Wraz z wiekiem nasilają się problemy zdrowotne oraz zwiększa się liczba osób niepełnosprawnych. Taka sytuacja stwarza konieczność podjęcia działań profilaktycznych i interwencyjnych.

Cel strategiczny 2: Rozwijanie zintegrowanego systemu wsparcia na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych.

Cele szczegółowe:

1. Usprawnianie osób starszych i niepełnosprawnych.
2. Podejmowanie działań zmierzających do ograniczenia skutków niepełnosprawności.
3. Aktywizacja osób starszych i niepełnosprawnych.

Kierunki działania:

1. Utrzymanie osób niepełnosprawnych i starszych w miejscu ich zamieszkania w szczególności poprzez:
 - a) propagowanie aktywnego i zdrowego stylu życia,
 - b) ułatwianie kontaktu z placówkami rehabilitacyjnymi,
 - c) uwrażliwienie społeczności lokalnej na potrzeby osób starszych i niepełnosprawnych,
 - d) rozwijanie usług opiekuńczych w szczególności poprzez podnoszenie kwalifikacji kadry, co ma bezpośredni wpływ na jakość świadczonych usług,

- e) rozwój oferty kulturalnej adresowanej do osób w podeszłym wieku w celu ich aktywizacji,
 - f) podjęcie działań zmierzających do powołania grup samopomocowych:
 - dla starszych,
 - dla niepełnosprawnych,
 - g) podjęcie działań w kierunku utworzenia na terenie gminy świetlicy pełniącej funkcje miejsca spotkań dla osób starszych.
2. Rozwój pracy socjalnej i działań na rzecz integracji osób niepełnosprawnych ze środowiskiem lokalnym:
- a) budowa projektów socjalnych promujących integrację społeczną,
 - b) rozwój oferty kulturalnej aktywizującej osoby niepełnosprawne.
3. Wsparcie materialne osób samotnych, w podeszłym wieku i osób niepełnosprawnych.
4. Podejmowanie działań zmierzających do systematycznego łamania barier dla osób niepełnosprawnych ruchowo.
5. Współdziałanie z PRFON i organizacjami pozarządowymi dla skuteczniejszego rozwiązywania problemów osób niepełnosprawnych:
- a) systematyczne pozyskiwanie środków na łamanie barier architektonicznych,
 - b) systematyczna działalność informacyjna dotycząca problemu niepełnosprawności, w tym za pośrednictwem strony internetowej Urzędu Gminy.
6. Współpraca z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie i Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych.
7. Rozwój działań informacyjnych i promocyjnych związanych z pozycją osób w podeszłym wieku i niepełnosprawnych.
8. Wsparcie osób zaburzonych i chorych psychicznie w samodzielnym funkcjonowaniu na terenie gminy, w szczególności poprzez opiekę medyczną, poradnictwo socjalne i pomoc materialną.
9. Podjęcie działań zmierzających do powołania na terenie gminy stowarzyszenia działającego na rzecz osób niepełnosprawnych.

PROBLEM 3:

Rodzina powinna zapewniać swoim członkom oparcie i pomoc. Może to uczynić tylko silna rodzina, w związku, z czym wszelkie problemy opiekuńczo-wychowawcze osłabiające powyższe funkcje powinny być diagnozowane i rozwiązywane. Polepszeniu powinna ulec sytuacja dziecka.

Cel strategiczny 3: Sprawny system pomocy rodzinie ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb dzieci i młodzieży.

Cele szczegółowe:

1. Pomoc w likwidacji przyczyn dysfunkcji.

2. Wspieranie i usprawnianie systemu wsparcia dla rodziny: psychologicznego, prawnego i socjalnego.
3. Współpraca z instytucjami i organizacjami zajmującymi się opieką i pomocą rodzinie.
4. Zapewnienie dzieciom i młodzieży, w tym niepełnosprawnym odpowiednich warunków do życia i rozwoju zgodnie z ich potrzebami i przysługującymi im prawami.

Kierunki działań:

1. Rozwój wsparcia psychologicznego i w formie pracy socjalnej dla rodzin naturalnych, zastępczych i osób samotnie wychowujących dzieci, a także terapii rodzinnej.
2. Zintensyfikowanie i rozwój form pracy socjalnej ze szczególnym uwzględnieniem dzieci ze środowisk niewydolnych wychowawczo.
3. Prowadzenie grup wsparcia i grup samopomocowych.
4. Zabezpieczenie potrzeb bytowych dzieci i młodzieży z rodzin ubogich:
 - a) organizacja i finansowanie dożywiania w trakcie nauki w szkole,
 - b) zapewnienie odzieży, wyposażenia w artykuły szkolne,
 - c) organizacja, dofinansowanie i rozszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych (m.in. podjęcie działań w kierunku utworzenia świetlicy),
 - d) organizacja i finansowanie wypoczynku letniego i zimowego,
 - e) organizowanie akcji charytatywnych dla pozyskiwania środków na pomoc dzieciom.
5. Podejmowanie inicjatyw i nowatorskich rozwiązań na rzecz ochrony macierzyństwa i dziecka w rodzinie.
6. Tworzenie interdyscyplinarnych zespołów specjalistów do spraw interwencji w sytuacjach zagrażających dzieciom i młodzieży.
7. Rozwój nowych form działań osłonowo-aktywizujących na rzecz dzieci i młodzieży niepełnosprawnej.
8. Tworzenie i wdrażanie programów w zakresie wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży.
9. Wykorzystanie potencjału partnerów społecznych w realizacji pomocy dziecku i rodzinie (zatrudnienie asystenta rodziny).
10. Zintegrowanie działań na rzecz dziecka i rodziny ze środowiskiem lokalnym, w szczególności z jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej, sądami i ich organami pomocniczymi, instytucjami oświatowymi, zakładami opieki zdrowotnej, kościołami i ich związkami wyznaniowymi oraz z organizacjami społecznymi.
11. Inicjowanie i rozwój różnych form integracji rodzin ze społecznością lokalną – wspieranie wypoczynku rodzinnego, organizowanie imprez integracyjnych i kulturalnych, festynów, spartakiad.
12. Upowszechnianie informacji o podmiotach świadczących pomoc dziecku i rodzinie.
13. Podjęcie działań w kierunku rozbudowy przedszkola oraz wybudowania Sali gimnastycznej.

PROBLEM 4:

Uzależnienie od środków psychoaktywnych jest problemem społecznym, który przyczynia się do powstania szeregu negatywnych zjawisk, skutecznie ograniczających wydolność rodzin nimi dotkniętych.

Cel strategiczny 4: Rozwój systemu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnienia.

Cele szczegółowe:

1. Zapobieganie powstawaniu nowych problemów i uzależnień.
2. Zmniejszenie rozmiarów problemów, które aktualnie występują.
3. Zwiększenie zasobów niezbędnych do radzenia sobie z problemami już istniejącymi.
4. Przeciwdziałanie przemocy domowej.

Kierunki działań:

1. Ograniczenie i zmiana struktury spożywania napojów alkoholowych.
2. Zmiana zachowań i postaw mieszkańców w sytuacjach związanych z alkoholem i narkotykami.
3. Wdrożenie stosowych form profilaktyki alkoholowej i narkotykowej kierowanej w szczególności do dzieci i młodzieży.
4. Budowanie skutecznych form kontroli prawnej i społecznej nad szkodliwymi formami postępowania osób nadużywających alkoholu.
5. Zwiększenie skuteczności i dostępności leczenia i terapii osobom uzależnionym i współuzależnionym w zakresie nowoczesnych strategii i metod rozwiązywania problemów uzależnień oraz wzmacnianie efektów leczenia.
6. Zwiększenie świadomości osób młodych odnośnie zagrożeń wynikających ze stosowania używek.
7. Opracowanie i realizacja lokalnego programu przeciwdziałania narkomanii.
8. Przeciwdziałanie przemocy domowej i zaniedbaniom – opracowanie i realizacja lokalnego programu przeciwdziałania przemocy domowej (praca przy współudziale Zespołu Interdyscyplinarnego).

PROBLEM 4:

Właściwa ocena możliwości lokalnego systemu pomocy społecznej i jego rozwój zgodnie ze zmieniającymi się potrzebami społecznymi może przyczynić się do skuteczniejszego wspierania mieszkańców. Ograniczona ilość organizacji pozarządowych na terenie gminy skutecznie utrudnia realizację nowatorskich rozwiązań oraz występowania o fundusze wspomagające rozwiązywanie lokalnych problemów.

Cel strategiczny 5: Monitoring problemów społecznych oraz stwarzanie korzystnego klimatu do powoływania nowych organizacji pozarządowych na terenie gminy.

Cele szczegółowe:

1. Ocena stanu potrzeb społecznych oraz działań funkcjonujących na terenie gminy organizacji pozarządowych.
2. Inicjowanie i rozwój współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Najważniejsze kierunki działań do celu szczegółowego 1 i 2:

1. Systematyczny monitoring problemów społecznych realizowany przez pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej.
2. Coroczne informowanie radnych i decydentów o istniejących potrzebach i kwestiach społecznych.
3. Systematyczny monitoring istniejących i rozpoczynających się programów celowych i funduszy służących ewentualnemu pozyskiwaniu środków zewnętrznych na rozwiązywanie lokalnych potrzeb społecznych.
4. Kontynuacja systematycznej współpracy samorządu lokalnego z istniejącymi na terenie gminy organizacjami pozarządowymi.
5. Podjęcie działań w kierunku inwentaryzacji możliwości działania i potrzeb organizacji pozarządowych funkcjonujących na terenie gminy.
6. Analiza ofert organizacji pozarządowych na terenie województwa.
7. Rozwój współpracy z organizacjami pozarządowymi o działalności ponadlokalnej i ogólnopolskiej poprzez zaprezentowanie im walorów i możliwości samorealizacji na terenie gminy.
8. Rozszerzenie ruchu pozarządowego na terenie gminy poprzez uczestnictwo w szkoleniach dla liderów.
9. Propagowanie idei samopomocy, wolontariatu i obywatelskiego uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej.
10. Podjęcie działań zmierzających do powołania Gminnego Centrum Wolontariatu.

Wizja zawarta w LPR, dotycząca perspektywy roku 2023, uszczegóławia założenia z zakresu rozwoju lokalnego w Gminie Wilkołaz, przekraczając ją jednocześnie w niektórych elementach z uwagi na dłuższy horyzont czasowy obszarowo realizowanej rewitalizacji.

Poniżej prezentuje się pożądaný zintegrowany efekt rewitalizacji – **wizję obszaru rewitalizacji**.

W perspektywie 2023 roku obszary rewitalizacji Gminy Wilkołaz są w pełni zintegrowane z resztą gminy. Obszary rewitalizacji stanowią obszary tętniące życiem, są bezpieczny i dobrze zorganizowane. Obszary rewitalizacji to przestrzeń integrująca wszystkich mieszkańców gminy, efektywne pełniące rozwijające funkcje centrotwórcze i gospodarcze. To obszar koncentracji i dynamicznego zawiązywania partnerstw międzysektorowych na rzecz rozwoju obszaru ze szczególną rolą podmiotów ekonomii społecznej, szkół oraz organizacji społecznych. Obszar rewitalizacji skutecznie wykorzystuje potencjał dziedzictwa kulturowego oraz bogactwa historycznego wokół, którego buduje się wspólnotę wartości społeczności lokalnej.

2. Cele i kierunki działań rewitalizacyjnych w ramach LPR

W niniejszym dokumencie obowiązuje hierarchiczny układ celów składający się z: celu głównego, celów strategicznych oraz kierunków działań operacyjnych, które odpowiadają zidentyfikowanym potrzebom rewitalizacyjnym. Mają one charakter ramowy i odnoszą się do specyfiki wyznaczonego obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Wilkołaz.

Wszystkie cele rewitalizacji odpowiadają na zdiagnozowane realne problemy oraz potrzeby mieszkańców i prowadzą do ich rozwiązania. Zostały określone przy udziale społeczności lokalnej. Ich realizacja przyczyni się do ograniczania i usuwania przyczyn zjawisk kryzysowych, a nie tylko objawów. Dają mieszkańcom, organizacjom pozarządowym oraz przedsiębiorcom szansę i możliwość wygenerowania ich własnych projektów. Wszystkie cele rewitalizacji wynikają z celów *Strategii Rozwoju Gminy Wilkołaz na lata 2015-2022*, ponieważ odnoszą się do działań długookresowych i długofalowych, polegających na inwestycji w kapitał ludzki, system edukacji, aktywność obywatelską, poprawę sytuacji materialnej, co przekłada się na działania na rzecz poprawy zatrudnienia oraz budowania lokalnego rynku pracy.

Cele i działania odpowiadają kryteriom SMART tj.:

- **S – Sprecyzowane** – do każdego z celów przypisano odpowiednie działania i projekty rewitalizacyjne, które odnoszą się do konkretnego obszaru w mieście,
- **M – Mierzalne** – do każdego celu zostały określone wskaźniki, przy pomocy których możliwe będzie zmierzenie stopnia ich realizacji,
- **A – Atrakcyjne** – cele i działania zostały określone z aktywnym udziałem mieszkańców Gminy Wilkołaz, w związku z czym są dla nich atrakcyjne,
- **R – Realistyczne** – cele i działania zostały zweryfikowane w kontekście realności ich zrealizowania,
- **T – Terminowe** – do każdego celu i działań zostały przypisane konkretne projekty z określonymi terminami ich realizacji.

Celem głównym Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023 jest: **"Wzrost poziomu życia mieszkańców oraz poprawa atrakcyjności obszaru rewitalizacji poprzez kompleksową odnowę społeczną, środowiskową, przestrzenną i gospodarczą".**

Poniżej zaprezentowano cele strategiczne, w ramach których zostały wyznaczone kierunki działań. Kolejność celów nie stanowi o hierarchii ich ważności lub kolejności wdrażania, są one na tym samym poziomie ważności i zgodnie z zasadą kompleksowości. Warunkiem udanej rewitalizacji jest uwzględnienie wszystkich czynników równocześnie, tj. społecznych, infrastrukturalnych, środowiskowych i gospodarczych. Wyznaczone cele rewitalizacji odpowiadają kryteriom SMART, ponieważ są sprecyzowane, mierzalne (do każdego celu zostały przypisane odpowiednie wskaźniki), atrakcyjne dla społeczności lokalnej Gminy Wilkołaz, możliwe do zrealizowania i terminowe (zostaną zrealizowane

w okresie obowiązywania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023).

W ramach celu głównego zidentyfikowano 3 cele strategiczne:

- Cel strategiczny 1: Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz wzmacnianie poziomu integracji społecznej na obszarze rewitalizacji.
- Cel strategiczny 2: Stworzenie warunków do rozwoju gospodarczego i poprawa sytuacji na lokalnym rynku pracy obszaru rewitalizacji.
- Cel strategiczny 3: Poprawa funkcjonalności i estetyki przestrzeni publicznej obszaru rewitalizacji.

W ramach celu strategicznego 1 planuje się realizację przedsięwzięć rewitalizacyjnych w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu poprzez zwiększenie aktywności lokalnej społeczności. Ważnymi aspektami w ramach realizowanych przedsięwzięć będą: przeciwdziałanie bezrobociu i walka z ubóstwem, poprzez podniesienie kompetencji osób bezrobotnych i wykluczonych społecznie, integracja osób nieaktywnych zawodowo oraz grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, wszelkie działania aktywizujące najmłodszych mieszkańców z terenu gminy, pobudzenie aktywności kulturalnej mieszkańców, wzmocnienie tożsamości lokalnej i kulturowej mieszkańców gminy, wspieranie osób niepełnosprawnych oraz aktywizacja seniorów. Ważnym elementem w funkcjonowaniu społeczności lokalnej są działające organizacje pozarządowe, które będą miały możliwość podejmowania inicjatyw wspierających poprawę życia i integracji lokalnej społeczności.

Wzmocnienie przedsiębiorczości i poprawa lokalnego rynku pracy na obszarze rewitalizacji będzie możliwe w wyniku realizacji zadań w ramach celu operacyjnego 2. Wyznaczone kierunki działań związane są z wykorzystaniem terenów aktywności gospodarczej do wspierania tworzenia nowych miejsc pracy, wzmocnieniem działalności lokalnych przedsiębiorstw w celu poprawy ich konkurencyjności, promowaniem i aktywizowaniem zakładania działalności gospodarczej w celu pobudzenia przedsiębiorczości mieszkańców gminy, ożywianiem przestrzeni publicznych poprzez wsparcie ich funkcji kulturalnych, rozrywkowych i przemysłów czasu wolnego oraz rozwojem funkcji turystycznych.

Cel strategiczny 3 obejmuje realizację działań i przedsięwzięć rewitalizacyjnych przeznaczonych do wyprowadzenia wyznaczonego obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego pod względem zagospodarowania przestrzennego i poprawy infrastruktury wpływającej na jakość życia mieszkańców. Obejmują one wszelkie inwestycje mające na celu uporządkowanie oraz zagospodarowanie przestrzeni centrum gminy w celu poprawy funkcji społeczno-gospodarczych, administracyjnych i reprezentacyjnych, w tym poprawę dotychczasowej funkcji obszaru, a także nadanie mu nowych funkcji. Ponadto planuje się realizację zadań, które mają na celu poprawę dostępności mieszkańców obszaru rewitalizacji, w tym osób niepełnosprawnych, do infrastruktury technicznej. Ważnym aspektem jest również ochrona lokalnego środowiska naturalnego. Będzie to możliwe poprzez rewaloryzację oraz odpowiednie kształtowanie przestrzeni publicznych, a także

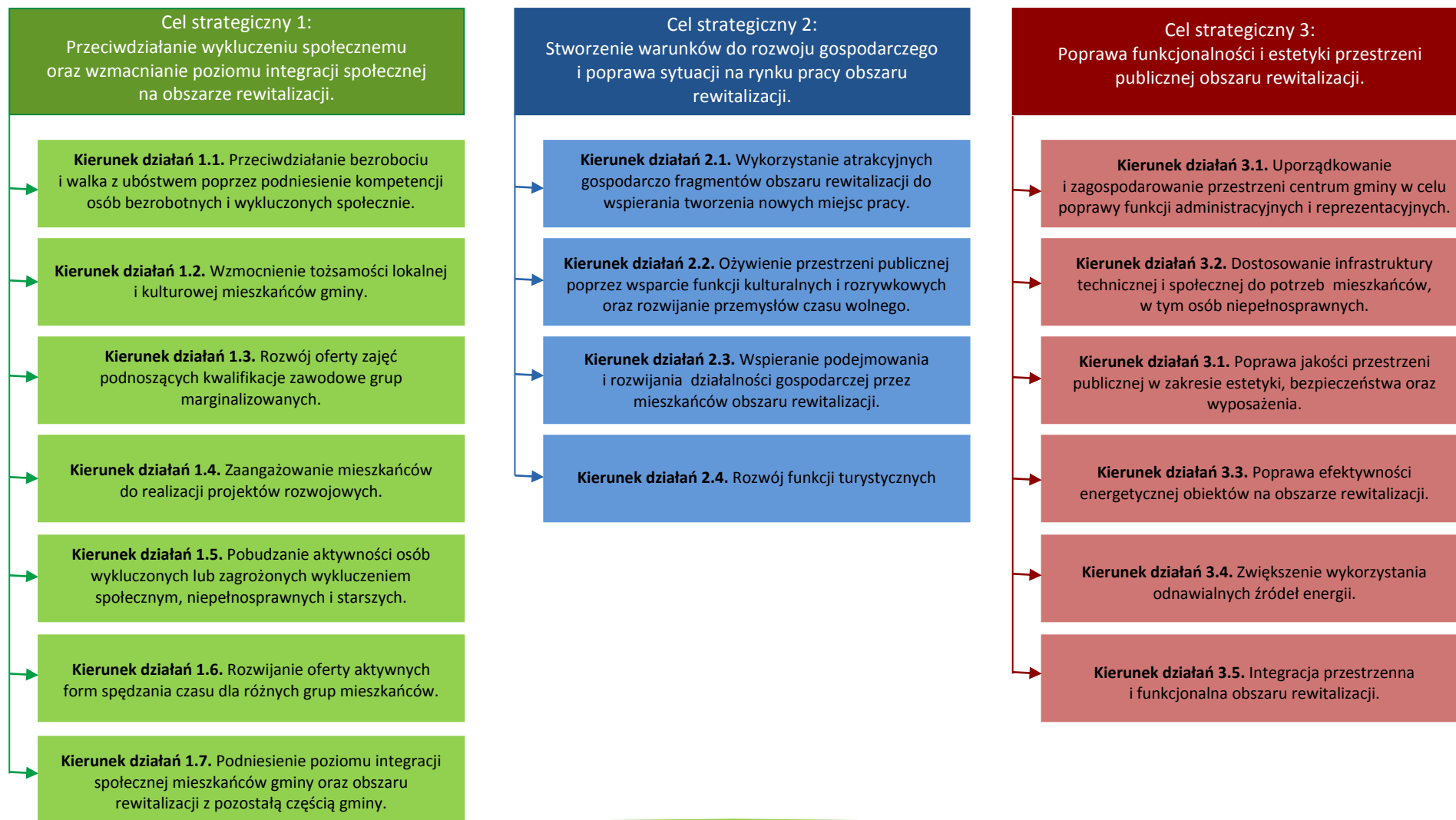
podejmowanie działań mających na celu ograniczenie niskiej emisji w budynkach użyteczności publicznej i budynkach mieszkalnych oraz zwiększanie wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

Na poniższym schemacie zaprezentowano układ celów strategicznych oraz odpowiadającym im kierunków działań, którym przyświeca cel główny skupiający się na poprawie poziomu życia mieszkańców oraz poprawie atrakcyjności obszaru rewitalizacji.

Cel główny:

Wzrost poziomu życia mieszkańców oraz poprawa atrakcyjności obszaru rewitalizacji poprzez kompleksową odnowę społeczną, środowiskową, przestrzenną i gospodarczą.

W tym miejscu warto podkreślić, jakie wyzwania stoją przed samorządem Gminy Wilkołaz, pełniącym rolę operatora procesu rewitalizacji w gminie.

Po pierwsze dostrzega się konieczność stworzenia bazy materialnej oraz oferty edukacyjnej i szkoleniowej dla osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym, starszych, i niepełnosprawnych.

Drugi obszar to nowoczesna i dostosowana do potrzeb mieszkańców oferta spędzania czasu wolnego dla grup wykluczonych i marginalizowanych (również w formie pomocowej) młodzieży oraz seniorów.

Kolejny obszar zainteresowania to gospodarka i kwestie ekonomiczne przekładające się na zjawiska ubóstwa i poziomu życia mieszkańców. Ożywienie gospodarcze i rozwijanie funkcji symbolicznych pozwoli na zdynamizowanie lokalnego rynku pracy, a efektywne wykorzystywanie nowoczesnych mechanizmów pomocowych, takich jak ekonomia społeczna stanie się również szansą dla osób w trudnej sytuacji na rynku pracy.

Ostatni element, a zarazem wyzwanie stojące przed kompleksową rewitalizacją w Gminie Wilkołaz ma charakter pomocniczy. Chodzi o przeprowadzenie całości prac modernizacyjnych, remontowych i infrastrukturalnych z punktu widzenia potrzeb społecznych (dostosowanie obiektów i przestrzeni publicznej do potrzeb projektów wynikających m.in. z projektów miękkich). Tym samym, logika interwencji i wyselekcjonowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne w całości koncentrują się (również pośrednio) na mieszkańcach obszaru rewitalizacji, uznając za nadrzędną wartość ich dobrostan oraz jakość obszaru rewitalizacji – miejsca ich pracy, zamieszkania, prowadzenia działalności gospodarczej oraz spędzania czasu wolnego.

Na potrzeby realizacji LPR określono trzy cele strategiczne rewitalizacji odnoszące się do obszaru rewitalizacji. Dodatkowo, wypracowano 17 kierunków działań operacyjnych odpowiadających na problemy wyłonionego obszaru rewitalizacji – terenu rewitalizacji.

Należy podkreślić, że ich kolejność nie ma przypadkowego charakteru. Pierwszy cel ma charakter społeczny ze względu na kluczową rolę interwencji ukierunkowanej na mieszkańców obszaru rewitalizacji. Drugi cel koncentruje się na ożywieniu gospodarczym, dostrzegając głównie zasoby i możliwe do wykorzystania potencjały obszaru rewitalizacji. Trzeci cel odnosi się do sfery technicznej oraz uwarunkowań przestrzennych, które dopełniają interwencję i w istocie umożliwiają osiągnięcie kompleksowej zamiany.

Poniżej scharakteryzowano poszczególne domeny planowania strategicznego. Opis celów i działań LPR otwiera możliwość udziału niezależnych od gminy podmiotów lokalnych i mieszkańców obszaru rewitalizacji w ich opracowaniu i wdrażaniu na każdym etapie realizacji Programu.

Cel strategiczny 1: Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz wzmacnianie poziomu integracji społecznej na obszarze rewitalizacji.

Jest to jedno z najważniejszych zadań dla procesu rewitalizacji w Gminie Wilkołaz. Bazując na dość dobrym już, a co więcej, uzupełnianym jeszcze zapleczu infrastruktury, należy dążyć do pobudzenia marginalizowanych środowisk i osób mieszkających na obszarze rewitalizacji. Oczekiwane jest, by poprzez współudział w realizowanych projektach oraz udostępnienie oferty zajęć edukacyjnych i szkoleń aktywizujących osoby starsze, niepełnosprawne, wykluczone lub zagrożone wykluczeniem społecznym oraz oferty zajęć kulturalnych i sportowych, pobudzić jak największą część mieszkańców tych obszarów do podjęcia korzystnych przemian. Ważne jest, by dostępna oferta okazywała się atrakcyjna dla różnych grup wiekowych i osób o rozmaitych zainteresowaniach. Z aktywności fizycznej i kulturalnej powinna wyrosnąć również aktywność społeczna, gotowość do pracy dla dobra wspólnego.

W ramach przedmiotowego celu należy także podkreślać znaczenie takich działań, które pozwalają na aktywne włączanie się grup marginalizowanych w realizowanie projektów, z których grupy te mają potem otrzymywać korzyść. Praca przy stworzeniu dobra publicznego, z którego ma się później samemu korzystać, sprawia, że inny jest stosunek użytkowników do tego dobra.

Oczekiwane jest, aby szukać sposobu na to, by każdemu pomysłowi w obszarze infrastruktury towarzyszyły również działania, które będą z nią łączyć mieszkańców obszaru rewitalizacji.

Wzmocnienie poziomu integracji społecznej wiąże się z koniecznością wsparcia kapitału ludzkiego i społecznego mieszkańców obszaru rewitalizacji. Efektywność tego rodzaju interwencji wymaga profesjonalizacji systemu usług publicznych i rozwijania oraz różnicowania funkcji edukacyjnych, kulturalnych oraz pomocowych. Ważnym komponentem omawianego celu strategicznego jest podniesienie poziomu bezpieczeństwa odczuwanego przez mieszkańców, istotnego w perspektywie niekorzystnych zjawisk demograficznych oraz presji związanej ze stymulowaniem atrakcyjności osiedleńczej.

Warto podkreślić, że artykułowane zagadnienia wpisują się w koncepcję przystosowania i modernizacji infrastruktury społecznej na terenie obszaru rewitalizacji, która ma stanowić bazę do działań miękkich.

Integrowanie obszaru rewitalizacji z całym miastem obejmować powinno zarówno działania zmierzające do fizycznego zbliżenia komunikacyjnego terenów peryferyjnych (poprawa połączeń komunikacyjnych), jak i takie, które do obszarów rewitalizacji przyciągną turystów (dzięki wykorzystaniu atrakcji kulturalnych, sportowych, rekreacyjnych, itp.).

W skład pierwszego celu strategicznego wchodzi następujące rodzaje działań:

- 1.1. Przeciwdziałanie bezrobociu i walka z ubóstwem poprzez podniesienie kompetencji osób bezrobotnych i wykluczonych społecznie.
- 1.2. Wzmocnienie tożsamości lokalnej i kulturowej mieszkańców gminy.
- 1.3. Rozwój oferty zajęć podnoszących kwalifikacje zawodowe grup marginalizowanych.
- 1.4. Zaangażowanie mieszkańców do realizacji projektów rozwojowych.
- 1.5. Pobudzanie aktywności osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym, niepełnosprawnych i starszych.
- 1.6. Rozwijanie oferty aktywnych form spędzania czasu dla różnych grup mieszkańców.
- 1.7. Podniesienie poziomu integracji społecznej mieszkańców gminy oraz obszaru rewitalizacji z pozostałą częścią gminy.

Cel strategiczny 2: Stworzenie warunków do rozwoju gospodarczego i poprawa rynku pracy obszaru rewitalizacji.

Stworzenie warunków do rozwoju gospodarczego obszaru rewitalizacji wiąże się głównie ze słabością obszaru rewitalizacji wynikającą z zamierania jej części usługowych (warunkujących centrotwórczość obszaru rewitalizacji i wykorzystywania położenia). Pomimo intensywnych działań samorządu prowadzonych na rzecz ożywienia tej części gminy jest ona przestrzenią nisko wykorzystywaną przez mieszkańców całej gminy, ze szczególnym uwzględnieniem tych zamieszkujących (powoduje to m.in. niską jakość kapitału pomostowego wśród osób z obszaru rewitalizacji). Pobudzenie obszaru kryzysowego to element wymagający różnorodnego wsparcia i wykorzystania instrumentów wspierających sektor firm w obrębie obszaru rewitalizacji. W skład drugiego celu strategicznego wchodzi następujące rodzaje działań:

- 2.1. Wykorzystanie atrakcyjnych gospodarczo fragmentów obszaru rewitalizacji do wspierania tworzenia nowych miejsc pracy.
- 2.2. Ożywienie przestrzeni publicznej poprzez wsparcie funkcji kulturalnych i rozrywkowych oraz rozwijanie przemysłów czasu wolnego.
- 2.3. Wspieranie podejmowania i rozwijania działalności gospodarczej przez mieszkańców obszaru rewitalizacji.
- 2.4. Rozwój funkcji turystycznych.

Cel strategiczny 3: Poprawa funkcjonalności i estetyki przestrzeni publicznej obszaru rewitalizacji

Należy kontynuować proces dostarczania mieszkańcom Gminy Wilkołaz różnorodnej i wartościowej przestrzeni publicznej w postaci obiektów użyteczności publicznej, stref rekreacji, miejsc uprawiania sportu i rozwijania zainteresowań. Działania te powinny skupić się przede wszystkim na poprawie tego, co funkcjonuje źle (np. niektóre układy komunikacyjne, obiekty użyteczności publicznej nieprzystosowane do świadczenia wysokiej

jakości usług) oraz na dostrzeżeniu, w jakich sferach w obszarach rewitalizacji można uzupełnić ofertę tak, by w większym stopniu przyczyniała się do wspierania poprawy jakości życia mieszkańców (np. zapewnienie dostępności do terenów rekreacyjnych dla różnych grup mieszkańców: dzieci, młodzieży, osób starszych).

Obok poprawiania dostępności i funkcjonalności przestrzeni publicznej należy zwrócić uwagę na dbanie o estetykę tej przestrzeni. Brak estetyki bardzo często istotnie piętnuje obszary zdegradowane, ograniczając otwartość ich mieszkańców na pozytywne zmiany.

Poprawa funkcjonalności infrastruktury i estetyki przestrzeni publicznej w obrębie obszaru rewitalizacji to cel o pomocniczym charakterze, niemniej niezbędny w kontekście przystosowania obszaru rewitalizacji do pełnienia funkcji społecznych i gospodarczych.

Kolejne działania wspierające realizację ww. celu strategicznego to stwarzanie godnych i przyjaznych warunków zamieszkania. Są one ważnym czynnikiem poczucia wartości i bezpieczeństwa.

Należy dążyć do stałego poprawiania sytuacji mieszkaniowej, we współpracy z zarządcami nieruchomości podejmować należy również działania w celu poprawiania funkcjonalności przestrzeni wokół budynków mieszkalnych.

Wzrastają także potrzeby w zakresie zapewnienia jak najwyższego standardu termicznego w budynkach mieszkalnych. Termomodernizacja pozwala na oszczędzanie energii i środków finansowych. Podobnemu celowi powinno służyć sięganie po odnawialne źródła energii dla zaspokajania potrzeb energetycznych mieszkańców.

Wykreowanie efektu skali w zaplanowanym procesie rewitalizacji wymaga budowy mechanizmów integracji terytorialnej, tym samym pożądany stan rzeczy zostanie osiągnięty poprzez następujące rodzaje działań:

- 3.1. Uporządkowanie i zagospodarowanie przestrzeni centrum gminy w celu poprawy funkcji administracyjnych i reprezentacyjnych.
- 3.2. Dostosowanie infrastruktury technicznej i społecznej do potrzeb mieszkańców, w tym osób niepełnosprawnych.
- 3.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznej w zakresie estetyki, bezpieczeństwa oraz wyposażenia.
- 3.4. Poprawa efektywności energetycznej obiektów na obszarze rewitalizacji.
- 3.5. Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii.
- 3.6. Integracja przestrzenna i funkcjonalna obszaru rewitalizacji.

W powyższych celach i działaniach uwzględniono wszystkie wnioski i postulaty zgłoszone podczas konsultacji społecznych (szczegółowe informacje zawiera rozdział 3. Partycypacja społeczna w IV. CZĘŚCI WDROŻENIOWO-EWALUACYJNA).

3. Opis powiązań LPR z dokumentami strategicznymi i planistycznymi

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023 jest dokumentem o charakterze operacyjnym, którego podstawowym założeniem jest wyznaczenie ram dla skutecznej interwencji ukierunkowanej na wyznaczony obszar rewitalizacji. Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wilkołaz jest zgodny z podstawowymi dokumentami o charakterze planistycznym i programowym obowiązujących na poziomie lokalnym, regionalnym, krajowym i wspólnotowym. Dodatkowo tworzy płaszczyznę zgodności pomiędzy poszczególnymi dokumentami z różnych dziedzin funkcjonowania społeczności lokalnej i samorządu.

3.1. Opis powiązań Programu z dokumentami o charakterze ponadlokalnym

Strategia UE Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu

Strategia Europa 2020 jest dokumentem opracowanym przez Komisję Europejską, którego głównym celem jest określenie kierunków działań, których realizacja poskutkuje wyjściem z kryzysu i przygotowaniem gospodarki europejskiej na wyzwania czekające w okresie, na jaki Strategia została przygotowana. Strategia Europa 2020 została przyjęta przez Radę Europejską 17 czerwca 2010 roku. W Strategii podkreślona została potrzeba wspólnego działania państw członkowskich na rzecz wychodzenia z kryzysu oraz wdrażania reform umożliwiających stawienie czoła wyzwaniom związanym z globalizacją, starzeniem się społeczeństw czy rosnącą potrzebą racjonalnego wykorzystywania zasobów. W celu osiągnięcia powyższych założeń zaproponowano trzy podstawowe, wzajemnie wzmacniające się priorytety:

- wzrost inteligentny, czyli rozwój oparty na wiedzy i innowacjach,
- wzrost zrównoważony, czyli transformacja w kierunku gospodarki niskoemisyjnej, efektywnie korzystającej z zasobów i konkurencyjnej,
- **wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu, czyli wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia i zapewniającej spójność: gospodarczą, społeczną i terytorialną.**

W strategii wyznaczone zostały także cele Unii na 2020 rok. Zgodnie z nimi:

- **wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20-64 lat powinien wynosić 75%,**
- na inwestycje w badania i rozwój należy przeznaczyć 3% PKB Unii,
- **należy osiągnąć cele „20/20/20” w zakresie klimatu i energii (w tym ograniczenie emisji dwutlenku węgla nawet o 30%, jeśli pozwolą na to warunki),**
- **liczbę osób przedwcześnie kończących naukę szkolną należy ograniczyć do 10%, a co najmniej 40% osób z młodego pokolenia powinno zdobywać wyższe wykształcenie,**

■ **liczbę osób zagrożonych ubóstwem należy zmniejszyć o 20 mln.**

Powyższe cele szczegółowe wpisują się w realizację trzech ogólnych priorytetów: inteligentny rozwój, **zrównoważony rozwój**, **rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu**.

Komisja w Strategii przedstawia siedem projektów przewodnich, które umożliwią postępy w ramach każdego z priorytetów tematycznych:

- „Unia innowacji” – wykorzystywanie działalności badawczo-rozwojowych do zwalczania takich problemów jak: zmiany klimatu, efektywność energetyczna, zasoby czy zmiany demograficzne,
- „Mobilna Młodzież” – poprawa warunków i podniesienie atrakcyjności europejskiego szkolnictwa wyższego oraz podniesienie poziomu kształcenia i szkolenia na każdym szczeblu edukacyjnym, a także poprawa sytuacji młodzieży na rynku pracy,
- „Europejska agenda cyfrowa” – osiąganie trwałych korzyści ekonomicznych i społecznych z jednolitego rynku cyfrowego, a przez to ułatwienie dostępu do szerokopasmowego Internetu,
- „Europa efektywnie korzystająca z zasobów” – wsparcie w kierunku niskoemisyjnego i efektywniejszego wykorzystania zasobów przez społeczeństwo; zwiększanie bezpieczeństwa energetycznego,
- „Polityka przemysłowa w erze globalizacji” – wsparcie przedsiębiorczości i pomoc w sprostaniu nowych wyzwań, wsparcie konkurencyjności przemysłu europejskiego, pomoc w wykorzystaniu możliwości wynikających z globalizacji i gospodarki przyjaznej środowisku,
- „Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia” – unowocześnianie rynków pracy związane z rosnącym bezrobociem, a także zapewnienie trwałości obecnych modeli społecznych,
- „Europejski program walki z ubóstwem” – zapewnienie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej, zwiększenie świadomości i uznania pracy ludzi ubogich i zagrożonych wykluczeniem społecznym, umożliwiając im godne życie i aktywne uczestnictwo w życiu społecznym.

Cele zaplanowane do realizacji w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023 są zgodne z priorytetami, celami oraz założeniami projektów przewodnich Strategii Europa 2020.

Poniższa tabela prezentuje zgodność Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wilkołaz z wybranymi celami w obszarze konkurencyjności i innowacyjności gospodarki:

Tabela 66. Zestawienie powiązań celów Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023 z celami Strategii UE RUROPA 2020.

Strategia UE Europa 2020.		Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023		
		Cel strategiczny 1: Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz wzmacnianie poziomu integracji społecznej na obszarze rewitalizacji.	Cel strategiczny 2: Stworzenie warunków do rozwoju gospodarczego i poprawa rynku pracy obszaru rewitalizacji.	Cel strategiczny 3: Poprawa funkcjonalności i estetyki przestrzeni publicznej obszaru rewitalizacji.
Inicjatywa przewodnia	1. Europejska agenda cyfrowa.		x	
	2. Unia innowacji.		x	
	3. Mobilna młodzież.	x		
	4. Europa efektywnie korzystająca z zasobów.			x
	5. Polityka przemysłowa w erze globalizacji.		x	
	6. Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia.	x		
	7. Europejski program walki z ubóstwem.	x		

Źródło: Opracowanie własne.

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności.

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności - to dokument określający główne trendy, wyzwania oraz koncepcję rozwoju kraju w perspektywie długookresowej, przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 5 lutego 2013 r. Głównym celem dokumentu jest wytyczenie i charakterystyka działań skierowanych ku poprawie, jakości życia Polaków i rozwoju Polski na tle Unii Europejskiej. Założeniem strategii jest przezwyciężenie kryzysu finansowego w możliwie najkrótszym czasie oraz wzrost gospodarczy kraju.

Poniższa tabela prezentuje zgodność Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wilkołaz z wybranymi celami w obszarze konkurencyjności i innowacyjności gospodarki:

Tabela 67. Zestawienie powiązań celów Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023 z celami Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności.

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności.		Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023		
		Cel strategiczny 1: Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz wzmacnianie poziomu integracji społecznej na obszarze rewitalizacji.	Cel strategiczny 2: Stworzenie warunków do rozwoju gospodarczego i poprawa rynku pracy obszaru rewitalizacji.	Cel strategiczny 3: Poprawa funkcjonalności i estetyki przestrzeni publicznej obszaru rewitalizacji.

Cel 3. Poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki.	x		
Cel 6. Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state” Kapitał Ludzki.	x	x	
Cel 8. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych.	x		x
Cel 11. Wzrost społecznego kapitału rozwoju.	x		

Źródło: Opracowanie własne.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie (KSRR 2010-2020)

KSRR 2010-2020 to kompleksowy średniookresowy dokument strategiczny odnoszący się do prowadzenia polityki rozwoju społeczno-gospodarczego kraju w ujęciu wojewódzkim.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wilkołaz jest zgodny z nadrzędnym celem KSRR 2010-2020:

„Celem strategicznym polityki regionalnej, określonym w KSRR, jest: Efektywne wykorzystywanie specyficznych regionalnych oraz terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągania celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym”. KSRR ustala trzy cele szczegółowe do 2020 roku, które wpisują się w specyfikę Programu Rewitalizacji.

1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów ("konkurencyjność").
2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie procesom marginalizacji na obszarach problemowych ("spójność").
3. Tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie ("sprawność").

Tabela 68. Zestawienie powiązań celów Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023 z celami Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju. Polska 20230. Trzecia Fala Nowoczesności.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie.	Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023		
	Cel strategiczny 1: Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz wzmacnianie poziomu integracji społecznej na obszarze rewitalizacji.	Cel strategiczny 2: Stworzenie warunków do rozwoju gospodarczego i poprawa rynku pracy obszaru rewitalizacji.	Cel strategiczny 3: Poprawa funkcjonalności i estetyki przestrzeni publicznej obszaru rewitalizacji.
Cel 1. Konkurencyjność.	x	x	

Cel. 2. Spójność.	x		
Cel. 3. Sprawność.	x		x

Źródło: Opracowanie własne.

Narodowy Plan Rewitalizacji (NPR)

Głównym celem Narodowego Planu Rewitalizacji jest poprawa warunków rozwoju obszarów zdegradowanych w wymiarze przestrzennym, społecznym, kulturowym i gospodarczym. Realizacji tego celu służyć będzie tworzeniu korzystnych warunków dla prowadzenia rewitalizacji w Polsce i położeniu nacisku na holistyczne, zintegrowane podejście do prowadzenia takich działań.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023 zakłada kompleksowe podejście do procesu rewitalizacji integrując działania przestrzenno-środowiskowe, społeczne i gospodarcze, w związku z czym wpisuje się w główne założenia Narodowego Planu Rewitalizacji.

Strategia Rozwoju Kraju 2020 – Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo (SRK 2020)

Dokument wyznacza najważniejsze zadania państwa, których realizacja przyczyni się do szybszego i bardziej zrównoważonego rozwoju kraju i poprawy, jakości życia ludności poprzez wzmocnienie potencjałów gospodarczych, instytucjonalnych i społecznych. Główne działania obejmują trzy obszary: sprawne i efektywne państwo, konkurencyjną gospodarkę oraz spójność społeczną gospodarczą.

Spójność dokumentów na poziomie obszarów strategicznych i celów przedstawia poniższa tabela.

Tabela 69. Zestawienie powiązań celów Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023 z celami Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju. Polska 2020. Trzecia Fala Nowoczesności.

Strategia Rozwoju Kraju 2020 – Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo.	Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023		
	Cel strategiczny 1: Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz wzmacnianie poziomu integracji społecznej na obszarze rewitalizacji.	Cel strategiczny 2: Stworzenie warunków do rozwoju gospodarczego i poprawa rynku pracy obszaru rewitalizacji.	Cel strategiczny 3: Poprawa funkcjonalności i estetyki przestrzeni publicznej obszaru rewitalizacji.
Obszar strategiczny: Sprawne i efektywne państwo, Cel 3. Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywateli, kierunek: rozwój kapitału społecznego.	x		

Obszar strategiczny: Konkurencyjna gospodarka, Cel 4 Rozwój kapitału ludzkiego, kierunki interwencji: zwiększenie aktywności zawodowej oraz poprawa jakości kapitału ludzkiego.		x	
Obszar strategiczny: Spójność społeczna i terytorialna, Cel 1 Integracja społeczna, kierunki interwencji: zwiększenie aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz zmniejszenie ubóstwa w grupach najbardziej zagrożonych.	x		x

Źródło: Opracowanie własne.

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030)

Dokument określający zasady ładu przestrzennego w Polsce. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju jest najważniejszym dokumentem strategicznym w kwestii zagospodarowania przestrzennego kraju. Został on stworzony w celu zapewnienia efektywnego wykorzystania jego przestrzeni. Dokument zawiera cele i kierunki działań służące takiemu planowaniu przestrzennemu, który pozwoli na wzrost społeczno-gospodarczy państwa.

Spójność dokumentów w najważniejszych celach została przedstawiona w poniższej tabeli.

Tabela 70. Zestawienie powiązań celów Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023 z celami Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030.

Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030.	Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023		
	Cel strategiczny 1: Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz wzmacnianie poziomu integracji społecznej na obszarze rewitalizacji.	Cel strategiczny 2: Stworzenie warunków do rozwoju gospodarczego i poprawa rynku pracy obszaru rewitalizacji.	Cel strategiczny 3: Poprawa funkcjonalności i estetyki przestrzeni publicznej obszaru rewitalizacji.

Cel 2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialnej, równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów.	x		
Cel 3. Poprawa dostępności terytorialnej kraju w równych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury.	x		x
Cel. 4 Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski.			x
Cel 5. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utratę bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa.			x
Cel 6. Przewrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.			x

Źródło: Opracowanie własne.

Krajowa Polityka Miejska 2023 (KPM 2023)

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023 wpisuje się w poniższe założenia KPM 2023:

1. Stworzenie warunków dla skutecznego, efektywnego i partnerskiego zarządzania rozwojem na obszarach miejskich, w tym w szczególności na obszarach metropolitalnych.
2. Wspieranie zrównoważonego rozwoju ośrodków miejskich, w tym przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom niekontrolowanej suburbanizacji.
3. Odbudowa zdolności do rozwoju poprzez rewitalizację zdegradowanych społecznie, ekonomicznie i fizycznie obszarów miejskich.
4. Poprawa konkurencyjności i zdolności głównych ośrodków miejskich do kreowania rozwoju, wzrostu i zatrudnienia.
5. Wspomaganie rozwoju subregionalnych i lokalnych ośrodków miejskich, przede wszystkim na obszarach problemowych polityki regionalnej poprzez wzmacnianie ich funkcji oraz przeciwdziałanie ich upadkowi ekonomicznemu.

Założenia Narodowego Programu Rozwoju Gospodarki Niskoemisyjnej (NPRGN)

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023 jest zgodny w zakresie następujących celów

szczegółowych NPRGN:

- Cel szczegółowy 1: Rozwój niskoemisyjnych źródeł energii,
- Cel szczegółowy 2: Poprawa efektywności energetycznej,
- Cel szczegółowy 3: Poprawa efektywności gospodarowania surowcami i materiałami,
- Cel szczegółowy 4: Rozwój i wykorzystanie technologii niskoemisyjnych,
- Cel szczegółowy 6: Promocja nowych wzorców konsumpcji.

STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO NA LATA 2014 – 2020 (Z PERSPEKTYWĄ DO 2030 R.)

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030 roku) przyjęta Uchwałą Nr XXXIV/559/2013 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 24 czerwca 2013 r. jest dokumentem programowym, który określa wizję oraz kierunki rozwoju regionu. Strategia prezentuje zasadniczą zmianę podejścia do programowania rozwoju i prowadzenia polityki regionalnej. Zakłada całościowe rozumienie zarządzania, również poprzez mobilizowanie inicjatyw lokalnych. Dokument zakłada elastyczność i otwarcie na innowacje oraz działania prorozwojowe, a także przyjmowanie wsparcia zewnętrznego. Zaproponowane cele strategiczne wynikają z rozpoznania najważniejszych wyzwań stojących przed regionem. Ukierunkowane są na innowacje, wzmocnienie miast, rozwój nowoczesnej wsi, przedsiębiorczość, wykorzystanie potencjału naukowego i integrację regionu poprawiającą jego spójność. Cele te sformułowane zostały następująco:

1. Wzmacnianie urbanizacji regionu.
2. Restrukturyzacja rolnictwa oraz rozwój obszarów wiejskich.
3. Selektywne zwiększanie potencjału wiedzy, kwalifikacji, zaawansowania technologicznego, przedsiębiorczości i innowacyjności regionu.
4. Funkcjonalna, przestrzenna, społeczna i kulturowa integracja regionu.

Rewitalizacja obszarów kryzysowych w Gminie Wilkołaz przyczyni się do realizacji postanowień pierwszego celu strategicznego Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020, w szczególności wyznaczonego w jego ramach 2 celu operacyjnego – wspieranie ponadlokalnych funkcji miast (np. naukowych, akademickich, kulturalnych, turystycznych), które przyczyniają się do dynamizacji rozwoju tych miast i otaczających je obszarów. Działania rewitalizacyjne ukierunkowane będą także na zwiększanie potencjału: wiedzy, kwalifikacji, zaawansowania technologicznego, przedsiębiorczości i innowacyjności, co jest w pełni zgodne z założeniami 3 celu strategicznego analizowanego dokumentu. Planowany proces rewitalizacji wpisuje się także w założenia 4 celu strategicznego, w szczególności celów operacyjnych 2 i 5 (odpowiednio: wspieranie włączenia społecznego; racjonalne i efektywne wykorzystywanie zasobów przyrody dla potrzeb gospodarczych i rekreacyjnych, przy zachowaniu i ochronie walorów środowiska przyrodniczego).

Tabela 71. Zestawienie powiązań celów Lokalnego Programu rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023 z celami Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z per. do 2030 roku).

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030 roku).	Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023		
	Cel strategiczny 1: Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz wzmacnianie poziomu integracji społecznej na obszarze rewitalizacji.	Cel strategiczny 2: Stworzenie warunków do rozwoju gospodarczego i poprawa rynku pracy obszaru rewitalizacji.	Cel strategiczny 3: Poprawa funkcjonalności i estetyki przestrzeni publicznej obszaru rewitalizacji.
Cel strategiczny 1. Wzmacnianie urbanizacji regionu.	x		
Cel strategiczny 2. Restrukturyzacja rolnictwa oraz rozwój obszarów wiejskich.		x	
Cel strategiczny 3. Selektywne zwiększanie potencjału wiedzy, kwalifikacji, zaawansowania technologicznego, przedsiębiorczości i innowacyjności regionu.		x	
Cel strategiczny 4. Funkcjonalna, przestrzenna, społeczna i kulturowa integracja regionu.	x		x

Źródło: Opracowanie własne.

REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO NA LATA 2014 – 2020

Głównym celem Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 - 2020 przyjętego decyzją Komisji Europejskiej C(2015)887 z dnia 12 lutego 2015 r. jest podniesienie konkurencyjności regionu w oparciu o wewnętrzne potencjały, sprzyjające zwiększeniu spójności społecznej i terytorialnej. Cel główny osiągany będzie przez interwencję w ramach 13 Osi Priorytetowych, obejmujących 10 celów tematycznych pakietu legislacyjnego UE:

- Oś Priorytetowa 1 Badania i innowacje.
- Oś Priorytetowa 2 Cyfrowe Lubelskie.
- Oś Priorytetowa 3 Konkurencyjność przedsiębiorstw.
- Oś Priorytetowa 4 Energia przyjazna środowisku.
- Oś Priorytetowa 5 Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna.
- Oś Priorytetowa 6 Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów.
- Oś Priorytetowa 7 Ochrona dziedzictwa kulturowego i naturalnego.
- Oś Priorytetowa 8 Mobilność regionalna i ekologiczny transport.
- Oś Priorytetowa 9 Rynek pracy.
- Oś Priorytetowa 10 Adaptacyjność przedsiębiorstw i pracowników do zmian.
- Oś Priorytetowa 11 Włączenie społeczne.
- Oś Priorytetowa 12 Edukacja, kwalifikacje i kompetencje.
- Oś Priorytetowa 13 Infrastruktura społeczna.

Proces rewitalizacji obszarów kryzysowych w Gminie Wilkołaz ukierunkowany jest przede wszystkim na realizację założeń działania 13.4 wyznaczonego w ramach osi priorytetowej 13 Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 - Rewitalizacja obszarów wiejskich.

Celem działania jest odnowa zdegradowanych przestrzeni wiejskich prowadząca do rozwiązywania zdiagnozowanych problemów społecznych tych obszarów. W ramach procesu rewitalizacji Gminy Wilkołaz wdrażane będą zadania w zakresie głębokiej przebudowy i adaptacji zdegradowanych obiektów i obszarów, ukierunkowane w szczególności na poprawę jakości korzystania z przestrzeni, likwidację izolacji obszarów problemowych oraz poprawę jakości życia mieszkańców obszarów zdegradowanych. Inwestycje infrastrukturalne w zakresie rewitalizacji, ukierunkowane na rozwiązywanie zdiagnozowanych problemów społecznych, wzmocnią wysiłki na rzecz ograniczania koncentracji ubóstwa oraz wykluczenia społecznego mieszkańców obszarów rewitalizacji. Pozwolą także na odnowę zdegradowanych przestrzeni wiejskich, przyczyniając się do wzmocnienia ich potencjałów rozwojowych. Planowane działania rewitalizacyjne przyczynią się także do realizacji celów pozostałych osi priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego do roku 2030

Dokumentem, który reguluje politykę przestrzenną w województwie lubelskim jest Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego, który jest obecnie w trakcie zmian (aktualny projekt z września 2015 r.), gdyż dokument z 2002 roku był sporządzony w oparciu o nieobowiązującą już ustawę o zagospodarowaniu przestrzennym z 1994 r. w innych niż obecnie uwarunkowaniach geopolitycznych, rozwojowych i instytucjonalnych planowania. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego określa zasady i kierunki kształtowania struktury funkcjonalno-przestrzennej regionu oraz działania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych stanowiąc formalną i merytoryczną płaszczyznę odniesienia dla podejmowanych decyzji przestrzennych.

Tabela 72. Zestawienie powiązań celów Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023 z celami Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego do roku 2030.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego do roku 2030.	Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023		
	Cel strategiczny 1: Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz wzmocnienie poziomej integracji społecznej na obszarze rewitalizacji.	Cel strategiczny 2: Stworzenie warunków do rozwoju gospodarczego i poprawa rynku pracy obszaru rewitalizacji.	Cel strategiczny 3: Poprawa funkcjonalności i estetyki przestrzeni publicznej obszaru rewitalizacji.
1. Wzmacnianie zewnętrznych powiązań sieciowych oraz poprawa spójności wewnątrzregionalnej w układzie przestrzennym i społeczno-gospodarczym.	x	x	x
2. Wzrost konkurencyjności przestrzeni województwa pod względem atrakcyjności gospodarczej i warunków życia.	x	x	x

Źródło: Opracowanie własne.

Programowanie perspektywy finansowej 2014-2020 – Umowa Partnerstwa (UP 2014-2020).

Zgodność Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023 z Umową Partnerstwa 2014-2020 wyraża się w następujących celach tematycznych UP 2014-2020:

- Cel tematyczny 3. Wzmacnianie konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw, sektora rolnego oraz sektora rybołówstwa i akwakultury.
- Cel tematyczny 4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach.
- Cel tematyczny 5. Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem.
- Cel tematyczny 6. Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami.
- Cel tematyczny 8. Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników.
- Cel tematyczny 9. Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem.
- Cel tematyczny 10. Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie.

3.2. Opis powiązań Programu z dokumentami o charakterze lokalnym

Strategia Rozwoju Gminy Wilkołaz na lata 2015-2022

Strategia Rozwoju Gminy Wilkołaz na lata 2015-2022 - jest podstawowym i najważniejszym dokumentem samorządu Gminy, określającym obszary, cele i kierunki interwencji polityki rozwoju, w kompetencjach realizowanych przez jej władze. Respektując obowiązujące zasady rozwoju regionalnego w Polsce oraz wyzwania, przed jakimi stoi każda gmina, Strategia uwzględnia potrzeby i oczekiwania całej wspólnoty gminnej. Jest ona dokumentem z jednej strony definiującym najważniejsze przedsięwzięcia społeczne, gospodarcze i środowiskowe, z drugiej zaś zawiera kierunki alokacji zasobów, które w możliwie najlepszy sposób powinny przyczynić się do realizacji pożądanej wizji rozwoju.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023 jest w pełni spójny ze Strategią Rozwoju Gminy Wilkołaz na lata 2015-2022.

Jednym z najważniejszych celów strategicznych Gminy Wilkołaz jest:

CEL STRATEGICZNY 1: FUNKCJONALNA, DOSTĘPNA ORAZ ESTETYCZNA PRZESTRZEŃ PUBLICZNA Z NOWOCZESNĄ I ZMODERNIZOWANĄ INFRASTRUKTURĄ

Powyższy cel strategiczny wraz z przypisanym do niego celem operacyjnym: **Estetyzacja, rewitalizacja i funkcjonalne zagospodarowanie przestrzeni publicznej** wpisuje się wprost z istotą rewitalizacji.

Pozostałe cele strategiczne Strategia Rozwoju Gminy Wilkołaz to:

CEL STRATEGICZNY 2: CZYSTE, ZADBANE I ZASOBNE ŚRODOWISKO NATURALNE
CEL STRATEGICZNY 3: ZINTEGROWANI, AKTYWNI I WYKSZTAŁCENI MIESZKAŃCY
CEL STRATEGICZNY 4: NOWOCZESNA I KONKURENCYJNA GOSPODARKA

„Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wilkołaz na lata 2014-2020”

„Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wilkołaz na lata 2014-2020”, zatwierdzona została uchwałą Nr XXX/173/2014 Rady Gminy Wilkołaz z dnia 12 marca 2014 r.

Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wilkołaz ma stanowić podstawę do realizacji względnie trwałych wzorców interwencji społecznych, podejmowanych w celu zmiany (poprawy) tych stanów rzeczy (zjawisk) występujących w obrębie danej społeczności, które oceniane są negatywnie. Dokument charakteryzuje w szczególności działania publicznych i prywatnych instytucji rozwiązujących kwestie społeczne, podejmowane dla poprawy warunków zaspokojenia potrzeb przez wybrane kategorie osób i rodzin.

Redukcji i przeciwdziałaniu negatywnym zjawiskom odbywać się ma poprzez realizację działań wpisujących się w poniższe cele strategiczne.

Cel Strategiczny 1. System wsparcia na rzecz przeciwdziałania bezrobociu.

Cel strategiczny 2: Rozwijanie zintegrowanego systemu wsparcia na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych.

Cel strategiczny 3: Sprawny system pomocy rodzinie ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb dzieci i młodzieży.

Cel strategiczny 3: Sprawny system pomocy rodzinie ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb dzieci i młodzieży.

Cel strategiczny 4: Rozwój systemu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnienia.

Cel strategiczny 5: Monitoring problemów społecznych oraz stwarzanie korzystnego klimatu do powoływania nowych organizacji pozarządowych na terenie gminy.

Zaplanowanie cele i działania w „Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023” są w pełni spójne z powyższymi celami „Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wilkołaz na lata 2014-2020”.

Miejscowy plan ogólny zagospodarowania przestrzennego gminy Wilkołaz z późn. zm.

Miejscowy plan ogólny zagospodarowania przestrzennego gminy Wilkołaz, zatwierdzony został uchwałą Nr XXX/107/88 Gminnej Rady Narodowej w Wilkołazie z dnia 20 maja 1988 r., (Dziennik Urzędowy Województwa Lubelskiego Nr 11 poz. 180 z dnia 1 września 1988 r.).

W Miejscowym planie ogólnym zagospodarowania przestrzennego gminy Wilkołaz wprowadzono podstawowe zasady polityki społeczno-gospodarczej i przestrzennej gminy Wilkołaz tj.:

- 1) zasady ochrony i kształtowania ładu przestrzennego infrastruktury technicznej,
- 2) zasady ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego,
- 3) zasady ochrony dziedzictwa kulturowego, zabytków oraz dóbr kultury współczesnej,
- 4) zasady kształtowania zabudowy oraz wskaźniki zagospodarowania terenu,
- 5) zasady i warunki scalania i podziału nieruchomości objętych zmianą planu,
- 6) zasady modernizacji, rozbudowy i budowy systemów infrastruktury technicznej,
- 7) zasady modernizacji, rozbudowy i budowy systemów komunikacji.

Cele Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2016-2023 wpisują się w zasady i założenia miejscowego planu.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Wilkołaz z późn. zm.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Wilkołaz zostało zatwierdzone uchwałą Nr XIV/118/99 Rady Gminy Wilkołaz z dnia 28 grudnia 1999 r. Było kilka razy aktualizowane.

Cele strategiczne "Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Wilkołaz" są spójne ze wszystkimi celami Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023.

Wiodącym celem rozwoju i zagospodarowania przestrzennego Gminy Wilkołaz jest osiągnięcie wyższej pozycji ekonomicznej gminy pozwalające na poprawę warunków życia oraz zamożności mieszkańców.

Osiągnięcie wiodącego celu nastąpi poprzez:

- 1) bardziej racjonalne wykorzystanie walorów położenia gminy przy głównej i międzynarodowej trasie tranzytowej w rozwoju obsługi komunikacji i funkcji produkcyjno-usługowych,
- 2) intensyfikację rozwoju rolnictwa jako zaplecza surowcowego przemysłu rolno - spożywczego oraz żywnościowego,
- 3) podniesienie standardu obsługi ludności,
- 4) wykorzystanie podmiejskiego charakteru części gminy,
- 5) wykorzystanie atrakcyjności rekreacyjnej gminy,
- 6) wykorzystanie naturalnych zasobów surowcowych gminy.

Cele rozwoju przestrzennego związane z rewitalizacją:

Głównymi determinantami kształtowania struktury przestrzennej gminy określającymi zakres i kierunki zagospodarowania są:

- 1) kształtowanie ładu przestrzennego przez ochronę terenów otwartych i poprawę struktury terenów zabudowanych tj. szczególnie zachowanie zwartej struktury osadniczej terenów wiejskich, dążenie do intensyfikacji zabudowy, krystalizowanie i integrację funkcjonalno-przestrzenną jednostek osadniczych,
- 2) planowany wzrost rangi ośrodka gminnego i wykreowanie Wilkołaza - jako lokalnego ośrodka usługowo-przemysłowego przy trasie tranzytowej i ośrodka kultury,
- 3) 5) tworzenie lokalnego systemu ekologicznego, szczególnie terenów zadrzewień (fitomelioracji) jako podstawowego elementu wzbogacającego system powiązań doliny z układem przyrodniczo - przestrzennym; warunkującego harmonizację procesów urbanizacyjnych i inwestycyjnych z ochroną środowiska przyrodniczego oraz kulturowego,
- 4) rewaloryzacja i rehabilitacja zdegradowanych zasobów środowiska przyrodniczego i krajobrazu kulturowego, warunkujące zachowanie tożsamości kulturowej społeczności gminy oraz rozwój rekreacji,
- 5) tworzenie stref wypoczynku i rekreacji dla mieszkańców gminy, stanowiących rekompensatę niskich zasobów leśnych i wód otwartych,
- 6) ochrona walorów środowiska i zasobów wód podziemnych wynikająca z uwarunkowań regionalnych, kształtowanie racjonalnej gospodarki wodno - ściekowej, uwzględniające szczególną podatność środowiska przyrodniczego gminy na degradację,
- 7) wzbogacenie oferty funkcji usługowo-rekreacyjnych w gminie, szczególnie w zakresie kultury, oświaty, ochrony zdrowia, rehabilitacji i profilaktyki, sportu, zieleni, wypoczynku i gastronomii,
- 8) zwiększenie wyposażenia miejscowości wiejskich w placówki i urządzenia usługowe, ukształtowanie lokalnych ośrodków obsługi, atrakcyjnych programowo dla mieszkańców oraz rozbudowa i modernizacja bazy lokalowej usług,
- 9) kształtowanie terenów koncentracji przedsiębiorczości jako stref przekształceń i szczególnej aktywizacji rozwoju gminy. Jednoczesne stymulowanie rozwoju funkcji produkcyjnych w oparciu o surowce rolnictwa oraz wykorzystanie możliwości lokalizacji funkcji komercyjnych - usługowych, produkcyjnych i związanych z obsługą komunikacji przy trasie transportowej drogi ekspresowej,
- 10) przekształcenie istniejącej bazy obsługi rolnictwa, przez jej modernizację i rozwój zakładów przetwórstwa rolno - spożywczego. Bardziej efektywne zagospodarowanie terenów stanowiących zaplecze techniczne rolnictwa a także rozwój usług rzemiosła i innych form przedsiębiorczości w sferze gospodarki żywnościowej.

4. Projekty rewitalizacyjne

W niniejszym rozdziale zaprezentowane zostały podstawowe i uzupełniające projekty rewitalizacyjne planowane do wdrożenia na obszarze rewitalizacji, które wychodzą naprzeciw zdiagnozowanym problemom, wykorzystują potencjały wyznaczonego terenu, realizują wizję i cele Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023 oraz uzyskały akceptację społeczną w procesie konsultacji społecznych z mieszkańcami gminy.

Projekty odpowiadają kryteriom SMART tj.:

- **S – Sprecyzowane** – projekty zawierają sprecyzowany zakres planowanych do realizacji zadań oraz odnoszą się do konkretnego miejsca w gminie,
- **M – Mierzalne** – do każdego projektu zostały określone wskaźniki produktu i rezultatów, przy pomocy których możliwe będzie zmierzenie stopnia jego realizacji,
- **A – Atrakcyjne** – projekty zostały określone z aktywnym udziałem mieszkańców Gminy Wilkołaz, w związku z czym są dla nich atrakcyjne,
- **R – Realistyczne** – projekty zostały zweryfikowane w kontekście realności ich zrealizowania,
- **T – Terminowe** – do każdego projektu określony został planowany termin jego realizacji.

W pierwszym podrozdziale przedstawiono 8 podstawowych projektów rewitalizacyjnych. Lista ta zawiera obligatoryjne informacje wskazane w *Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020*, tj.: „nazwę i wskazanie podmiotów go realizujących, zakres realizowanych zadań, lokalizację (miejsce prowadzenia danego projektu), szacowaną wartość, prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji”. Projekty rewitalizacyjne przedstawione zostały w formie fiszki projektowej, które obok informacji obligatoryjnych wskazują na ich powiązanie z przyjętą logiką interwencji oraz uzasadnienie komplementarnego i zintegrowanego charakteru projektów.

W drugim podrozdziale scharakteryzowane zostały natomiast uzupełniające projekty rewitalizacyjne, które ze względu na mniejszą skalę oddziaływania często trudno zidentyfikować indywidualnie, ale są niezbędne ze względu na realizację celów Lokalnego Programu Rewitalizacji. Podział na dwa rodzaje projektów wynika z regulacji IZ, natomiast na poziomie prac nad przedsięwzięciami projekty uzupełniające to te, które nie mają kluczowego charakteru i ich poziom wykonalności instytucjonalnej oraz gotowość do realizacji jest na etapie koncepcyjnym i przygotowawczym.

Ponadto, w tej części LPR przedstawione zostały mechanizmy zapewniające komplementarność pomiędzy poszczególnymi projektami rewitalizacyjnymi. Mechanizmy integracji obejmują również korzystanie z różnych dostępnych źródeł finansowania.

3.1. Podstawowe projekty rewitalizacyjne

Lista A – Lista podstawowych projektów rewitalizacyjnych

Nr porządkowy	Nazwa projektu			Wnioskodawca/realizator	
1	Modernizacja budynku w centrum Wilkołaz Pierwszego na cele społeczne wraz z zagospodarowaniem przyległego terenu.			Gmina Wilkołaz	
Powiązanie z celami LPR			Cel strategiczny 1	Cel strategiczny 2	Cel strategiczny 3
	Powiązanie bezpośrednie		x		x
	Powiązanie pośrednie		x		x
Oddziaływanie projektu	Sfera społeczna	Sfera gospodarcza	Sfera środowiskowa	Sfera techniczna	Sfera funkcjonalno-przestrzenna
	x			x	
Lokalizacja projektu	Adres			Umiejscowienie	
	Wilkołaz Pierwszy, działka nr 49/2, obręb Wilkołaz Poduchowny			Obszar rewitalizacji	x
Ramy realizacji	Orientacyjna wartość projektu		Termin realizacji	Źródło finansowania	
	400 000,00		2018-2019	RPO WL 2014-2020 Działanie 13.4 Rewitalizacja obszarów wiejskich, budżet gminy.	
Opis problemu i pozytywne skutki, jakie przyniesie realizacja projektu	W ramach projektu zostaną podjęte działania mające na celu dostosowanie budynku garażowego, położonego w centrum Wilkołaza Pierwszego, na cele społeczne, związane z różnorodnymi patologiami. Wśród zdiagnozowanych problemów pojawiających się na terenie gminy Wilkołaz zauważalny jest wzrost patologii społecznych, tj. alkoholizm oraz przemoc w rodzinie. Szczególnie istotnym problemem jest alkoholizm, który wpływa negatywnie nie tylko na osobę spożywającą alkohol, ale również na otoczenie, w którym ta osoba żyje. Największy wpływ odczuwają członkowie najbliższej rodziny, którzy w zaistniałej sytuacji nie potrafią stworzyć prawidłowo funkcjonującej jednostki. Nadużywanie alkoholu prowadzi do szeregu różnych problemów społecznych. W rodzinach, w których pojawia się alkoholizm często pojawiają się problemy finansowe. Ponadto występują konflikty pomiędzy członkami rodziny oraz zaburzenia osobowości osób spożywających alkohol. Rodzina, której członkowie nadużywają alkoholu ma charakter patologiczny - następuje dezorganizacja życia rodzinnego, a określone role małżeńskie i rodzicielskie ulegają zaburzeniu. Osoba nadużywająca alkohol wykazuje obojętny stosunek do pozostałych członków rodziny, nie interesuje się życiem rodzinnym, a jej zachowania mogą z czasem stać się brutalne i agresywne. W rodzinach, w których występuje problem alkoholowy często mamy do czynienia z agresją i przemocą wobec dzieci i współmałżonka. Realizacja projektu przyczyni się do stworzenia miejsca dla Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespołu interdyscyplinarnego, jak również Ośrodka Pomocy Społecznej. Dzięki realizacji projektu zostaną zapewnione warunki, w których osoby zagrożone patologią i wykluczeniem społecznym będą mogły uzyskać niezbędną pomoc specjalistów ds. uzależnień. Ponadto będzie możliwość skorzystania z pomocy psychologa oraz doradcy zawodowego, którzy pomogą osobom wychodzącym z nałogów, jak również ich rodzinom w przystosowaniu się do nowego życia oraz wejścia na rynek pracy.				
Cel ogólny projektu	Rozwój infrastruktury społecznej mającej na celu rozwiązywanie problemów społecznych, w tym alkoholizmu i przemocy w rodzinie, zdiagnozowanych na obszarze zdegradowanym w Gminie Wilkołaz.				

Zakres realizowanych zadań	W ramach w/w projektu planowane jest przeprowadzenie następujących prac modernizacyjnych: • Wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, • Skucie tynków i okładzin ścian, • Wymiana pokrycia i konstrukcji dachu, • Rozebranie podłoża i posadzek, • Wymiana istniejących instalacji, • Murowanie ścian, • Wykonanie podłoża i posadzek, • Wykonanie instalacji wodno-kanalizacyjnej i c.o. • Wykonanie tynków i okładzin, • Zakup podstawowego wyposażenia • Zainstalowanie monitoringu.			
Planowane efekty projektu i uzasadnienie realizacji projektu	• brak pomieszczeń dla Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Zespołu interdyscyplinarnego, • niedostateczna ilość pomieszczeń dla Ośrodka Pomocy Społecznej, • konieczność zapewnienia miejsca dla specjalisty ds. uzależnień oraz psychologa			
Produkty	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
	1. Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanym obszarze.	obiekt	1	protokół odbioru
	2. Budynki publiczne wyremontowane na obszarach wiejskich.	budynek	1	protokół odbioru
	3. Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełno-sprawnościami	obiekt	1	protokół odbioru
	4. Powierzchnia wyremontowanych budynków publicznych na obszarach wiejskich.	m ²	96,25	protokół odbioru
Rezultaty	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
	1. Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury społecznej.	osoba/rok	300	Czujniki rejestrujące. Pomiar przez administratora obiektu.
Projekty komplementarne	1. „Od szkolenia do zatrudnienia – YEI”. 2. „Aktywizacja, Integracja w OHP”. 3. „Integracja - Aktywizacja w Gminie Wilkołaz”.			

Lista A – Lista podstawowych projektów rewitalizacyjnych

Nr porządkowy	Nazwa projektu			Wnioskodawca/realizator	
2	Przywrócenie funkcji ośrodka kultury budynku po byłej Szkole Podstawowej w Zalesiu.			Gmina Wilkołaz	
Powiązanie z celami LPR			Cel strategiczny 1	Cel strategiczny 2	Cel strategiczny 3
	Powiązanie bezpośrednie		x		x
	Powiązanie pośrednie		x		x
Oddziaływanie projektu	Sfera społeczna	Sfera gospodarcza	Sfera środowiskowa	Sfera techniczna	Sfera funkcjonalno-przestrzenna
	x			x	x
Lokalizacja projektu	Adres			Umiejscowienie	
	Zalesie, działka 158 nr obręb ewidencyjny Zalesie jednostka ewidencyjna Wilkołaz (060709_2)			Obszar rewitalizacji	x
Ramy realizacji	Orientacyjna wartość projektu		Termin realizacji	Źródło finansowania	
	1 500 000,00		2018-2020	RPO WL 2014-2020 Działanie 13.4 Rewitalizacja obszarów wiejskich, budżet gminy.	
Opis problemu i pozytywne skutki, jakie przyniesie realizacja projektu	Budynek w latach osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych XX wieku pełnił funkcję wiejskiego domu kultury i szkoły podstawowej z klasami I – III. W 2012 roku uchwałą Rady Gminy Wilkołaz zlikwidowana została szkoła. Od tego czasu budynek jest nieużytkowany i niszczeje. W celu przywrócenia funkcji kulturalnej wymagane jest wykonanie przebudowy całego obiektu. Przeprowadzone prace umożliwią wykorzystanie obiektu na cele kulturalne przez cały rok, a zakupiony sprzęt i wyposażenie umożliwi prowadzenie zajęć, spotkań, warsztatów z dziećmi, młodzieżą i osobami dorosłymi oraz organizację okazjonalnych imprez kulturalnych i wystaw czasowych. Realizacja projektu wpłynie na rozwój kulturalny i społeczny miejscowości. Ponadto poszerzy się oferta kulturalno – społeczna. Przybędzie miejsce i możliwość rozwoju miejscowości. Projekt wpłynie również na rozwój turystyki. Podejmowane w nim działania będą się uzupełniały z działaniami prowadzonymi przez inne gminne jednostki na terenie gminy o podobnym działaniu.				
Cel ogólny projektu	Przywrócenie właściwego stanu obiektu i jego funkcji kulturalnej, ukierunkowana poprawę jakości korzystania z przestrzeni publicznej, likwidację izolacji obszarów problemowych, ograniczenie koncentracji wykluczenia społecznego mieszkańców i jakości życia mieszkańców.				
Zakres realizowanych zadań	W ramach realizacji projektu planowane jest podjęcie niżej wymienionych działań: - rozebranie pokrycia dachowego, - częściowe rozebranie stropów drewnianych, - rozebranie fragmentów istniejących ścian, - demontaż stolarki okiennej i drzwiowej, - rozbiórka podłogi i posadzek, - demontaż instalacji, - uzupełnienie ścian wewnętrznych, - wykonanie nowego pokrycia dachowego, - remont instalacji elektrycznej, - remont instalacji wod.-kan i c.o., - wykonanie posadzek i podłogi, - montaż nowej stolarki okiennej i drzwiowej, - ocieplenie ścian i stropów, - wykonanie odwodnienia wokół budynku - wykonanie podjazdu dla osób niepełnosprawnych,				

	- zakup sprzętu i wyposażenia. Zagospodarowanie przestrzeni publicznej: - remont i wyposażenie w sprzęt sportowy istniejącego boiska, - wykonanie chodników (około 350 m²), - remont istniejącej nawierzchni drogi wewnętrznej (około 300 m²) - plac zabaw dla dzieci – 5 urządzeń, - ogrodzenie działki.			
Planowane efekty projektu i uzasadnienie realizacji projektu	Realizacja projektu i przebudowa budynku pozwoli pełnić funkcję, które zostały mu przypisane. Obecnie brak jest miejsca spotkań dzieci, młodzieży i dorosłych mieszkańców miejscowości. Realizacja przestrzeni publicznej stworzy miejsca rekreacji i odpoczynku mieszkańcom. Inwestycja wzmocni również potencjał rozwojowy zarówno miejscowości jak też całej gminy Wilkołaz.			
Produkty	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
	1. Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanym obszarze.	obiekt	1	protokół odbioru
	2. Budynki publiczne wyremontowane na obszarach wiejskich.	budynek	1	protokół odbioru
	3. Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełno-sprawnościami.	obiekt	1	protokół odbioru
	4. Powierzchnia wyremontowanych i przebudowanych budynków publicznych na obszarach wiejskich.	m ²	263,50	protokół odbioru
	5. Powierzchnia przebudowanych dróg wewnętrznych.	m ²	300	protokół odbioru
	6. Powierzchnia wybudowanych chodników.	m ²	300	protokół odbioru
Rezultaty	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
	1. Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury społecznej.	osoba/rok	200	Czujniki rejestrujące. Pomiar przez administratora obiektu.
	2. Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury kulturalnej.	osoba/rok	200	Czujniki rejestrujące. Pomiar przez administratora obiektu.
	3. Liczba osób korzystających ze zmodernizowanego boiska.	osoba/rok	100	Czujniki rejestrujące. Pomiar przez administratora obiektu.
Projekty komplementarne	Rewitalizacja zabytku archeologicznego "OKOPEK".			

Lista A – Lista podstawowych projektów rewitalizacyjnych

Nr porządkowy	Nazwa projektu			Wnioskodawca/realizator	
3	Uporządkowanie i zagospodarowanie przestrzeni publicznej poprzez przebudowę obiektów sportowo – rekreacyjnych w celu przywrócenia funkcji użytkowych w miejscowości Obroki.			Gmina Wilkołaz	
Powiązanie z celami LPR			Cel strategiczny 1	Cel strategiczny 2	Cel strategiczny 3
	Powiązanie bezpośrednie		x		x
	Powiązanie pośrednie		x	x	x
Oddziaływanie projektu	Sfera społeczna	Sfera gospodarcza	Sfera środowiskowa	Sfera techniczna	Sfera funkcjonalno-przestrzenna
	x			x	x
Lokalizacja projektu	Adres			Umiejscowienie	
	Obroki, działka nr 265 o pow. 1,07 ha, 23-212 Wilkołaz			Obszar rewitalizacji	x
Ramy realizacji	Orientacyjna wartość projektu		Termin realizacji	Źródło finansowania	
	2 200 000,00		2018-2020	RPO WL 2014-2020 Działanie 13.4 Rewitalizacja obszarów wiejskich, budżet gminy.	
Opis problemu i pozytywne skutki, jakie przyniesie realizacja projektu	1. Brak miejsca spotkań dla dzieci, młodzieży w godzinach wolnych od zajęć lekcyjnych. 2. Brak miejsca dla dorosłych mieszkańców miejscowości Obroki do aktywizacji w celu organizacji różnych imprez rekreacyjno-sportowych oraz kultywujących miejscowe tradycje. 3. Niedostosowanie miejsca publicznego do potrzeb osób niepełnosprawnych. Realizacja projektu przyczyni się do stworzenia miejsca spotkań dla dzieci, młodzieży i dorosłych szczególnie w dniach wolnych od pracy i godzinach wolnych od zajęć edukacyjnych. Podczas tych spotkań dzieci i młodzież będą mogli spędzać czas z dala od rodzinnych problemów, natomiast poprzez aktywność fizyczną młody człowiek zaspokaja swoje potrzeby zabawy, odpoczynku, rozrywki oraz pośrednio wpływa na kształtowanie właściwych postaw oraz uspołeczniania się. Obiekt będzie pełnił także miejsce spotkań i realizacji lokalnych wydarzeń. Ponadto rewitalizacja obiektów sportowo-rekreacyjnych ma na celu aktywizację mieszkańców Obrok w celu organizacji przedsięwzięć rekreacyjno-sportowych i kultywujących lokalną kulturę i tradycję (miejscowość Obroki zamieszkiwali kiedyś Ludwika von Kleist oraz rodzina Dąbrowskich) mających bardzo duży wpływ na ich integrację i jakość życia.				
Cel ogólny projektu	Odnowa zdegradowanej przestrzeni (obszaru), głęboka przebudowa zdegradowanych obiektów i obszarów, ukierunkowana na rozwój infrastruktury sportowej i rekreacyjnej, poprawę jakości korzystania z przestrzeni, likwidację izolacji obszarów problemowych, poprawę jakości życia mieszkańców.				
Zakres realizowanych zadań	W ramach projektu przewiduje się przeprowadzenie następujących prac rewitalizacyjnych: - przebudowę boiska o nawierzchni trawiastej wraz z trybunami (1 trybuna dwurzędowa wyposażona w 80 szt. siedzisk sportowych PCV) oraz ustawieniem kompletu bramek z siatkami oraz wykonanie piłkochwyłów za liniami końcowymi boiska, wykonanie dwóch boksów zadaszeń dla zawodników z poliwegłanu, - przebudowę placu zabaw polegającą na montażu urządzeń, np. zestaw Wóz Strażacki, zestaw DaMa, huśtawki i bujaki; wykonaniu siłowni zewnętrznej, np. wiosła, ławka do ćwiczeń, motyl, pawilon siłowni zewnętrznej; wykonanie obiektów sportowo-rekreacyjnych, np. betonowy stolik rekreacyjny w wersji do gry w szachy i chińczyka z ławkami, betonowy stół do gry w Piłkarzyki, wykonanie obiektów komunalnych, np. metalowe ławki parkowe z oparciem, wykonanie stojaków				

	na rowery i betonowe kosze na śmieci, wykonanie alejek parkowych i nasadzeń, - wykonanie ogrodzenia całej działki siatką powleką na obrzeżach betonowych wraz z bramą wjazdową i bramką wejściową, - wykonanie kompletnego oświetlenia całego terenu lampami solarnymi LED na słupach stalowych posadowionych na fundamentach, - w celu zabezpieczenia bezpieczeństwa użytkowników części rekreacyjno-sportowej zostanie zamontowany system monitoringu wizyjnego, - przebudowa obiektu zostanie zaprojektowana i wykonana z myślą o potrzebach osób niepełnosprawnych, - przebudowa drogi gminnej Nr 108330L o długości 1500 m oraz drogi wewnętrznej o długości 200 m, - wykonanie chodnika o długości ok. 250 m.			
Planowane efekty projektu i uzasadnienie realizacji projektu	Realizacja projektu stworzy właściwe, bezpieczne miejsce rekreacji i odpoczynku mieszkańcom. Po realizacji projektu zostanie zatrudniona jedna osoba bezrobotna do utrzymania porządku, czystości na obiekcie podczas zajęć i różnorodnych imprez sportowo-kulturalnych.			
Produkty	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
	1. Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanym obszarze (boisko, plac zabaw i 2 drogi).	obiekt	4	Protokół odbioru.
	2. Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją (boisko - 4 000 m ² , plac zabaw - 400 m ²).	m ²	4 400	Protokół odbioru.
	3. Liczba obiektów dostosowanych dla osób niepełnosprawnych (boisko, plac zabaw).	obiekt	2	Protokół odbioru.
	4. Otwarta przestrzeń rekultywowana na obszarach wiejskich.	szt.	10 000	Protokół odbioru.
Rezultaty	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
	Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury społecznej (rekreacyjno-sportowych).	osoba/rok	1 500	Czujniki rejestrujące. Pomiar przez administratora obiektu.
Projekty komplementarne	„Od szkolenia do zatrudnienia – YEI”. „Aktywizacja, Integracja w OHP”. „Integracja - Aktywizacja w Gminie Wilkołaz”.			

Lista A – Lista podstawowych projektów rewitalizacyjnych

Nr porządkowy	Nazwa projektu			Wnioskodawca/realizator	
4	Modernizacja Ośrodka Zdrowia w Wilkołazie Pierwszym.			Gmina Wilkołaz	
Powiązanie z celami LPR			Cel strategiczny 1	Cel strategiczny 2	Cel strategiczny 3
	Powiązanie bezpośrednie		x	x	x
	Powiązanie pośrednie		x	x	x
Oddziaływanie projektu	Sfera społeczna	Sfera gospodarcza	Sfera środowiskowa	Sfera techniczna	Sfera funkcjonalno-przestrzenna
	x	x		x	x
Lokalizacja projektu	Adres			Umiejscowienie	
	Wilkołaz Pierwszy			Obszar rewitalizacji	x
Ramy realizacji	Orientacyjna wartość projektu	Termin realizacji		Źródło finansowania	
	300 000,00	2018-2019		RPO WL 2014-2020 Działanie 13.4 Rewitalizacja obszarów wiejskich, budżet gminy.	
Opis problemu i pozytywne skutki, jakie przyniesie realizacja projektu	Budynek docieplony jest jedynie z zewnątrz. Modernizacji wymagają pomieszczenia wewnętrzne. Projekt przyczyni się do redukcji negatywnych zjawisk społecznych. Stworzenie gabinetu specjalisty od uzależnień.				
Cel ogólny projektu	Poprawa dostępu do podstawowych usług społecznych.				
Zakres realizowanych zadań	- modernizacja pomieszczeń wewnętrznych w budynku ośrodka zdrowia, - wydzielenie gabinetu dla specjalisty z dziedziny psychologii i uzależnień.				
Planowane efekty projektu i uzasadnienie realizacji projektu	Na terenie gminy brak jest bezpośredniego dostępu do specjalisty od uzależnień.				
Produkty	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika	
	1. Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanym obszarze.	obiekt	1	Protokół odbioru.	
	2. Liczba obiektów dostosowanych dla osób niepełnosprawnych.	obiekt	1	Protokół odbioru.	
Rezultaty	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika	
	1. Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury społecznej (Ośrodka Zdrowia).	osoba/rok	500	Czujniki rejestrujące. Rejestry prowadzone przez administratora obiektu i OZ.	
	2. Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury społecznej (specjalista z dziedziny psychologii i uzależnień).	osoba/rok	30	Rejestry prowadzone przez administratora obiektu i OZ.	
Projekty komplementarne	„Od szkolenia do zatrudnienia – YEI” „Aktywizacja, Integracja w OHP” „Integracja - Aktywizacja w Gminie Wilkołaz”				

Nr porządkowy	Nazwa projektu			Wnioskodawca/realizator	
5	Rewitalizacja zabytku archeologicznego "OKOPEK".			Gmina Wilkołaz	
Powiązanie z celami LPR			Cel strategiczny 1	Cel strategiczny 2	Cel strategiczny 3
	Powiązanie bezpośrednie		x		x
	Powiązanie pośrednie		x		x
Oddziaływanie projektu	Sfera społeczna	Sfera gospodarcza	Sfera środowiskowa	Sfera techniczna	Sfera funkcjonalno-przestrzenna
	x			x	x
Lokalizacja projektu	Adres			Umiejscowienie	
	Zalesie			Obszar rewitalizacji	x
Ramy realizacji	Orientacyjna wartość projektu		Termin realizacji	Źródło finansowania	
	400 000,00		2018-2020	Fundusze zewnętrzne, budżet gminy.	
Opis problemu i pozytywne skutki, jakie przyniesie realizacja projektu	Zabytek archeologiczny zwany "Okopkiem" wpisany do rejestru zabytków województwa lubelskiego pod Nr C/8 wymaga dobrego oznakowania i drogi dojazdowej. Przyczyni się to do poprawy dostępu do zabytku i jego promocji, a pośrednio do wzmocnienia tożsamości lokalnej i integracji społecznej.				
Cel ogólny projektu	Zwiększenie dostępu do zabytku i zwiększenie atrakcyjności turystycznej gminy.				
Zakres realizowanych zadań	- wykonanie i zamontowanie tablicy informacyjnej, - przebudowa drogi dojazdowej (430 mb).				
Planowane efekty projektu i uzasadnienie realizacji projektu	Na terenie brak jest bazy turystycznej. Do "Okopka" prowadzi szlak turystyczny.				
Produkty	Nazwa wskaźnika		Jednostka miary	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
	1. Liczba wspartych obiektów zabytkowych zlokalizowanych na rewitalizowanym obszarze.		obiekt	1	Protokół odbioru.
	2. Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją.		m ²	500	Protokół odbioru.
	3. Otwarta przestrzeń rekultywowana na obszarach wiejskich.		m ²	500	Protokół odbioru.
Rezultaty	Nazwa wskaźnika		Jednostka miary	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
	1. Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury dziedzictwa naturalnego.		osoba/rok	200	Rejestry prowadzone przez administratora obiektu.
	2. Wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem miejscach należących do dziedzictwa naturalnego oraz stanowiących atrakcje turystyczne.		osoba/rok	150	Rejestry prowadzone przez administratora obiektu.
Projekty komplementarne	Przywrócenie funkcji ośrodka kultury budynku po byłej Szkole Podstawowej w Zalesiu.				

Nr porządkowy	Nazwa projektu			Wnioskodawca/realizator	
6	„Integracja - Aktywizacja w Gminie Wilkołaz”			OPS Wilkołaz, Gmina Wilkołaz	
Powiązanie z celami LPR			Cel strategiczny 1	Cel strategiczny 2	Cel strategiczny 3
	Powiązanie bezpośrednie		x	x	x
	Powiązanie pośrednie		x	x	x
Oddziaływanie projektu	Sfera społeczna	Sfera gospodarcza	Sfera środowiskowa	Sfera techniczna	Sfera funkcjonalno-przestrzenna
	x	x			
Lokalizacja projektu	Adres			Umiejscowienie	
	Wilkołaz Pierwszy, działka nr 49/2, obręb Wilkołaz Poduchowny			Obszar rewitalizacji	x
Ramy realizacji	Orientacyjna wartość projektu		Termin realizacji	Źródło finansowania	
	100 000,00		2018-2019	RPO WL 2014-2020 Działanie 11.1, budżet gminy.	
Opis problemu i pozytywne skutki, jakie przyniesie realizacja projektu	Ubóstwo, długotrwała lub ciężka choroba, bezrobocie, niepełnosprawność i bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych - stanowią najpoważniejsze problemy na terenie gminy Wilkołaz. Poważnym i złożonym problemem jest długotrwałe pozostawanie bez pracy (bezrobocie). Przyczyny tego problemu są bardzo złożone. Jest to nie tylko brak kwalifikacji zawodowych, mała aktywność zawodowa i przyzwyczajenie do obecnej sytuacji, niejednokrotnie wygodnictwo, gdyż systematyczne korzystanie ze świadczeń pomocy społecznej zniechęca do podejmowania pracy, co nie tylko przyczynia się do pogorszenia sytuacji materialnej ale wywiera także negatywne skutki w postaci dezintegracji rodziny oraz zwiększa ryzyko powstania zjawisk patologicznych w rodzinie. Statystyki dotyczące bezrobocia w znacznym stopniu zniekształcają faktyczny obraz zjawiska ze względu na duży stopień tzw. bezrobocia ukrytego oraz powszechności „pracy na czarno”.				
	Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Kraśniku wynika, iż na dzień 31.12.2016 r. zarejestrowanych było jako osoby bezrobotne ogółem 265 mieszkańców gminy w tym: 117 - kobiet, 148 – mężczyzn), Z prawem do zasiłku – tylko 11 osób. Wśród nich jest 75 osób długotrwałe bezrobotnych (tj. powyżej 24 miesięcy) co stanowi prawie 30% ogółu zarejestrowanych, co jest szczególnie niepokojące. Takie osoby są bardzo często klientami pomocy społecznej. W strukturze wiekowej bezrobotnych najwięcej jest bezrobotnych w wieku do 30 roku życia - 134 osób (ponad 50% ogółu bezrobotnych), powyżej 50 roku życia (44), i bezrobotnych posiadających co najmniej 1 dziecko w wieku do 6 roku życia (38). Według danych PUP najwyższe bezrobocie osiąga osoby bez kwalifikacji zawodowych (109), bez doświadczenia zawodowego (144), legitymujące się niskim lub nieadekwatnym do rynku pracy poziomem wykształcenia (policealne i średnie zawodowe - osób, zasadnicze zawodowe – 68 i gimnazjalne i podstawowe – 54). Należy też zwrócić uwagę, że podejmowana tzw. „praca na czarno” jest zwykle pracą sezonową, nie gwarantującą stabilności zawodowo-finansowej. Z drugiej zaś strony na terenie gminy Wilkołaz znajduje się też bardzo grupa mieszkańców, którzy w myśl przepisów nie kwalifikują się do zarejestrowania się jako bezrobotni z uwagi na posiadanie gruntów rolnych. Jednak ich rozdrobnienie, a także często występujące niekorzystne warunki atmosferyczne powodują znaczne obniżenie ich dochodów, które niejednokrotnie nie wystarczają na zaspokojenie podstawowych potrzeb rodziny. Podstawowym ograniczeniem tych osób jest brak wykształcenia, lub jego dezaktualizacja w stosunku do potrzeb rynku pracy. Osoby te są często klientami OPS, niezaradność tych osób bywa dziedziczna, przechodzi z pokolenia na pokolenie. Dodatkowo kobiety ze względu na sprawowanie opieki nad małymi dziećmi często wypadają z rynku pracy. Długotrwałe pozostawanie bez pracy powoduje zubożenie rodzin, niewiarę ich członków w siebie i możliwość zmian. Nie mają				

	oni motywacji i środków aby zdobyć lub podwyższyć swoje kwalifikacje. Brak wsparcia i pozostawienie ich bez pomocy utrwaliłoby w nich bierność i negatywnie wpłynęło na ich postawy życiowe. Negatywne przekonanie na temat siebie i swoich możliwości, skłonność do wycofywania się z jakiegokolwiek aktywności to kolejna bardzo istotna sprawa utrudniająca osobom niepracującym aktywizację zawodową. Skutkiem przedłużającego się bezrobocia i braku możliwości poprawy swojej sytuacji zawodowej jest izolacja społeczna, obniżenie poczucia własnej wartości, skłonności depresyjne, problemy z samodyscypliną, zaburzenia relacji rodzinnych i problemy wychowawcze z dziećmi, oraz obniżenie kondycji intelektualnej. Stany te mogą być przyczyną uzależnień, depresji, agresji, w konsekwencji prowadzić do marginalizacji rodziny. Dzięki projektowi możliwe będzie zatrzymanie społecznego wykluczenia, zapobieganie społecznej izolacji a także marginalizacji przyszłych mieszkańców lokali socjalnych oraz integracja społeczna i przygotowanie do podjęcia zatrudnienia przez aktywizowane osoby.			
Cel ogólny projektu	Wzrost integracji społecznej oraz poprawa dostępu do rynku pracy 20 osób wykluczonych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym na obszarach objętych działaniami rewitalizacyjnymi Gminy Wilkołaz.			
Zakres realizowanych zadań	1. Zawarcie 20 kontraktów socjalnych z uwzględnieniem diagnozy sytuacji problemowej, zasobów, potencjału, predyspozycji i potrzeb. W ramach kontraktu zostaną wykorzystane narzędzia aktywnej integracji z grupy: społecznej, edukacyjnej i zdrowotnej, zasiłki, stypendium szkoleniowe oraz praca socjalna. 2. Wyżywienie w trakcie zajęć. 3. Zwrot kosztu dojazdu na zajęcia. 4. Grupowe wsparcie psychologiczne w tym treningi i warsztaty, m.in.: warsztaty dla rodziców w zakresie nabycia prawidłowych umiejętności rodzicielskich, trening kompetencji i umiejętności społecznych i zawodowych. 5. Indywidualne wsparcie psychologiczne. 6. Zajęcia z zakresu zapobiegania depresji. 7. Warsztaty z zakresu kreowania własnego wizerunku – wizażu i dbałości o wygląd. 8. Współpraca z pracodawcami zmierzającymi do zapewnienia miejsc pracy osobom poszukującym zatrudnienia - zorganizowanie spotkania określenie aktualnej oferty pracy pomocnej przy wyborze kursu, szkolenia. 9. Współpraca z PUP w Kraśniku. 10. Szkolenia i kursy podnoszące kwalifikacje zawodowe zgodnie z oczekiwaniami i potrzebami osób uczestniczących w projekcie. 11. Indywidualne zajęcia z doradcą zawodowym. 12. Warsztaty aktywnego poszukiwania pracy. 13. Ubezpieczenia NNW uczestników projektu.			
Planowane efekty projektu i uzasadnienie realizacji projektu	Projekt przyczyni się do wzrostu integracji społecznej oraz poprawy dostępu do rynku pracy osób wykluczonych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym na terenie rewitalizowanym.			
Produkty	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
	1. Liczba osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym z terenów rewitalizowanych objętych wsparciem w programie.	osoba	20	1) listy obecności, 2) rejestr oświadczeń, 3) sprawozdanie z realizacji projektu.
	2. Liczba osób z niepełno-sprawnościami objętych wsparciem w programie.	osoba	2	1) listy obecności, 2) rejestr oświadczeń, 3) sprawozdanie z realizacji projektu.
Rezultaty	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
	Liczba osób, które uzyskały lub podwyższyły swoje kwalifikacje	osoba	20	Rejestr wydanych przez jednostkę

	zawodowe.			certyfikującą certyfikatów potwierdzających nabycie kwalifikacji.
	Liczba osób, które będą poszukiwać pracy po opuszczeniu programu.	osoba	7	Rejestr osób, które otrzymały ofertę pracy.
	Liczba osób, które podejmą zatrudnienie.	osoba	2	Rejestr osób, które podjęły zatrudnienie.
Projekty komplementarne	„Od szkolenia do zatrudnienia – YEI” „Aktywizacja, Integracja w OHP” „Integracja - Aktywizacja w Gminie Wilkołaz”			

Nr porządkowy	Nazwa projektu			Wnioskodawca/realizator	
7	„Aktywizacja, Integracja w OHP”			Lubelska Wojewódzka Komenda Ochotniczych Hufców Pracy	
Powiązanie z celami MPR			Cel strategiczny 1	Cel strategiczny 2	Cel strategiczny 3
	Powiązanie bezpośrednie		x	x	
	Powiązanie pośrednie				
Oddziaływanie projektu	Sfera społeczna	Sfera gospodarcza	Sfera środowiskowa	Sfera techniczna	Sfera funkcjonalno-przestrzenna
	x				
Lokalizacja projektu	Adres			Umiejscowienie	
	ul. Lubomelska 1-3, 20-072 Lublin, OSiW Radzyń Podlaski, ul. Lubelska 25			Obszar rewitalizacji	x
				Poza obszarem rewitalizacji	x
Ramy realizacji	Orientacyjna wartość projektu	Termin realizacji		Źródło finansowania	
	bezkosztowo dla gminy	od 2017-09-01 do 2018-06-30		RPO WL 11.1	
Opis problemu i pozytywne skutki, jakie przyniesie realizacja projektu	Analiza problemów społecznych obszaru rewitalizacji wykazała występowanie skumulowanych negatywnych czynników powodujących występowanie zjawiska wykluczenia społecznego. Zaliczyć do nich należy wysoki poziom przestępczości, alkoholizm, przemoc w rodzinie i ubóstwo, niepełnosprawność oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Na terenie całego miasta, w tym również na obszarze rewitalizacji spotkać można przypadki uzależnienia od pomocy społecznej, dziedziczenia biedy czy niekorzystnych postaw społecznych.				
Cel ogólny projektu	Celem projektu jest wzrost integracji społecznej oraz poprawa dostępu do rynku pracy 90 osób (40K i 50M) młodych osób w wieku 15 - 25 lat (2 osoby z Gminy Wilkołaz), zagrożonych wykluczeniem, poprzez realizację programu reintegracji społecznej i zawodowej, zakładającego indywidualną ścieżkę wsparcia dla każdego uczestnika projektu, która pozwoli zdobyć umiejętności społeczno - zawodowe służące odnalezieniu się na lokalnym rynku pracy do 30.06.2018 r. Głównym problemem młodzieży zagrożonej wykluczeniem jest brak zatrudnienia rodziców, brak kwalifikacji i korzystanie ze świadczeń pomocy społecznej, co pogłębia złe warunki materialne i zwiększa częstotliwość występowania ubóstwa.				
Zakres realizowanych zadań	Główne zadania, które będą realizowane w ramach projektu: 1. Indywidualny Plan Działania. 2. Wsparcie opiekuńczo-wychowawcze. 3. Program reintegracji społecznej. 4. Program reintegracji zawodowej.				
Planowane efekty projektu i uzasadnienie umieszczenia projektu na liście podstawowej	SYTUACJA PROBLEMOWA: Sytuacja uczestników OHP przedstawia się następująco: rodzice uczestników posiadają wyk. podst. (43%) lub zasadnicze zawodowe (36%). Trudna sytuacja finansowa i brak pracy ma duży wpływ na status życiowy młodzieży. 27% ankietowanych uczestników OHP zgłaszało problem nadużywania alkoholu przez rodziców. Inne problemy: pobyt ojca w więzieniu, przemoc w rodzinie. 48% ojców i matek jako główne źródło utrzymania wskazuje rentę, emeryturę/zasiłek/bez stałych środków do życia. Wybór grupy docelowej nastąpił poprzez dośw. oraz działalność statutową OHP. 60% UP to mężczyźni, ze względu na fakt, że oni częściej zgłaszają się do OHP. Wynika to z faktu, że potrzebują pracy, jako głowa rodziny. Kobiety często zostają młodymi matkami na utrzymaniu ojca dziecka lub państwa. Celem jest łamanie barier spowodowanych procesem wykluczenia oraz nierównością szans. Są to bariery ekonomiczne(brak pieniędzy na książki, dojazdy), przestrzenne (odległe wsie),społeczne i kulturowe (brak wzorców w domu rodzinnym), a także oświatowe (relacje nauczyciel - uczeń, zespół nauczycieli szkolnego związany z pochodzeniem). Często są one wzajemnie powiązane, tworząc całe związki przeszkód uniemożliwiających młodzieży ze środowisk defaworyzowanych edukację oraz znalezienie zatrudnienia. Dążenie do równości szans (zarówno kobiet jak i mężczyzn) w tym zakresie jest także związane z działalnością OHP. Wspierana jest również edukacja międzykulturowa, która pozwala młodzieży zrozumieć własne reakcje i postawy w konfrontacji z odmiennością, zarówno fizyczną jak				

	i kulturową. Niezmiennie ważne jest nauczanie młodzieży tzw. wykluczonej pojęcia tolerancji, wolnej od uprzedzeń i stereotypów. Podnoszenie ich świadomości dotyczącej bycia obywatelem Polski i Unii Europejskiej wymaga właściwych metod pracy wymagających różnych kanałów poznawczych. Projekt przyczyni się do zniwelowania przedstawionych barier, pomoże ukształtować postawę prospołeczną, stworzy warunki do uzupełnienia, bądź zdobycia wykształcenia, pokaże jak uchronić się przed uzależnieniami i innymi negatywnymi zjawiskami mogącymi zagrozić prawidłowemu rozwojowi psychofizycznemu. Z badań Eurostat 2012 wynika, że czynnikami, które najczęściej skłaniają do nauki/podnoszenia swoich kwalifikacji są: nieodpłatna nauka (29% Europejczyków (E), 40% Polaków (PL)); płacone za naukę (19%E, 18%PL); wzrost szansy na zdobycie zatrudnienia (18%E, 14%PL); dostępność kursów i szkoleń (10%E, 11%PL); Wynika to z barier, utrudniających naukę, m.in.: wysokich kosztów (25%E, 38%PL); braku motywacji (34%E, 26%PL); braku czasu (28%E, 20%PL); braku wiary we własne zdolności (19%E, 17%PL); znacznej odległości. od ośrodków szkoleniowych (15E, 19PL). Projekt jest również odpowiedzią na potrzeby osób młodych, chcących poznać właściwe wartości, ww. tym potrzeby osób dyskryminowanych ze względu na płeć, miejsce zamieszkania, niepełnoprawność, bądź statut społeczny, zrozumieć otaczający świat i otrzymać wsparcie, którego nie mogą dostać w swoich rodzinnych domach. Charakterystyka beneficjentów: Wsparciem w projekcie zostanie objętych łącznie 90 osób (40K, 50M), z czego 2 z Gminy Wilkołaz, O przyjęciu do OHP decydują określone kryteria: pochodzenie z rodziny dysfunkcyjnej, o niskim statusie materialnym, pochodzenie ze środowiska patolog, występowanie przemocy w rodzinie, opóźnienia w cyklu kształcenia, nie spełnianie obowiązku szkolnego. Pobyt w OHP jest szansą dopełnienia obowiązku szkolnego młodych ludzi, którzy nie zdołali ukończyć szkoły w podst. systemie edukacji.			
Produkty	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
	Liczba osób biernych zawodowo, nieuczestniczących w kształceniu lub szkoleniu objętych wsparciem w programie.	osoba	2	a) listy obecności podpisywane przez UP na 1.zajęciach (zad.1)(potwierdzające rozpoczęcie udziału w proj.); prow. przez doradcę b) rejestr (arkusz kalkul.) podpisanych oświadczeń zawieraj. podst. info o UP.
Rezultaty	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
	1. Liczba osób biernych zawodowo, które otrzymały ofertę pracy, kształcenia ustawicznego, przygotowania zawodowego lub stażu po opuszczeniu programu.	osoba	2	Rejestr osób, które otrzymały ofertę pracy, kształcenia ustawicznego, przygotowania zawodowego lub stażu po opuszczeniu programu.
	2. Liczba osób biernych zawodowo, uczestniczących w kształceniu/szkoleniu lub uzyskujących kwalifikacje lub pracujących (łącznie z pracującymi na własny rachunek) po opuszczeniu programu.	osoba	2	a) rejestr (arkusz kalkulacyjny) wydanych przez jednostkę certyfikującą certyfikatów potwierdzających nabycie kwalifikacji.
Projekty komplementarne	„Od szkolenia do zatrudnienia – YEI” „Aktywizacja, Integracja w OHP” „Integracja - Aktywizacja w Gminie Wilkołaz”			

Nr porządkowy	Nazwa projektu			Wnioskodawca/realizator	
8	„Od szkolenia do zatrudnienia – YEI”			Lubelska Wojewódzka Komenda Ochotniczych Hufców Pracy	
Powiązanie z celami LPR			Cel strategiczny 1	Cel strategiczny 2	Cel strategiczny 3
	Powiązanie bezpośrednie		x	x	
	Powiązanie pośrednie		x	x	
Oddziaływanie projektu	Sfera społeczna	Sfera gospodarcza	Sfera środowiskowa	Sfera techniczna	Sfera funkcjonalno-przestrzenna
	x	x			
Lokalizacja projektu	Adres			Umiejscowienie	
	ul. Lubomelska 1-3, 20-072 Lublin, OSiW Radzyń Podlaski, ul. Lubelska 25			Obszar rewitalizacji	x
				Poza obszarem rewitalizacji	x
Ramy realizacji	Orientacyjna wartość projektu		Termin realizacji		Źródło finansowania
	bezkosztowo dla gminy		1.09.2017 r. – 30.04.2018 r.		POWER 2014-2020, 1.3.2.
Opis problemu i pozytywne skutki, jakie przyniesie realizacja projektu	Analiza problemów społecznych obszaru rewitalizacji wykazała występowanie skumulowanych negatywnych czynników powodujących występowanie zjawiska wykluczenia społecznego. Zaliczyć do nich należy wysoki poziom przestępczości, alkoholizm, przemoc w rodzinie i ubóstwo, niepełnosprawność oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Na terenie całej gminy, a w szczególności na obszarze rewitalizacji spotkać można przypadki uzależnienia od pomocy społecznej, dziedziczenia biedy czy niekorzystnych postaw społecznych.				
Cel ogólny projektu	Zwiększenie możliwości zatrudnienia osób młodych do 24 roku życia bez pracy, w tym w szczególności osób, które nie uczestniczą w kształceniu i szkoleniu (tzw. młodzież NEET).				
Zakres realizowanych zadań	Wsparcie przewidziane dla grupy projektowej I i II:				
	1. Opieka wychowawców. 2. Ubezpieczenie NNW. 3. Wyżywienie w trakcie zajęć. 4. Zwrot kosztów dojazdów na zajęcia. 5. Grupowe wsparcie psychologiczne – treningi i warsztaty. 6. Indywidualne wsparcie psychologiczne. 7. Zajęcia z zakresu zapobiegania depresji wśród młodzieży. 8. Indywidualne zajęcia z doradcą zawodowym. 9. Warsztaty aktywnego poszukiwania pracy. 10. Kursy językowe. 11. Kursy ECDL.				
	Wsparcie przewidziane tylko dla I grupy:				
	1. Warsztaty wyrównawcze z przedmiotów szkolnych. 2. Konkurs z nagrodami związany ze wsparciem udzielanym w ramach projektu. 3. Podstawowy kurs komputerowy.				
Zakres realizowanych zadań	Wsparcie przewidziane tylko dla II grupy:				
	1. Grupowe zajęcia z doradcą zawodowym. 2. Kursy zawodowe. 3. Kursy prawa jazdy kat. B. 4. Warsztaty z zakresu kreowania wizerunku połączone z usługą stylisty wraz z metamorfozą. 5. Warsztaty przygotowujące do usamodzielnienia się – zajęcia w trzech modułach (I warsztaty z tworzenia i zarządzania domowym budżetem, II kontakty z instytucjami i urzędami publicznymi, III prawo pracy, podatki). 6. Indywidualne pośrednictwo pracy/pośrednictwo w zakresie organizacji staży zawodowych. 7. Coaching zawodowy – zajęcia grupowe np. po 5 osób (zwiększenie samooceny i samoakceptacji, automotywacja, asertywność, kreatywność).				

	8. Staże zawodowe (3 mies.). 9. Wyposażenie stanowiska pracy u pracodawcy w związku z odbywanym przez uczestnika stażem. 10. Stypendium stażowe, stypendium szkoleniowe. 11. Refundacja kosztów opieki nad dzieckiem lub osobą zależną			
Uzasadnienie potrzeby realizacji projektu i umieszczenia projektu na liście podstawowej	Zwiększenie możliwości zatrudnienia osób młodych do 24 roku życia bez pracy, w tym w szczególności osób, z grup defaworyzowanych. Zostały określone główne grupy defaworyzowane oraz przyczyny wykluczenia na obszarze Gminy Wilkołaz. Główne grupy defaworyzowane to: osoby bezrobotne, młodzież, osoby samotnie wychowujące dzieci, rodziny z dysfunkcjami (w tym w wyniku wyjazdu do pracy za granicą jednego z rodziców), osoby starsze, niepełnosprawne oraz osoby o niskich kwalifikacjach, a także osoby i rodziny dotknięte patologiami. Przyczyny wykluczenia to: – ubóstwo (poczucie ubóstwa): rozwarstwienie społeczne związane z brakiem pracy i niskimi dochodami, nierozwiązane problemy starości (opieka zdrowotna, samotność, bezradność), brak integracji (spędzanie czasu przed komputerem, otoczenie multimediami, brak działań międzypokoleniowych, upadek autorytetów, brak identyfikacji ze społecznością), – bezradność (marazm, brak chęci do samorozwoju), – niewydolność opiekuńczo-wychowawcza, – bierność: wynik szeregu niepowodzeń, poczucie bezsensu, brak wiary, że może być lepiej, – przemoc: brak rozmów, zła komunikacja, frustracja, problemy rodzinne, – niewłaściwe zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży: nieodpowiednie osoby prowadzące, brak systemowej pracy, brak konsultacji z zainteresowanymi, niedostosowanie ofert, brak finansów, brak liderów, – niska samoocena: kompleksy, niepowodzenia, nawarstwianie problemów, brak poczucia miłości, sposób wychowania, – uzależnienia od środków psychoaktywnych, alkoholu: szukanie wrażeń, szukanie akceptacji otoczenia, promocja alkoholu, – brak profilaktyki, zmiana postrzegania wzorców spożywania piwa, przyzwolenie otoczenia, bezrobocie. Charakterystyka beneficjentów: I grupa (15-17 lat) - to osoby znajdujące się w szczególnie niekorzystnej sytuacji, które posiadają wykształcenie na poziomie szkoły podstawowej lub gimnazjum, zaniedbujące obowiązek szkolny – wykazujące słabe wyniki w nauce i dużą absencję na zajęciach szkolnych, a przez to zagrożone wykluczeniem społecznym. Celem projektu będzie udzielenie tym osobom wsparcia prowadzącego do podjęcia nauki lub szkolenia, nabycia kwalifikacji oraz nabycia elementarnych kompetencji społecznych. II grupa (18-24 lata) - to osoby pozostające bez zatrudnienia, nieuczące się, których ograniczenia materialne i środowiskowe, a także brak kwalifikacji zawodowych, zbyt niskie kwalifikacje zawodowe lub kwalifikacje zawodowe niedostosowane do potrzeb rynku pracy oraz brak doświadczenia zawodowego i wiedzy na temat skutecznych metod poszukiwania pracy utrudniają samodzielne nabycie umiejętności umożliwiających wejście na rynek pracy i gwarantujących udany start życiowy.			
Produkty	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
	1. Liczba osób biernych zawodowo, nieuczestniczących w kształceniu lub szkoleniu objętych wsparciem w programie.	osoba	2	a) listy obecności podpisywane przez UP na 1.zajęciach (zad.1)(potwierdzające rozpoczęcie udziału w projekcie) prowadzone przez doradcę b)rejestr (arkusz kalkul.) podpisanych oświadczeń zawieraj. podst. informacje o UP

	2. Liczba osób poniżej 30 lat z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie.	osoba	1	a) listy obecności podpisywane przez UP na 1.zajęciach (zad.1)(potwierdzające rozpoczęcie udziału w projekcie), prowadzonym przez doradcę b)rejestr (arkusz kalkul.) podpisanych oświadczeń zawieraj. podst. informacje o UP
Rezultaty	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
	1. Liczba osób biernych zawodowo nieuczęstniczących w kształceniu lub szkoleniu, które otrzymały ofertę pracy, kształcenia ustawicznego, przygotowania zawodowego lub stażu po opuszczeniu programu.	osoba	2	Rejestr osób, które otrzymały ofertę pracy, kształcenia ustawicznego, przygotowania zawodowego lub stażu po opuszczeniu programu.
	2. Liczba osób biernych zawodowo nieuczęstniczących w kształceniu lub szkoleniu, uczestniczących w kształceniu/szkoleniu lub uzyskujących kwalifikacje lub pracujących (łącznie z pracującymi na własny rachunek) po opuszczeniu programu.	osoba	2	a)rejestr (arkusz kalkulacyjny) wydanych przez jednostkę certyfikującą certyfikatów potwierdzających nabycie kwalifikacji.
	3. Liczba osób biernych zawodowo nieuczęstniczących w kształceniu lub szkoleniu, które ukończyły interwencję wspieraną w ramach Inicjatywy na rzecz zatrudnienia ludzi młodych.	osoba	2	Rejestr osób, które ukończyły interwencję wspieraną w ramach Inicjatywy na rzecz zatrudnienia ludzi młodych.
Projekty komplementarne	„Od szkolenia do zatrudnienia – YEI” „Aktywizacja, Integracja w OHP” „Integracja - Aktywizacja w Gminie Wilkołaz”			

3.2. Charakterystyka pozostałych rodzajów projektów rewitalizacyjnych

Projekty wyszczególnione na liście podstawowych projektów rewitalizacyjnych stanowią odpowiedź na problemy zdiagnozowane na obszarze rewitalizacji. Projekty te są wynikiem pracy interesariuszy procesu rewitalizacji. Projekty zostały wypracowane podczas otwartych spotkań konsultacyjnych poprzedzonych naborem przedsięwzięć i stanowią komplementarną całość. Projekty zawarte w LPR zostały zaplanowane do realizacji w latach 2017-2023. Jednak w celu realizacji celów i wizji procesu rewitalizacji ważne jest także określenie dodatkowych (dopuszczalnych) projektów rewitalizacyjnych.

Lista B – Lista pozostałych projektów rewitalizacyjnych

Nr porządkowy	Nazwa projektu			Wnioskodawca/realizator	
1	Rewitalizacja terenu wokół szkoły podstawowej.			Gmina Wilkołaz	
Powiązanie z celami LPR			Cel strategiczny 1	Cel strategiczny 2	Cel strategiczny 3
	Powiązanie bezpośrednie		x		x
	Powiązanie pośrednie		x		x
Oddziaływanie projektu	Sfera społeczna	Sfera gospodarcza	Sfera środowiskowa	Sfera techniczna	Sfera funkcjonalno-przestrzenna
	x				x
Lokalizacja projektu	Adres			Umiejscowienie	
	Wilkołaz Pierwszy			Obszar rewitalizacji	x
Ramy realizacji	Orientacyjna wartość projektu	Termin realizacji		Źródło finansowania	
	500 000,00	2018-2020		RPO WL 2014-2020 Działanie 13.4 Rewitalizacja obszarów wiejskich, budżet gminy.	
Opis problemu i pozytywne skutki, jakie przyniesie realizacja projektu	Teren wokół szkoły jest zdegradowany. Alejki wykonane są z nawierzchni bitumicznej. Podczas wysokich temperatur powietrza masa bitumiczna rozmiękła i wydziela nieprzyjemny zapach. Na tym samym terenie znajduje się zniszczone boisko zewnętrzne. Projekt przyczyni się redukcji negatywnych zjawisk społecznych, integracji społeczeństwa. Pozwoli także młodzieży szkolnej wskazać właściwe wzorce zachowań.				
Cel ogólny projektu	Poprawa estetyki przestrzeni publicznej i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.				
Zakres realizowanych zadań	1) rewitalizacja terenu przed budynkiem szkolnym, poprzez: - wykonanie nowych nawierzchni na alejkach, - ustawienie ławek parkowych, - uzupełnienie nasadzeń, 2) Przebudowa boiska zewnętrznego i dostosowanie go do obecnie obowiązujących standardów, 3) Wykonanie nowego ogrodzenia działki szkolnej, 4) Wykonanie nowej nawierzchni drogi wewnętrznej.				
Planowane efekty projektu i uzasadnienie realizacji projektu	Szkoła w Wilkołazie jest placówką skupiającą młodzież szkolną z terenu gminy. Poprawiając estetykę otoczenia wskazane zostaną młodzieży właściwe wzorce dbania o przestrzeń publiczną. Przebudowane boisko pozwoli na zwiększenie liczby zajęć sportowych dla młodzieży, co przyczyni się do redukcji negatywnych zjawisk społecznych.				
Produkty	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika	
	1. Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanym obszarze (teren wokół szkoły, droga wewnętrzna, boisko).	obiekt	3	Protokół odbioru.	
	2. Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją.	m ²	6 000	Protokół odbioru.	
	3. Otwarta przestrzeń rekultywowana na obszarach wiejskich.	m ²	6 000	Protokół odbioru.	
Rezultaty	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika	
	Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury społecznej (boisko szkolne)	osoba/rok	200	Rejestry prowadzone przez administratora obiektu.	

2	Modernizacja budynku remizy OSP na potrzeby świetlicy wiejskiej.			Gmina Wilkołaz	
Powiązanie z celami LPR			Cel strategiczny 1	Cel strategiczny 2	Cel strategiczny 3
	Powiązanie bezpośrednie		x		x
	Powiązanie pośrednie		x		x
Oddziaływanie projektu	Sfera społeczna	Sfera gospodarcza	Sfera środowiskowa	Sfera techniczna	Sfera funkcjonalno-przestrzenna
	x			x	x
Lokalizacja projektu	Adres			Umiejscowienie	
	Zalesie			Obszar rewitalizacji	x
Ramy realizacji	Orientacyjna wartość projektu	Termin realizacji		Źródło finansowania	
	500 000,00	2018-2020		RPO WL 2014-2020 Działanie 13.4 Rewitalizacja obszarów wiejskich, budżet gminy, LGD, sponsorzy, Funduszu Sołeckiego, budżet gminy.	
Opis problemu i pozytywne skutki, jakie przyniesie realizacja projektu	Budynek remizy OSP w Zalesiu jest w złym stanie technicznym. Brak jest ogrzewania, do wymiany jest instalacja elektryczna. Budynek wymaga także kompleksowej termomodernizacji. Rewaloryzacja budynku spowoduje przystosowanie jego wnętrza na cele rozwoju kultury.				
Cel ogólny projektu	Przywrócenie właściwego stanu obiektu infrastruktury kultury i jego funkcji kulturalnej, co przyczyni się do redukcji negatywnych zjawisk społecznych.				
Zakres realizowanych zadań	- zmiana pokrycia dachowego, - wykonanie instalacji c.o., - remont instalacji elektrycznej, - wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, - docieplenie ścian i stropów, - malowanie wewnętrzne i zewnętrzne, - modernizacja instalacji wod.-kan. - zakup wyposażenia.				
Planowane efekty projektu i uzasadnienie realizacji projektu	W miejscowości Zalesie brakuje dobrze przygotowanego i zorganizowanego miejsca, gdzie społeczność lokalna (mieszkańcy obszaru rewitalizacji, mieszkańcy gminy, podopieczni OSP, seniorzy, młodzież, kobiety) mogłaby się spotykać. Ze zrewitalizowanego budynku świetlicy będą korzystać mieszkańcy miejscowości, którzy planują ożywić świetlicę, która po modernizacji będzie centrum kulturalnym i społecznym obszaru rewitalizacji. Planuje się organizację kursów zawodowych dla kobiet i mężczyzn. Mieszkańcy chcą też dbać o zdrowie i kondycję fizyczną poprzez organizację zajęć aerobiku i zumbi oraz organizacji zajęć rehabilitacyjnych dla seniorów. W tym celu zostanie zakupiony sprzęt do ćwiczeń i małej siłowni. Planuje się organizację jasełek, dni babci, dziadka i innych wydarzeń okolicznościowych. Mieszkańcy zgłosili także pomysły takie jak: - zajęcia integracyjno-aktywizujące dla seniorów, 2-3 razy w miesiącu - zajęcia świetlicowe dla młodzieży, 1-2 razy w tygodniu popołudniu, z grami i różnymi zajęciami tematycznymi, - warsztaty dla młodych mam z dziećmi do 3 roku życia, 1-2 razy w miesiącu.				
Produkty	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika	
	1. Liczba wspartych obiektów infrastruktury kulturalnej zlokalizowanych na rewitalizowanym obszarze.	obiekt	1	Protokół odbioru.	

	2. Liczba obiektów dostosowanych dla osób niepełnosprawnych.	obiekt	1	Protokół odbioru.
Rezultaty	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
	Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury kulturalnej.	osoba/rok	100	Rejestry prowadzone przez administratora obiektu.

3	Przebudowa istniejącego budynku gospodarczego ze zmianą sposobu użytkowania na PSZOK.			Gmina Wilkołaz	
Powiązanie z celami LPR			Cel strategiczny 1	Cel strategiczny 2	Cel strategiczny 3
	Powiązanie bezpośrednie		x		x
	Powiązanie pośrednie		x		x
Oddziaływanie projektu	Sfera społeczna	Sfera gospodarcza	Sfera środowiskowa	Sfera techniczna	Sfera funkcjonalno-przestrzenna
	x		x	x	x
Lokalizacja projektu	Adres			Umiejscowienie	
	Zalesie			Obszar rewitalizacji	x
Ramy realizacji	Orientacyjna wartość projektu	Termin realizacji		Źródło finansowania	
	60 000,00	2018-2020		Fundusze zewnętrzne, budżet gminy.	
Opis problemu i pozytywne skutki, jakie przyniesie realizacja projektu	Budynek, w którym planowane jest umiejscowienie PSZOK, jest w złym stanie technicznym. Wymienione zostało tylko w pokrycie dachowe. Realizacja projektu zredukuje negatywne zjawiska społeczne i środowiskowe i wprowadzi właściwe wzorce zachowań w zakresie gospodarki odpadami.				
Cel ogólny projektu	Poprawa jakości środowiska naturalnego i estetyki przestrzeni publicznej.				
Zakres realizowanych zadań	- wymiana drewnianych bram na stalowe, naprawa słupów żelbetonowych, - wykonanie posadzki cementowej w budynku, - utwardzenie dojazdów i placów manewrowych, - zagospodarowanie terenu zielonego, - wykonanie przyłącza energetycznego, - wykonanie ścieżki edukacyjnej.				
Planowane efekty projektu i uzasadnienie realizacji projektu	Zgodnie z ustawą o utrzymaniu czystości i porządku, gmina musi posiadać PSZOK.				
Produkty	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika	
	Liczba wspartych obiektów infrastruktury społecznej zlokalizowanych na rewitalizowanym obszarze (PSZOK i ścieżka edukacyjna).	obiekt	2	Protokół odbioru.	
Rezultaty	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika	
	Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury społecznej.	osoba/rok	180	Rejestry prowadzone przez administratora obiektu.	

Nr porządkowy	Nazwa projektu			Wnioskodawca/realizator	
4	Zagospodarowanie terenu wokół budynku administracyjnego Urzędu Gminy i świetlicy wiejskiej w Wilkołazie Pierwszym.			Gmina Wilkołaz	
Powiązanie z celami LPR			Cel strategiczny 1	Cel strategiczny 2	Cel strategiczny 3
	Powiązanie bezpośrednie		x		x
	Powiązanie pośrednie		x		x
Oddziaływanie projektu	Sfera społeczna	Sfera gospodarcza	Sfera środowiskowa	Sfera techniczna	Sfera funkcjonalno-przestrzenna
	x			x	x
Lokalizacja projektu	Adres			Umiejscowienie	
	Wilkołaz Pierwszy			Obszar rewitalizacji	x
Ramy realizacji	Orientacyjna wartość projektu	Termin realizacji		Źródło finansowania	
	200 000,00	2018-2019		RPO WL 2014-2020 Działanie 13.4 Rewitalizacja obszarów wiejskich, budżet gminy.	
Opis problemu i pozytywne skutki, jakie przyniesie realizacja projektu	Teren wokół budynku Urzędu Gminy nie był modernizowany od czasu budowy. Teren przed remizą posiada nawierzchnię bitumiczną oraz stary zardzewiały płot. Przedsięwzięcie przyczyni się do integracji społeczeństwa.				
Cel ogólny projektu	Poprawa estetyki przestrzeni publicznej.				
Zakres realizowanych zadań	- wykonanie nowej nawierzchni przed budynkami, - wykonanie nowego ogrodzenia, - modernizacja nawierzchni drogi wewnętrznej i dojazdowej.				
Planowane efekty projektu i uzasadnienie realizacji projektu	Wykonanie nawierzchni placu przed budynkiem oraz modernizacja drogi (ok. 200 mb) przyczynią się do zwiększenia liczby wydarzeń kulturalnych organizowanych w budynku świetlicy wiejskiej. Przyczyni się także do redukcji negatywnych zjawisk społecznych.				
Produkty	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika	
	1. Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanym obszarze (droga i nawierzchnia przed budynkiem).	obiekt	2	Protokół odbioru.	
	2. Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją.	m ²	6 000	Protokół odbioru.	
	3. Otwarta przestrzeń rekultywowana na obszarach wiejskich.	m ²	6 000	Protokół odbioru.	
Rezultaty	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika	
	Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury społecznej i kulturalnej (świetlicy).	osoba/rok	300	Czujniki rejestrujące. Pomiar przez administratora obiektu.	

Tabela 73. Harmonogram realizacji projektów rewitalizacyjnych.

L.p.	Nazwa projektu rewitalizacyjnego	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
PODSTAWOWE PROJEKTY REWITALIZACYJNE								
1.	Modernizacja budynku w centrum Wilkołaz Pierwszego na cele społeczne wraz z zagospodarowaniem przyległego terenu.							
2.	Przywrócenie funkcji ośrodka kultury budynku po byłej Szkole Podstawowej w Zalesiu.							
3.	Uporządkowanie i zagospodarowanie przestrzeni publicznej poprzez przebudowę obiektów sportowo – rekreacyjnych w celu przywrócenia funkcji użytkowych.							
4.	Modernizacja Ośrodka Zdrowia w Wilkołazie Pierwszym.							
5.	Rewitalizacja zabytku archeologicznego "OKOPEK".							
6.	„Integracja - Aktywizacja w Gminie Wilkołaz”							
7.	„Aktywizacja, Integracja w OHP”							
8.	„Od szkolenia do zatrudnienia – YEI”							
DODATKOWE PROJEKTY REWITALIZACYJNE								
1.	Rewitalizacja terenu wokół szkoły podstawowej.							
2.	Modernizacja budynku remizy OSP na potrzeby świetlicy wiejskiej.							
3.	Przebudowa istniejącego budynku gospodarczego ze zmianą sposobu użytkowania na PSZOK.							
4.	Zagospodarowanie terenu wokół budynku administracyjnego Urzędu Gminy i świetlicy wiejskiej w Wilkołazie Pierwszym.							

Źródło: Opracowanie własne.

Kolejność realizacji zidentyfikowanych projektów rewitalizacyjnych wynika z logicznej konsekwencji wprowadzonych zmian w obszarze rewitalizacji. Tam gdzie istnieje konieczność w pierwszej kolejności realizowane będą projekty inwestycyjne, których efekty w formie udostępnionej powierzchni lub wyposażenia mogą zostać wykorzystane podczas realizacji projektów miękkich. Część projektów społecznych będzie realizowana niezależnie od projektów infrastrukturalnych na bazie dostępnej infrastruktury na obszarze rewitalizacji. Na kolejność realizacji projektów wpływ będzie mieć również rozwiązanie najbardziej naglących potrzeb obszaru rewitalizacji.

Podstawowe projekty rewitalizacyjne pozwolą uruchomić inne działania i projekty rewitalizacyjne.

Powyższy katalog projektów nie jest zamknięty, nabór projektów do Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023 jest ciągły.

Na podstronie strony internetowej Gminy Wilkołaz <http://www.wilkolaz.pl/?c=mdTresc-cmPokaz-295> i w niniejszym opracowaniu (Załączniki) zamieszczona została fiszka zgłoszenia projektu rewitalizacyjnego. Wójt Gminy Wilkołaz wraz ze Społeczną Radą ds. Rewitalizacji będzie podejmował decyzje o włączeniu zaproponowanego projektu zgodnie z postępowaniem opisanym w rozdziale 4. System realizacji (wdrażania), w tym monitoring skuteczności działań oraz sposób modyfikacji LPR, IV. CZĘŚĆ WDROŻENIOWO-EWALUACYJNA.

IV. CZĘŚĆ WDROŻENIOWO-EWALUACYJNA

1. Mechanizmy integrowania działań rewitalizacyjnych oraz ich komplementarność

Komplementarność jest istotnym elementem Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wilkołaz. Zapewnienie powiązań pomiędzy konkretnymi projektami skutkować może lepszym i bardziej efektywnym wykorzystaniem środków finansowych przeznaczonych na rewitalizację.

Zgodnie z zapisami *Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020* wymogiem niezbędnym przy opracowaniu programów rewitalizacji jest konieczność zapewnienia komplementarności w następujących aspektach: problemowym, przestrzennym, proceduralno-instytucjonalnym, międzyokresowym i źródeł finansowania.

1.1. Komplementarność problemowa

Zgodnie z *Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020* komplementarność problemowa oznacza konieczność realizacji działań rewitalizacyjnych, które będą się wzajemnie dopełniały tematycznie i będą miały oddziaływanie na obszar we wszystkich niezbędnych aspektach (społecznym, technicznym, środowiskowym oraz przestrzenno-funkcjonalnym). Komplementarność problemowa została zachowana poprzez:

- opis powiązań LPR z dokumentami strategicznymi gminy,
- wizję stanu obszaru po zrealizowaniu Lokalnego Programu Rewitalizacji,
- cele rewitalizacji w układzie hierarchicznym wraz z kierunkami działań,
- planowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne, wraz z ich opisami zawierającymi w odniesieniu do każdego przedsięwzięcia: nazwę i wskazanie podmiotów je realizujących, powiązanie z celami LPR, oddziaływanie na sferę społeczną, gospodarczą, środowiskową, techniczną i funkcjonalno-przemysłową, lokalizację przedsięwzięcia, zakres realizowanych zadań, szacowaną wartość, prognozowane produkty i rezultaty wraz ze sposobem ich oceny oraz przedsięwzięcia komplementarne,
- charakterystykę pozostałych typów dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, realizujących kierunki działań,
- mechanizmy zapewnienia komplementarności – zarówno pomiędzy rodzajami przedsięwzięć rewitalizacyjnych, różnymi rodzajami podmiotów je realizujących, jak i pomiędzy różnymi źródłami ich finansowania – są opisane w tym rozdziale 1 i jego kolejnych podrozdziałach.

Przedsięwzięcia rewitalizacyjne LPR są komplementarne na poziomie ogólnym (dopełniania się rodzajami). Wzajemne dopełnianie się poszczególnych przedsięwzięć z listy szczegółowej zostanie zapewnione na poziomie aplikowania o środki UE, gdzie kryterium dopełniania się

z innymi przedsięwzięciami lub tworzenia z nimi pozytywnej synergii będzie kryterium dostępu, a sfinansowanie przedsięwzięcia niepowiązanego komplementarnie z innymi będzie niemożliwe. Należy zaznaczyć że: przyjęto zasadę, że komplementarność problemowa występuje jeżeli jest wykazane dopełnianie się przedsięwzięć w zakresie przeciwdziałania, co najmniej jednemu problemowi społecznemu i co najmniej jednemu innemu, niż problem społeczny. Jednocześnie komplementarność problemowa została zapewniona w trakcie prac nad poszczególnymi projektami, które tworzą koherentną, spójną interwencję rewitalizacyjną odzwierciedlającą problemy wskazane w diagnozie.

1.2. Komplementarność przestrzenna

Komplementarność przestrzenna w LPR opiera się przede wszystkim na wyborze projektów, które będą realizowane na obszarze rewitalizacji. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego i na tej podstawie określenie obszaru rewitalizacji oparte zostało o analizę wskaźnikową oraz przeprowadzone konsultacje społeczne.

Wszystkie podstawowe projekty rewitalizacyjne skupiają się na jednym obszarze rewitalizacji i są z nim ściśle powiązane, jednocześnie stanowiąc odpowiedź na główne problemy tego terenu.

Dzięki realizacji zakładanych przedsięwzięć, pozytywne skutki widoczne będą na całym obszarze, ponieważ wiele z nich dotyczy działań podejmowanych dla miejsc lub obiektów użyteczności publicznej, przez co korzystać z nich będą mogli głównie mieszkańcy obszaru, ale także całej gminy, jak i osoby odwiedzające Gminę Wilkołaz. Realizacja ich w przyjętej formule będzie zapobiegać przenoszeniu się różnych problemów na dalsze obszary gminy.

Wszystkie przedsięwzięcia zawarte w LPR będą realizowane w takim zakresie, by wzajemnie dopełniały się.

Ich realizacja będzie zapobiegać przenoszeniu się problemów społecznych na dalsze obszary miasta, ponieważ ich rozwiązanie jest planowane na obszarze zamieszkania osób dotkniętych sytuacją kryzysową. Powiązania pomiędzy projektami zostały wskazane w każdej fiszce przedsięwzięcia rewitalizacyjnego w wierszu „Przedsięwzięcia komplementarne”.

Wybrane do realizacji przedsięwzięcia rewitalizacyjne są ze sobą wzajemnie powiązane, a także wzajemnie się dopełniają. Zadania infrastrukturalne, związane, m.in.: Modernizacja budynku w centrum Wilkołaz Pierwszego na cele społeczne wraz z zagospodarowaniem przyległego terenu, Przywrócenie funkcji ośrodka kultury budynku po byłej Szkole Podstawowej w Zalesiu, Uporządkowanie i zagospodarowanie przestrzeni publicznej poprzez przebudowę obiektów sportowo – rekreacyjnych w celu przywrócenia funkcji użytkowych, Modernizacja Ośrodka Zdrowia w Wilkołazie Pierwszym - zakładają prowadzenie tam działań o charakterze społecznym (społecznym, kulturalnym, integracyjnym, aktywizującym mieszkańców).

Najważniejsze wydarzenia i działania realizowane w Gminie Wilkołaz odbywające się cyklicznie od wielu lat na bazie ww. obiektów i terenów to:

1. Dożynki Gminno-Parafialne.
2. Festyn Rodzinny.
3. Zawody Strażackie.
4. Grant Prix Wilkołaza w Warcabach 100-polowych.
5. Otwarte Mistrzostwa Powiatu Kraśnickiego w Warcabach 100-polowych.
6. Mistrzostwa Szachowe Powiatu Kraśnickiego.
7. Memoriał Kolarski im. Józefa Kłoca.
8. Występy Młodzieżowej Orkiestry Dętej.

Równocześnie zadania zostały przewidziane w taki sposób, aby przeciwdziałały jednocześnie problemom w różnych sferach. Modernizacja budynku w centrum Wilkołaz Pierwszego na cele społeczne wraz z zagospodarowaniem przyległego terenu - oddziaływać będzie na sferę społeczną, przestrzenno-funkcjonalną i techniczną. Podobnie Przywrócenie funkcji ośrodka kultury budynku po byłej Szkole Podstawowej w Zalesiu, którego oddziaływanie będzie w sferze funkcjonalno-przestrzennej, społecznej i technicznej.

Działania rewitalizacyjne związane z modernizacją infrastruktury technicznej służą zarówno poprawie jakości życia mieszkańców, zwiększeniu ładunku przestrzennego, jak również będą miały pozytywny wpływ na poprawę jakości środowiska naturalnego.

Podstawowe projekty rewitalizacyjne pozwalają na uruchomienie innych działań i projektów. Będą stanowić bazę do inicjowania przedsięwzięć społecznych, gospodarczych i kulturalnych zaplanowanych w ramach przedmiotowego LPR. Jednocześnie kluczowe projekty rewitalizacyjne pozwolą uruchomić inne działania i przedsięwzięcia wykraczające poza dotychczas zdefiniowane obszary problemowe, m.in. z obszaru turystyki.

Dodatkowo w celu wykazania komplementarności karty planowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych zawierają prognozowane rezultaty. Natomiast lista planowanych projektów rewitalizacyjnych zawiera informację na temat oddziaływania zadania w odniesieniu do pięciu sfer. Będzie to przeciwdziałało fragmentaryzacji zadań, a rewitalizacja uzyska kompleksowy charakter.

Zaplanowane działania rewitalizacyjne będą realizowane na całym obszarze rewitalizacji, tym samym interwencja nie ma doraźnego, punktowego charakteru. Tym samym, integracja przestrzenna to jedno z podstawowych celów interwencji rewitalizacyjnej.

1.3. Komplementarność źródeł finansowania

Przedsięwzięcia realizowane w ramach LPR będą finansowane z różnych źródeł: środków publicznych oraz prywatnych. Jednocześnie zaplanowano finansowanie poszczególnych przedsięwzięć zgodnie z zasadą dodatkowości, przy wykorzystaniu środków z funduszy strukturalnych oraz programów krajowych, taki montaż finansowy uwzględnia różne metody

pozyskiwania środków finansowych. Jako szczególnie ważne uznać należy zaangażowanie środków prywatnych: organizacji pozarządowych i przedsiębiorstw. Pozwolą one na zwiększenie efektywności zaangażowanych środków publicznych, przekładając się na stopień osiągnięcia celów LPR.

LPR obejmuje przedsięwzięcia rewitalizacyjne, które będą finansowane lub współfinansowane z różnych źródeł publicznych i prywatnych, w tym w szczególności z:

- Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego,
- Europejskiego Funduszu Społecznego,
- Funduszu Spójności,
- Budżetu Gminy Wilkołaz,
- Środków krajowych,
- Środków prywatnych: przedsiębiorców, osób fizycznych, organizacji pozarządowych.

Komplementarność finansowa polegać będzie przede wszystkim na łączeniu prywatnych i publicznych źródeł finansowania, aby pobudzić w ten sposób miejscowe zdolności inwestycyjne. W dłuższej perspektywie wartość udziału środków prywatnych przy realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych powinna wzrastać. Może to być spowodowane wzrostem zaufania rynku do programu rewitalizacji i sukcesem wcześniejszych działań.

Szczegółowe zestawienie źródeł finansowania prezentujące jednocześnie komplementarność źródeł finansowania niniejszego programu, zostało zaprezentowane w następnym rozdziale.

1.4. Komplementarność proceduralno-instytucjonalna

W celu zapewnienia komplementarności proceduralno-instytucjonalnej konieczne było zaprojektowanie takiego systemu zarządzania Programem Rewitalizacji, który pozwoli na współdziałanie na jego rzecz różnych instytucji. System wdrażania LPR, został opisany szczegółowo w części zarządczej dokumentu łącznie z założeniami monitoringu.

Mechanizm wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmienność otoczenia programu (w tym na zmiany wywołane przez sam program) przedstawiono w podrozdziale 4.5.

Za realizację Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023 odpowiadać będzie Wójt Gminy Wilkołaz oraz podlegający mu Referat ds. Pozyskiwania Środków Zewnętrznych i Promocji Gminy Urzędu Gminy Wilkołaz, przy współpracy z powołaną specjalnie na potrzebę wdrożenia LPR Społeczną Radą ds. Rewitalizacji. Społeczna Rada ds. Rewitalizacji zapewni reprezentatywność w systemie zarządzania wszystkich sektorów: społecznego, publicznego i gospodarczego. Umieszczenie głównego operatora rewitalizacji w ramach istniejących struktur Urzędu Gminy Wilkołaz zapewni skuteczne zarządzanie Programem oraz pozwoli na kontynuację i uzupełnienie działań podejmowanych w ramach realizacji polityk publicznych.

Określenie odpowiednich instrumentów zarządzania i wdrażania opisane zostało w kolejnych rozdziałach. Operator rewitalizacji będzie pełnił rolę wykonawczą i zarządczą. Jednak w celu

zapewnienia jak największej efektywności działań, realizacja poszczególnych zadań może zostać zlecona odpowiednim (posiadającym kompetencje, uprawnienia itp.) jednostkom i podmiotom.

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna będzie przede wszystkim polegała na integrowaniu i współpracy w ramach działań poszczególnych podmiotów zaangażowanych w proces rewitalizacji. Kluczowe znaczenie w tym zakresie ma kooperacja pomiędzy operatorem rewitalizacji a poszczególnymi wydziałami występującymi w strukturze organizacyjnej Urzędu Gminy, jednostkami organizacyjnymi i pozostałymi interesariuszami procesu. Na poziomie proceduralnym komplementarność będzie zachowana poprzez mechanizmy wpisane w regulamin prac Zespołu ds. Rewitalizacji.

W realizację projektów rewitalizacyjnych będą zaangażowane następujące podmioty:

■ podmioty gminne:

- Urząd Gminy Wilkołaz,
- Ośrodek Pomocy Społecznej w Wilkołazie,
- szkoły z terenu gminy.

■ podmioty inne niż gminne:

- organizacje pozarządowe z terenu Gminy Wilkołaz,
- Lubelska Wojewódzka Komenda Ochotniczych Hufców Pracy.

1.5. Komplementarność międzyokresowa

Międzyokresowa komplementarność LPR oznacza przede wszystkim ciągłość prowadzonych działań wpisujących się w proces rewitalizacji. Omawiana komplementarność jest zapewniona poprzez realizację działań przez wszystkich interesariuszy. Wskazując na istotną rolę samorządu jako podmiotu odpowiedzialnego za inwestycje należy podkreślić, że zaplanowana interwencja rewitalizacyjna stanowi kontynuację działań realizowanych w poprzedniej perspektywie finansowej, jak również jest rozwinięciem idei rewitalizacji.

LPR spełnia wymogi komplementarności międzyokresowej, a przedsięwzięcia rewitalizacyjne w nim zawarte są komplementarne z działaniami realizowanymi w poprzednich okresach programowania środków zewnętrznych, w szczególności z takimi jak:

- Termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej w Ostrowie wraz z modernizacją kotłowni z węglowej na gazową (2008 r.),
- Termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej w Rudniku wraz z modernizacją kotłowni z węglowej na gazową (2009 r.),
- Przebudowa stadionu i budowa obiektów sportowych w miejscowości Wilkołaz Pierwszy wraz z infrastrukturą towarzyszącą (2009-2010),
- Utworzenie ogólnodostępnego placu zabaw w Wilkołazie Pierwszym (2010 r.),
- Projekt „Jutrzejście sukcesy rodzą się dzisiaj” (2010-2011),

- Termorenowacja budynku szkoły w Wilkołazie Pierwszym wraz z wymianą instalacji centralnego ogrzewania (2011 r.),
- Zagospodarowanie zbiornika wodnego wraz z urządzeniem terenu wokół zbiornika w miejscowości Wilkołaz Pierwszy, Gmina Wilkołaz (2011-2012),
- Przebudowa oraz termomodernizacja budynku świetlicy wiejskiej w miejscowości Wilkołaz Drugi (2011-2012),
- Wyposażenie świetlicy wiejskiej w Wilkołazie Drugim (2011-2012),
- Projekt „Nowe szanse-nowe umiejętności” (2012)
- Zakup małej infrastruktury towarzyszącej przy zbiorniku wodnym w Wilkołazie Pierwszym (2012-2013),
- Budowa boiska wielofunkcyjnego, parkingu na 10 stanowisk dla samochodów osobowych wraz z chodnikiem oraz remont istniejącego parkingu w miejscowości Ostrów gm. Wilkołaz (2012-2013),
- Termorenowacja budynku Urzędu gminy Wilkołaz wraz z wymianą instalacji centralnego ogrzewania (2013),
- „Termomodernizacja budynku świetlicy wiejskiej w Wilkołazie Pierwszym, gm. Wilkołaz” (2013-2014),
- „Termomodernizacja budynku świetlicy wiejskiej w Wilkołazie Trzecim gm. Wilkołaz” (2013-2014),
- Utworzenie ogólnodostępnego placu zabaw w miejscowości Rudnik-Kolonia” (2013-2014),
- Utworzenie placu zabaw dla dorosłych – siłownia zewnętrzna w miejscowości Wilkołaz Pierwszy” (2013-2014),
- Wyposażenie świetlicy wiejskiej w Wilkołazie Trzecim (2013-2014),
- Wyposażenie świetlicy w Wilkołazie Pierwszym (2014),
- Promocja walorów turystyczno – kulturowych Gminy Wilkołaz (2015),
- Wirtualna turystyka po Gminie Wilkołaz (2015),
- Termomodernizacja budynku świetlicy wiejskiej w Wilkołazie Dolnym wraz z zagospodarowaniem terenu (2015).

Przedsięwzięcia podejmowane w poprzednich okresach programowych mają swoją ciągłość i kontynuację w obecnym dokumencie, przede wszystkim poprzez kontynuację działań w obszarze dziedzictwa kulturowego, rozbudowy miejsc spędzania wolnego czasu oraz miejsc rekreacji i aktywnej rekreacji. Dodatkowo działania zostaną rozszerzone o aspekty społeczne w taki sposób, aby inwestycje w ramach rewitalizacji mogły służyć również grupom zagrożonym wykluczeniem społecznym. Wnioski wyciągnięte z realizacji poprzednich działań rewitalizacyjnych pozwolą na jeszcze bardziej efektywne wykorzystanie środków i możliwości w obecnej perspektywie finansowej.

Powyższe projekty są komplementarne względem planowanej interwencji rewitalizacyjnej, określonej w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023, tym samym, wpisują się w zasadę komplementarności międzyokresowej.

2. Ramy finansowe oraz źródła i modele finansowania przedsięwzięć i projektów rewitalizacyjnych

2.1. Ramy finansowe

Ramy finansowe wskazują potencjalne źródła finansowe, z których mogą być pozyskane środki na realizację projektów rewitalizacyjnych wraz z ich indykatywnymi wielkościami. Podstawą dookreślenia ram finansowych LPR jest zakres podmiotowy i przedmiotowy poszczególnych projektów rewitalizacyjnych.

W poniższej tabeli zaprezentowano zaplanowaną interwencję rewitalizacyjną w wymiarze finansowym. Łączna wartość wszystkich zidentyfikowanych podstawowych projektów rewitalizacyjnych kształtuje się na poziomie: około 4 500 000,00 zł, dodatkowych: 1 260 000,00 zł.

Część działań i projektów będzie mogła być zrealizowana niezależnie od zewnętrznych źródeł finansowania.

Zaplanowane działania będą realizowane w okresie obowiązywania dokumentu tj. do roku 2023 włącznie.

Powyższa działania będą uzasadnieniem i gwarancją, że wielkość poniesionych wydatków publicznych na realizację projektów rewitalizacyjnych będzie adekwatna do przewidywanej poprawy sytuacji społecznej i gospodarczej w obszarze rewitalizacji.

Tabela 74. Projekty rewitalizacyjne w wymiarze finansowym.

L.p.	Nazwa przedsięwzięcia	Zakres przedmiotowy przedsięwzięcia	Podmiot realizujący	Zakres czasowy	Szacunkowy koszt (zł)	Planowane źródło finansowania
PODSTAWOWE PROJEKTY REWITALIZACYJNE						
1.	Modernizacja budynku w centrum Wilkołaz Pierwszego na cele społeczne wraz z zagospodarowaniem przyległego terenu.	– Wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, – Skucie tynków i okładzin ścian, – Wymiana pokrycia i konstrukcji dachu, – Rozebranie podłoża i posadzek, – Wymiana istniejących instalacji, – Murowanie ścian, – Wykonanie podłoża i posadzek, – Wykonanie instalacji wodno-kanalizacyjnej i c.o. – Wykonanie tynków i okładzin, – Zakup podstawowego wyposażenia – Zainstalowanie monitoringu.	Gmina Wilkołaz	2018-2019	400 000,00	RPO WL 2014-2020 Działanie 13.4 Rewitalizacja obszarów wiejskich, budżet gminy.
2.	Przywrócenie funkcji ośrodka kultury budynku po byłej Szkole Podstawowej w Zalesiu.	W ramach realizacji projektu planowane jest podjęcie niżej wymienionych działań: - rozebranie pokrycia dachowego, - częściowe rozebranie stropów drewnianych, - rozebranie fragmentów istniejących ścian, - demontaż stolarki okiennej i drzwiowej, - rozbiora podłoża i posadzek, - demontaż instalacji, - uzupełnienie ścian wewnętrznych, - wykonanie nowego pokrycia dachowego, - remont instalacji elektrycznej, - remont instalacji wod.-kan i c.o., - wykonanie posadzek i podłoża, - montaż nowej stolarki okiennej i drzwiowej, - ocieplenie ścian i stropów, - wykonanie odwodnienia wokół budynku - wykonanie podjazdu dla osób niepełnosprawnych, - zakup sprzętu i wyposażenia. Zagospodarowanie przestrzeni publicznej: - remont i wyposażenie w sprzęt sportowy istniejącego boiska,	Gmina Wilkołaz	2018-2020	1 500 000,00	RPO WL 2014-2020 Działanie 13.4 Rewitalizacja obszarów wiejskich, budżet gminy.

		- wykonanie chodników (około 350 m²), - remont istniejącej nawierzchni drogi wewnętrznej (około 300 m²) - plac zabaw dla dzieci – 5 urządzeń.				
3.	Uporządkowanie i zagospodarowanie przestrzeni publicznej poprzez przebudowę obiektów sportowo – rekreacyjnych w celu przywrócenia funkcji użytkowych.	W ramach projektu przewiduje się przeprowadzenie następujących prac rewitalizacyjnych: - przebudowę boiska o nawierzchni trawiastej wraz z trybunami (1 trybuna dwurzędowa wyposażona w 160 szt. siedzisk sportowych PCV) oraz ustawieniem kompletu bramek z siatkami oraz wykonanie piłkochwyłów za liniami końcowymi boiska, wykonanie dwóch boksów zadaszeń dla zawodników z poliwęglanu, - przebudowę placu zabaw polegającą na montażu urządzeń, np. zestaw Wóz Strażacki, zestaw DaMa, huśtawki i bujaki; wykonaniu siłowni zewnętrznej, np. wiosła, ławka do ćwiczeń, motyl, pawilon siłowni zewnętrznej; wykonanie obiektów sportowo-rekreacyjnych, np. betonowy stół rekreacyjny w wersji do gry w szachy i chińczyka z ławkami, betonowy stół do gry w Piłkarzyki, wykonanie obiektów komunalnych, np. metalowe ławki parkowe z oparciem, wykonanie stojaków na rowery i betonowe kosze na śmieci, wykonanie alejek parkowych i nasadzeń, - wykonanie ogrodzenia całej działki siatką powlekaną na obrzeżach betonowych wraz z bramą wjazdową i bramką wejściową, - wykonanie kompletnego oświetlenia całego terenu lampami solarnymi LED na słupach stalowych posadowionych na fundamentach, - w celu zabezpieczenia bezpieczeństwa użytkownikom części rekreacyjno-sportowej zostanie zamontowany system monitoringu wizyjnego, - przebudowa obiektu zostanie zaprojektowana i wykonana z myślą o potrzebach osób niepełnosprawnych, - przebudowa drogi gminnej Nr 108330L o długości 1500 m oraz drogi wewnętrznej o długości 200 m.	Gmina Wilkołaz	2018-2020	2 200 000,00	RPO WL 2014-2020 Działanie 13.4 Rewitalizacja obszarów wiejskich, budżet gminy.
4.	Modernizacja Ośrodka Zdrowia w Wilkołazie Pierwszym.	- modernizacja pomieszczeń wewnętrznych w budynku ośrodka zdrowia, - wydzielenie gabinetu dla specjalisty z dziedziny psychologii i uzależnień.	Gmina Wilkołaz	2018-2019	300 000,00	RPO WL 2014-2020 Działanie 13.4 Rewitalizacja obszarów wiejskich,

						budżet gminy.
5.	Rewitalizacja zabytku archeologicznego "OKOPEK".	- wykonanie i zamontowanie tablicy informacyjnej, - przebudowa drogi dojazdowej (430 mb).	Gmina Wilkołaz	2018-2020	400 000,00	Fundusze zewnętrzne, budżet gminy.
6.	„Integracja - Aktywizacja w Gminie Wilkołaz”	14. Zawarcie 20 kontraktów socjalnych z uwzględnieniem diagnozy sytuacji problemowej, zasobów, potencjału, predyspozycji i potrzeb. W ramach kontraktu zostaną wykorzystane narzędzia aktywnej integracji z grupy: społecznej, edukacyjnej i zdrowotnej, zasiłki, stypendium szkoleniowe oraz praca socjalna. 15. Wyżywienie w trakcie zajęć. 16. Zwrot kosztu dojazdu na zajęcia. 17. Grupowe wsparcie psychologiczne w tym treningi i warsztaty, m.in.: warsztaty dla rodziców w zakresie nabycia prawidłowych umiejętności rodzicielskich, trening kompetencji i umiejętności społecznych i zawodowych. 18. Indywidualne wsparcie psychologiczne. 19. Zajęcia z zakresu zapobiegania depresji. 20. Warsztaty z zakresu kreowania własnego wizerunku – wizażu i dbałości o wygląd. 21. Współpraca z pracodawcami zmierzającymi do zapewnienia miejsc pracy osobom poszukującym zatrudnienia - zorganizowanie spotkania określenie aktualnej oferty pracy pomocnej przy wyborze kursu, szkolenia. 22. Współpraca z PUP w Kraśniku. 23. Szkolenia i kursy podnoszące kwalifikacje zawodowe zgodnie z oczekiwaniami i potrzebami osób uczestniczących w projekcie. 24. Indywidualne zajęcia z doradcą zawodowym. 25. Warsztaty aktywnego poszukiwania pracy. 26. Ubezpieczenia NNW uczestników projektu.	OPS Wilkołaz, Gmina Wilkołaz	2018-2019	100 000,00	RPO WL 2014-2020 Działanie 11.1, budżet gminy.
7.	„Aktywizacja, Integracja w OHP”	1. Indywidualny Plan Działania. 2. Wsparcie opiekuńczo-wychowawcze. 3. Program reintegracji społecznej. 4. Program reintegracji zawodowej.	Lubelska Wojewódzka Komenda Ochotniczych Hufców Pracy	2017-09-01 2018-06-30	bezkosztowo dla gminy	RPO WL 2014-2020 Działanie 11.1, OHP.
8.	„Od szkolenia do zatrudnienia – YEI”	Wsparcie przewidziane dla grupy projektowej I i II:	Lubelska Wojewódzka	1.09.2017 30.04.2018	bezkosztowo dla gminy	POWER 2014-2020, 1.3.2.

	12. Opieka wychowawców. 13. Ubezpieczenie NNW. 14. Wyżywienie w trakcie zajęć. 15. Zwrot kosztów dojazdów na zajęcia. 16. Grupowe wsparcie psychologiczne – treningi i warsztaty. 17. Indywidualne wsparcie psychologiczne. 18. Zajęcia z zakresu zapobiegania depresji wśród młodzieży. 19. Indywidualne zajęcia z doradcą zawodowym. 20. Warsztaty aktywnego poszukiwania pracy. 21. Kursy językowe. 22. Kursy ECDL. Wsparcie przewidziane tylko dla I grupy: 4. Warsztaty wyrównawcze z przedmiotów szkolnych. 5. Konkurs z nagrodami związany ze wsparciem udzielanym w ramach projektu. 6. Podstawowy kurs komputerowy. Wsparcie przewidziane tylko dla II grupy: 12. Grupowe zajęcia z doradcą zawodowym. 13. Kursy zawodowe. 14. Kursy prawa jazdy kat. B. 15. Warsztaty z zakresu kreowania wizerunku połączone z usługą stylisty wraz z metamorfozą. 16. Warsztaty przygotowujące do usamodzielnienia się – zajęcia w trzech modułach (I warsztaty z tworzenia i zarządzania domowym budżetem, II kontakty z instytucjami i urzędami publicznymi, III prawo pracy, podatki). 17. Indywidualne pośrednictwo pracy/pośrednictwo w zakresie organizacji staży zawodowych. 18. Coaching zawodowy – zajęcia grupowe np. po 5 osób (zwiększenie samooceny i samoakceptacji, automotywacja, asertywność, kreatywność). 19. Staże zawodowe (3 mies.). 20. Wyposażenie stanowiska pracy u pracodawcy w związku z odbywanym przez uczestnika stażem. 21. Stypendium stażowe, stypendium szkoleniowe. 22. Refundacja kosztów opieki nad dzieckiem lub osobą zależną.	Komenda Ochotniczych Hufców Pracy			
RAZEM:				4 500 000,00	

Źródło: Opracowanie własne.

L.p.	Nazwa przedsięwzięcia	Zakres przedmiotowy przedsięwzięcia	Podmiot realizujący	Zakres czasowy	Szacunkowy koszt (zł)	Planowane źródło finansowania
POZOSTAŁE PROJEKTY REWITALIZACYJNE						
1.	Rewitalizacja terenu wokół szkoły podstawowej.	1) rewitalizacja terenu przed budynkiem szkolnym, poprzez: - wykonanie nowych nawierzchni na alejkach, - ustawienie ławek parkowych, - uzupełnienie nasadzeń, 2) Przebudowa boiska zewnętrznego i dostosowanie go do obecnie obowiązujących standardów, 3) Wykonanie nowego ogrodzenia działki szkolnej, 4) Wykonanie nowej nawierzchni drogi wewnętrznej.	Gmina Wilkołaz	2018-2020	500 000,00	RPO WL 2014-2020 Działanie 13.4 Rewitalizacja obszarów wiejskich, budżet gminy.
2.	Modernizacja budynku remizy OSP na potrzeby świetlicy wiejskiej.	- zmiana pokrycia dachowego, - wykonanie instalacji c.o., - remont instalacji elektrycznej, - wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, - docieplenie ścian i stropów, - malowanie wewnętrzne i zewnętrzne, - modernizacja instalacji wod.-kan. - zakup wyposażenia.	Gmina Wilkołaz	2018-2020	500 000,00	RPO WL 2014-2020 Działanie 13.4 Rewitalizacja obszarów wiejskich, budżet gminy, LGD, sponsorzy, Funduszu Sołeckiego, budżet gminy.
3.	Przebudowa istniejącego budynku gospodarczego ze zmianą sposobu użytkowania na PSZOK.	- wymiana drewnianych bram na stalowe, naprawa słupów żelbetonowych, - wykonanie posadzki cementowej w budynku, - utwardzenie dojazdów i placów manewrowych, - zagospodarowanie terenu zielonego, - wykonanie przyłącza energetycznego, - wykonanie ścieżki edukacyjnej.	Gmina Wilkołaz	2018-2020	60 000,00	Fundusze zewnętrzne, budżet gminy.
4.	Zagospodarowanie terenu wokół budynku administracyjnego Urzędu Gminy i świetlicy wiejskiej w Wilkołazie Pierwszym.	- wykonanie nowej nawierzchni przed budynkami, - wykonanie nowego ogrodzenia, - modernizacja nawierzchni drogi wewnętrznej i dojazdowej.	Gmina Wilkołaz	2018-2019	200 000,00	RPO WL 2014-2020 Działanie 13.4 Rewitalizacja obszarów wiejskich, budżet gminy.
RAZEM:					1 260 000,00	

Źródło: Opracowanie własne.

2.2. Źródła i modele finansowania przedsięwzięć i projektów rewitalizacyjnych

W związku z tym, iż Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023 został opracowany zgodnie z *Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 Ministra Rozwoju oraz Zasadami programowania, wdrażania i wsparcia rewitalizacji w województwie lubelskim Departamentu Wdrażania Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Departamentu Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym* źródłem jego finansowania mogą być zarówno wewnętrzne fundusze budżetu gminy i podmiotów prywatnych, jak i zewnętrzne środki unijne i krajowe.

Ważne jest wykorzystanie dla celów rewitalizacji dostępnych środków z programów rządowych oraz funduszy pomocowych Unii Europejskiej, a także stworzenie przez gminę warunków dla możliwie szerokiego włączenia się sektora prywatnego w działania na rzecz rewitalizacji, ze szczególnym uwzględnieniem lokalnych firm i instytucji oraz programów aktywizacji i wsparcia dla spółdzielni i wspólnot mieszkaniowych.

Głównym unijnym źródłem finansowania projektów rewitalizacyjnych gminy jest Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020, w ramach którego działaniem dedykowanym jest działanie 13.4. Rewitalizacja obszarów wiejskich.

W ramach powyższego działania na dofinansowanie szansę mają projekty infrastrukturalne, mające na celu przywracanie bądź nadanie nowych funkcji obszarom zdegradowanym pod względem przestrzennym, środowiskowym, społecznym i gospodarczym.

Realizacja projektów rewitalizacyjnych przy współfinansowaniu RPO WL w ramach tego działania będzie możliwa jedynie pod warunkiem wpisania ich do Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wilkołaz.

W działaniu 13.4 określony został szeroki katalog beneficjentów, którzy mogą starać się o dofinansowanie projektu rewitalizacyjnego, m.in.:

- podmioty publiczne (jednostki samorządu terytorialnego oraz ich związki, porozumienia i stowarzyszenia, samorządowe jednostki organizacyjne sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną, służby ratownicze i bezpieczeństwa publicznego, jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną nie wymienione wyżej),
- podmioty prywatne (spółki prawa handlowego, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki, MŚP (przedsiębiorstwa muszą prowadzić działalność na terenie województwa lubelskiego).
- podmioty społeczne (przedsiębiorstwa społeczne, zgodnie definicją Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej, organizacje pozarządowe),
- podmioty mieszane (podmioty działające w oparciu o partnerstwo publiczno-prywatne).

W ramach RPO WL przewidziano także preferencje dla inwestycji niezbędnych dla kompleksowej rewitalizacji danego obszaru realizowanych w ramach następujących działań:

- 3.1 Tereny inwestycyjne,
- 5.2 Efektywność energetyczna sektora publicznego,
- 5.3 Efektywność energetyczna sektora mieszkaniowego,
- 5.5 Promocja niskoemisyjności,
- 7.1 Dziedzictwo kulturowe i naturalne,
- 9.1 Aktywizacja zawodowa,
- 9.3 Rozwój przedsiębiorczości,
- 9.6 Rozwój przedsiębiorczości w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych LOF,
- 11.1 Aktywne włączenie,
- 11.2 Usługi społeczne i zdrowotne,
- 11.4 Aktywne włączenie w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych LOF,
- 11.5 Usługi społeczne i zdrowotne w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych LOF,
- 12.2 Kształcenie ogólne,
- 12.6 Kształcenie ogólne w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych LOF,
- 13.2 Infrastruktura usług społecznych.

Szczególną formą finansowania działań rewitalizacyjnych jest połączenie środków publicznych i prywatnych poprzez zawiązanie partnerstwa publiczno-prywatnego (PPP). W rozumieniu ustawy o PPP z dnia 28 lipca 2005 r. (Dz. U. Nr 169 poz.1420) jest to oparta na umowie współpraca podmiotu publicznego i partnera prywatnego, służąca realizacji zadania publicznego, w ramach której partner prywatny w całości albo w części poniesie nakłady na wykonanie przedsięwzięcia będącego przedmiotem współpracy lub zapewni ich poniesienie przez osoby trzecie.

Partnerstwo publiczno-prywatne, jest szczególnie zalecane, gdy:

- samorząd chce utrzymać pewien stopień kontroli nad przedsięwzięciem,
- istnieją znaczne potrzeby inwestycyjne, a fundusze publiczne winny być kierowane na inne cele,
- zaangażowany w projekt sektor prywatny jest w stanie uzyskać zwrot zainwestowanych środków z opłat za użytkowanie obiektu.

Podobną formą finansowania działań rewitalizacyjnych jest partnerstwo publiczno-społeczne czyli forma współpracy jednostki publicznej z organizacjami pozarządowymi.

Zakres, organizacja i finansowanie rewitalizacji powinny być dostosowane do specyfiki obszaru, z wykorzystaniem wszystkich doświadczeń podmiotów planujących realizację projektów rewitalizacyjnych.

Na etapie wdrażania LPR Gmina Wilkołaz będzie podejmowała liczne działania idące w kierunku aktywizacji lokalnej społeczności i przedsiębiorców w realizację działań i projektów rewitalizacyjnych. Tego typu działania przyczynią się do zmniejszenia udziału funduszy publicznych w realizacji projektów i spowodują wzrost efektywności finansowej projektów w odniesieniu do wsparcia zewnętrznego oraz możliwość realizacji projektów rewitalizacyjnych pomimo braku środków unijnych.

3. Partycypacja społeczna

Partycypacja społeczna została zapewniona na każdym etapie prac nad opracowaniem LPR. Zasady angażowania wszystkich grup interesariuszy w prace nad LPR, wraz ze wskazaniem wykorzystanych form partycypacji, terminów oraz zakresu podejmowanych czynności zostały opisane w kolejnym podrozdziale. Natomiast w podrozdziale 3.2. wskazano, w jaki sposób interesariusze będą uczestniczyli w procesie wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023.

3.1. Partycypacja w procesie tworzenia LPR

W ramach prac nad opracowaniem Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023, Urząd Gminy Wilkołaz wraz z ekspertami zewnętrznymi organizował na każdym etapie prac konsultacje mające na celu włączenie interesariuszy w proces tworzenia dokumentu (współtworzenie dokumentu wraz z interesariuszami procesu rewitalizacji). Konsultacje społeczne miały postać zarówno bezpośrednich spotkań z mieszkańcami, jak i badań ankietowych. Głównym celem konsultacji było przedstawienie społeczności lokalnej oraz władzom postępów związanych z procesem tworzenia dokumentu, a także uzyskanie ich opinii w zakresie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i rewitalizacji, a także celów rewitalizacji i planowanych projektów rewitalizacyjnych.

Schemat 3. Schemat partycypacji w procesie tworzenia LPR.

Źródło: Opracowanie własne.

I

Pierwszym etapem zmierzającym do opracowania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023 były otwarte konsultacje w formie spotkania informacyjno-konsultacyjnego w dniu 23.03.2017 r., w sali konferencyjnej Urzędu Gminy Wilkołaz. Na spotkaniu przedstawiciel eksperta zewnętrznego omówił przesłanki opracowania LPR oraz scharakteryzował cały proces prac nad dokumentem.

Ponadto podczas spotkania przedstawiono wstępne wyniki diagnozy rozwoju gminy i metodologię na postawie, której zdiagnozowano sytuacje kryzysowe występujące na terenie gminy w obszarach: społecznym, gospodarczym, środowiskowym i infrastrukturalnym (przestrzenno-funkcjonalnym i technicznym) oraz zaprezentowano metodykę delimitacji obszarów zdegradowanych i rewitalizacji za pomocą zestawu zaproponowanych wskaźników.

Uczestnikom spotkania konsultacyjnego wskazano kluczowe warunki umożliwiające zakwalifikowanie poszczególnych części gminy do tak zwanego obszaru objętego rewitalizacją oraz przedstawiono wstępne granice obszarów: zdegradowanego i rewitalizacji wyznaczone w oparciu o analizę kilkudziesięciu wskaźników delimitacyjnych.

W kolejnej części spotkania omówiono zakres ankiety identyfikującej obszary rewitalizacji i kierunki działań rewitalizacyjnych w gminie oraz fiszki projektowej.

W czasie spotkania każdy z mieszkańców mógł wypełnić przedmiotową ankietę (ankieta była dostępna w formie edytowalnej także na stronie internetowej <http://www.wilkolaz.pl/?c=mdTresc-cmPokaz-295>) i przedstawić własną propozycję dotyczącą obszaru rewitalizacji (rozszerzenie, zawężenie obszaru), a także zaproponować przedsięwzięcia rewitalizacyjne, które byłyby kluczowe dla ożywienia zaproponowanego przez siebie obszaru rewitalizacji.

Uczestniczy konsultacji:

- mieszkańcy,
- przedstawiciele organizacji pozarządowych,
- radni Rady Gminy Wilkołaz,
- sołtysi i przedstawiciele rad sołectkich,
- przedstawiciele Urzędu Gminy Wilkołaz i jednostek organizacyjnych.

Łącznie w spotkaniu wzięło 32 osoby.

Sposoby informowania interesariuszy o ww. konsultacjach:

- zawiadomienia o spotkaniach na tablicach ogłoszeń w Urzędzie Gminy Wilkołaz,
- zawiadomienia o spotkaniach na tablicach ogłoszeń w sołectwach,
- plakaty w Urzędzie Gminy i sołectwach,
- informacje i zaproszenia na stronie internetowej Urzędu Gminy Wilkołaz,
- informacje i zaproszenia na stronie internetowej projektu <http://www.wilkolaz.pl/?c=mdTresc-cmPokaz-295>

II

Drugim etapem prac nad opracowaniem Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023 była ankieta internetowa dostępna pod adresem <http://www.wilkolaz.pl/?c=mdTresc-cmPokaz-295> oraz ankiety wyłożone w siedzibie Urzędu Gminy Wilkołaz oraz rozdawane podczas wszystkich konsultacji społecznych. Ankietyzacja prowadzona była od 23.03.2017 r. do 24.04.2017 r. Ankiety wypełniło 62 osób.

Respondenci:

- mieszkańcy,
- przedstawiciele organizacji pozarządowych,
- przedsiębiorcy,
- sołtysi i członkowie rad sołeckich,
- przedstawiciele Urzędu Gminy Wilkołaz i jednostek organizacyjnych.

Sposoby informowania o ankietyzacji:

- tablice ogłoszeń w Urzędzie Gminy Wilkołaz,
- tablice ogłoszeń w sołectwach,
- plakaty w Urzędzie Gminy i sołectwach,
- strona internetowa Urzędu Gminy Wilkołaz,
- strona internetowa projektu <http://www.wilkolaz.pl/?c=mdTresc-cmPokaz-295>

III

Kolejnym etapem prac nad współtworzeniem Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023, było ogłoszenie otwartego naboru przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Nabór przedsięwzięć rewitalizacyjnych do Programu Rewitalizacji, rozpoczął się w dniu 23.03.2017 r. W tym dniu, na stronie internetowej <http://www.wilkolaz.pl/?c=mdTresc-cmPokaz-295>, pojawiła się informacja o naborze przedsięwzięć, informacja o tym, kto może zostać projektodawcą oraz fiszka projektowa, na której należało przygotować krótki opis zaplanowanego przedsięwzięcia rewitalizacyjnego. Interesariusze otrzymali także krótką informację dotyczącą będącego w przygotowaniu LPR, wraz z przykładami przedsięwzięć rewitalizacyjnych możliwych do realizacji. W ramach otwartego naboru wpłynęło 9 propozycji przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Przedsięwzięcia obejmowały zarówno działania infrastrukturalne, jak i społeczne.

Sposoby informowania interesariuszy o naborze przedsięwzięć rewitalizacyjnych:

- tablice ogłoszeń w Urzędzie Gminy Wilkołaz,
- tablice ogłoszeń w sołectwach,
- plakaty w Urzędzie Gminy i sołectwach,
- strona internetowa Urzędu Gminy Wilkołaz,
- strona internetowa projektu <http://www.wilkolaz.pl/?c=mdTresc-cmPokaz-295>

- w trakcie trwania otwartego naboru przedsięwzięć rewitalizacyjnych przeprowadzono także szeroką akcję informacyjną (emailową) dotyczącą zarówno przedsięwzięć rewitalizacyjnych, jak również przygotowywanego Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023.

IV, V

W następstwie ogłoszenia naboru przedsięwzięć rewitalizacyjnych zaplanowane zostały dwa otwarte spotkania warsztatowe dla mieszkańców, organizacji pozarządowych i przedsiębiorców. Spotkania odbyły się 24.04.2017 r. w sali konferencyjnej Urzędu Gminy Wilkołaz.

Podczas spotkania zaprezentowano wyznaczony obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji (składające się z kilku podobszarów), propozycję wizji obszaru rewitalizacji, celów rewitalizacji i kierunków działań operacyjnych w ramach procesu rewitalizacji w gminie. Ponadto, razem z mieszkańcami określone zostały słabe i mocne strony obszaru rewitalizacji, a także szanse i zagrożenia (analiza SWOT).

W dalszej części spotkania omówiono dotychczas zgłoszone projekty rewitalizacyjne, które zostały złożone w ramach naboru do Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023 i poddano je partycypacji społecznej.

W trakcie spotkania można było zgłaszać nowe i pracować nad kolejnymi przedsięwzięciami.

Każde z przedsięwzięć było przedyskutowane, wspólnie je analizowano, zgłaszano poprawki, uwagi, sugestie mające na celu wypracowanie ostatecznego kształtu przedsięwzięć – podczas warsztatów wykorzystano techniki pracy grupowej. Końcowym efektem spotkania było wypracowanie rekomendacji w zakresie dalszej pracy nad zgłoszonymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi (korekta, rozszerzenie opisów, uszczegółowienie informacji w zakresie planowanej lokalizacji przedsięwzięć, szacunkowych wartości inwestycji itp.). Wynikiem spotkania warsztatowego było wypracowanie 6 podstawowych i dodatkowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Uczestniczy konsultacji:

- mieszkańcy,
- wnioskodawcy przedsięwzięć rewitalizacyjnych,
- przedstawiciele organizacji pozarządowych,
- radni Rady Gminy Wilkołaz,
- sołtysi i członkowie rad sołeckich,
- przedstawiciele Urzędu Gminy Wilkołaz i jednostek organizacyjnych.

Łącznie w spotkaniach wzięło udział 65 osób.

Sposoby informowania interesariuszy o ww. konsultacjach:

- tablice ogłoszeń w Urzędzie Gminy Wilkołaz,
- tablice ogłoszeń w sołectwach,
- plakaty w Urzędzie Gminy i sołectwach,

- strona internetowa projektu <http://www.wilkolaz.pl/?c=mdTresc-cmPokaz-295>
- korespondencja elektroniczna.

Zdjęcie 1. Otwarte spotkania konsultacyjne w dniu 24.04.2017 r.

Źródło: Urząd Gminy Wilkołaz

VI

Ostatnim etapem prac nad współtworzeniem Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023 była konferencja prezentująca finalną wersję LPR, wypracowaną wraz z interesariuszami procesu rewitalizacji.

3.2. Partycypacja w procesie wdrażania LPR

Podstawowym celem działań partycypacyjnych jest włączenie jak najszerszej grupy beneficjentów i interesariuszy w proces rewitalizacji. Interesariuszami procesu rewitalizacji są m.in. mieszkańcy gminy, mieszkańcy obszaru rewitalizacji (w tym także poszczególne grupy społeczne, takie jak młodzież, seniorzy, osoby niepełnosprawne itp.), sołtysi wraz z członkami rad sołeckich, lokalni przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, itp.

Należy także zaznaczyć, że interesariusze procesu rewitalizacji będą angażowani w planowanie, realizację oraz monitoring wszystkich przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

W ramach wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023, przewidziano następujące formy włączania mieszkańców w działania rewitalizacyjne:

- objęcie przedsięwzięciami, projektami i działaniami rewitalizacyjnymi w pierwszej kolejności osób będących w najtrudniejszej sytuacji życiowej,
- bieżące zamieszczane wszystkich istotnych informacji związanych z procesem rewitalizacji w gminie w latach 2017-2023, na opracowanej stronie internetowej

dedykowanej rewitalizacji Gminy Wilkołaz <http://www.wilkolaz.pl/?c=mdTresc-cmPokaz-295>, tablicach ogłoszeniowych w Urzędzie Gminy i na obszarze rewitalizacji,

- publikowanie najważniejszych informacji dotyczących procesu rewitalizacji na głównej stronie Urzędu Gminy Wilkołaz, w prasie lokalnej i mediach lokalnych,
- organizacja konferencji i spotkań informacyjnych dotyczących wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023,
- organizacja spotkań z mieszkańcami obszaru rewitalizacji, na których poruszana będzie tematyka rewitalizacji,
- powołanie Społecznej Rady ds. Rewitalizacji odpowiadającej za nadzór i opiniowanie sprawozdań i raportów z realizacji działań, projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych,
- włączanie do opracowywania i realizacji projektów społecznych Ośrodka Pomocy Społecznej,
- konsultowanie z interesariuszami procesu rewitalizacji koncepcji realizacji wszystkich przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Takie podejście podczas wdrażania LPR nie spowoduje utrudnień lub pogorszenia sytuacji osób lub grup pozostających w trudnej sytuacji. Przyjęte powyżej zasady partycypacji społecznej, rekrutacji do projektów rewitalizacyjnych i włączania w proces rewitalizacji - będą zapobiegać pominięciu słabszych lub biernych grup interesariuszy.

4. System realizacji (wdrażania), w tym monitoring skuteczności działań oraz sposób modyfikacji LPR

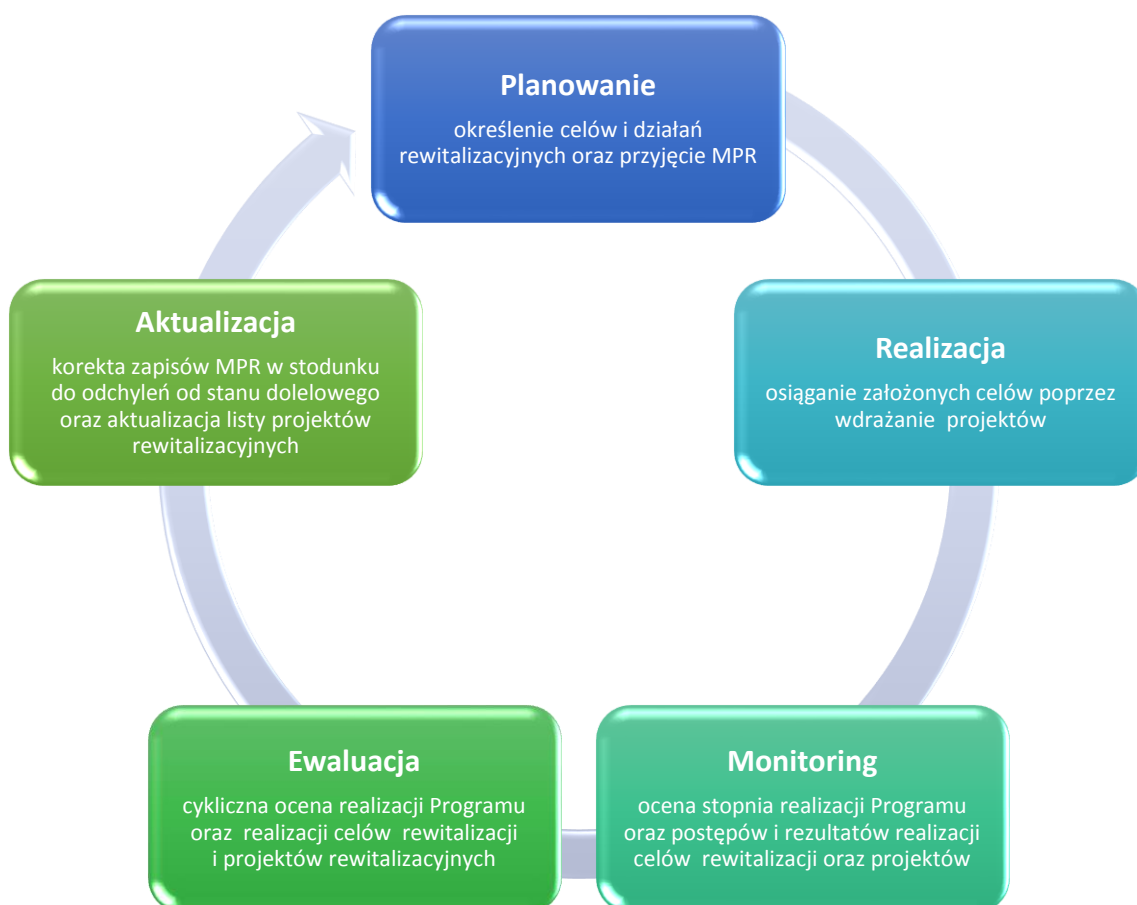
Ze względu na długookresowy charakter Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023 wdrażanie jego założeń jest procesem ciągłym, wymagającym stałego śledzenia zmian prawnych, społecznych, gospodarczych, politycznych oraz elastyczności w dostosowaniu się do wytycznych w zakresie pozyskiwania zewnętrznych środków finansowych. W wyniku podejmowanych działań stopniowo będą osiągnęte cele rewitalizacji i w związku z tym będą zmieniały się priorytety.

Proces wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji poprzedza jego opracowanie i ustalenie celów rewitalizacji oraz konkretnych projektów przeznaczonych do realizacji.

Pierwszym etapem wdrożenia LPR jest przyjęcie go stosowną uchwałą Rady Gminy.

Kolejnym etapem jest realizacja poszczególnych projektów, dzięki czemu osiągnęte będą cele. W trakcie wdrażania LPR odbywa się ocena stopnia jego realizacji, która prowadzi do aktualizacji zapisów Programu, jeżeli wystąpiły odchylenia od pierwotnie zaplanowanego stanu docelowego.

Schemat 4. Schemat systemu planowania, realizacji, monitoringu, ewaluacji i aktualizacji LPR.

Źródło: Opracowanie własne

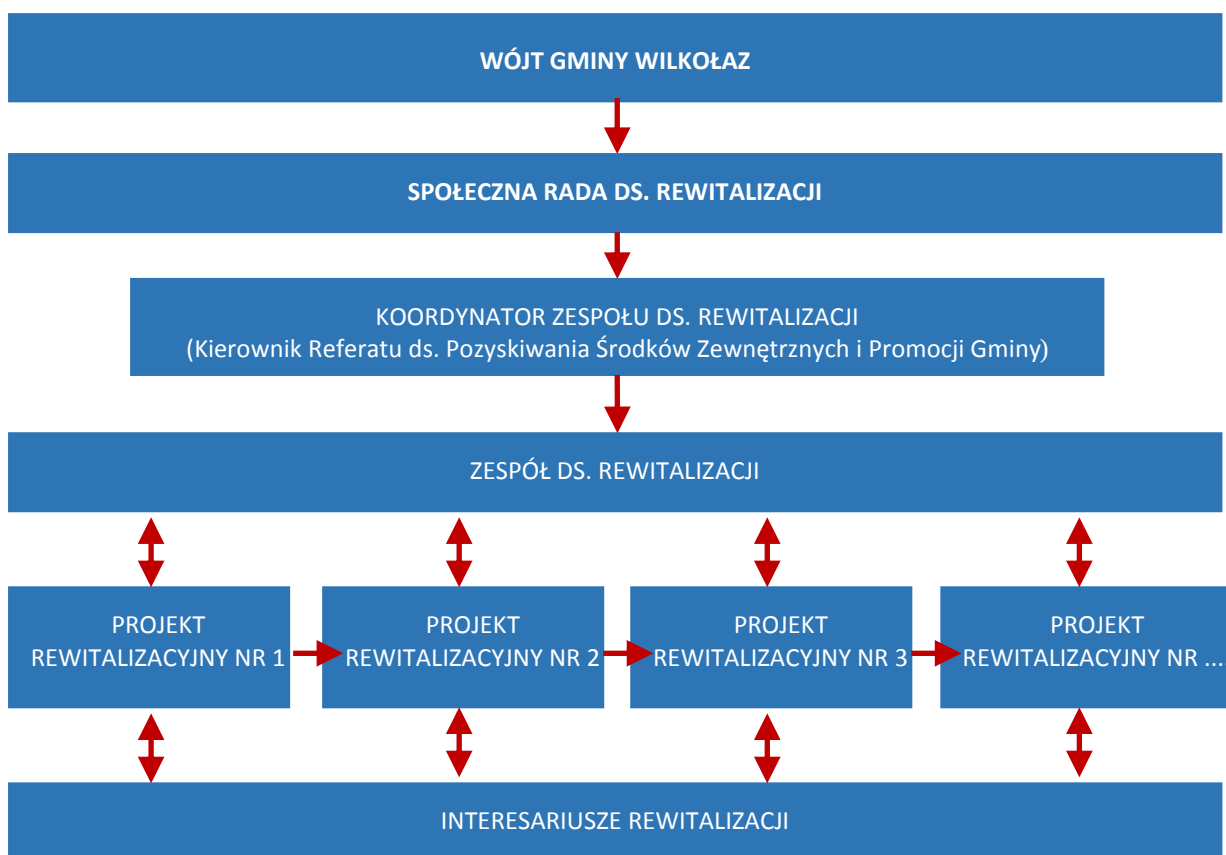
4.1. System realizacji (wdrażania) LPR

System realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023 powinien zakładać udział wszystkich uczestników procesu rewitalizacji. Dlatego też został on oparty o zasadę współpracy i dialogu wszystkich interesariuszy, w szczególności:

- mieszkańców obszaru rewitalizacji,
- prywatnych właścicieli nieruchomości znajdujących się na obszarze rewitalizacji,
- przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą na obszarze rewitalizacji,
- organizacje pozarządowe,
- wspólnoty wyznaniowe, kościoły itp. znajdujące się na obszarze rewitalizacji,
- Urząd Gminy Wilkołaz oraz jednostki organizacyjne gminy,
- inne podmioty publiczne.

W zależności od lokalnych uwarunkowań i specyfiki poszczególnych projektów w proces rewitalizacji jako partnerzy mogą włączyć się podmioty społeczne i gospodarcze.

Schemat 5. System wdrażania LPR.

Źródło: Opracowanie własne

Bezpośredni nadzór nad realizacją LPR będzie pełnił Wójt Gminy Wilkołaz. Koordynatorem wdrażania LPR będzie Kierownik Referatu ds. Pozyskiwania Środków Zewnętrznych i Promocji Gminy (Koordynator Zespołu ds. Rewitalizacji), który będzie kierował pracą Zespołu ds. Rewitalizacji.

Zespół ds. Rewitalizacji zostanie powołany Zarządzeniem Wójta Gminy Wilkołaz i będzie odpowiedzialny przede wszystkim za:

- zarządzanie LPR,
- przygotowanie sprawozdań i raportów ewaluacyjnych z realizacji LPR,
- rekomendowanie propozycji zgłoszonych projektów celem wpisania ich do LPR,
- przygotowanie aktualizacji LPR,
- monitorowanie realizacji działań i projektów rewitalizacyjnych objętych LPR,
- upowszechnienie działań w zakresie realizacji procesu rewitalizacji w gminie.

W skład Zespołu wejdą m.in. przedstawiciele referatów i jednostek organizacyjnych gminy. Zespół ds. Rewitalizacji będzie współpracował także z każdym z koordynatorów projektów rewitalizacyjnych. Zapewni to komplementarność pomiędzy wszystkimi projektami rewitalizacyjnymi. Dopuszcza się także możliwość uczestnictwa w pracach zespołu osób spoza składu zespołu (przedstawicieli różnych środowisk oraz specjalistów z zakresu działań podejmowanych na obszarze objętym procesem rewitalizacji), po podjęciu przez Zespół decyzji o konieczności skorzystania ze wsparcia tych osób.

Dodatkowo zostanie powołana, z inicjatywy Wójta Społeczna Rada ds. Rewitalizacji, skupiająca przedstawicieli różnych grup interestariuszy (przedstawicieli organizacji pozarządowych, przedstawicieli przedsiębiorców, radnych, przedstawicieli rad sołeckich), która będzie brała udział w procesie wdrażania i monitorowania postanowień Programu. Dzięki temu, partycypacja społeczna zostanie zapewniona na każdym etapie prac nad LPR, tj. na etapie przygotowania, wdrażania oraz monitoringu i ewaluacji procesu rewitalizacji.

Szczegółowy zakres zadań oraz skład Zespołu ds. Rewitalizacji zostanie określony Zarządzeniem Wójta Gminy Wilkołaz.

W poniższej tabeli zaprezentowano ramowy harmonogram realizacji LPR.

Tabela 75. Ramowy harmonogram realizacji LPR.

2017 r. Etap początkowy	2018 r.-2021 r. Etap funkcjonowania	2022 r.-2023 r. Etap końcowy
Diagnoza i wyznaczenie obszaru rewitalizacji.	Realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych.	Realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych.
Opracowanie i przyjęcie LPR.	Monitorowanie stopnia realizacji celów określonych w LPR i skutków realizacji LPR.	Monitorowanie stopnia realizacji celów określonych w LPR i skutków realizacji LPR.
Powołanie Koordynatora ds. Rewitalizacji i Zespołu ds. Rewitalizacji.	Promowanie LPR.	Promowanie LPR.
Powołanie Społecznej Rady ds. Rewitalizacji	Aktualizacja LPR (jeśli dotyczy).	Aktualizacja LPR (jeśli dotyczy).
Realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych.	Ewaluacja śródkokresowa (w latach 2019 i 2021).	Ewaluacja końcowa LPR i wnioski.
Promowanie LPR.		Opracowanie GPR na kolejne lata.

Źródło: Opracowanie własne

4.2. Monitoring i ewaluacja oraz ocena skuteczności podjętych działań

Skuteczność wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023 uzależniona jest od wielu czynników, z których najważniejsze to właściwie określone cele i działania oraz możliwość sprawnego monitorowania ich realizacji.

By możliwe było zmierzenie efektów wykonania przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz szybkie i skuteczne reagowanie na zjawiska niepożądane, niezbędne jest zaplanowanie kompleksowego systemu monitorowania i oceny.

Proces monitorowania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wilkołaz opierał się będzie na stałym gromadzeniu informacji koniecznych do oceny postępów wykonania przyjętych zapisów, systematycznym obserwowaniu zmian zachodzących dzięki realizacji poszczególnych założonych celów, jak również kontrolowaniu wpływu dokumentu na wszelkie dziedziny życia społeczno-gospodarczego gminy. Analiza, ocena i aktualizacja Programu odbywać się będzie w oparciu o zasadę współpracy z interesariuszami rewitalizacji.

Podstawą systemu monitorowania będą sprawozdania monitoringowe z postępów w realizacji przedsięwzięć uwzględnionych w LPR sporządzane przez podmioty odpowiedzialne za ich realizację.

Zawierać one będą takie informacje jak m.in.:

- opis stanu realizacji projektów,
- dotychczas osiągnięte efekty,
- napotkane problemy i sposoby ich rozwiązania,
- planowane w ramach dalszych prac nad projektem działania konieczne do zrealizowania,
- niezbędne do zrealizowania zadania zasoby,
- harmonogram prac na nadchodzące 2 lata.

Sprawozdania monitorujące sporządzane będą co 2 lata i podawane do publicznej wiadomości w pierwszym kwartale następnego roku.

Zgromadzone sprawozdania monitorujące z realizacji poszczególnych przedsięwzięć posłużą do opracowania zbiorczego podsumowania efektów wdrażania LPR - raportu monitoringowy z realizacji LPR podlegającego przyjęciu przez Wójta Gminy, za które odpowiadać będzie Referat ds. Pozyskiwania Środków Zewnętrznych i Promocji Gminy. Raporty monitoringowe z realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji pozwolą na bieżącą kontrolę stopnia realizacji Programu i ocenę jego aktualności. Wyniki monitoringu zawarte w raportach będą opiniowane przez Społeczną Radę ds. Rewitalizacji. Raporty monitoringowe z realizacji LPR Gminy Wilkołaz sporządzone zostaną pod koniec 2019, 2021 oraz 2023 roku i udostępniane będą w pierwszym kwartale następnego roku.

LPR podlegał będzie także cyklicznej ocenie jego aktualności i stopnia realizacji. Ocena (ewaluacja) Programu Rewitalizacji dokonywana będzie w połowie okresu realizacji (ewaluacja mid-term) oraz na zakończenie okresu realizacji (ewaluacja ex-post). Ocena mid-term obejmować będzie analizę efektywności funkcjonowania przyjętego systemu realizacji Programu, jego skuteczności w zakresie osiągania założonych celów, racjonalności wykorzystania środków, jak również wpływu realizacji założeń LPR na sytuację społeczno-przestrzenno-gospodarczą w gminie. Ocena ex-post prowadzona będzie w celu zgromadzenia wyników prac związanych z Lokalnym Programem Rewitalizacji. Pozwoli na weryfikację osiągnięcia zakładanych wskaźników oraz określenie efektów podjętych działań naprawczych. Pomoże także wskazać dalsze kierunki działań w zakresie rewitalizacji.

Systematyczny monitoring i ewaluacja stanowiąc będą przesłanki do reakcji na zmiany w otoczeniu Programu obserwowane w trakcie jego wdrażania. Ponadto podstawą do wprowadzenia zmian w Programie będą wnioski i postulaty kierowane przez indywidualnych interesariuszy rewitalizacji i/lub za pośrednictwem ich przedstawicieli wchodzących w skład Społecznej Rady ds. Rewitalizacji. Dodatkowo podmioty zainteresowane wnioskowaniem o dokonanie aktualizacji dokumentu otrzymają możliwość składania w Urzędzie Gminy formularzy zgłoszeniowych (fiszek projektowych), podobnie jak miało to miejsce w trakcie tworzenia LPR. W przypadku pojawienia się potrzeby wprowadzenia modyfikacji w dokumencie, dokonywana będzie jego aktualizacja w zakresie dostosowywania do zmieniających się uwarunkowań.

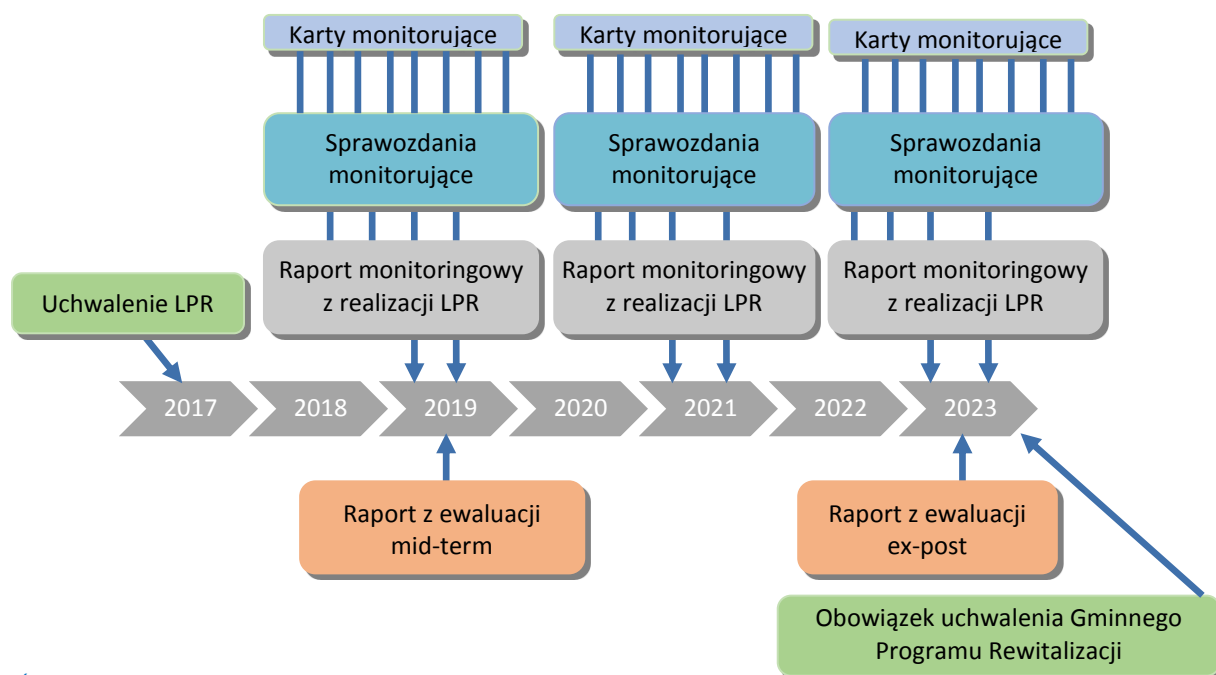
System monitorowania LPR jest procesem ciągłym, mającym na celu analizę stanu zaawansowania wdrażania rewitalizacji. Obejmuje on monitorowanie działań zarówno podmiotów prywatnych jak i publicznych.

Monitoring i ewaluacja LPR odbywać się będą na dwóch płaszczyznach:

- płaszczyźnie strategicznej,
- płaszczyźnie operacyjnej.

System monitorowania na płaszczyźnie strategicznej dotyczy monitorowania wskaźników realizacji dla całego LPR w zakresie monitorowania podstawowych parametrów dokumentu (ludność, powierzchnia i przestrzenny charakter obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji), monitorowania skutków realizacji oraz stopnia realizacji celów strategicznych i działań operacyjnych Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023, monitorowanie stopnia realizacji wskaźników delimitacyjnych oraz stopnia realizacji przedsięwzięć realizacyjnych (rozdział 5. Wskaźniki realizacji LPR). System monitorowania na płaszczyźnie strategicznej będzie realizowany w cyklach dwuletnich, od momentu uchwalenia LPR przez Radę Gminy Wilkołaz, tj. w latach: 2019, 2021 i 2023.

Zaplanowany do 2023 roku okres obowiązywania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2016-2023 zobowiązuje do przeprowadzenia ewaluacji ex-post po tym terminie.

Schemat 6. System monitorowania i oceny realizacji LPR.

Źródło: Opracowanie własne

Raporty monitoringowe z realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji oraz raporty z przeprowadzonych ewaluacji, które pozwolą ocenić stopień realizacji procesu wychodzenia z sytuacji kryzysowej zdegradowanych obszarów gminy, a także perspektywa pozyskiwania funduszy na realizację przedsięwzięć po 2020 roku przyczynią się do podjęcia decyzji, czy proces rewitalizacji Gminy Wilkołaz będzie kontynuowany w kolejnych latach.

Jeśli widoczna będzie potrzeba prowadzenia działań rewitalizacyjnych, będą one realizowane w oparciu o niniejszy dokument do 31 grudnia 2023 roku, zgodnie z art. 52 ust. 1 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2016 r. poz. 1020). Po tym terminie Gmina będzie zobowiązana do uchwalenia Gminnego Programu Rewitalizacji. Dlatego też ewaluacja ex-post przeprowadzona zostanie pod koniec 2023 r. Na podstawie jej wyników podjęta zostanie decyzja w zakresie konieczności kontynuowania działań rewitalizacyjnych, a co za tym idzie, przekształcenia Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wilkołaz w Gminny Program Rewitalizacji.

System monitorowania na płaszczyźnie strategicznej dotyczy stopnia realizacji wychodzenia z sytuacji kryzysowej obszaru rewitalizacji poprzez ocenę śródkresową w 2019 r. (raport z ewaluacji mid-term) oraz ocenę na zakończenie realizacji LPR na koniec 2023 r. (raport z ewaluacji ex-post). Ma na celu weryfikację, czy został osiągnięty zakładany poziom realizacji w wymiarze rzeczowym i finansowym przedsięwzięć rewitalizacyjnych, czy zostały osiągnięte zakładane poziomy realizacji celów i działań LPR (stopień realizacji wskaźników produktu i rezultatu poszczególnych przedsięwzięć), czy poprawiają się wskaźniki stanu kryzysowego, wykorzystywane na etapie delimitacji obszaru rewitalizacji.

Poniżej znajduje się tabela przedstawiająca podział kompetencji w zakresie monitorowania LPR na płaszczyźnie strategicznej.

Tabela 76. Podział kompetencji w zakresie monitorowania LPR na płaszczyźnie strategicznej.

Stanowisko	Zadania
Wójt Gminy Wilkołaz	Zatwierdzenie raportów z przeprowadzonej ewaluacji mid-term/ ewaluacji ex-post.
Spółeczna Rada ds. Rewitalizacji	Opiniowanie raportów z przeprowadzonej ewaluacji mid-term/ ewaluacji ex-post.
Koordynator Zespołu ds. Rewitalizacji	Weryfikacja raportów z przeprowadzonej ewaluacji mid-term/ ewaluacji ex-post oraz przekazanie do zaopiniowania do Społecznej Rady ds. Rewitalizacji i zatwierdzenia przez Wójta Gminy.
Zespół ds. Rewitalizacji	Sprawdzenie poprawności przedłożonych sprawozdań monitorujących, przygotowanie raportu monitoringowego z realizacji LPR i raportu z przeprowadzonej ewaluacji mid-term/ ewaluacji ex-post.
Koordynator przedsięwzięcia rewitalizacyjnego	Realizacja zadań ujętych w LPR, przygotowywanie sprawozdań monitorujących oraz przekazywanie ich Zespołowi ds. Rewitalizacji.

Źródło: Opracowanie własne

System monitorowania na płaszczyźnie operacyjnej dotyczy stopnia realizacji projektów rewitalizacyjnych wskazanych w LPR. Ma to na celu weryfikację czy projekt jest realizowany zgodnie z zakładanym harmonogramem, czy realizowany jest zakres rzeczowy i finansowy projektu, czy osiągnięte zostaną zakładane rezultaty projektu.

Monitorowanie na płaszczyźnie operacyjnej będzie odbywało się cyklach półrocznych. Każdy z koordynatorów przedsięwzięcia rewitalizacyjnego będzie zobowiązany do końca maja oraz do końca listopada każdego roku kalendarzowego (do 2023 roku włącznie) dostarczyć do Zespołu ds. Rewitalizacji wypełnioną kartę monitorującą.

Poniżej znajduje się tabela przedstawiająca podział kompetencji w zakresie monitorowania LPR na płaszczyźnie operacyjnej.

Tabela 77. Podział kompetencji w zakresie monitorowania LPR na płaszczyźnie operacyjnej.

Stanowisko	Zadania
Wójt Gminy Wilkołaz	Zatwierdzenie raportów monitoringowych z realizacji LPR.
Spółeczna Rada ds. Rewitalizacji	Opiniowanie raportów monitoringowych z realizacji LPR.
Koordynator Zespołu ds. Rewitalizacji	Weryfikacja raportów monitoringowych z realizacji LPR oraz przekazanie do zaopiniowania do Społecznej Rady ds. Rewitalizacji i zatwierdzenia przez Wójta Gminy.
Zespół ds. Rewitalizacji	Sprawdzanie poprawności przedkładanych kart monitorujących, przygotowywanie raportów monitoringowych z realizacji LPR.
Koordynator przedsięwzięcia rewitalizacyjnego	Realizacja zadań ujętych w LPR, przygotowywanie kart monitorujących oraz przekazywanie ich Zespołowi ds. Rewitalizacji.

Źródło: Opracowanie własne

W celu prawidłowej realizacji LPR oraz monitorowania stopnia jego wdrażania, niezbędne jest utrzymywanie stałego kontaktu z podmiotami realizującymi przedsięwzięcia rewitalizacyjne.

Wzory kart monitorujących, sprawozdań monitorujących, raportów monitoringowych i raportów ewaluacyjnych zostaną opracowane i przyjęte Zarządzeniem Wójta, po uchwaleniu LPR przez Radę Gminy.

4.3. System budowania i wspierania partnerstw

W celu jak najpełniejszego zrealizowania celów rewitalizacji wyznaczonych w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023, wskazane jest zaangażowanie w proces rewitalizacji instytucji mogących być partnerami w realizacji przedsięwzięć zapisanych w LPR oraz zachęcenie mieszkańców do podejmowania inicjatyw służących realizacji celów rewitalizacji.

Zasada „partnerstwa” jest jedną z kluczowych zasad przyświecających przygotowaniu i wdrażaniu LPR. Inicjowanie współpracy pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym i organizacjami pozarządowymi stanowi kontynuację prac nad Lokalnym Programem Rewitalizacji, gdzie do współpracy zostali zaproszeni chętni z terenu obszaru rewitalizacji.

Wójt, Społeczna Rada ds. Rewitalizacji i Rada Gminy Wilkołaz przyjmują rolę inicjatora projektów rewitalizacyjnych, podejmując działania w celu pozyskania jak największej liczby wiarygodnych partnerów tych procesów. W tym celu będzie budowany właściwy system zachęt dla interesariuszy, kładąc szczególny nacisk na zidentyfikowanie osób mogących być lokalnymi liderami. Osoby takie zdolne są do pozyskania dla procesu rewitalizacji szerokiego poparcia mieszkańców obszaru. Ci partnerzy, którzy odpowiedzialni będą za realizację określonych projektów w ramach rewitalizacji, będą zobowiązani do zachowania określonych ram (terminów i zakresu zadania). Dla stabilizacji tego procesu będą zawierane stosowne porozumienia, umowy lub listy intencyjne pomiędzy władzą samorządową, a partnerami rewitalizacji.

Wójt, Społeczna Rada ds. Rewitalizacji odpowiedzialne będą za koordynację i nadzór prowadzonych i inicjowanych przez siebie działań w zakresie rewitalizacji oraz będą zapewniać właściwą współpracę wszystkich podmiotów zaangażowanych w ich realizację. W uzasadnionych przypadkach miasto może tworzyć nowe podmioty, które będą pełnić rolę koordynatorów rewitalizacji poszczególnych obszarów objętych projektem.

Współpraca pomiędzy partnerami LPR ma na celu:

- wykorzystanie potencjału organizacji i społeczności lokalnej poprzez skoordynowanie działań w ramach jednego, spójnego projektu akceptowanego i wspieranego przez wszystkich uczestników,
- optymalne wykorzystanie kompetencji i zasobów będących w dyspozycji gminy, organizacji pozarządowych oraz przedsiębiorców,
- wsparcie innowacyjności proponowanych rozwiązań, wyrażającej się zastosowaniem nowych podejść do problemów związanych z rozwojem lokalnym.

4.4. System informacji i promocji

Współpraca z wieloma partnerami podczas wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023 i prowadzenia procesu rewitalizacji nakłada na Gminę Wilkołaz pewne obowiązki, wśród których jednym z najważniejszych jest obowiązek informacyjny. W związku z tym wdrażanie LPR będzie procesem jawnym, a więc publicznym i uspołecznionym.

Celem komunikacji społecznej jest nie tylko podnoszenie świadomości społecznej na temat korzyści płynących z procesu rewitalizacji poprzez poinformowanie możliwie największej liczby interesariuszy o ostatecznych zapisach LPR oraz wszystkich istotnych dla nich aspektach rewitalizacji, ale również zaproszenie ich do aktywnego udziału w pracach na rzecz realizacji zamierzonych celów i pobudzanie do wnoszenia własnych propozycji działań. Prawidłowo przeprowadzona kampania informacyjna o prowadzonych pracach nad założeniami dokumentu, a następnie ich realizacją będzie czynnikiem stymulującym do pozyskiwania partnerów procesu rewitalizacji.

Promocja dokumentu jest ważnym elementem realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji.

Działania promocyjne powinny być skierowane do następujących grup docelowych:

- społeczność lokalna,
- rady sołeckie,
- organizacje pozarządowe,
- partnerzy społeczno-gospodarczy, w tym lokalni przedsiębiorcy,
- media.

Za informowanie i promocję Lokalnego Programu Rewitalizacji na poziomie gminy odpowiedzialny będzie Wójt Gminy Wilkołaz. Poprzez właściwe przeprowadzenie działań w zakresie kreowania pozytywnego wizerunku przyjętego Lokalnego Programu Rewitalizacji oraz zaangażowanie partnerów społecznych w proces jego konsultacji i realizacji rozumie się:

- umieszczenie informacji nt. stanu realizacji założeń LPR, realizacji projektów itp. na oficjalnej stronie internetowej Gminy Wilkołaz <http://www.wilkolaz.pl> oraz na stronie projektu <http://www.wilkolaz.pl/?c=mdTresc-cmPokaz-295>,
- zamieszczanie informacji w lokalnych mediach (np. prasie),
- organizację spotkań i konferencji dla społeczności lokalnej, przedstawicieli lokalnych środowisk, organizacji pozarządowych dotyczących wdrażania i/lub aktualizacji LPR, które stanowią niezbędny element dialogu społecznego (zwłaszcza w przypadkach projektów społecznych, uzupełniających inwestycje infrastrukturalne), prowadząc do wymiany opinii, czasem nawet do weryfikacji planów lub ich uzupełniania,
- umożliwienie szerokiego dostępu do zapisów dokumentu poprzez jego powielenie, bądź udostępnienie w formie broszur i ulotek najważniejszych zapisów dotyczących realizowanych działań.

Oprócz Wójta Gminy, jako głównego podmiotu odpowiedzialnego za prowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych związanych z Lokalnym Programem Rewitalizacji, działania tego typu będą prowadziły wszystkie inne podmioty, zaangażowane w poszczególne projekty zawarte w LPR.

Nie bez znaczenia jest fakt, że informowanie o planowanych przedsięwzięciach rewitalizacyjnych (inwestycyjnych i nieinwestycyjnych) to ważny sygnał dla potencjalnych inwestorów i nowych firm, a także dla mieszkańców zainteresowanych otwarciem własnej działalności gospodarczej na rewitalizowanym obszarze Gminy Wilkołaz.

4.5. Sposób modyfikacji i aktualizacji LPR

Proces rewitalizacji, jako rozciągnięty w czasie, podlegał będzie wpływowi czynników zewnętrznych, co implikuje konieczność założenia okresowej aktualizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023 oraz aktualizacji nadzwyczajnej w razie zaistnienia takich okoliczności.

System monitorowania i ewaluacji będzie podstawą do podjęcia działań naprawczych i aktualizacji LPR, w przypadku gdy stwierdzony zostanie brak osiągnięcia założonych celów, zaistnieje potrzeba wprowadzenia do Programu nowego zadania, zmiany harmonogramu realizacji, planu finansowego lub konieczność aktualizacji wskaźników. Ponadto, w przypadku wystąpienia nagłych zmian w otoczeniu wpływających na LPR, może nastąpić aktualizacja nadzwyczajna.

Ewentualność wprowadzenia poprawek i aktualizacji dokumentu wiązała się będzie z przyjęciem odpowiedniej uchwały przez Radę Gminy, tak aby LPR mógł w dalszym ciągu spełniać swoje zadania operacyjne. Wszelkie zmiany w Programie będą jednak musiały posiadać swoje uzasadnienie merytoryczne. Do LPR na późniejszym etapie jego realizacji będą mogli być również uwzględnieni dodatkowi partnerzy (zupełnie nowi, jak i zastępujący dotychczas funkcjonujących w Programie). Akceptowane będą te inicjatywy, które mogą się przyczynić do sukcesu Lokalnego Programu Rewitalizacji. Ze względu na ograniczone zasoby finansowo-rzeczowe (ograniczony budżet i potencjał instytucjonalno-organizacyjny) projekty, które zostaną dopisane do Programu, muszą być zgodne z politykami i programami lokalnymi, regionalnymi, krajowymi i europejskimi oraz z pilnością zaspokojenia potrzeb lokalnego społeczeństwa, jak również mieć wpływ na osiągnięcie spójności przestrzennej i społeczno-gospodarczej.

Dokonywana raz na pół roku ewaluacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych będzie przesłanką do reakcji na zmienność otoczenia i korekt na poziomie pojedynczych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które będą dokonywane w miarę potrzeb.

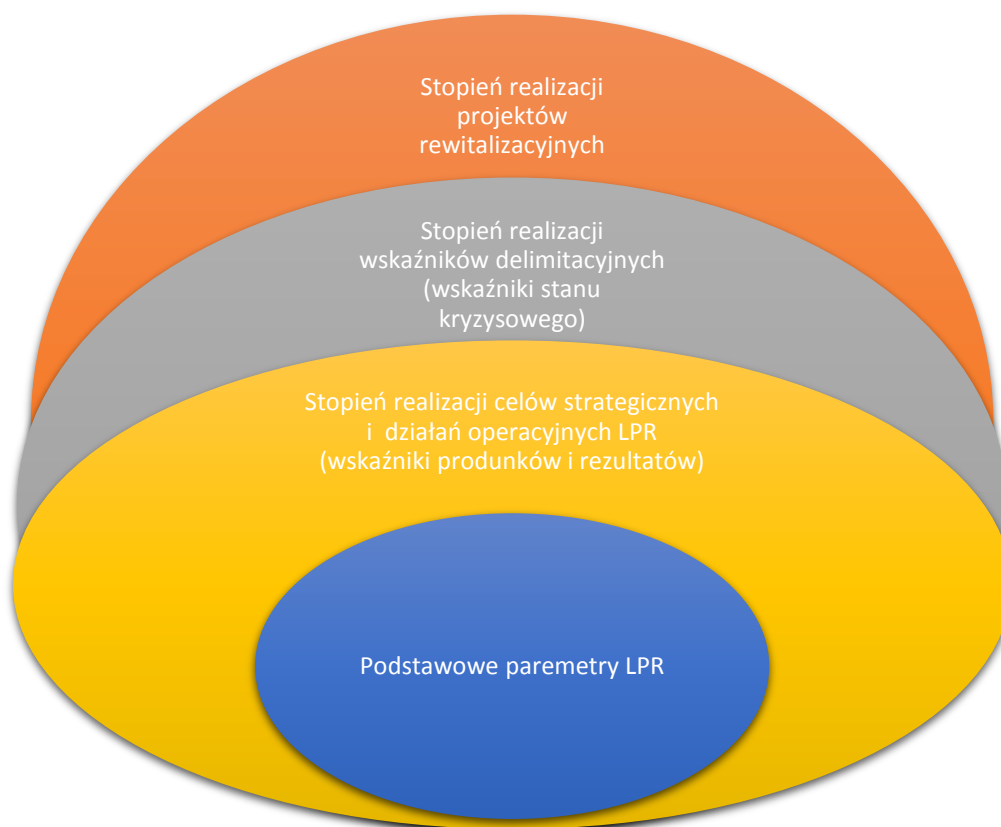
Procedura okresowej aktualizacji LPR obejmuje następujące kroki:

1. Zainteresowane podmioty, działające na obszarach wskazanych do rewitalizacji w ramach LPR lub zainteresowane podjęciem takiej działalności, w zakresie przyczyniającym się do realizacji celów rewitalizacji, zgłaszają swoje propozycje w formie pisemnej do Urzędu Gminy Wilkołaz lub fiszki projektu umieszczonej na stronie internetowej.
2. Oceny zgodności propozycji zmian w dokumencie i/lub propozycji włączenia nowego projektu rewitalizacyjnego dokonuje Zespół ds. Rewitalizacji.
3. Wójt wraz ze Społeczną Radą ds. Rewitalizacji dokonuje rozpatrzenia zgłoszonych propozycji i wydaje opinię odnośnie włączenia lub odmowy włączenia zgłoszonego działania bądź innej proponowanej zmiany do Lokalnego Programu Rewitalizacji,
4. Jeżeli planowane zmiany wymagają: włączenia do LPR nowych projektów, modyfikacji założonych celów bądź też wyznaczonych kierunków działań warunkujących powodzenie rewitalizacji, Wójt Gminy przy współpracy ze Społeczną Radą ds. Rewitalizacji podejmuje decyzję o przystąpieniu do aktualizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji.

5. Wskaźniki realizacji LPR

System monitorowania jest kluczowym elementem wdrażania LPR. Umożliwia jego skuteczną i efektywną realizację oraz pozwala na szybką reakcję w przypadku pojawienia się wszelkich komplikacji. Pozwala na dobrej jakości zarządzanie oraz optymalne wykorzystanie środków finansowych w celu zmaksymalizowania spodziewanych efektów. Sprawny monitoring zapewnia również odpowiednią ocenę aktualności dokumentu oraz stopnia jego realizacji, zaś w kwestiach finansowych pozwala na najefektywniejsze dopasowanie sposobu finansowania do konkretnych potrzeb poszczególnych projektów. Zgodnie z powyższym system monitorowania składa się z czterech części.

Schemat 7. System monitorowania wskaźników realizacji LPR.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 78. Monitorowanie podstawowych parametrów LPR (co najmniej raz w roku).

Wskaźnik	Wartość wskaźnika	Miara wskaźnika	Źródło danych	Wartość wskaźnika w okresie monitoringu (2017 n+1)
Liczba ludności	5 521	osoba	UG, GUS	5 521
Powierzchnia	8 167 ha (81,67 km ²)	ha/km ²	UG, GUS	8 167 ha (81,67 km ²)
Gęstość zaludnienia	67,76	os./km ²	UG, GUS	67,76
Przyrost naturalny	-16	osoba	UG, GUS	-16
Saldo migracji	- 4	osoba	UG, GUS	- 4
Liczba rodzin objętych pomocą społeczną	149	rodzina	UG - OPS, GUS	149
Liczba osób objętych pomocą społeczną	423	osoba	UG - OPS, GUS	423
Liczba przestępstw	180	szt.	KPP	180

Średni wynik egzaminu szóstoklasistów	59,50	%	UG, OKE	59,50
Liczba pracujących na 1 000 mieszkańców	65	osoba	GUS	65
Liczba osób bezrobotnych	265	osoba	PUP, WUP, GUS	265
Liczba osób długotrwale bezrobotnych	165	osoba	PUP, WUP, GUS	165
Liczba osób bez kwalifikacji zawodowych	109	osoba	PUP, WUP, GUS	109
Stopa bezrobocia	10,0	%	PUP, WUP, GUS	10,0
Wysokość przeciętnego wynagrodzenia	3 197,23	PLN	GUS	3 197,23
Liczba przestępstw	57	szt.	KPP	57
Liczba interwencji domowych	43	szt.	KPP	43
Liczba NGO na 10 tys. mieszkańców	20	szt.	GUS	20
Frekwencja wyborcza, Wybory Prezydenta	59,13	%	PKW	59,13
Frekwencja wyborcza, Wybory do Sejmu	55,31	%	PKW	55,31
Frekwencja wyborcza, Wybory Samorząd.	56,21	%	PKW	56,21
Liczba podmiotów gospodarczych	268	szt.	GUS	268

Źródło: Opracowanie własne

Dodatkowo bieżącemu monitoringowi będzie podlegał przestrzenny obraz obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji, lista projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych zapisanych w programie wraz z podaniem szacowanych kosztów oraz przewidywanych rezultatów, ramy finansowe LPR wraz z prognozowanym montażem finansowym).

Tabela 79. Monitorowanie stopnia realizacji celów i działań podstawowych projektów rewitalizacyjnych LPR (co najmniej raz na dwa lata).

Cel strategiczny	Nr i nazwa projektu	Wskaźnik			Jedn. miary wskaźnika	Wartość obecna wskaźnika	Źródło danych	Wartość docelowa wskaźnika
Nr 1 ☐ Nr 2 ☐ Nr 3 ☐	1. Modernizacja budynku w centrum Wilkołaz Pierwszego na cele społeczne wraz z zagospodarowaniem przyległego terenu.	Produktu	1.	Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanym obszarze.	obiekt	0	protokół odbioru	1
			2.	Budynki publiczne wyremontowane na obszarach wiejskich.	budynek	0	protokół odbioru	1
			3.	Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełno-sprawnościami	obiekt	0	protokół odbioru	1
			4.	Powierzchnia wyremontowanych budynków publicznych na obszarach wiejskich.	m ²	0	protokół odbioru	96,25
		Rezultatu	1.	Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury społecznej.	osoba/rok	0	Czujniki rejestrujące. Pomiar przez administratora obiektu.	300
Nr 1 ☐ Nr 2 ☐ Nr 3 ☐	2. Przywrócenie funkcji ośrodka kultury budynku po byłej Szkole Podstawowej w Zalesiu.	Produktu	1.	Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanym obszarze.	obiekt	0	protokół odbioru	1
			2.	Budynki publiczne wyremontowane na obszarach wiejskich.	budynek	0	protokół odbioru	1
			3.	Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełno-sprawnościami.	obiekt	0	protokół odbioru	1
			4.	Powierzchnia wyremontowanych i przebudowanych budynków publicznych na obszarach wiejskich.	m ²	0	protokół odbioru	263,50
			5.	Powierzchnia przebudowanych dróg wewnętrznych.	m ²	0	protokół odbioru	300
			6.	Powierzchnia wybudowanych chodników.	m ²	0	protokół odbioru	300
		Rezultatu	1.	Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury społecznej.	osoba/rok	0	Czujniki rejestrujące. Pomiar przez administratora obiektu.	200
			2.	Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury kulturalnej.	osoba/rok	0	Czujniki rejestrujące. Pomiar przez administratora obiektu.	200
			3.	Liczba osób korzystających ze zmodernizowanego boiska.	osoba/rok	0	Czujniki rejestrujące. Pomiar przez administratora obiektu.	100

Źródło: Opracowanie własne

Cel strategiczny	Nr i nazwa projektu	Wskaźnik			Jedn. miary wskaźnika	Wartość obecna wskaźnika	Źródło danych	Wartość docelowa wskaźnika
Nr 1 ☐ Nr 2 ☐ Nr 3 ☐	3. Uporządkowanie i zagospodarowanie przestrzeni publicznej poprzez przebudowę obiektów sportowo – rekreacyjnych w celu przywrócenia funkcji użytkowych w miejscowości Obroki.	Produktu	1.	Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanym obszarze (boisko, plac zabaw i 2 drogi).	obiekt	0	Protokół odbioru.	4
			2.	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją (boisko - 4 000 m ² , plac zabaw - 400 m ²).	m ²	0	Protokół odbioru.	4 400
			3.	Liczba obiektów dostosowanych dla osób niepełnosprawnych (boisko, plac zabaw).	obiekt	0	Protokół odbioru.	2
			4.	Otwarta przestrzeń rekultywowana na obszarach wiejskich.	szt.	0	Protokół odbioru.	4 400
		Rezultatu	1.	Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury społecznej (rekreacyjno-sportowych).	osoba/rok	0	Czujniki rejestrujące. Pomiar przez administratora obiektu.	1 500
Nr 1 ☐ Nr 2 ☐ Nr 3 ☐	4. Modernizacja Ośrodka Zdrowia w Wilkołazie Pierwszym.	Produktu	1.	Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanym obszarze.	obiekt	0	Protokół odbioru.	1
			2.	Liczba obiektów dostosowanych dla osób niepełnosprawnych.	obiekt	0	Protokół odbioru.	1
		Rezultatu	1.	Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury społecznej (Ośrodka Zdrowia).	osoba/rok	0	Czujniki rejestrujące. Rejestry prowadzone przez administratora obiektu i OZ.	500
			2.	Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury społecznej (specjalista z dziedziny psychologii i uzależnień).	osoba/rok	0	Rejestry prowadzone przez administratora obiektu i OZ.	30

Źródło: Opracowanie własne

Cel strategiczny	Nr i nazwa projektu	Wskaźnik			Jedn. miary wskaźnika	Wartość obecna wskaźnika	Źródło danych	Wartość docelowa wskaźnika
Nr 1 ☐ Nr 2 ☐ Nr 3 ☐	5. Rewitalizacja zabytku archeologicznego "OKOPEK".	Produktu	1.	Liczba wspartych obiektów zabytkowych zlokalizowanych na rewitalizowanym obszarze.	obiekt	0	Protokół odbioru.	1
			2.	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją.	m ²	0	Protokół odbioru.	500
			3.	Otwarta przestrzeń rekultywowana na obszarach wiejskich.	m ²	0	Protokół odbioru.	500
		Rezultatu	1.	Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury dziedzictwa naturalnego.	osoba/rok	0	Rejestry prowadzone przez administratora obiektu.	200
			2.	Wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem miejscach należących do dziedzictwa naturalnego oraz stanowiących atrakcje turystyczne.	osoba/rok	0	Rejestry prowadzone przez administratora obiektu.	150
Nr 1 ☐ Nr 2 ☐ Nr 3 ☐	6. „Integracja - Aktywizacja w Gminie Wilkołaz”.	Produktu	1.	Liczba osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym z terenów rewitalizowanych objętych wsparciem w programie.	osoba	0	1) listy obecności, 2) rejestr oświadczeń, 3) sprawozdanie z realizacji projektu.	20
			2.	Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie.	osoba	0	1) listy obecności, 2) rejestr oświadczeń, 3) sprawozdanie z realizacji projektu.	2
		Rezultatu	1.	Liczba osób, które uzyskały lub podwyższyły swoje kwalifikacje zawodowe.	osoba	0	Rejestr wydanych przez jednostkę certyfikującą certyfikatów potwierdzających nabycie kwalifikacji.	20
			2.	Liczba osób, które będą poszukiwać pracy po opuszczeniu programu.	osoba	0	Rejestr osób, które otrzymały ofertę pracy.	7
			3.	Liczba osób, które podejmą zatrudnienie.	osoba	0	Rejestr osób, które podjęły zatrudnienie.	2

Źródło: Opracowanie własne

Cel strategiczny	Nr i nazwa projektu	Wskaźnik			Jedn. miary wskaźnika	Wartość obecna wskaźnika	Źródło danych	Wartość docelowa wskaźnika
Nr 1 ☐ Nr 2 ☐ Nr 3 ☐	7. „Aktywizacja, Integracja w OHP”.	Produktu	1.	Liczba osób biernych zawodowo, nieuczestniczących w kształceniu lub szkoleniu objętych wsparciem w programie.	osoba	0	a) listy obecności podpisywane przez UP na 1.zajęciach (zad.1)(potwierdzające rozpoczęcie udziału w proj.); prow. przez doradcę b) rejestr (arkusz kalkul.) podpisanych oświadczeń zawieraj. podst. info o UP.	2
			Rezultatu	1.	1. Liczba osób biernych zawodowo, które otrzymały ofertę pracy, kształcenia ustawicznego, przygotowania zawodowego lub stażu po opuszczeniu programu.	osoba	0	Rejestr osób, które otrzymały ofertę pracy, kształcenia ustawicznego, przygotowania zawodowego lub stażu po opuszczeniu programu.
		2.		2. Liczba osób biernych zawodowo, uczestniczących w kształceniu/szkoleniu lub uzyskujących kwalifikacje lub pracujących (łącznie z pracującymi na własny rachunek) po opuszczeniu programu.	osoba	0	a)rejestr(arkusz kalkulacyjny) wydanych przez jednostkę certyfikującą certyfikatów potwierdzających nabycie kwalifikacji.	2
Nr 1 ☐ Nr 2 ☐ Nr 3 ☐	8. „Od szkolenia do zatrudnienia – YEI”.	Produktu	1.	Liczba osób biernych zawodowo, nieuczestniczących w kształceniu lub szkoleniu objętych wsparciem w programie.	osoba	0	a) listy obecności podpisywane przez UP na 1.zajęciach (zad.1)(potwierdzające rozpoczęcie udziału w projekcie) prowadzone przez doradcę b)rejestr (arkusz kalkul.) podpisanych oświadczeń zawieraj. podst. informacje o UP	2
			2.	Liczba osób poniżej 30 lat z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie.	osoba	0	a) listy obecności podpisywane przez UP na 1.zajęciach (zad.1)(potwierdzające rozpoczęcie udziału w projekcie), prowadzonym przez doradcę, b)rejestr (arkusz kalkul.) podpisanych oświadczeń zawieraj. podst. informacje o UP	1

		Rezultatu	1.	Liczba osób biernych zawodowo nieuczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, które otrzymały ofertę pracy, kształcenia ustawicznego, przygotowania zawodowego lub stażu po opuszczeniu programu.	osoba	0	Rejestr osób, które otrzymały ofertę pracy, kształcenia ustawicznego, przygotowania zawodowego lub stażu po opuszczeniu programu.	2
			2.	Liczba osób biernych zawodowo nieuczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, uczestniczących w kształceniu/szkoleniu lub uzyskujących kwalifikacje lub pracujących (łącznie z pracującymi na własny rachunek) po opuszczeniu programu.	osoba	0	a) rejestr (arkusz kalkulacyjny) wydanych przez jednostkę certyfikującą certyfikatów potwierdzających nabycie kwalifikacji.	2
			3.	Liczba osób biernych zawodowo nieuczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, które ukończyły interwencję wspieraną w ramach Inicjatywy na rzecz zatrudnienia ludzi młodych.	osoba	0	Rejestr osób, które ukończyły interwencję wspieraną w ramach Inicjatywy na rzecz zatrudnienia ludzi młodych.	2

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 80. Monitorowanie skutków realizacji LPR, poprzez analizę poziomu wskaźników wykorzystywanych na etapie delimitacji obszaru rewitalizacji - wskaźniki stanu kryzysowego (co najmniej raz na dwa lata).

L.p.	Wskaźnik	Wartość wskaźnika	Miara wskaźnika	Źródło danych
1.	Średnia liczba osób objętych pomocą społeczną ze względu na ubóstwo na 100 mieszkańców Gminy Wilkołaz	7,24	osoba	OPS w Wilkołazie
2.	Średnia liczba osób objętych pomocą społeczną ze względu na bezrobocie na 100 mieszkańców Gminy Wilkołaz	3,97	osoba	OPS w Wilkołazie
3.	Średnia liczba osób objętych pomocą społeczną ze względu na niepełnosprawność na 100 mieszkańców Gminy Wilkołaz	2,29	osoba	OPS w Wilkołazie
4.	Średnia liczba osób objętych pomocą społeczną ze względu na długotrwałą lub ciężką chorobę na 100 mieszkańców Gminy Wilkołaz	7,54	osoba	OPS w Wilkołazie
5.	Średnia liczba osób objętych pomocą społeczną ze względu na bezradność w prawach opiekuńczo-wychowawczych na 100 mieszkańców Gminy Wilkołaz	0,87	osoba	OPS w Wilkołazie
6.	Średnia liczba osób objętych pomocą społeczną ze względu na wielodzietność na 100 mieszkańców Gminy Wilkołaz	1,18	osoba	OPS w Wilkołazie
7.	Średnia liczba osób objętych pomocą społeczną ze względu na alkoholizm na 100 mieszkańców Gminy Wilkołaz	0,29	osoba	OPS w Wilkołazie
8.	Średni wynik egzaminu 6 klas	0,62	%	UG Wilkołaz
9.	Średnia liczba osób bezrobotnych na 100 mieszkańców Gminy Wilkołaz	16,41	osoba	PUP
10.	Średnia liczba osób długotrwale bezrobotnych na 100 mieszkańców Gminy Wilkołaz	3,36	osoba	PUP
11.	Średnia liczba przestępstw na 100 mieszkańców Gminy Wilkołaz	1,05	osoba	KPP
12.	Średnia liczba wykroczeń na 100 mieszkańców Gminy Wilkołaz	2,93	osoba	KPP
13.	Średnia liczba interwencji domowych na 100 mieszkańców Gminy Wilkołaz	0,93	osoba	KPP
14.	Średnia liczba przestępstw kryminalnych na 100 mieszkańców Gminy Wilkołaz	0,44	osoba	KPP
15.	Średnia liczba "Niebieskich kart" na 100 mieszkańców Gminy Wilkołaz	0,17	osoba	KPP
16.	Średnia liczba aktywnych organizacji pozarządowych na 100 mieszkańców Gminy Wilkołaz	0,24	szt.	UG Wilkołaz
17.	Średnia frekwencja wyborcza w wyborach samorządowych w Gminie Wilkołaz	54,82	%	PKW
18.	Średnia kwota uzyskana na Fundusz Sołecki na 100 mieszkańców Gminy Wilkołaz	4 215,25	zł	UG Wilkołaz
19.	Średnia liczba osób na zebraniu wiejskim dotyczącym podziału środków z funduszu sołeckiego na 100 mieszkańców Gminy Wilkołaz	4,00	osoba	UG Wilkołaz
20.	Średnia liczba podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców Gminy Wilkołaz	3,17	szt.	UG Wilkołaz
21.	Średnia liczba gospodarstw rolnych na 100 mieszkańców Gminy Wilkołaz	60,85	szt.	UG Wilkołaz
22.	Średnia ilość wyrobów zawierających azbest na 100 mieszkańców Gminy Wilkołaz	79	tona	UG Wilkołaz
23.	Średnia ilość przydomowych oczyszczalni ścieków na 100 mieszkańców Gminy Wilkołaz	0,82	szt.	UG Wilkołaz

24.	Średni dostęp do infrastruktury kultury na 100 mieszkańców Gminy Wilkołaz	0,37	szt.	UG Wilkołaz
25.	Średnia liczna jednostek szkolnych na 100 mieszkańców Gminy Wilkołaz	0,20	szt.	UG Wilkołaz
26.	Średni dostęp do obiektów infrastruktury kultury na 100 mieszkańców Gminy	0,37	szt.	UG Wilkołaz
27.	Średnia ilość budynków korzystających z gazu - efektywne źródło ciepła na 100 mieszkańców Gminy	4,47	szt.	UG Wilkołaz
28.	Średnia ilość budynków użyteczności publicznej - gdzie brak rozwiązań termomo-dernizacyjnych	0,29	szt.	UG Wilkołaz

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 81. Monitorowanie poziomu realizacji rzeczowego i finansowego projektów rewitalizacyjnych (co najmniej raz w roku).

L.p.	Nazwa przedsięwzięcia	Zakładane do realizacji	W trakcie realizacji/ stopień zaawansowania w % i kwotowo	Zrealizowane
PODSTAWOWE PROJEKTY REWITALIZACYJNE				
1.	Modernizacja budynku w centrum Wilkołaz Pierwszego na cele społeczne wraz z zagospodarowaniem przyległego terenu.	☐	☐% zł	☐
2.	Przywrócenie funkcji ośrodka kultury budynku po byłej Szkole Podstawowej w Zalesiu.	☐	☐% zł	☐
3.	Uporządkowanie i zagospodarowanie przestrzeni publicznej poprzez przebudowę obiektów sportowo – rekreacyjnych w celu przywrócenia funkcji użytkowych w miejscowości Obroki.	☐	☐% zł	☐
4.	Modernizacja Ośrodka Zdrowia w Wilkołazie Pierwszym.	☐	☐% zł	☐
5.	Rewitalizacja zabytku archeologicznego "OKOPEK".	☐	☐% zł	☐
6.	„Integracja - Aktywizacja w Gminie Wilkołaz”	☐	☐% zł	☐
7.	„Aktywizacja, Integracja w OHP”.	☐	☐% zł	☐
8.	„Od szkolenia do zatrudnienia – YEI”.	☐	☐% zł	☐
DODATKOWE PROJEKTY REWITALIZACYJNE				
1 D.	Rewitalizacja terenu wokół szkoły podstawowej.	☐	☐% zł	☐
2 D.	Modernizacja budynku remizy OSP na potrzeby świetlicy wiejskiej.	☐	☐% zł	☐
3 D.	Przebudowa istniejącego budynku gospodarczego ze zmianą sposobu użytkowania na PSZOK.	☐	☐% zł	☐
4 D.	Zagospodarowanie terenu wokół budynku administracyjnego Urzędu Gminy i świetlicy wiejskiej w Wilkołazie Pierwszym.	☐	☐% zł	☐

Źródło: Opracowanie własne

6. Strategiczna ocena oddziaływania LPR na środowisko

Zgodnie z ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 353 z późn. zm.) projekt niniejszego dokumentu należało skonsultować z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska oraz Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym, w celu ustalenia konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

W związku z powyższym projekt dokumentu, wyszczególniający wszystkie planowane do realizacji inwestycje został przesłany obu tym organom z prośbą o opinię, czy należy wykonać strategiczną ocenę oddziaływania na środowisko.

W odpowiedzi na wniosek Gminy Wilkołaz Lubelski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Lublinie w piśmie stwierdził, że Lokalny Program Rewitalizacji jest dokumentem, który wymaga uzgodnienia wyłącznie z organem określonym w art. 57 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 353 z późn. zm.), tj. Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Lublinie.

W odpowiedzi na pismo Gminy Wilkołaz dot. możliwości odstąpienia od przeprowadzania strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projektu dokumentu pn. „Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023” Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Lublinie stwierdził, że projekt dokumentu spełnia zapisane w ww. ustawie warunki odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

ZAŁĄCZNIKI

1. Wyniki badań społecznych

Po przeprowadzeniu diagnozy obszarów zdegradowanych w 17 miejscowościach, w ramach analizy wskaźnikowej wyłoniono obszar zdegradowany składający się z 9 podobszarów (**Ewunin, Marianówka, Obroki, Rudnik-Kolonia, Wilkołaz - Stacja Kolejowa, Wilkołaz Górny, Wilkołaz Pierwszy, Wilkołaz Trzeci i Zalesie**), a obszarem o najsilniej identyfikowanym stanie kryzysowym okazał się obszar obejmujący: **Obroki, część Wilkołaza Pierwszego (obręb geodezyjny Wilkołaz Poduchowny) i Zalesie**.

Tym samym uznano o konieczności zagwarantowania udziału społeczności lokalnej, poddając proponowany obszar rewitalizacji konsultacjom.

Badanie przeprowadzono w terminie od 23 marca 2017 r. do 24 kwietnia 2017 r. Ankieta była opublikowana na podstronie strony internetowej Urzędu Gminy dedykowanej rewitalizacji <http://www.wilkolaz.pl/?c=mdTresc-cmPokaz-295>, wyłożona w siedzibie Urzędu Gminy oraz rozdawana na wszystkich spotkaniach konsultacyjnych. **Łączna liczba respondentów wyniosła 62 osoby.**

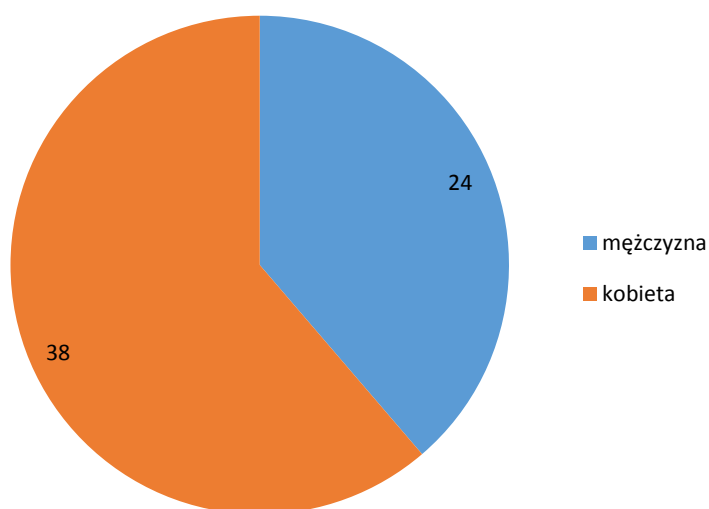
Celem badania było skonfrontowanie efektów przeprowadzonej analizy wskaźnikowej oraz uzyskanie informacji pozwalających na ocenę trafności doboru obszaru rewitalizacji.

W pierwszej części analizy zostaną przedstawione zmienne socjodemograficzne populacji biorącej udział w badaniu a w dalszej części podrozdziału znajduje się analiza odpowiedzi na poszczególne pytania merytoryczne.

Metryczka:

Wśród respondentów dominowały kobiety, ich udział kształtował się na poziomie 61,29%, natomiast odsetek mężczyzn wynosił 38,71%.

Wykres 48. Respondenci wg płci (osoba).

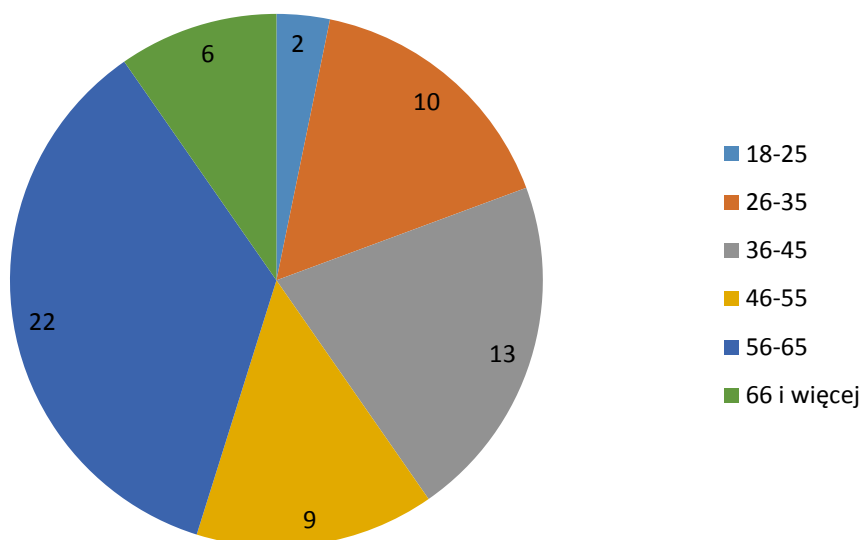

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego, n=62.

Wśród respondentów znajdują się przedstawiciele wszystkich grup wiekowych. Najliczniejszą grupę stanowią osoby pomiędzy 56 a 65 rokiem życia (35,48) oraz osoby pomiędzy 36 a 45 rokiem życia (20,97%). Łącznie te dwie grupy stanowią ponad połowę mieszkańców Gminy Wilkołaz, którzy wzięli udział w badaniu. Najmniej liczną grupą respondentów stanowiły osoby powyżej pomiędzy 18 a 25 rokiem życia (3,23%).

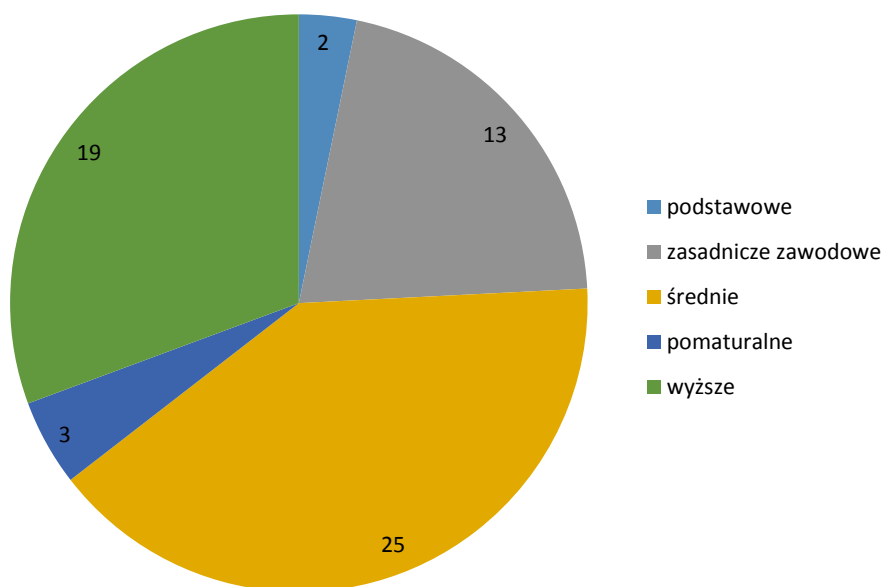
Wykres 49. Respondenci wg grup wiekowych (osoba).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego, n=62.

Największe zainteresowanie działaniami rozwojowymi Gminy Wilkołaz w grupie osób z wykształceniem średnim (40,32%). Kolejną grupę stanowią osoby posiadające wykształcenie wyższe (30,65%). Wynik ten potwierdza rosnące zainteresowanie sprawami publicznymi wraz z wzrastającym poziomem wykształcenia.

Wykres 50. Respondenci wg wykształcenia (osoba).

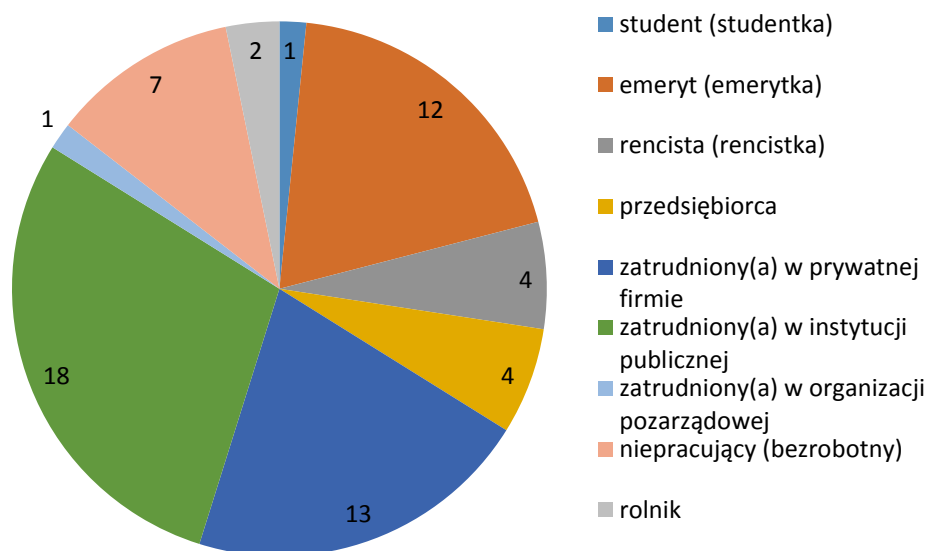

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego, n=62.

Status na rynku pracy mieszkańców może stanowić istotny czynnik determinujący wybór odpowiedzi i formułowanie opinii dotyczących planowanych działań rewitalizacyjnych. Dlatego warto przyjrzeć się jak przedstawia się przekrój ankietowanych w kontekście tego kryterium. Zdecydowanie przeważającą grupę wśród ankietowanych stanowiły osoby pracujące (58,06%). Osoby uczące się i bezrobotne, renciści oraz osoby będące na emeryturze stanowiły grupę o udziale 27,41% respondentów.

Wykres 51. Respondenci wg statusu na rynku pracy (osoba).

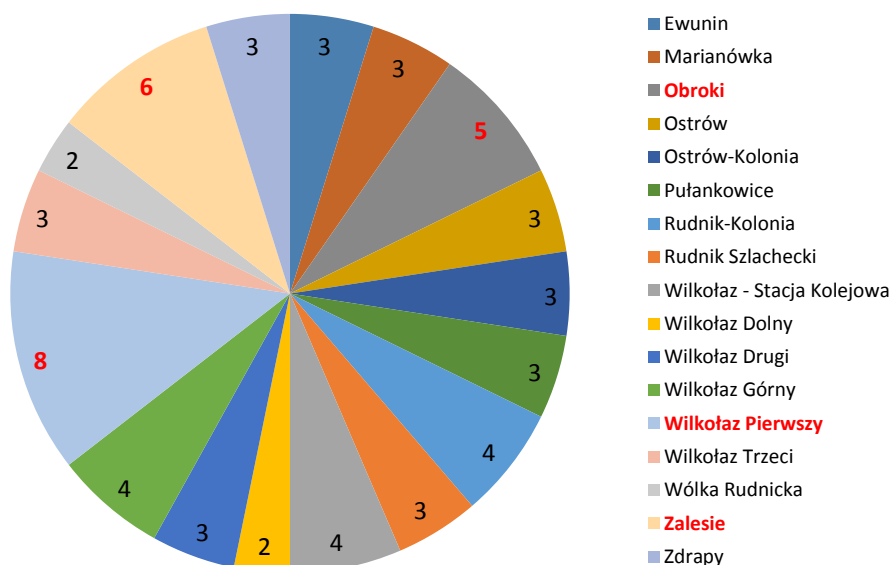

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego, n=62.

Odpowiedzi na pytania merytoryczne:

Bazując na analizie wskaźnikowej, poproszono respondentów o wskazanie obszaru gminy, który powinien być poddany procesowi rewitalizacji. Respondenci najczęściej wskazywali miejscowości: Obroki (5 osób), Zalesie (6 osób) i Wilkołaz Pierwszy (8 osób), tym samym potwierdzając trafność analizy opierającej się o analizę wskaźnikową.

Wykres 52. Jaki OBSZAR GMINY powinien być Pana(i) zdaniem poddany procesowi rewitalizacji? (osoba).

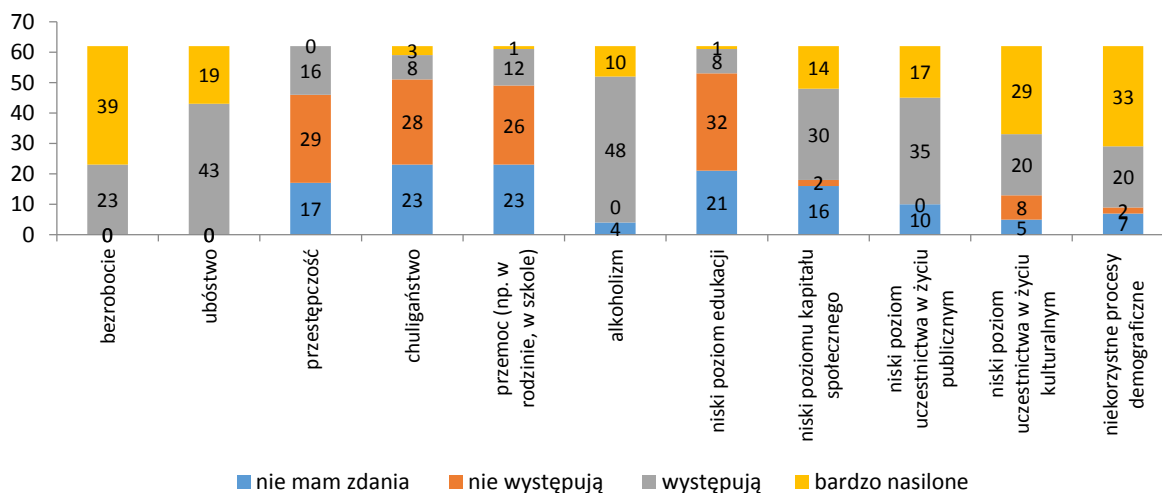
Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego, n=62.

W kolejnych pytaniach poproszono respondentów o ocenę skali występowania problemów społecznych, środowiskowych, gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych i technicznych na wskazanym obszarze do rewitalizacji.

Poniżej zaprezentowano w formie graficznej odpowiedzi na przedmiotowe pytania.

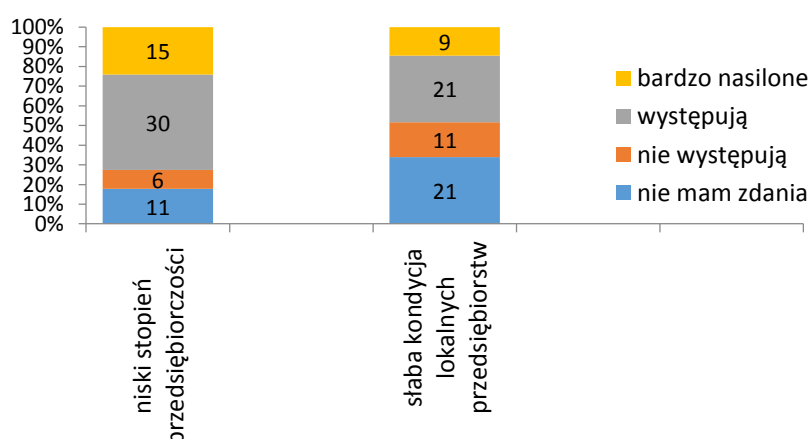
Wykres 53. Jak ocenia Pan(i) skalę występowania PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH na wskazanym przez Pana(ią) obszarze? (osoba).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego, n=62.

Najwięcej respondentów stwierdziło, że spośród problemów natury społecznej w największej skali i nasileniu występują bezrobocie, niekorzystne procesy demograficzne oraz niski poziom uczestnictwa w życiu kulturalnym. Niekorzystnym zjawiskiem jest także częste występowanie problemów społecznych związanych z: alkoholizmem, ubóstwem i niskim poziomem kapitału społecznego.

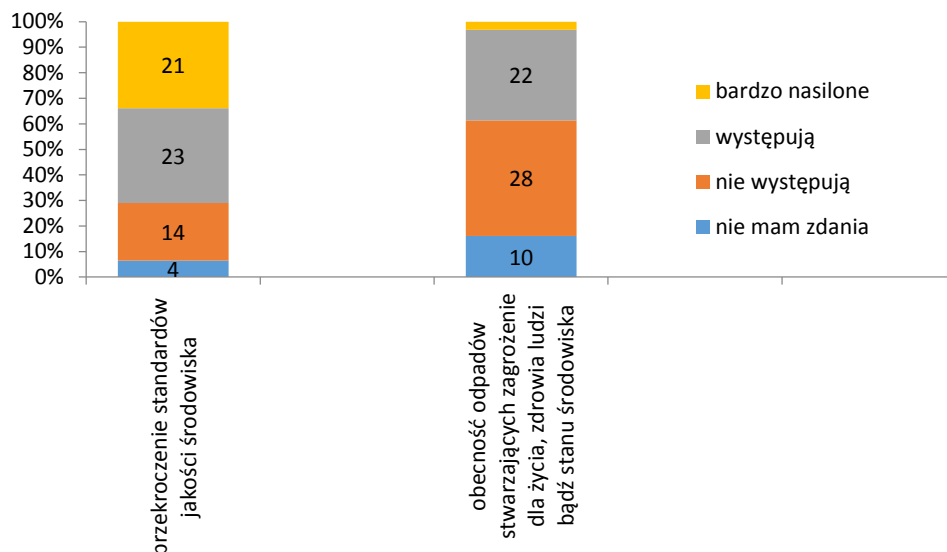
Wykres 54. Jak ocenia Pan(i) skalę występowania PROBLEMÓW GOSPODARCZYCH na wskazanym przez Pana(ią) obszarze, które współwystępują wraz z problemami społecznymi? (osoba).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego, n=62.

Ponad 51% respondentów stwierdziło, że spośród problemów gospodarczych największe znaczenia ma niski stopień przedsiębiorczości. Ponad 24% stwierdziło, że ten problem występuje w dużym nasileniu.

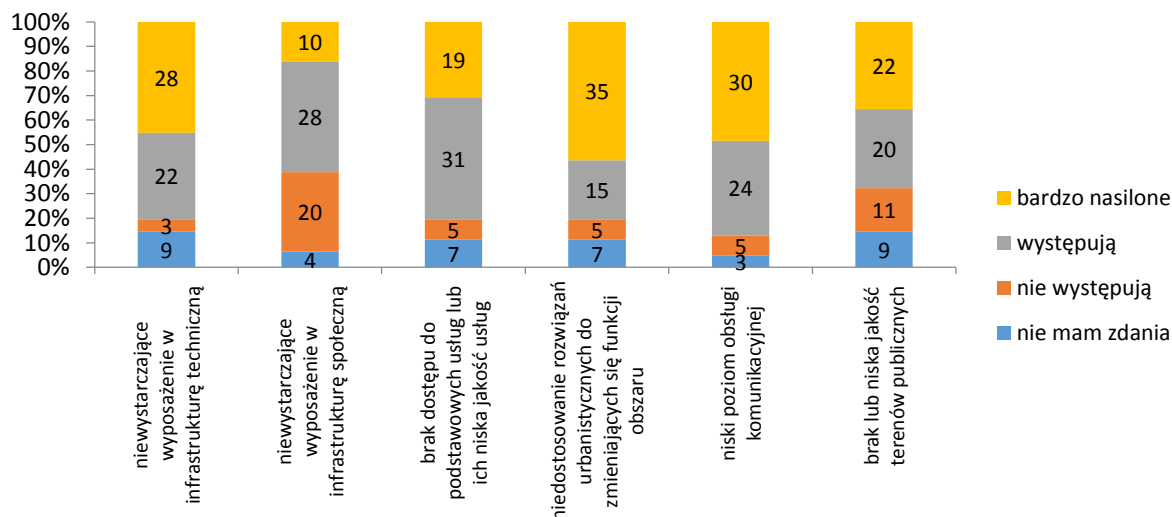
Wykres 55. Jak ocenia Pan(i) skalę występowania PROBLEMÓW ŚRODOWISKOWYCH na wskazanym przez Pana(ią) obszarze, które współwystępują wraz z problemami społecznymi? (osoba).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego, n=62.

Największa część osób ponad 55% uważa, że obszarze na rewitalizacji występują istotne przekroczenia standardów jakości środowiska, z czego 22,22% twierdzi, że występują, a 33,37% stwierdza, że w dużym nasileniu. Przeciwnego zdania było 37,90% pytanych.

Wykres 56. Jak ocenia Pan(i) skalę występowania PROBLEMÓW PRZESTRZENNO-FUNKCYJNALNYCH na wskazanym przez Pana(ią) obszarze, które współwystępują wraz z problemami społecznymi? (osoba).

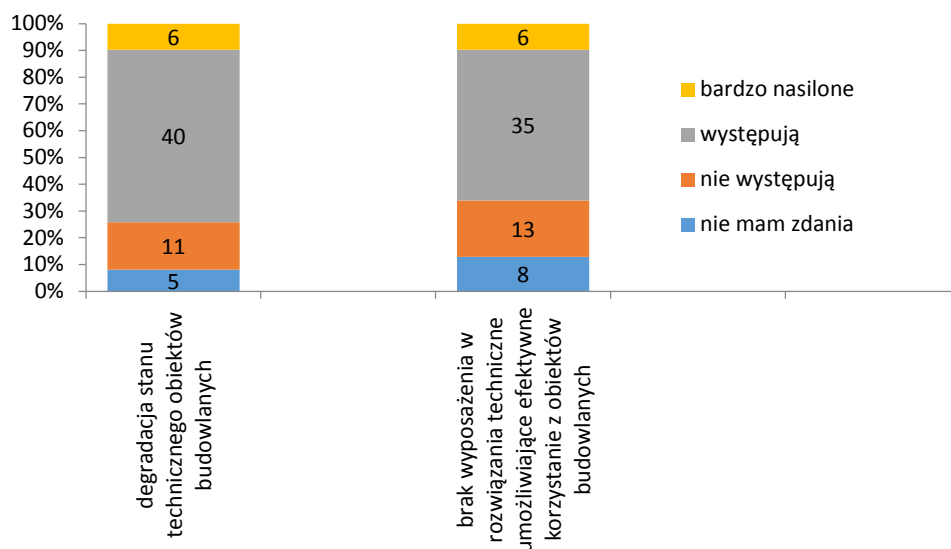

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego, n=62.

Najwięcej respondentów stwierdziło, że spośród problemów przestrzenno-funkcyjnych na wskazanym obszarze w największej skali i nasileniu występują: niedostosowanie rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niski poziom obsługi komunikacyjnej i niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę techniczną. Niekorzystnym zjawiskiem jest także częste występowanie problemów przestrzenno-funkcyjnych związanych z: brak dostępu do podstawowych usług lub ich niska jakość usług i niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę społeczną.

Wykres 57. Jak ocenia Pan(i) skalę występowania PROBLEMÓW TECHNICZNYCH na wskazanym przez Pana(ią) obszarze, które współwystępują wraz z problemami społecznymi? (osoba).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego, n=62.

Respondenci pytani o skalę problemów technicznych na wskazanym obszarze stwierdzili, najczęściej wymienianymi problemami technicznymi była degradacja stanu technicznego obiektów budowlanych (w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym) i brak wyposażenia w rozwiązania techniczne umożliwiające efektywne korzystanie z obiektów budowlanych (w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska-termomodernizacja, odnawialne źródła energii).

2. Wzór ankiety

ANKIETA **na potrzeby opracowania** **„Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023”**

WYZNACZENIE OBSZARÓW DO REWITALIZACJI

Szanowni Państwo,

Celem badania jest poznanie Państwa opinii na temat aktualnych potrzeb w zakresie rewitalizacji problemowych przestrzeni Gminy Wilkołaz oraz oczekiwanych działań mających na celu ich ożywienie społeczno-gospodarcze, w związku z przystąpieniem Gminy Wilkołaz do opracowania „**Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023**” w ramach projektu pt. "Lokalny Program Rewitalizacji podstawą ożywienia w sferze społecznej, gospodarczej i przestrzenno-funkcjonalnej Gminy Wilkołaz" współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020.

Dokument ten będzie stanowił podstawę do podjęcia kompleksowych działań rewitalizacyjnych na zdegradowanym obszarze Gminy Wilkołaz wymagającym szczególnego wsparcia. Ponadto umożliwi efektywne pozyskiwanie dofinansowania projektów ze środków Unii Europejskiej w perspektywie finansowej 2014–2020. Zaplanowane do realizacji projekty w ramach ww. dokumentu przyczynią się do pobudzenia aktywności społecznej i przedsiębiorczości mieszkańców, przywrócenia estetyki i ład przestrzennego, pozyskiwania energii ze źródeł odnawialnych, termomodernizacji budynków i obiektów użyteczności publicznej, ochrony środowiska naturalnego, zachowania dziedzictwa kulturowego, a tym samym poprawy jakości życia społeczności lokalnej.

Rewitalizacja - stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie programu rewitalizacji.

Obszar zdegradowany - to obszar Gminy, znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych (w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym) i występowania na nim ponadto co najmniej jednego negatywnego zjawiska ze sfery gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej, mającego w stosunku do nich charakter uzupełniający.

Państwa opinie, jako cenne i ważne źródło informacji na temat konkretnych potrzeb mieszkańców Gminy Wilkołaz, zostaną uwzględnione przy przygotowaniu programu w zakresie jej celów, priorytetów, kierunków działań i konkretnych projektów inwestycyjnych i społecznych.

Ankieta ma charakter anonimowy.

Prosimy o odpowiedź na każde pytanie, poprzez zaznaczenie odpowiedniego pola.

1. Jaki OBSZAR GMINY powinien być Pana(i) zdaniem poddany procesowi rewitalizacji?

(ze względu na koncentrację na tym obszarze problemów społecznych i współwystępowanie co najmniej jednego problemu wymienionego i opisanego w pkt. 4 ankiety (z sfery?: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej). Proszę dokładnie określić zakres obszaru – jego granice (np. wskazać nazwy miejscowości, ulic, nr działek, itp.):

--

2. Proszę podać Pana(i) związek z wybranym obszarem (można wskazać kilka odpowiedzi).

☐ miejsce zamieszkania
☐ miejsce pracy
☐ miejsce prowadzenia działalności gospodarczej
☐ klient
☐ miejsce rekreacji, wypoczynku
☐ Inne:

3. Jak ocenia Pan(i) skalę występowania PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH na wskazanym przez Pana(ią) obszarze.

Proszę zaznaczyć w skali od 0-3, gdzie: 0 - nie mam zdania 1 - nie występują 2 - występują 3 - bardzo nasilone

Wyszczególnienie:	0	1	2	3
bezrobocie	☐	☐	☐	☐
ubóstwo	☐	☐	☐	☐
przestępczość	☐	☐	☐	☐
przemoc (np. w rodzinie, w szkole)	☐	☐	☐	☐
alkoholizm	☐	☐	☐	☐
niski poziom edukacji: niskie wyniki w nauce, problemy w realizacji programów nauczania, duża liczba młodzieży niewypełniającej obowiązku szkolnego, rozkład stopnia wykształcenia wśród osób dorosłych itp.	☐	☐	☐	☐
niski poziom kapitału społecznego: słabo wykształcone relacje wewnątrz społeczności lokalnej, niski poziom zaufania, nieprzestrzeganie zasady współżycia społecznego, słaba zdolność do współdziałania, mała liczba organizacji społecznych itp.	☐	☐	☐	☐
niski poziom uczestnictwa w życiu publicznym (np. niewielka liczba aktywnych organizacji pozarządowych, niska frekwencja wyborcza itp.)	☐	☐	☐	☐
niski poziom uczestnictwa w życiu kulturalnym (np. niewielka liczba mieszkańców, którzy biorą udział w wydarzeniach kulturalnych - teatralnych, muzealnych, imprezach masowych itp.)	☐	☐	☐	☐
niekorzystne procesy demograficzne (np. migracje, starzenie się społeczeństwa itp.)	☐	☐	☐	☐
Inne problemy społeczne, jakie?	☐	☐	☐	☐

4. Jak ocenia Pan(i) skalę występowania PROBLEMÓW GOSPODARCZYCH, ŚRODOWISKOWYCH, PRZESTRZENNO - FUNKCJONALNYCH lub TECHNICZNYCH, na wskazanym przez Pana(ią) obszarze, które współwystępują wraz z problemami zaznaczonymi w pkt. 3?

Proszę zaznaczyć w skali od 0-3, gdzie: 0 - nie mam zdania, 1 - nie występują, 2 – występują, 3 - bardzo nasilone

PROBLEMY GOSPODARCZE

Wyszczególnienie:	0	1	2	3
niski stopień przedsiębiorczości (np. mała ilość lokalnych przedsiębiorstw, niska aktywność przedsiębiorstw itp.)	☐	☐	☐	☐
słaba kondycja lokalnych przedsiębiorstw	☐	☐	☐	☐
Inne problemy gospodarcze, jakie?	☐	☐	☐	☐
.....				
.....				
.....				

PROBLEMY ŚRODOWISKOWE

Wyszczególnienie:	0	1	2	3
przekroczenie standardów jakości środowiska (zanieczyszczone środowisko naturalne)	☐	☐	☐	☐
obecność odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi bądź stanu środowiska (np. azbest, odpady medyczne itp.)	☐	☐	☐	☐
Inne problemy gospodarcze, jakie?	☐	☐	☐	☐
.....				
.....				
.....				

PROBLEMY PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNE

Wyszczególnienie:	0	1	2	3
niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę techniczną (np. wodno-ściekową, ciepłowniczą, elektryczną, telekomunikacyjną, drogową itp.)	☐	☐	☐	☐
niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę społeczną (np. przedszkola i szkoły, obiekty ochrony zdrowia, instytucje kultury, ośrodki sportowe i rekreacyjne itp.)	☐	☐	☐	☐
brak dostępu do podstawowych usług lub ich niska jakość usług (np. zdrowotnych, społecznych, socjalnych, opiekuńczych itp.)	☐	☐	☐	☐
niedostosowanie rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru (np. brak ograniczenia hałasu, brak parkingu itp.)	☐	☐	☐	☐
niski poziom obsługi komunikacyjnej (w tym dostęp do środków komunikacji publicznej, sieci drogowej, ciągów i przejść pieszych itp.)	☐	☐	☐	☐
brak lub niska jakość terenów publicznych (np. tereny zielone, parki, skwery, miejsca rekreacyjno – wypoczynkowe itp.)	☐	☐	☐	☐
Inne problemy przestrzenno-funkcjonalne, jakie?	☐	☐	☐	☐
.....				
.....				
.....				
.....				

■ PROBLEMY TECHNICZNE

Wyszczególnienie:	0	1	2	3
degradacja stanu technicznego obiektów budowlanych (w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym)	☐	☐	☐	☐
brak wyposażenia w rozwiązania techniczne umożliwiające efektywne korzystanie z obiektów budowlanych (w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska-termomodernizacja, odnawialne źródła energii)	☐	☐	☐	☐
Inne problemy techniczne, jakie?	☐	☐	☐	☐

5. Proszę wymienić/opisać jakie działania należy podjąć w celu minimalizacji wskazanych problemów w Gminie Wilkołaz?

--

METRYCZKA:

PŁEĆ: ☐ mężczyzna ☐ kobieta	MIEJSCE ZAMIESZKANIA: ☐ Miasto (osiedle) ☐ Miasto (dom jednorodzinny) ☐ Wieś
WIEK: ☐ do 18 roku życia ☐ 18-25 ☐ 26-35 ☐ 36-45 ☐ 46-55 ☐ 56-65 ☐ 66 i więcej	STAN CYWILNY: ☐ kawaler (panna) ☐ żonaty (mężatka) ☐ wdowiec (wdowa) ☐ rozwiedziony (rozwiedziona) ☐ żyjący(a) w nieformalnym związku
STATUS NA RYNKU PRACY: ☐ uczeń (uczennica) ☐ student (studentka) ☐ emeryt (emerytka) ☐ rencista (rencistka) ☐ przedsiębiorca ☐ zatrudniony(a) w prywatnej firmie ☐ zatrudniony(a) w instytucji publicznej ☐ zatrudniony(a) w organizacji pozarządowej ☐ niepracujący (bezrobotny) ☐ rolnik	JAK OCENIA PAN/PANI SWOJĄ SYTUACJĘ MATERIALNĄ? ☐ bardzo dobrze ☐ dobrze ☐ średnio ☐ źle ☐ bardzo źle ☐ trudno powiedzieć
WYKSZTAŁCENIE: ☐ podstawowe ☐ gimnazjalne ☐ zasadnicze zawodowe ☐ średnie ☐ pomaturalne ☐ wyższe	Czy jest Pan/Pani mieszkańcem Gminy Wilkołaz? ☐ tak ☐ nie

DZIĘKUJEMY ZA WYPEŁNIENIE ANKIETY!

3. Wzór fiszki projektowej

	Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wilkołaz	FISZKA PROJEKTOWA na potrzeby opracowania „Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023”.
---	---	--

Szanowni Państwo,

Prace nad *Lokalnym Programem Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023* znajdują się w fazie opracowywania konkretnych **propozycji działań/przedsięwzięć (projektów)**, które będą podejmowane w ramach tego Programu w najbliższych latach.

Prosimy zatem wszystkie osoby i instytucje oddane sprawie poprawy jakości życia w naszej gminie o aktywne włączenie się w proces opracowywania Programu i opisanie swojego pomysłu, propozycji projektu do Lokalnego Programu Rewitalizacji (zgodnie z zaproponowaną poniżej fiszką projektową), bazując na wskazanym **obszarze rewitalizacji obejmującym poniższe sołectwa**:

- część Wilkołaz Pierwszy
- Zalesie
- Obroki

Obecnie wszczęta procedura naboru projektów jest elementem dalszych konsultacji Programu Rewitalizacji, a także formalnego zebrania przedsięwzięć (projektów), które, po weryfikacji przeprowadzonej przez zespół przedstawicieli wykonawcy dokumentu: Lubelskiej Akademii Rozwoju i Urzędu Gminy Wilkołaz, zostaną umieszczone w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023.

Paweł Głąb
(-)
Wójt Gminy Wilkołaz

1. WZÓR FISZKI PROJEKTOWEJ:

1. Nazwa planowanego działania/projektu <i>(Nazwa działania/projektu powinna precyzyjnie wskazywać przedmiot działania).</i>	
2. Cel ogólny projektu <i>(np. przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, poprawa jakości życia, poprawa estetyki).</i>	
3. Opis stanu istniejącego/problemu i pozytywne skutki, jakie przyniesie realizacja projektu/przedsięwzięcia <i>(Należy przedstawić stan obecny i wymienić problemy, które będą rozwiązywane w wyniku realizacji projektu, a także uzasadnić, że projekt przyczyni się do ich rozwiązania, np. redukcja negatywnych zjawisk społecznych, integracja społeczeństwa, wskazanie właściwych wzorców zachowań).</i>	
4. Lokalizacja projektu/adres	
5. Czy projekt realizowany będzie w partnerstwie? <i>TAK/NIE Jeśli TAK- podać dane kontaktowe partnera.</i>	☐ TAK / ☐ NIE ☐ sektor publiczny ☐ sektor społeczny ☐ sektor gospodarczy
6. Główne planowane działania / zadania	
7. Uzasadnienie potrzeby realizacji projektu	
8. Posiadane dokumenty, opracowania, analizy, dokumentacja projektowa, decyzje	
9. Planowany termin realizacji projektu <i>(Proszę wskazać czas realizacji projektu i ewentualnie poszczególnych działań?).</i>	

10. Typ projektu (W jakich sferach projekt wpłynie na rozwiązanie problemów?).	☐ społecznej ☐ gospodarczej ☐ przestrzenno-funkcjonalnej ☐ technicznej ☐ środowiskowej			
11. Najważniejsze efekty jakie zostaną osiągnięte w wyniku realizacji projektu	Wzrost wykształcenia i dostosowanie kwalifikacji mieszkańców do potrzeb rynku pracy.	☐	Poprawa estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznych.	☐
	Włączenie społeczne osób wykluczonych i/lub zagrożonych marginalizacją.	☐	Poprawa stanu infrastruktury technicznej i drogowej.	☐
	Zwiększenie integracji mieszkańców i pobudzenie ich aktywności lokalnej.	☐	Stworzenie i/lub rozszerzenie bazy turystycznej i rekreacyjnej.	☐
	Poprawa bezpieczeństwa publicznego.	☐	Stworzenie i/lub rozszerzenie bazy sportowej.	☐
	Poprawa jakości i zwiększenie dostępności do usług publicznych.	☐	Ograniczenie tzw. niskiej emisji i poprawa jakości środowiska naturalnego.	☐
	Pozyskanie inwestorów zewnętrznych.	☐	Odnowa, ochrona i udostępnienie dziedzictwa kulturowego i naturalnego.	☐
	Rozwój mikro i małej przedsiębiorczości.	☐	Inne (jakie?)	☐
12. Wskaźniki produktów (Należy wymienić produkty realizacji projektu oraz zakładane wskaźniki. Przez produkty rozumie się bezpośrednie efekty powstałe po zakończeniu projektu. Wskaźniki opisują wielkość zakładanych produktów. Do przykładowych produktów należą: długość zmodernizowanej drogi – 500 m, powierzchnia zmodernizowanego boiska – 500 m ² , liczba osób, które wzięły udział w szkoleniu – 100 os.).				
13. Wskaźniki rezultatu (Należy wymienić rezultaty realizacji projektu oraz zakładane wskaźniki. Przez rezultaty rozumie się efekty powstałe po osiągnięciu zakładanych produktów projektu. Wskaźniki opisują wielkość zakładanych rezultatów. Do przykładowych rezultatów należą: spadek poziomu hałasu generowanego przez zmodernizowaną drogę – 10 dB, liczba osób korzystająca ze zmodernizowanego boiska – 300 os., liczba osób, które uzyskały świadectwo ukończenia szkoleń – 70 os.).				
14. Nakłady do poniesienia, źródła finansowania (w zł brutto) (proszę podać szacunkowe koszty realizacji projektu, jakie są oczekiwane źródła finansowania, np. prywatne, publiczne – ze środków budżetu gminy, publiczne – ze środków funduszy UE, inne).				
15. UWAGI / dodatkowe informacje				
W przypadku kilku planowanych projektów/przedsięwzięć prosimy o powielenie powyższej tabeli.				

2. INFORMACJE O ZGŁASZAJĄCYM:

1. Imię i nazwisko*	
2. E-mail*	
3. Tel./Fax	
5. Wyrażam opinię jako*	☐ osoba prywatna ☐ reprezentująca następującą instytucję:
6. Adres Korespondencyjny*	

*Wypełnienie obowiązkowe

- ☐ Wyrażam zgodę na przetwarzanie moich danych osobowych zawartych w niniejszym formularzu dla potrzeb przeprowadzenia konsultacji społecznych projektu dokumentu pn.: *Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023*, zgodnie z ustawą z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 195 ze zm.).

Administratorem danych osobowych jest Wójt Gminy Wilkołaz. Osoba, której dane osobowe są przetwarzane ma prawo dostępu do treści swoich danych i ich poprawiania. Podanie danych osobowych jest dobrowolne, jednakże nie podanie danych osobowych będzie skutkowało nieuwzględnieniem fiszki zawierającej taki brak. Dane będą przetwarzane do celów przeprowadzenia konsultacji społecznych dotyczących opracowania dokumentu pn. „Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023”.

Data, podpis

OŚWIADCZENIE WNIOSKODAWCY:

Ja, niżej podpisany oświadczam że:

- 1) posiadam tytuł prawny do nieruchomości, na której będzie realizowany projekt – dotyczy projektu infrastrukturalnego,
- 2) proponowany projekt w całości mieści się w zakresie działalności Wnioskodawcy/konsorcjum partnerów,
- 3) mam świadomość, że złożenie fiszki projektowej nie jest jednoznaczne z wpisaniem projektu do Programu Rewitalizacji.

Data, podpis

INFORMACJE DODATKOWE:

- Fiszka projektowa będzie podstawą do ujęcia pomysłu (projektu) w Programie Rewitalizacji.
- Na kolejnym etapie tworzenia Programu Rewitalizacji zgłoszone projekty zostaną zweryfikowane pod kątem zgodności z celami Programu i możliwości realizacji.
- W przypadku konieczności dokonania uzupełnień lub korekt zgłoszonego pomysłu, ze Zgłaszającym skontaktują się pracownicy Wykonawcy i/lub Urzędu Gminy Wilkołaz.
- Projekty zaakceptowane do Programu Rewitalizacji zostaną wpisane na listę planowanych podstawowych przedsięwzięć lub w inny sposób ujęte w tym programie, po wcześniejszych ustaleniach ze Zgłaszającym.
- Każdy Zgłaszający, który złożył wypełnioną fiszkę projektową zostanie powiadomiony, czy i w jakiej formie jego propozycja została uwzględniona.

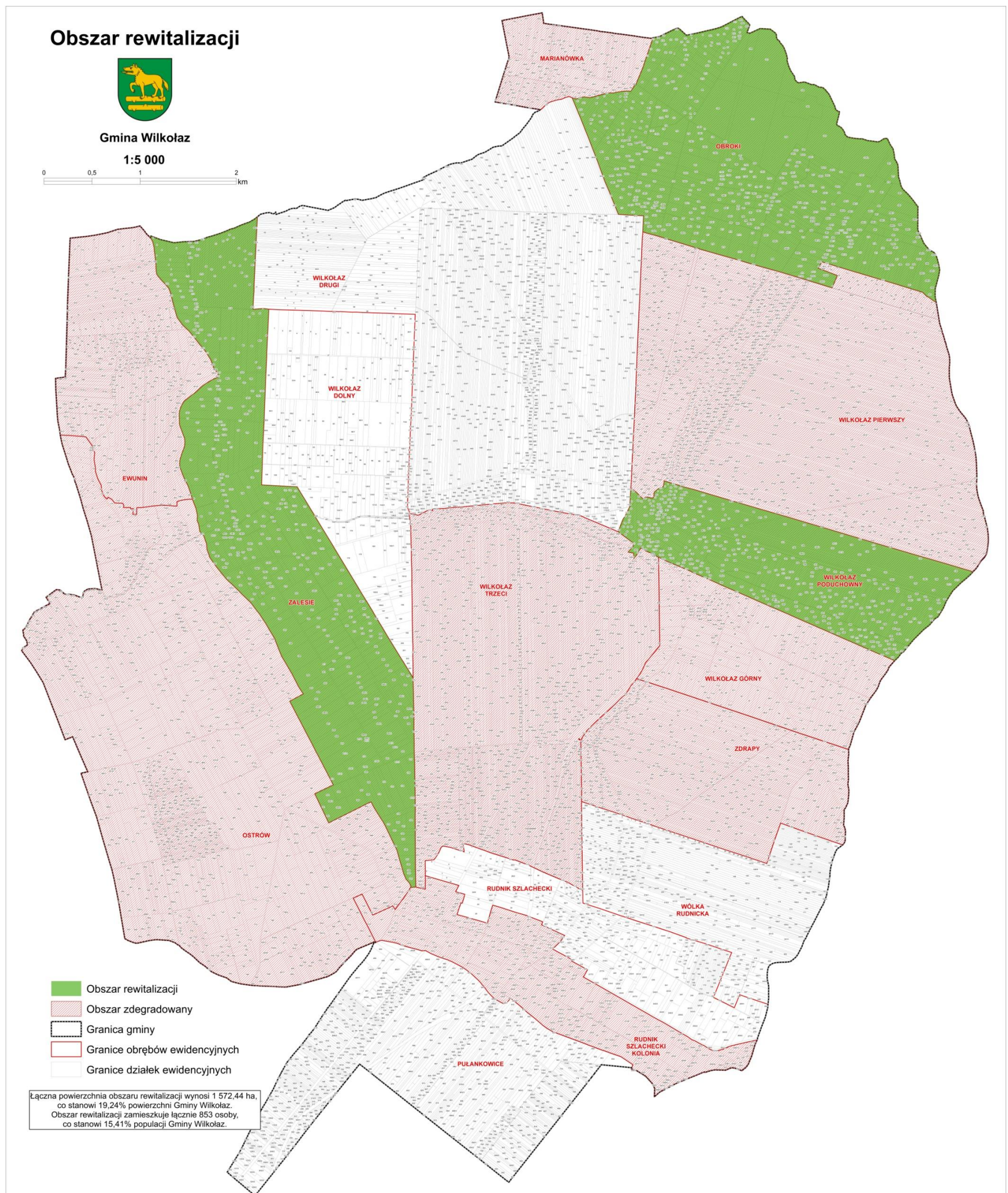
Wypełnioną fiszkę należy przekazać do dnia 31.04.2017 r. w jednej z następujących form:

1. Droga korespondencyjną na adres: **Urząd Gminy Wilkołaz**, Wilkołaz Pierwszy 9, 23-212 Wilkołaz
2. Droga elektroniczną na adres: gmina@wilkolaz.pl (tel. 81 82 12 793).
3. Osobiście na sekretariat **Urzędu Gminy Wilkołaz**, Wilkołaz Pierwszy 9, 23-212 Wilkołaz **lub do pok. nr 10.**

4. Mapa obszaru zdegradowanego i rewitalizacji w skali 1: 5000

Mapa 16. Mapa obszaru zdegradowanego i rewitalizacji w skali 1:5000.

Spis tabel, wykresów, map, schematów i zdjęć

Spis tabel

- Tabela 1. Podział gminy na sołectwa, miejscowości i obręby geodezyjne wraz z liczbą mieszkańców na koniec 2016 r.
- Tabela 2. Liczba ludności w poszczególnych miejscowościach gminy w 2016 roku.
- Tabela 3. Gęstość zaludnienia wg. miejscowości.
- Tabela 4. Prognoza zmian liczby ludności na obszarze wiejskim dla województwa lubelskiego i powiatu kraśnickiego.
- Tabela 5. Rodziny objęte pomocą społeczną w latach 2006 – 2016
- Tabela 6. Udzielona pomoc społeczna w latach 2005 – 2016
- Tabela 7. Liczba osób korzystających ze wszystkich form pomocy społecznej w podziale na poszczególne miejscowości Gminy Wilkołaz.
- Tabela 8. Infrastruktura wychowania i szkolnictwa w Gminie Wilkołaz (stan na 2016 r.)
- Tabela 9. Charakterystyka szkół podstawowych z terenu Gminy.
- Tabela 10. Charakterystyka Publicznego Gimnazjum w Wilkołazie.
- Tabela 11. Oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych.
- Tabela 12. Odsetek dzieci w wieku 3–5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w 2015 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa, powiatu i Gminy.
- Tabela 13. Obwody szkolne poszczególnych miejscowości w gminie.
- Tabela 14. Infrastruktura szkolnictwa, sportowa i rekreacyjna na terenie poszczególnych miejscowości w gminie.
- Tabela 15. Wyniki egzaminu 6 klas w latach 2011-2016.
- Tabela 16. Średni wynik egzaminu 6 klas zgodnie z rejonizacją dla Zespołu Szkół w Wilkołazie w latach 2011-2016.
- Tabela 17. Średni wynik egzaminu 6 klas zgodnie z rejonizacją dla Szkoły Podstawowej w Rudniku Szlacheckim w latach 2011-2016.
- Tabela 18. Średni wynik egzaminu 6 klas zgodnie z rejonizacją dla Szkoły Podstawowej w Ostrowie w latach 2011-2016.
- Tabela 19. Średni wynik egzaminu 6 klas zgodnie z rejonizacją dla Szkoły Podstawowej w Marianówce w latach 2011-2016.
- Tabela 20. Poziom edukacji wg średniego wyniku egzaminu 6 klas zgodnie z rejonizacją w poszczególnych miejscowościach Gminy Wilkołaz w latach 2015-2016.
- Tabela 21. Struktura bezrobocia w gminie w latach 2011-2016.
- Tabela 22. Wybrane kategorie osób bezrobotnych w gminie w 2016 r.
- Tabela 23. Liczba bezrobotnych i długotrwale bezrobotnych wg miejscowości w 2016 roku.
- Tabela 24. Liczba bezrobotnych i długotrwale bezrobotnych na 100 mieszkańców wg poszczególnych miejscowości Gminy Wilkołaz
- Tabela 25. Poziom przestępczości na 100 mieszkańców w poszczególnych miejscowościach Gminy Wilkołaz w 2016 roku.
- Tabela 25. Liczba aktywnych fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w Gminie Wilkołaz w 2015 r.
- Tabela 26. Frekwencja wyborcza na poziomie poszczególnych miejscowości Gminy Wilkołaz w 2010 i 2014 r.
- Tabela 27. Poziom uczestnictwa w życiu publicznym - Fundusz Sołecki (FS) w Gminie Wilkołaz w 2016 r.
- Tabela 28. Poziom kapitału społecznego i uczestnictwa w życiu publicznym na 100 mieszkańców w poszczególnych miejscowościach Gminy Wilkołaz.
- Tabela 29. Liczba zarejestrowanych w poszczególnych miejscowościach gminy podmiotów gospodarczych w latach 2015-2016.
- Tabela 30. Użytkowanie gruntów w Gminie Wilkołaz (stan na 2010 r.).
- Tabela 31. Charakterystyka gospodarstw rolnych ogółem w Gminie Wilkołaz (stan na 2010 r.).

- Tabela 32. Charakterystyka gospodarstw rolnych w poszczególnych obrębach geodezyjnych w 2016 r.
- Tabela 33. Powierzchnia zasiewów w indywidualnych gospodarstwach rolnych (stan na 2010 r.).
- Tabela 34. Powierzchnia zasiewów upraw zbóż w Gminie Wilkołaz (stan na 2010 r.).
- Tabela 35. Zwierzęta gospodarskie w Gminie Wilkołaz (stan na 2010 r.).
- Tabela 36. Liczba podmiotów gospodarczych i gospodarstw rolnych na 100 mieszkańców w poszczególnych miejscowościach Gminy Wilkołaz.
- Tabela 37. Grunty orne wg klas bonitacyjnych.
- Tabela 38. Pomniki przyrody na terenie Gminy Wilkołaz.
- Tabela 39. Przekroczenia standardów jakości środowiska poszczególnych w miejscowościach Gminy Wilkołaz.
- Tabela 40. Gospodarka wodno-ściekowa na terenie poszczególnych miejscowości Gminy Wilkołaz.
- Tabela 41. Przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska w poszczególnych miejscowościach Gminy Wilkołaz.
- Tabela 42. Wykaz obiektów zabytkowych w rejestrze zabytków.
- Tabela 43. Ewidencja dóbr kultury nie wpisanych do rejestru zabytków.
- Tabela 44. Charakterystyka Gminnej Biblioteki Publicznej w Wilkołazie.
- Tabela 45. Dostęp do infrastruktury kultury oraz jej stan na poziomie miejscowości gminy w 2016 r.
- Wykres 46. Drogi gminne zlokalizowane na terenie Gminy Wilkołaz.
- Tabela 47. Drogi powiatowe przebiegające przez teren Gminy Wilkołaz.
- Tabela 48. Drogi krajowe przebiegające przez teren Gminy Wilkołaz.
- Tabela 49. Ocena skomunikowania miejscowości z resztą gminy.
- Tabela 50. Odpady komunalne powstające na terenie Gminy Wilkołaz.
- Tabela 51. Charakterystyka infrastruktury wodociągowej.
- Tabela 52. Infrastruktura wodociągowa na terenie sołectw Gminy Wilkołaz.
- Tabela 53. Charakterystyka infrastruktury kanalizacyjnej na terenie poszczególnych miejscowości Gminy Wilkołaz.
- Tabela 54. Charakterystyka infrastruktury gazowej.
- Tabela 55. Ogrzewanie gazem w poszczególnych miejscowościach Gminy Wilkołaz.
- Tabela 56. Dostęp do infrastruktury kultury oraz poziom wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną w poszczególnych miejscowościach Gminy Wilkołaz.
- Tabela 57. Charakterystyka zasobów mieszkalnych Gminy.
- Tabela 58. Struktura wiekowa mieszkańców.
- Tabela 59. Stan techniczny budynków użyteczności publicznej i budynków o przeznaczeniu mieszkaniowym w poszczególnych miejscowościach Gminy Wilkołaz.
- Tabela 60. Ilość budynków użyteczności publicznej i gospodarstw domowych ogrzewanych gazem w poszczególnych miejscowościach Gminy Wilkołaz.
- Tabela 61. Stopień i skala degradacji stanu technicznego budynków i obiektów użyteczności publicznej i o przeznaczeniu mieszkaniowym oraz brak funkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów, w szczególności w zakresie efektywności energetycznej i ochrony środowiska w poszczególnych miejscowościach Gminy Wilkołaz.
- Tabela 62. Podział gminy na sołectwa, miejscowości i obręby geodezyjne wraz z liczbą mieszkańców na koniec 2016 r.
- Tabela 63. Zbiorcze zestawienie danych z poszczególnych miejscowości ze wszystkich stref.
- Tabela 64. Dane zbiorcze w miejscowościach lub ich części objętych rewitalizacją.
- Tabela 65. Analiza SWOT Gminy Wilkołaz - SILNE i SŁABE STRONY.
- Tabela 66. Zestawienie powiązań celów Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023 z celami Strategii UE RUCHOMY 2020.
- Tabela 67. Zestawienie powiązań celów Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023 z celami Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności.

Tabela 68. Zestawienie powiązań celów Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023 z celami Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju. Polska 20230. Trzecia Fala Nowoczesności.

Tabela 69. Zestawienie powiązań celów Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023 z celami Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju. Polska 20230. Trzecia Fala Nowoczesności.

Tabela 70. Zestawienie powiązań celów Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023 z celami Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030.

Tabela 71. Zestawienie powiązań celów Lokalnego Programu rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023 z celami Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z per. do 2030 roku).

Tabela 72. Zestawienie powiązań celów Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wilkołaz na lata 2017-2023 z celami Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego do roku 2030.

Tabela 73. Harmonogram realizacji projektów rewitalizacyjnych.

Tabela 74. Projekty rewitalizacyjne w wymiarze finansowym.

Tabela 75. Ramowy harmonogram realizacji LPR.

Tabela 76. Podział kompetencji w zakresie monitorowania LPR na płaszczyźnie strategicznej.

Tabela 77. Podział kompetencji w zakresie monitorowania LPR na płaszczyźnie operacyjnej.

Tabela 78. Monitorowanie podstawowych parametrów LPR (co najmniej raz w roku).

Tabela 79. Monitorowanie stopnia realizacji celów i działań podstawowych projektów rewitalizacyjnych LPR (co najmniej raz na dwa lata).

Tabela 80. Monitorowanie skutków realizacji LPR, poprzez analizę poziomu wskaźników wykorzystywanych na etapie delimitacji obszaru rewitalizacji - wskaźniki stanu kryzysowego (co najmniej raz na dwa lata).

Tabela 81. Monitorowanie poziomu realizacji rzeczowego i finansowego projektów rewitalizacyjnych (co najmniej raz w roku).

Spis wykresów

Wykres 19. Liczba mieszkańców gminy w latach 2005-2015

Wykres 20. Zmiana liczby ludności w gminie w wybranych latach

Wykres 21. Liczba ludności w poszczególnych miejscowościach gminy w 2016 roku.

Wykres 22. Gęstość zaludnienia w poszczególnych miejscowościach gminy.

Wykres 23. Ludność wg. ekonomicznych grup wieku w latach 2011-2015

Wykres 24. Przyrost naturalny w gminie w latach 2011-2015

Wykres 25. Saldo migracji w Gminie w latach 2011-2014

Wykres 26. Liczba osób objętych pomocą społeczną wg przyczyn korzystania z pomocy społecznej w 2016 roku.

Wykres 27. Liczba udzielonych form pomocy społecznej w 2016 roku na poziomie miejscowości.

Wykres 28. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia w Gminie w 2016 roku.

Wykres 29. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w Gminie w 2016 roku.

Wykres 30. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu wielodzietności w Gminie w 2016 roku.

Wykres 31. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w Gminie w 2016 roku.

Wykres 32. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby w Gminie w 2016 roku.

Wykres 33. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w Gminie w 2016 roku.

Wykres 34. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu w Gminie w 2016 roku.

Wykres 35. Liczba dzieci w wieku 3-5 lat ogółem i objętych wychowaniem przedszkolnym w latach 2010-2015

Wykres 18. Pracujący na 1000 ludności w Gminie Wilkołaz, województwie lubelskim i Polsce w 2015 r.

Wykres 19. Szacunkowa stopa bezrobocia rejestrowanego w Gminie Wilkołaz na tle województwa lubelskiego i Polski w latach 200-2015 (w%)

Wykres 20. Udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie w latach 2005–2016

Wykres 21. Udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2016 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa, powiatu i gminy.

Wykres 22. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (w zł) w Gminie Wilkołaz na tle województwa lubelskiego i Polski w latach 2005-2015.

Wykres 23. Liczba osób bezrobotnych na poziomie miejscowości w 2016 roku.

Wykres 24. Zestawienie liczby przestępstw i wykroczeń ujawnionych na terenie gminy Wilkołaz.

Wykres 25. Liczba przestępstw 2016.

Wykres 26. Liczba wykroczeń w 2016 r.

Wykres 27. Interwencje domowe w 2016 r.

Wykres 28. Przestępstwa kryminalne w 2016 r.

Wykres 29. Liczba założonych niebieskich kart w 2016 r.

Wykres 30. Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców w Gminie Wilkołaz w latach 2006-2015.

Wykres 31. Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w Gminie Wilkołaz, powiecie kraśnickim, województwie lubelskim i Polsce w 2015 r.

Wykres 32. Porównanie frekwencji wyborczej w Gminie Wilkołaz, powiecie kraśnickim, województwie lubelskim i Polsce w różnych typach wyborów.

Wykres 33. Podmioty gospodarcze w poszczególnych sektorach funkcjonujących w 2016 r.

Wykres 34. Podmioty gospodarcze wg najważniejszych sektorów własnościowych latach 2006-2016.

Wykres 35. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą wg sekcji PKD 2007 w 2016 r.

Wykres 36. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w Gminie Wilkołaz w latach 2006–2015.

Wykres 37. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w 2015 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa lubelskiego i Gminy Wilkołaz.

Wykres 38. Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w Gminie w latach 2010–2015.

Wykres 39. Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w 2015 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa lubelskiego i Gminy Wilkołaz.

Wykres 4036. Liczba podmiotów gospodarczych w poszczególnych miejscowościach w gminie w 2016 roku.

Wykres 41. Struktura klasowa gleb w Gminie Wilkołaz.

Wykres 42. Liczba gospodarstw rolnych wg liczby zarejestrowanych gospodarstw (2016).

Wykres 43. Dochody budżetu Gminy Wilkołaz wg działów klasyfikacji budżetowej w 2015 r. (w zł - zaokrąglono do tys. zł)

Wykres 44. Dochody budżetu Gminy Wilkołaz ogółem w latach 2006-2015 (w zł - zaokrąglono do pełnych złotych).

Wykres 45. Wydatki budżetu Gminy Wilkołaz wg działów klasyfikacji budżetowej w 2015 r. (w zł - zaokrąglono do tys. zł)

Wykres 46. Wydatki budżetu Gminy Wilkołaz ogółem w latach 2006-2015 (w zł - zaokrąglono do pełnych złotych).

Wykres 47. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań w m²

Wykres 48. Respondenci wg płci (osoba).

Wykres 49. Respondenci wg grup wiekowych (osoba).

Wykres 50. Respondenci wg wykształcenia (osoba).

Wykres 51. Respondenci wg statusu na rynku pracy (osoba).

Wykres 52. Jaki OBSZAR GMINY powinien być Pana(i) zdaniem poddany procesowi rewitalizacji? (osoba).

Wykres 53. Jak ocenia Pan(i) skalę występowania PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH na wskazanym przez Pana(ią) obszarze? (osoba).

Wykres 54. Jak ocenia Pan(i) skalę występowania PROBLEMÓW GOSPODARCZYCH na wskazanym przez Pana(ią) obszarze, które współwystępują wraz z problemami społecznymi? (osoba).

Wykres 55. Jak ocenia Pan(i) skalę występowania PROBLEMÓW ŚRODOWISKOWYCH na wskazanym przez Pana(ią) obszarze, które współwystępują wraz z problemami społecznymi? (osoba).

Wykres 56. Jak ocenia Pan(i) skalę występowania PROBLEMÓW PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNYCH na wskazanym przez Pana(ią) obszarze, które współwystępują wraz z problemami społecznymi? (osoba).

Wykres 57. Jak ocenia Pan(i) skalę występowania PROBLEMÓW TECHNICZNYCH na wskazanym przez Pana(ią) obszarze, które współwystępują wraz z problemami społecznymi? (osoba).

Spis map

Mapa 1. Położenie geograficzne Gminy Wilkołaz na mapie Polski, województwa lubelskiego i powiatu kraśnickiego.

Mapa 2. Mapa Gminy Wilkołaz.

Mapa 3. Położenie Gminy Wilkołaz na mapie administracyjnej powiatu kraśnickiego

Mapa 4. Układ sieci osadniczej powiatu kraśnickiego.

Mapa 5. Układ sieci osadniczej Gminy Wilkołaz.

Mapa 6. Układ dróg i ścieżek dydaktycznych na terenie Gminy Wilkołaz.

Mapa 7. Koncentracja negatywnych zjawisk w sferze społecznej w poszczególnych jednostkach referencyjnych na terenie Gminy Wilkołaz.

Mapa 8. Koncentracja negatywnych zjawisk w sferze gospodarczej w poszczególnych jednostkach referencyjnych na terenie Gminy Wilkołaz.

Mapa 9. Obszary chronione na terenie Gminy Wilkołaz.

Mapa 10. Koncentracja negatywnych zjawisk w sferze środowiskowej w poszczególnych jednostkach referencyjnych na terenie Gminy Wilkołaz.

Mapa 11. Koncentracja negatywnych zjawisk w sferze przestrzenno-funkcjonalnej w poszczególnych jednostkach referencyjnych na terenie Gminy Wilkołaz.

Mapa 12. Koncentracja negatywnych zjawisk w sferze technicznej w poszczególnych jednostkach referencyjnych na terenie Gminy Wilkołaz.

Mapa 13. Koncentracja negatywnych zjawisk we wszystkich sferach w poszczególnych jednostkach referencyjnych na terenie Gminy Wilkołaz.

Mapa 14. Obszar zdegradowany.

Mapa 15. Obszar rewitalizacji.

Spis schematów

Schemat 1. Podział negatywnych zjawisk na sfery.

Schemat 2. Schematyczne przedstawienie analizy SWOT.

Schemat 3. Schemat partycypacji w procesie tworzenia LPR.

Schemat 4. Schemat systemu planowania, realizacji, monitoringu, ewaluacji i aktualizacji LPR.

Schemat 5. System wdrażania LPR.

Schemat 6. System monitorowania i oceny realizacji LPR.

Schemat 7. System monitorowania wskaźników realizacji LPR.

Spis zdjęć

Zdjęcie 1. Otwarte spotkania konsultacyjne w dniu 24.04.2017 r.